

ASIMOV

Roboții și Imperial

19

Teora

*Pentru Robyn și Michael
și pentru anii de fericire de care
vor continua să se bucure
pășind împreună pe drumul vieții.*

Partea întâi – AURORA

1. Urmaşul

1

Gladia pipăi şezlongul de grădină să se asigure că nu e prea umed, apoi se aşează. O atingere a comenzilor îl reglă astfel încât să-i permită să stea pe jumătate întinsă, o altă activă câmpul diamagnetic dându-i, ca întotdeauna, senzaţia de relaxare absolută. Şi de ce nu? La urma urmei, plutea la un centimetru deasupra materialului şezlongului. Era o noapte caldă şi plăcută, foarte potrivită pentru planeta Aurora – proaspătă şi luminată de stele.

Cuprinsă de tristeţe, cercetă cu atenţie micile şi nenumăratele scânteieri ce punctau cerul formând desene, scânteieri cu atât mai intense cu cât dăduse ordin ca luminile din locuinţa ei să fie reduse.

Cum se făcea, se întrebă, că nu învăţase niciodată numele stelelor şi nu ştiuse niciodată care era una şi care alta, în toate cele douăzeci şi trei de decade ale vieţii sale. Una dintre ele era steaua în jurul căreia se învârtea Solaria, planeta ei natală, steaua la care, în primele trei decade ale vieţii, se gândise ca la un simplu „soare”.

Gladia se numise cândva Gladia Solaria. Asta era pe vremea când venise pe Aurora, cu douăzeci de decade în urmă – două sute de Ani Galactici Standard – iar numele era un mod nu tocmai prietenos de a-i scoate în evidenţă obârşia străină. Acum o lună se împliniseră două sute de ani de la sosirea ei aici, eveniment pe care nu-l sărbătorise, pentru că nu dorea să se gândească la acele zile. Înainte de asta, pe Solaria, fusese Gladia... Delmarre. Se agită neliniştită. Aproape că uitase de

acel nume. Oare pentru că trecuse atâta timp? Sau doar pentru că se străduise să uite? În toți acești ani nu regretase Solaria, nu-i dusesese niciodată dorul.

Și totuși, acum?

Era, oare, pentru că acum, dintr-o dată, descoperea că îi supraviețuise? Solaria pierise – o relicvă istorică – și ea continua să trăiască... Din cauza asta îi simțea acum lipsa?

Își încreți sprâncenele. Nu, nu-i simțea lipsa, decise categoric. Nu tânjea după ea și nici nu dorea să se întoarcă acolo. Era doar durerea caracteristică pentru ceva care însemnase atât de mult pentru ea – chiar dacă distrugător – și care pierise.

Solaria! Ultima dintre Lumile Spațiului care fusese colonizată și transformată în cămin pentru omenire. Și drept urmare, probabil datorită unei legi misterioase a simetriei, era și prima care murea?!

Prima? Asta însemna că avea să-i urmeze o a doua și o a treia și așa mai departe?

Gladia simți cum tristețea i se adâncește. Unii credeau că există, într-adevăr, o asemenea implicare. Dacă așa ar fi stat lucrurile, Aurora, de multă vreme patria ei adoptivă, pentru că fusese prima Lume colonizată din Spațiu, ar fi trebuit, după aceeași lege a simetriei, să fie ultima dintre cele cincizeci care să moară. Deci putea dura, chiar în cel mai rău caz, mai mult decât îndelungata ei viață și, dacă ar fi așa, ar trebui să fie destul.

Căută din nou stelele cu privirea, dar în zadar. Era imposibil să-și dea seama care dintre acele puncte luminoase nedeslușite e soarele Solariei. Își închipui că trebuia să fie unul dintre cele mai luminoase, dar chiar și dintr-acestea erau cu sutele.

Își ridică brațul și făcu un gest pe care numai ea îl știa drept „gestul pentru Daneel”. Faptul că era întuneric n-avea importanță.

Robotul Daneel Olivaw fu lângă ea aproape imediat. Oricine l-ar fi cunoscut cu mai bine de

douăzeci de decade înainte, când fusese proiectat de Han Fastolfe, n-ar fi observat nicio schimbare la el. Fața lată, cu pomeții înalți, părul arămiu scurt, pieptănat pe spate, ochii albaștri, corpul înalt, bine legat și perfect uman păreau la fel de tinere și la fel de lipsite de vreo emoție ca întotdeauna.

— Vă pot ajuta cu ceva, doamnă Gladia? întrebă el cu voce egală.

— Da, Daneel. Care dintre aceste stele e soarele Solariei?

Daneel nu privi în sus. Zise:

— Nici una, doamnă Gladia. În această perioadă a anului soarele Solariei nu răsare până la 03:20.

— Zău?

Gladia fu dezamăgită. Își închipuise că orice stea care ar fi interesat-o trebuia să fie vizibilă, ori de câte ori avea ea chef să se uite. Bineînțeles că răsăreau și apuneau la ore diferite. Măcar *atâta* lucru știa și ea.

— Deci m-am uitat în gol.

— După reacțiile oamenilor, zise Daneel ca și cum ar fi vrut s-o consoleze, îmi dau seama că stelele sunt frumoase, indiferent dacă una dintre ele e vizibilă sau nu.

— Nu te contrazic, spuse Gladia mâhnită și își reglă șezlongul în poziție verticală cu un pocnet al degetelor. Se ridică:

— Aș fi vrut, totuși, să văd soarele Solariei... dar nu într-atât încât să stau aici până la 03:20.

— Chiar dacă ați vrea să faceți asta, zise Daneel, v-ar trebui lentile uriașe.

— Lentile uriașe?

— Nu prea e vizibil cu ochiul liber, doamnă Gladia.

— Din ce în ce mai rău!

Își frecă mâinile de pantaloni:

— Ar fi trebuit să te întreb mai întâi, Daneel.

Cine ar fi cunoscut-o pe Gladia cu douăzeci de decade în urmă, când venise pentru prima dată pe

Aurora, ar fi observat că se schimbase. Spre deosebire de Daneel, ea era un simplu om. Avea tot 155 cm înălțime, cu aproape zece centimetri sub înălțimea ideală pentru o femeie din Spațiu. Își păstrase cu grijă silueta subțire și pe corpul ei nu se vedea nici urmă de flascățate sau înțepeneală. Totuși avea câteva fire albe, iar la ochi se zăreau riduri fine și o umbră de puf pe piele. Putea foarte bine să mai trăiască zece sau douăsprezece decade, dar nu încăpea nicio îndoială că nu mai era tânără. Asta însă n-o deranja.

Întrebă:

— Poți identifica toate stelele, Daneel?

— Le știi pe cele vizibile cu ochiul liber, doamnă Gladia.

— Și știi când răsar și când apun în orice zi din an?

— Da, doamnă Gladia.

— Și alte amănunte despre ele?

— Da, doamnă Gladia. Dr. Fastolfe mi-a cerut odată să adun date astronomice, astfel încât să le aibă la îndemână fără să fie nevoie să-și consulte calculatorul. Spunea că e mai plăcut să-mi ceară mie să i le spun decât calculatorului.

Apoi, ca și cum ar fi anticipat următoarea întrebare:

— Nu mi-a explicat care era motivul.

Gladia ridică brațul stâng și făcu gestul convenit. Casa se luminează imediat. În lumina blândă care ajungea acum la ea înregistra automat siluetele câtorva roboți, ca niște umbre, dar nu le dădu atenție. În orice locuință bine gospodărită existau întotdeauna roboți la îndemâna ființelor umane, atât pentru pază cât și pentru servire.

Gladia aruncă o ultimă privire fugară spre cerul pe care acum stelele păliseră în lumina difuză. O trecu un fior ușor. Fusese o exaltare. La ce i-ar fi folosit dacă ar fi văzut soarele acelei Lumi acum pierdute, un punct șters între atâtea altele? Ar putea la fel de bine să aleagă un punct la

întâmplare, să-și spună că e soarele Solariei și să se uite la el.

Își îndreptă atenția spre R. Daneel. O aștepta răbdător, cu chipul aproape în întregime în umbră.

Se pomeni gândindu-se din nou cât de puțin se schimbase el de când îl văzuse sosind la locuința dr. Fastolfe, cu atâta timp în urmă. Suportase reparații, desigur. Știa asta, dar era un gând pe care îl lăsă la o parte. Făcea parte din sensibilitatea generală ce rămăsese valabilă și pentru ființele umane. Locuitorii Spațiului se puteau lăuda cu sănătatea lor de fier și cu o durată a vieții între treizeci și patruzeci de decade, dar nu erau cu totul imuni la ravagiile vârstei. Un femur al Gladiei avea articulația șoldului din titan-silicon. Degetul mare de la mâna stângă era în întregime artificial, deși nimeni nu-și putea da seama de asta fără un control minuțios, ultrasonic. Până și câțiva nervi îi fuseseră reînnoiți. Asemenea lucruri erau posibile pentru oricare locuitor de vârstă ei al Spațiului, în oricare dintre cele cincizeci de Lumi (nu, patruzeci și nouă, pentru că acum Solaria nu mai putea fi luată în calcul).

Totuși, să se facă vreo aluzie la asemenea lucruri însemna o nerușinare deosebită. Dosarele medicale în cauză, care trebuiau să existe, de vreme ce putea fi necesar un tratament ulterior, nu erau niciodată dezvăluite, sub niciun motiv. Chirurgii, ale căror venituri erau mult mai mari decât ale Președintelui, erau plătiți atât de bine pentru că, de fapt, erau ostracizați din societatea civilizată. La urma urmei, ei *știau*.

Totul făcea parte din ideea fixă a locuitorilor Spațiului de a trăi mult, de a nu recunoaște că bătrânețea există, însă Gladia nu pierdea timp cu analiza cauzelor. O stânjenea peste măsură să se gândească la ea însăși din acest punct de vedere. Dacă ar fi avut o hartă tridimensională personală cu toate protezele și reparațiile marcate cu roșu pe fondul cenușiu al propriei persoane, ce rozalie ar fi

părut de la distanță! Cel puțin așa își imagina. Oricum, creierul îi era încă întreg și teafăr și, atâta vreme cât lucrurile stăteau așa, ea era întreagă și teafără, orice s-ar fi întâmplat cu restul corpului.

Fapt care o făcu să revină la Daneel. Deși îl cunoștea de douăzeci de decade, de-abia de un an era *al ei*. Când Fastolfe murise (sfârșitul poate că îi fusese grăbit de disperare), lăsase totul moștenire orașului Eos, ceea ce era un fapt destul de obișnuit. Îi lăsase totuși Gladiei două obiecte (în afara faptului că îi confirmase proprietatea asupra locuinței cu roboți și cu celelalte bunuri, împreună cu terenurile aferente acesteia). Unul dintre obiecte era Daneel.

Gladia întrebă:

— Ții minte tot ce ți-ai introdus în memorie timp de douăzeci de decade, Daneel?

— Cred că da, doamnă Gladia, răspunse Daneel cu seriozitate. Mai bine zis, dacă aș uita un lucru, nu l-aș ști, pentru că ar fi uitat și nu mi-aș reaminti că l-am memorat vreodată.

— Asta n-are niciun sens, făcu Gladia. Ți-ai putea aminti că-l știi, dar pe moment n-ai fi în stare să te gândești la el. De multe ori mi-a stat ceva pe limbă, ca să spun așa, dar nu mi-am putut aminti.

— Nu înțeleg, doamnă Gladia, zise Daneel. Dacă aș ști ceva, cu siguranță că mi-ar fi la îndemână când mi-ar trebui.

— Recuperare perfectă?

Mergeau încet spre casă.

— Doar recuperare, doamnă. Așa sunt proiectat.

— Pentru câtă vreme încă?

— Nu înțeleg, doamnă.

— Vreau să spun, cât îți va rezista creierul? Cu peste douăzeci de decade de amintiri acumulate, cât mai poate continua?

— Nu știu, doamnă. Deocamdată nu simt nicio dificultate.

— S-ar putea... până ce vei descoperi dintr-o dată că nu-ți mai amintești.

Daneel păru să se gândească o clipă:

— S-ar putea, doamnă.

— Știi, Daneel, nu toate amintirile tale sunt la fel de importante.

— Nu pot face o distincție între ele, doamnă.

— Pot alții. Ar fi perfect posibil să ți se spele creierul și apoi, sub control, să fie reîncărcat doar cu amintirile importante... să zicem cu zece la sută din toate. Atunci ai mai funcționa câteva secole în plus. Repetând acest tratament, ai putea funcționa la infinit. Sigur că e o procedură costisitoare, dar nu sunt împotriva ei. Ai merita-o.

— Mi s-ar cere părerea în legătură cu această problemă, doamnă? Aș fi întrebat dacă sunt de acord cu un astfel de tratament?

— Bineînțeles. Nu ți-aș putea *ordona* într-o atare situație. Ar însemna să trădez încrederea doctorului Fastolfe.

— Mulțumesc, doamnă. În acest caz, trebuie să vă spun că nu m-aș supune niciodată de bunăvoie unei asemenea proceduri, dacă n-aș descoperi eu însumi că mi-am pierdut efectiv capacitatea de a memora.

Ajunseseră la ușă și Gladia se opri. Sincer uimită, întreabă:

— De ce nu, Daneel?

Daneel răspunse cu voce scăzută:

— Sunt amintiri pe care nu vreau să risc să le pierd, doamnă, din neglijența sau nepriceperea celor care efectuează tratamentul.

— Ca, de pildă, răsăritul și apusul stelelor? Iartă-mă, Daneel, glumeam. La ce amintiri te refereai?

— Doamnă, zise Daneel cu vocea și mai scăzută, mă refer la amintirile despre partenerul meu de pe vremuri, pământeanul Elijah Baley.

Gladia rămase înmărmurită, așa că Daneel fu cel care luă, în cele din urmă, inițiativa de a face semn

ușii să se deschidă.

2

Robotul Giskard Reventlov aștepta în sufragerie, iar Gladia îl întâmpină cu aceeași senzație de jenă pe care o încerca întotdeauna când dădea ochii cu el. În comparație cu Daneel, era primitiv. Era clar un robot: metalic, cu o față ce n-avea nimic omenesc în expresie, cu ochii strălucind, de un roșu spălăcit, care se vedeau și în întuneric. În timp ce Daneel purta haine, Giskard purta doar o iluzie de veșminte, însă una artistică, dat fiind că i le proiectase chiar Gladia.

— Da, Giskard, spuse ea.

— Bună seara, doamnă Gladia, zise Giskard, plecându-și ușor capul.

Gladia își aminti cuvintele lui Elijah Baley de odinioară, ca o șoptă în străfundurile creierului:

— Daneel va avea grijă de tine. Ți va fi prieten și protector și trebuie să-i fii și tu prietenă... de dragul meu. Dar Giskard e cel pe care vreau să-l asculți. *El* să-ți fie sfătuitorul.

Gladia se încruntase:

— De ce el? Nu cred că-mi place.

— Nu-ți cer să-ți placă. Ți cer *să ai încredere în el*.

Și nu spusese de ce.

Gladia încercase să aibă încredere în robotul Giskard, dar era bucuroasă că nu trebuia să se străduiască să-l placă. Avea ceva care o făcea să se înfioare.

Atât Daneel, cât și Giskard făcuseră efectiv parte din locuința ei multe decade la rând, timp în care Fastolfe fusese proprietarul titular. De fapt, de-abia pe patul de moarte îi transferase Fastolfe proprietatea. Giskard era cel de-al doilea obiect, după Daneel, pe care Fastolfe îl lăsase Gladiei.

Ea îi spusese bătrânului:

— Daneel ajunge, Han. Sunt sigură că fiicei tale, Vasilă, i-ar plăcea să-l aibă pe Giskard.

Fastolfe stătea tăcut în pat, cu ochii închiși, părând mai împăcat decât îl văzuse ea vreodată. Nu răspunsese imediat, și pentru o clipă crezuse că se stinsese lin de tot, fără ca ea să observe. Îl strânsese tare de mână, iar el deschisese ochii și șoptise:

— Nu-mi pasă niciun pic de fiicele mele biologice, Gladia. Timp de două secole n-am avut decât o fiică adevărată, și aceea ai fost tu, Gladia. Vreau să-l ai *tu* pe Giskard. E valoros.

— De ce e valoros?

— Nu știu, dar am considerat întotdeauna că prezența lui e reconfortantă. Păstrează-l pentru totdeauna, Gladia. Promite-mi.

— Îți promit, spusese ea.

Apoi el deschisese ochii pentru ultima oară și, cu un ultim efort, spusese cu o voce aproape normală:

— Te iubesc, Gladia, fiica mea.

— Te iubesc, Han, tatăl meu, spusese și Gladia.

Acelea fuseseră ultimele cuvinte rostite de el. Gladia se pomenise ținând de mână un mort și mult timp nu se putuse hotărî să plece.

Așa că Giskard era al ei. Și totuși o stânjenea, dar nu-și dădea seama de ce.

— Ei bine, Giskard, zise ea, am încercat să zăresc Solaria pe cer, printre stele, dar Daneel spune că nu va fi vizibilă până la 03:20 și că atunci voi avea nevoie de lentile uriașe. Știai acest lucru?

— Nu, doamnă.

— Să aștept până la ora aceea? Ce părere ai?

— Doamnă Gladia, cred că mai bine v-ați duce la culcare.

Gladia se înfurie:

— Zău? Și dacă vreau să rămân trează?

— E numai o părere, doamnă, dar mâine aveți o zi grea și veți regreta, cu siguranță, că n-ați dormit destul, dacă nu vă duceți la culcare.

Gladia se încruntă:

— De ce voi avea mâine o zi grea, Giskard? Nu știu să m-aștepte vreun lucru greu de făcut.

— Aveți o întâlnire, doamnă, răspunse Giskard, cu un anume Levular Mandamus.

— Am? Când a fost stabilită?

— Acum o oră. A fotofonat și mi-am permis...

— *Tu* ți-ai permis? El cine e?

— Este membru al Institutului de Robotică, doamnă.

— Deci e un subaltern al lui Kelden Amadiro.

— Da, doamnă.

— Înțelege, Giskard, că nu mă interesează niciun pic să-l văd pe acest Mandamus sau pe oricine are vreo legătură cu broasca râioasă de Amadiro. Așa că, dacă ți-ai permis să programezi o întâlnire cu el în numele meu, mai permite-ți chiar acum să-i telefonezi din nou și s-o anulezi.

— Dacă îmi confirmați că e un ordin, doamnă, și emiteți acest ordin cât se poate de categoric, voi încerca să-l ascult. S-ar putea însă să nu fiu capabil. Vedeți, după părerea mea vă veți face rău singură dacă anulați întâlnirea, iar eu nu îmi pot permite să vi se întâmple vreun rău dintr-o acțiune de-a mea.

— S-ar putea ca părerea ta să fie greșită, Giskard. Cine *este* acest om pe care dacă nu-l văd, voi avea de suferit? Faptul că e membru al Institutului de Robotică nu-l ridică deloc în ochii mei.

Gladia își dădea perfect seama că își vărsa amarul pe Giskard fără vreun motiv anume. O mâhnise vestea abandonării Solariei și o stânjenise ignoranța sa, ce o făcuse să caute Solaria pe un cer pe care nu se găsea.

Sigur că Daneel fusese cel ale cărui cunoștințe îi scosese atât de clar în evidență lacunele, și totuși nu la *el* se răstise ea... numai că Daneel semăna cu un om, așa că automat Gladia îl trata ca atare... Aspectul era totul. Giskard *arăta* ca un robot,

așadar puteai ușor să bănuiești că nu are sentimente pe care să i le rănești.

Și, ca să fim sinceri, Giskard nu reacționează deloc la toanele Gladiei. (Nici Daneel n-ar fi reacționat, la o adică.) Vorbi:

— Am spus despre dr. Mandamus că e membru al Institutului de Robotică, dar poate că e mai mult de atât. De câțiva ani încoace e mâna dreaptă a doctorului Amadiro. Asta îl face important și nu e cazul să fie ignorat. Nu e bine să-l supărăm pe dr. Mandamus, doamnă.

— Chiar așa, Giskard? Nu-mi pasă deloc de Mandamus, iar de Amadiro nici atât. Presupun că-ți aduci aminte cum Amadiro, pe vremea când eu, el și Lumea noastră eram tineri, a făcut tot posibilul să demonstreze că dr. Fastolfe e un criminal și că doar printr-o minune mașinațiile lui au eșuat.

— Mi-aduc bine aminte, doamnă.

— Mă bucur! Mă temeam să nu fi uitat ce s-a întâmplat acum douăzeci de decade. În tot acest timp n-am avut nicio legătură cu Amadiro sau cu altcineva din preajma lui și am de gând să fac la fel și de-acum înainte. Nu-mi pasă ce rău mi-aș putea face sau care ar fi consecințele. Nu mă voi întâlni cu acest doctor oricine-ar-fi-el și, pe viitor, te rog să nu planifici întâlniri în numele meu fără să mă întrebi sau, cel puțin, fără să explici faptul că asemenea întâlniri trebuie să fie aprobate de mine.

— Da, doamnă, zise Giskard, dar îmi dați voie...

— Nu, nu-ți dau, spuse Gladia și se îndepărtă de lângă el.

Se lăsă tăcere, iar ea făcu câțiva pași. Apoi se auzi vocea calmă a lui Giskard:

— Doamnă, trebuie să vă cer să aveți încredere în mine.

Gladia se opri. Oare de ce a folosit expresia asta?

Auzi din nou vocea din trecut: „Nu-ți cer să-ți placă de el. Îți cer să ai *încredere* în el.”

Își strânse buzele și se încruntă. Fără tragere de inimă, nedorind s-o facă, se întoarse.

— Ei bine, zise fără amabilitate, ce vrei să-mi spui, Giskard?

— Doar că atâta timp cât a trăit dr. Fastolfe, doamnă, pe Aurora și pe toate Lumile din Spațiu au predominat ideile lui. Drept urmare, oamenilor de pe Pământ li s-a permis să migreze liber spre diverse planete din Galaxie, iar Lumile colonizate – așa cum le numim în prezent – au prosperat. Totuși, dr. Fastolfe este mort acum, iar succesorilor lui le lipsește prestigiul său. Dr. Amadiro și-a păstrat intacte părerile sale contra Pământului și se prea poate ca ele să triumfe acum și să se treacă la o politică hotărâtă împotriva Pământului și Lumilor colonizate.

— Și atunci, Giskard, ce pot face *eu*?

— Puteți să vă întâlniți cu dr. Mandamus și să aflați de ce e atât de nerăbdător să vă vadă, doamnă. Vă asigur că a insistat cât a putut ca întâlnirea să aibă loc foarte devreme. A cerut să vă întâlnească la 08:00.

— Giskard, nu primesc *niciodată* pe nimeni înainte de amiază.

— I-am explicat asta, doamnă. Am interpretat nerăbdarea lui de a vă întâlni la micul dejun, în ciuda explicației mele, drept măsură a disperării. M-am gândit că e important să aflăm de ce este atât de disperat.

— Și dacă eu nu-l primesc, atunci crezi, nu-i așa, că asta-mi va dăuna personal? Nu te întreb dacă va dăuna Pământului sau Coloniștilor sau știu eu cui. Îmi va dăuna *mie*?

— Doamnă, ar putea dăuna posibilității Pământului și a Coloniștilor de a continua colonizarea Galaxiei. Acest vis a încolțit în mintea detectivului Elijah Baley cu peste douăzeci de decade în urmă. Răul făcut Pământului va deveni

astfel o profanare a memoriei sale. Greșesc oare dacă spun că orice ofensă adusă memoriei lui ați simți-o ca pe o ofensă personală?

Gladia era descumpănită. Pentru a doua oară în decurs de o oră, Elijah Baley fusese adus în discuție. El pierise de mult – fiind Pământean, cu viața scurtă, murise cu peste șaisprezece decade în urmă – totuși simpla menționare a numelui său continua să-i dea fiori chiar și acum.

Întrebă:

— Cum de au devenit lucrurile atât de serioase, dintr-o dată?

— Nu e dintr-o dată, doamnă. De douăzeci de decade, oamenii de pe Pământ și cei de pe Lumile din Spațiu au urmat căi paralele și au fost împiedicați să intre în conflict datorită politicii înțelepte a doctorului Fastolfe. Totuși, întotdeauna a existat o puternică mișcare de opoziție, căreia dr. Fastolfe a trebuit să-i facă față tot timpul. Acum, când el a murit, opoziția este mult mai puternică. Abandonarea Solariei a făcut să crească puterea fostei opoziții, care poate deveni în curând forța politică dominantă.

— De ce?

— Există indicii neîndoielnice, doamnă, că forța Spațiului scade și probabil mulți locuitori ai Aurorei simt că trebuie întreprinsă o acțiune energetică – acum ori niciodată.

— Și tu crezi că dacă eu îl primesc pe omul ăsta, voi juca un rol important în prevenirea acestor mișcări politice?

— Chiar așa, doamnă.

Gladia tăcu o clipă și-și aminti din nou, deși nemulțumită, că-i promisese cândva lui Elijah Baley să aibă încredere în Giskard. Spuse:

— Păi, nu vreau și nici nu cred să-i fie cuiva de folos faptul că eu mă întâlnesc cu individul ăsta... dar, fie, îl voi primi.

Gladia dormea și casa era întunecată – după standardele umane. Era totuși plină de viață, de forfotă și mișcare, pentru că roboții aveau mult de lucru – și ei se descurcau cu infraroșii.

Locuința trebuia dereticată după dezordinea inevitabilă unei zile de activitate. Trebuia făcută aprovizionarea, evacuat gunoiul, curățate, lustruite sau aranjate obiectele, verificate aparatele, la care se adăuga serviciul de pază permanent.

Nu existau lacăte sau uși; nu erau necesare. Pe Aurora nu aveau loc acțiuni violente de niciun fel, nici împotriva oamenilor, nici împotriva proprietății. Așa ceva era imposibil, de vreme ce fiecare locuință și orice ființă umană erau păzite de roboți tot timpul. Asta se știa bine și se considera de la sine înțeles.

Prețul pentru această pace era că paznicii roboți trebuiau să rămână în permanență la fața locului. Nu erau niciodată folosiți – dar asta numai pentru că erau întotdeauna prezenți.

Giskard și Daneel, ale căror capacități erau mai dezvoltate decât ale celorlalți roboți din casă, nu aveau sarcini speciale, dacă nu se considera sarcină specială aceea de a răspunde de funcționarea normală a celorlalți roboți. La 03:00 își terminaseră rondul pe pajiște și în zona împădurită, ca să se asigure că toți paznicii din afară își îndeplinesc îndatoririle așa cum se cuvine și că nu sunt probleme. Se întâlniră la granița de sud a moșiei și discutară un timp într-un limbaj prescurtat și esopic. Se înțelegeau bine, având atâtea decade de comunicare între ei, și nu aveau nevoie de toate figurile de stil ale vorbirii umane.

Daneel spuse într-o șoaptă neauzită:

— Nori. Nevăzută.

Dacă Daneel ar fi vorbit pentru urechi omenești, ar fi spus:

— După cum vezi, prietene Giskard, cerul s-a acoperit de nori. Dacă doamna Gladia ar fi așteptat să vadă Solaria, oricum n-ar fi reușit.

Iar replica lui Giskard: „Prevăzut. Mai degrabă, întrevedere”, era echivalentul pentru:

— Așa s-a prevăzut și în buletinul meteorologic, prietene Daneel, și ar fi putut folosi drept scuză pentru a o face pe doamna Gladia să se culce devreme. Totuși, mie mi s-a părut mai important să abordez direct problema și s-o conving să aprobe această întrevedere despre care ți-am vorbit deja.

— Mie mi se pare, prietene Giskard, că motivul principal pentru care poate ți s-a părut greu s-o convingi este acela că a supărat-o abandonarea Solariei. Am fost acolo cândva cu partenerul Elijah, când doamna Gladia era încă Solariană și locuia pe planetă.

— Mi-am dat întotdeauna seama, zise Giskard, că doamna Gladia nu a fost fericită pe planeta ei natală, că și-a părăsit bucuroasă lumea și că, la acea dată, nu avea nicio intenție să revină. Și totuși sunt de acord cu tine, pare să fie supărată de faptul că istoria Solariei a ajuns la sfârșit.

— Eu nu înțeleg această reacție a doamnei Gladia, spuse Daneel, dar de multe ori reacțiile umane par să nu derive în mod logic din evenimente.

— De aceea e greu să-ți dai seama, uneori, ce-i face și ce nu-i face rău unei ființe umane.

Giskard ar fi spus asta oftând, chiar oftând supărat, dacă ar fi fost om. Așa cum stăteau lucrurile, el emise doar o apreciere, lipsită de emoție, a unei situații dificile.

— Este unul dintre motivele pentru care mie mi se pare că sunt incomplete sau insuficiente cele Trei Legi ale Roboticii.

— Ai mai spus asta, prietene Giskard, iar eu am încercat să cred la fel și n-am reușit.

Giskard tăcu un timp, apoi zise:

— Din punct de vedere intelectual, îmi dau seama că Legile trebuie să fie incomplete sau insuficiente, dar, când încerc să *cred* asta, dau greș pentru că și eu sunt îngrădit de ele. Și totuși, dacă nu aș fi îngrădit de ele, sunt sigur că aș crede în insuficiența lor.

— Acesta este un paradox pe care nu-l pot înțelege.

— Nici eu nu pot, totuși sunt silit să-l exprim. Uneori simt chiar că sunt pe cale să descopăr din ce punct de vedere sunt incomplete sau insuficiente cele Trei Legi, ca în discuția cu doamna Gladia din seara asta. Ea m-a întrebat cum i-ar putea dăuna ei personal nerespectarea întâlnirii, și nu cum ar putea asta face rău în general; nu am fost în stare să răspund, pentru că nu mă aflu în sfera celor Trei Legi.

— Ai dat un răspuns perfect, prietene Giskard. Răul făcut memoriei partenerului Elijah ar fi afectat-o profund pe doamna Gladia.

— A fost cel mai bun răspuns în cadrul celor Trei Legi. Dar nu a fost cel mai bun răspuns posibil.

— Care era cel mai bun răspuns posibil?

— Nu știu, de vreme ce nu mă pot exprima în cuvinte sau măcar în concepte, atâta timp cât sunt îngrădit de cele Trei Legi.

— Nu există nimic în afara Legilor, zise Daneel.

— Dacă aș fi om, spuse Giskard, aș vedea dincolo de Legi și cred, prietene Daneel, că tu vei fi în stare să vezi dincolo de ele mai curând decât mine.

— Eu?

— Da, prietene Daneel. De mult cred că, deși robot, tu gândești extraordinar de asemănător cu o ființă umană.

— Nu se cuvine să crezi asta, zise Daneel încet, ca și cum l-ar fi durut. Crezi așa ceva pentru că ești în stare să pătrunzi în mintea omului. Asta te tulbură și te-ar putea distruge până la urmă. Asta e

un gând care mă mâhnește. Dacă te poți abține să citești în minți mai mult decât trebuie, atunci abține-te.

Giskard se îndepărtă:

— Nu mă pot abține, prietene Daneel. Nu vreau să mă abțin. Îmi pare rău că pot face atât de puțin, din cauza celor Trei Legi. Nu pot cerceta îndeajuns, deoarece mi-e teamă să nu produc vreun rău. Nu pot influența direct, deoarece mi-e teamă să nu fac rău.

— Totuși ai influențat-o foarte categoric pe doamna Gladia, prietene Giskard.

— Nu chiar. Poate că i-am modificat gândirea și am făcut-o să accepte întrevederea fără probleme, dar mintea omenească este atât de complexă, încât nu îndrăznesc să fac prea multe. Aproape fiecare influență pe care o exercit va avea efecte secundare, de a căror natură nu pot fi sigur și care pot dăuna.

— Totuși, i-ai făcut ceva doamnei Gladia.

— N-a fost nevoie. Cuvântul „încredere” o afectează și o face mai influențabilă. Am observat acest lucru în trecut, dar folosesc extrem de atent cuvântul, pentru că folosirea în exces îi va scădea, fără îndoială, efectul. Nu înțeleg de ce, dar pur și simplu nu pot găsi o soluție.

— Pentru că nu-ți permit cele Trei Legi?

Ochii lui Giskard părură să-și intensifice strălucirea întunecată:

— Da. De fiecare dată, cele Trei Legi îmi stau în cale. Nu le pot modifica – pentru că ele mă împiedică, totuși știu că trebuie să le modific, pentru că presimt apropierea unei catastrofe.

— Ai mai spus asta, prietene Giskard, dar nu ai explicat natura catastrofei.

— Pentru că nu o cunosc. Este vorba despre dușmănia tot mai mare dintre Aurora și Pământ, dar nu pot ști ce rol va avea aceasta în catastrofa actuală.

— Nu s-ar putea ca, la urma urmei, să nu fie nicio catastrofă?

— Nu cred. Am remarcat în jurul anumitor persoane oficiale de pe Aurora pe care le-am întâlnit o aură a catastrofei — a așteptării triumfului. Nu pot descrie mai precis asta și nici nu pot să fac cercetări mai amănunțite pentru a da o descriere mai potrivită, deoarece nu-mi vor permite cele Trei Legi. Motivul pentru care întâlnirea cu Mandamus trebuie să aibă loc mâine este de fapt altul. Voi avea ocazia *să-i studiez* mintea.

— Și dacă nu i-o poți studia cu folos?

Deși vocea lui Giskard era incapabilă să manifeste emoție în sens uman, în cuvintele lui se simțea disperarea. Spuse:

— Atunci, voi fi neajutorat. Nu pot decât să respect Legile. Ce altceva pot face?

Iar Daneel răspunse încet și posomorât:

— Nimic.

4

Gladia intră în sufrageria ei la ora 08:15, hotărâtă cu tot dinadinsul — și cu puțină ciudă — să-l lase pe Mandamus (acum îi reținuse în silă numele) s-o aștepte. Își dăduse multă osteneală să-și îmbunătățească înfățișarea și (pentru prima oară după mulți ani) se simțea prost din cauza firelor de păr cărunte, dorindu-și să fi stăpânit practica auroriană, ajunsă aproape universală, de control asupra machiajului. La urma urmei, dacă arăta cât mai atrăgătoare și tânără cu putință, îl punea pe acest protejat al lui Amadiro într-un și mai mare dezavantaj.

Era întru totul pregătită să-i displacă bărbatului încă de la prima vedere și era deprimant de conștientă că *el* putea fi tânăr și atrăgător, că un chip însořit se putea deschide într-un zâmbet

strălucitor la apariția ei, că ea se putea trezi cu părere de rău atrasă de el.

Drept urmare, când îl văzu se simți ușurată. Era tânăr, da, și probabil că încă nu împlinise prima jumătate de secol, dar nu profitase prea mult de acest lucru. Era înalt – poate avea 185 de centimetri în înălțime, aprecie ea – dar prea slab. Asta îl făcea să pară fusiform. Părul lui avea o nuanță prea închisă pentru un Aurorian, ochii erau de un castaniu cam șters, fața prea lungă, buzele prea subțiri, gura prea mare, înfățișarea insuficient de atrăgătoare. Dar ceea ce-i răpea cu adevărat aspectul tineresc era expresia excesiv de afectată, de serioasă.

Într-o străfulgerare, Gladia își aminti romanele istorice atât de răspândite pe Aurora (romane care descriau invariabil Pământul primitiv – ceea ce era ciudat pentru o lume care-i ura din ce în ce mai mult pe pământeni) și se gândi: „Iată imaginea unui puritan.” Se simți ușurată și aproape zâmbi. Puritanii erau de obicei înfățișați ca fiind grosolani și, fie că Mandamus acesta era unul dintre ei, fie că nu, îi convenea să-l considere astfel. Dar când vorbi, Gladia fu dezamăgită, pentru că vocea îi era moale și extrem de muzicală. (Ar fi trebuit să vorbească pe nas ca să îndeplinească întocmai condițiile stereotipiei.)

— Doamna Gremionis?

Ea îi întinse o mână, cu un zâmbet extrem de condescendent:

— Domnule Mandamus. Te rog să-mi spui Gladia. Așa face toată lumea.

— Știu că vă folosiți numele în profesie...

— Îl folosesc în orice mod. Iar căsătoria mea s-a sfârșit, într-un mod prietenesc, acum câteva decade.

— Cred că a durat mult timp.

— Foarte mult timp. A fost o mare reușită, dar chiar și marile reușite ajung la un sfârșit firesc.

— Ah, făcu Mandamus sentențios. A continua și după ce s-a sfârșit poate foarte bine să transforme reușita într-un eșec.

Gladia încuviință din cap și spuse, cu o urmă de zâmbet:

— Sunteți foarte înțelept la o vârstă așa de... Dar să trecem în sufragerie. Micul dejun este gata și v-am reținut cu siguranță destul de mult.

Doar când Mandamus veni lângă ea și își potrivea pașii după ai ei îi observă Gladia pe cei doi roboți ce-l însoțeau. Era aproape de neconceput ca un Aurorian să meargă undeva fără o suită de roboți, dar atâta timp cât roboții stăteau nemișcați, nu impresionau în vreun fel privirea Aurorienilor. Gladia, privindu-i iute, văzu că erau modele recente, evident scumpe. Îmbrăcămintea lor falsă era minuțios lucrată și, deși nu era proiectată de Gladia, era de calitate superioară. Femeia fu nevoită să recunoască acest lucru, deși cu strângere de inimă. Într-o zi trebuia să afle cine o proiectase, pentru că nu recunoștea stilul și poate că era pe cale să aibă un competitor nou și extraordinar. Se pomeni că admiră faptul că stilul pseudo-îmbrăcămintei era clar același pentru ambii roboți, rămânând totuși distinct individual pentru fiecare. Nu-l puteai lua pe unul drept celălalt. Mandamus îi prinse privirea iute și-i interpretează expresia cu o precizie dezarmantă. (E inteligent, se gândi Gladia dezamăgită.) Spuse:

— Proiectul exterior pentru roboții mei a fost realizat de un tânăr de la Institut, care încă nu și-a făcut un nume. Dar își va face, nu credeți?

— Absolut, zise Gladia.

Gladia nu se aștepta la nicio discuție de afaceri până la terminarea micului dejun. Ar fi fost culmea nepoliteții să se vorbească despre altceva în afară de lucruri mărunte în timpul mesei, și ea își dădu seama că Mandamus nu prea știa să discute fleacuri. Amintiră de vreme, bineînțeles. Recenta aversă de ploaie, care acum din fericire trecuse, fu

și ea pomenită, la fel prognozele pentru anotimpul uscat care trebuia să vină. Urma exprimarea aproape obligatorie a admirației pentru locuința gazdei, iar Gladia o primi cu o modestie falsă. Nu făcu nimic să reducă jena bărbatului, ci îl lăsă să caute neajutorat subiecte.

După un timp, ochii lui căzură asupra lui Daneel, care stătea liniștit și nemișcat în nișa lui din perete, iar Mandamus reuși să-și înfrângă indiferența Auroriană și să-l observe.

— Ah, făcu el, este chiar vestitul R. Daneel Olivaw. Absolut de neconfundat. Un exemplar foarte deosebit.

— Într-adevăr deosebit.

— Este al dvs. acum, nu-i așa? Prin testamentul lui Fastolfe?

— Prin testamentul *doctorului* Fastolfe, da, zise Gladia, accentuând ușor.

— Mi se pare foarte ciudat că încercarea Institutului de a fabrica roboți cu aspect uman a eșuat în felul acesta. V-ați gândit vreodată la asta?

— Am auzit și eu, zise Gladia cu precauție. (Oare la asta voia să ajungă el?) Nu prea mi-am bătut capul mult timp gândindu-mă la acest lucru.

— Sociologii tot mai încearcă să înțeleagă. Desigur, noi la Institut n-am reușit niciodată să trecem peste această dezamăgire. Părea o realizare firească. Unii dintre noi cred că Fa... dr. Fastolfe a avut o oarecare legătură cu eșecul.

(A evitat să repete greșeala, se gândi Gladia. Își îngustă ochii și deveni dușmănoasă, fiindcă își închipui că bărbatul venise la ea ca să-l incrimineze pe dragul și bunul Han.)

Vorbi tăios:

— Oricine crede așa ceva este un prost. Dacă dumneata crezi asta, n-o să-mi schimb părerea de dragul dumitale.

— Eu *nu* sunt dintre aceia care gândesc așa, mai ales pentru că nu înțeleg ce ar fi putut face dr. Fastolfe ca să provoace un fiasco.

— De ce trebuia să fi făcut cineva, ceva? Este vorba că nu i-a vrut lumea. Un robot care arată ca un bărbat concurează cu un bărbat și unul care arată ca o femeie concurează cu o femeie – și încă prea mult ca să fie o plăcere. Aurorienii n-au dorit concurența. Nu e nevoie să căutăm în altă parte.

— Concurență sexuală? întrebă Mandamus calm.

O clipă privirea Gladiei o înfruntă pe a lui. Știa el ceva despre iubirea ei pentru robotul Jander, cu mult, mult timp în urmă? Și dacă da, avea vreo importanță?

Nimic în expresia lui nu arăta că se gândise la altceva în afară de sensul exact al cuvintelor.

În cele din urmă, Gladia spuse:

— Concurență de orice fel. Dacă dr. Han Fastolfe a contribuit în vreun fel la aceasta, a fost pentru că și-a proiectat roboții într-un mod prea uman, dar numai așa era posibil.

— Eu cred că într-adevăr v-ați *gândit* la problemă, zise Mandamus. Necazul e că sociologii consideră că această teamă de concurență din partea unui tip de roboți prea umani este o explicație prea simplă. Singură e insuficientă și nu există nicio dovadă a unui alt motiv important de aversiune.

— Sociologia nu e o știință exactă, zise Gladia.

— Totuși, nu e nici inexactă.

Gladia ridică din umeri.

După o pauză, Mandamus zise:

— Oricum, ne împiedică să organizăm cum se cuvine expedițiile de colonizare. Fără roboți cu aspect uman care să deschidă drumul...

Micul dejun încă nu se terminase, dar pentru Gladia era clar că Mandamus nu mai putea ocoli problemele importante. Spuse:

— Ne-am fi putut duce singuri.

De data asta, Mandamus fu cel care ridică din umeri:

— Prea greu. În plus, barbarii de pe Pământ, cu durata lor de viață scurtă, cu permisiunea doctorului Fastolfe al dumitale s-au răspândit pe fiecare planetă posibilă, ca o invazie de gândaci.

— Mai sunt o grămadă de planete disponibile. Milioane. Și dacă ei pot face asta...

— Bineînțeles că *ei* pot, zise Mandamus înviorat brusc. Costă vieți, dar ce înseamnă viețile pentru *ei*? Aproximativ o decadă pierdută, asta-i tot, și ei sunt miliarde. Dacă vreun milion moare în timpul colonizării, cine observă, cui îi pasă? Lor, nu.

— Sunt sigură că le pasă.

— Prostii. Viețile *noastre* sunt mai lungi și deci mai valoroase și bineînțeles că suntem mai atenți cu ele.

— Așa că stăm aici și nu facem nimic altceva decât să-i îngrădim pe Pământeni, pentru că doresc să-și riște viețile și pentru că, prin urmare, s-ar părea că vor moșteni Galaxia.

Gladia nu-și dădea seama că este într-atât de părtinitoare față de Coloniști, dar avea chef să-l contrazică pe Mandamus și, în timp ce vorbea, nu se putea împiedica să nu simtă că tot ceea ce începuse ca o simplă contradicție căpătase un sens și că îi exprima foarte bine starea de spirit. Pe lângă asta, îl auzise pe Fastolfe spunând aceleași lucruri în ultimii lui ani de descurajare.

La un semn al Gladiei, masa fu strânsă repede. Micul dejun ar fi putut continua, dar conversația și dispoziția deveniseră nepotrivite pentru o masă civilizată.

Reveniră în camera de zi. Roboții lui Mandamus îi urmară, iar Daneel și Giskard făcură la fel, fiecare intrând în câte o nișă. (Mandamus încă nu l-a remarcat pe Giskard, se gândi Gladia, dar de ce-ar fi făcut-o? Giskard era foarte demodat și chiar primitiv; nu făcea absolut nicio impresie, în comparație cu exemplarele frumoase ale lui Mandamus.)

Gladia se așeză și-și puse picior peste picior, foarte conștientă că partea de jos a pantalonilor ei largi scotea în evidență aspectul încă tânăr al picioarelor.

— Pot să știu motivul pentru care ai dorit să mă vezi, dr. Mandamus? Întrebă ea, nedorind să mai trăgăneze.

El răspunse:

— Am obiceiul să mestec gumă medicinală după ce mănânc, ca stimulent al digestiei. Îmi dai voie?

Gladia zise, înțepată:

— Mi-ar distra atenția.

(Faptul că nu putea mesteca l-ar fi putut dezavantaja. În plus, se gândi Gladia cu decență, la vârsta lui n-ar trebui să aibă nevoie de stimulente pentru digestie.)

Mandamus scosese deja pe jumătate un pachetel din buzunarul de la piept al hainei. Îl împinse înapoi, fără să-și arate dezamăgirea, și murmură:

— Desigur.

— Întrebam, dr. Mandamus, de motivul pentru care ai dorit să mă vezi.

— De fapt, sunt două motive, doamnă Gladia. Unul este personal și celălalt e o problemă de stat. Te supără dacă discut întâi problema personală?

— Sinceră să fiu, dr. Mandamus, mi-e greu să-mi închipui ce problemă personală ar putea fi între noi. Lucrezi la Institutul de Robotică, nu-i așa?

— Da.

— Și ești apropiat de Amadiro, mi s-a spus.

— Am onoarea să lucrez cu *doctorul* Amadiro, zise el, accentuând ușor.

(Mi-o plătește, se gândi Gladia, dar nu i-o înghit.)

— Amadiro și cu mine, spuse ea, am avut ocazia să ne întâlnim acum douăzeci de decade și a fost extrem de neplăcut. N-am mai avut niciun prilej să-l văd de atunci. Nici cu dumneata, ca apropiat al lui, nu m-aș fi întâlnit dacă nu m-aș fi lăsat

convinsă că întrevederea ar putea fi importantă. Oricum, problemele personale nu vor face această întrevedere câtuși de puțin importantă pentru mine. Deci, trecem la problemele de stat?

Mandamus își coborî privirea și o roșeață slabă, care ar fi putut fi din cauza stingherelii, i se ridică în obraji:

— Atunci, să mă prezint din nou. Sunt Levular Mandamus, descendentul dumitale de gradul al cincilea. Sunt stră-stră-stră-nepotul lui Santirix și al Gladiei Gremionis. Adică dumneata ești stră-stră-stră-bunica mea.

Gladia clipi repede, încercând să nu pară atât de uluită pe cât se simțea de fapt (și nu prea reuși). Sigur că avea urmași, și de ce n-ar fi fost bărbatul acela unul dintre ei?

— Ești sigur?

— Foarte sigur. Am pus să se facă o cercetare genealogică. La urma urmei, cândva s-ar putea să vreau copii, și înainte de asta o asemenea cercetare ar fi obligatorie. Dacă te interesează, între noi schema este M-F-F-M.

— Ești fiul fiicei fiicei fiului meu?

— Da.

Gladia nu mai ceru amănunte. Avusese un fiu și o fiică. Fusesse o mamă perfectă, dar la timpul potrivit copiii începuseră să aibă vieți independente. În ceea ce-i privește pe urmașii acelui fiu și ai acelei fiice, respectând întocmai moda din Spațiu, nu întrebase niciodată nimic și nu-i păsa. Dacă întâlneau unul dintre ei, era suficient de Auroriană ca *totuși* să nu-i pese. Gândul o liniști complet. Se lăsă din nou pe scaun și se relaxă.

— Foarte bine, spuse. Ești urmașul meu de gradul al cincilea. Dacă asta e problema personală pe care dorești s-o discuți, e lipsită de importanță.

— Înțeleg perfect, străbunico. De fapt, nu genealogia mea este ceea ce vreau eu să discut, ea

este doar începutul. Înțelegi, dr. Amadiro știe despre această înrudire. Cel puțin așa cred.

— Zău? Cum așa?

— Cred că studiază pe ascuns genealogia tuturor celor care vin să lucreze la Institut.

— Dar de ce?

— Ca să afle exact ceea ce a aflat în cazul meu. Nu e un om încrezător.

— Nu înțeleg. Dacă ești urmașul meu de gradul al cincilea, de ce ar avea asta mai multă importanță pentru el decât are pentru mine?

Mandamus își frecă bărbia cu dosul mâinii drepte, gânditor.

— Antipatia lui pentru dumneata nu e deloc mai mică decât antipatia dumitale pentru el, doamnă Gladia. Dacă ai fi refuzat să mă primești din cauza lui, m-ar fi refuzat și el pe mine, mai ales din cauza dumitale. Ar putea fi și mai rău dacă aș fi urmaș al doctorului Fastolfe, dar nu cu mult.

Gladia se îndreptă, țeapănă, pe scaunul ei. Nărilor îi fremătară și ea vorbi cu glas reținut:

— Ce aștepti de la mine, atunci? Nu pot declara că nu-mi ești urmaș. Să dau un anunț la hiperviziune că îmi ești absolut indiferent și că te dezmoștenesc? Asta l-ar mulțumi pe Amadiro al dumitale? Dacă da, trebuie să te anunț că n-o voi face. Nu voi face nimic pentru a-l mulțumi pe acest om. Dacă asta înseamnă că te va concedia și îți va distruge cariera pentru că nu e de acord cu legăturile dumitale genetice, te vei învăța minte să te asociezi cu o persoană mai sănătoasă și mai puțin vicioasă.

— Nu mă va concedia, doamnă Gladia. Sunt prea valoros pentru el, dacă-mi ierți lipsa de modestie. Totuși, sper să-i urmez cândva la conducerea Institutului și sunt aproape sigur că nu va îngădui asta atâta vreme cât mă suspectează de o ascendență mai rea decât aceea a dumitale.

— Își închipuie că bietul Santirix e mai rău decât mine?

— Deloc.

Mandamus se înroși și înghiți în sec, dar vocea îi rămase egală și fermă.

— Nu vreau să fiu moșic, doamnă, dar sunt dator față de mine să aflu adevărul.

— Ce adevăr?

— Sunt urmașul dumitale de gradul al cincilea. Asta e clar în dosarele genealogice. Dar e posibil să fiu urmașul de gradul al cincilea nu al lui Santirix Gremionis, ci al Pământeianului Elijah Baley?

Gladia se sculă brusc în picioare, de parcă ar fi săltat-o câmpul de forță unidimensional al unui păpușar. Nu-și dădea seama că se ridicase. Era a treia oară în douăsprezece ore când se pomenea numele acelui Pământeian de demult – și de către trei persoane diferite.

Vocea părea să nu fie a ei:

— Ce vrei să spui?

El răspunse, ridicându-se la rândul lui și trăgându-se ușor înapoi:

— Mie mi se pare destul de clar. Fiul dumitale, stră-stră-bunicul meu, s-a născut dintr-un contact sexual al dumitale cu Pământeianul Elijah Baley? A fost Elijah Baley tatăl fiului dumitale? Nu știu cum să mă exprim mai clar.

— Cum îndrăznești să sugerezi așa ceva? Sau măcar să gândești?

— Îndrăznesc, pentru că de asta depinde cariera mea. Dacă răspunsul e da, cariera mea profesională poate fi foarte rapid ruinată. Vreau un nu, dar un nu neargumentat nu-mi va fi de niciun folos. Trebuie ca, la timpul convenit să-i pot prezenta dovezi doctorului Amadiro și să-i arăt că dezaprobarea genealogiei mele trebuie să aibă drept cauză doar persoana dumitale. La urma urmei, pentru mine e clar că antipatia aceasta față de dumneata – și chiar față de dr. Fastolfe – este nimic, absolut nimic în comparație cu incredibila forță cu care îl detestă pe Pământeianul Elijah

Baley. Nu e vorba numai despre viața lui scurtă, deși gândul de a fi moștenit gene barbare m-ar tulbura îngrozitor. Cred că dacă i-aș aduce dovezi că sunt urmașul unui Pământean care *nu* a fost Elijah Baley, ar ierta asta. Dar gândul la Elijah Baley – și numai la el – e cel care îl înnebunește. Nu știu de ce.

Repetarea numelui lui Elijah aproape că-l înviase din nou pe acesta pentru Gladia. Respira șuierat și profund și revăzu cu bucurie cea mai frumoasă amintire a vieții ei.

— Știu de ce, spuse. Pentru că Elijah, împotriva tuturor, cu toți Aurorienii împotriva lui, a reușit totuși să-l distrugă pe Amadiro în clipa în care el credea că are succesul în mână. Elijah a făcut asta doar prin curaj și inteligență. Amadiro își întâlnise superiorul în persoana unui Pământean pe care îl umilise cu nepăsare, și ce-ar putea face, prin urmare, decât să-l urască inutil? Elijah a murit de mai bine de șaisprezece decade și Amadiro tot nu poate uita, nu poate ierta, nu poate slăbi lanțurile care-l leagă în ura și amintirea acelui om mort. Și n-am să-i dau voie lui Amadiro să uite – sau să nu mai urască – atâta timp cât asta îi otrăvește fiecare clipă a vieții.

Mandamus zise:

— Văd că ai motive să-i dorești răul doctorului Amadiro, dar ce motiv ai să-mi dorești *mie* răul? Dacă-i îngădui doctorului Amadiro să creadă că sunt urmaș al lui Elijah Baley, va avea plăcerea să mă distrugă. De ce să-i oferi inutil această plăcere, dacă *nu* sunt un asemenea urmaș? Deci, dă-mi dovada că sunt urmașul dumatăle și al lui Santirix Gremionis, sau al dumatăle și al oricui în afară de Elijah Baley.

— Prostule! Idiotule! De ce-ți trebuie dovezi de la mine? Du-te la dosarele istorice. Vei găsi ziua exactă în care Elijah Baley a fost pe Aurora. Vei găsi ziua exactă în care l-am născut pe fiul meu, Darrel. Vei afla că Darrel a fost conceput la mai

bine de cinci ani *după* ce Elijah a plecat de pe Aurora. Vei afla și că Elijah nu s-a mai întors pe Aurora. Păi, crezi că am fost gravidă timp de cinci ani? Că am purtat un făt în pântecul meu timp de cinci Ani Galactici Standard?

— Cunoscut aceste informații, doamnă. Și nu cred că ai purtat un făt vreme de cinci ani.

— Atunci de ce vii la mine?

— Pentru că e vorba de mai mult. Știu – și îmi închipui că dr. Amadiro știe prea bine – că, deși Pământeanul Elijah Baley, așa cum spui, nu s-a mai întors vreodată pe suprafața Aurorei, s-a aflat odată pe o navă ce a staționat pe orbită lângă Aurora o zi și ceva. Știu – și îmi închipui că dr. Amadiro știe prea bine – că, deși Pământeanul n-a părăsit nava ca să meargă pe Aurora, dumneata ai plecat de pe Aurora ca să te duci pe navă. Că ai rămas pe navă aproape o zi și că asta s-a întâmplat la aproape cinci ani după ce Pământeanul fusese pe suprafața Aurorei – de fapt, cam la data la care a fost conceput fiul dumitale.

Gladia simți cum fața i se golește de sânge în timp ce asculta vocea calmă a celui lalt. În jurul ei camera se întunecă și ea se clătină. Simți cum o îmbrățișează brațe blânde și puternice și știi că sunt ale lui Daneel. Se simți așezată ușor pe scaun. Auzi vocea lui Mandamus, venind parcă de la mare depărtare:

— Nu e adevărat, doamnă?

Bineînțeles că era adevărat.

2. Strămoșul

5

AMINTIREA!

E întotdeauna cu tine, desigur, dar de obicei rămâne latentă. Și apoi, câteodată, după ce primește exact impulsul de care are nevoie, iese brusc la suprafață, clară, violentă, strălucitoare și vie.

Era din nou tânără, mai tânără decât omul din fața ei; destul de tânără ca să simtă tragedia și dragostea, pierderea oricărui interes pentru viață ajungând la apogeu odată cu moartea primului bărbat pe care îl considerase „soț”. (Nu, nici acum nu-i va pronunța numele, nici măcar în gând.)

Mai aproape de viața ei de atunci erau lunile pline de emoție alături de cel de-al doilea – care nu era bărbat – pe care-l definise cu acest cuvânt. Jander, robotul cu înfățișare umană, îi fusese dăruit și ea îl acaparase cu totul până când, la fel ca primul ei soț, el murise pe neașteptate.

Și apoi, în sfârșit, a fost Elijah Baley, care nu i-a fost niciodată soț, pe care-l întâlnise numai de două ori în doi ani, de fiecare dată câteva ore în câteva zile. Elijah, căruia îi atinsese o dată obrazul cu mâna neînмănușată, aprinzându-se; pe care-l ținuse apoi în brațe, gol, izbucnind în sfârșit cu pasiune.

Și pe urmă un al treilea soț, cu care a trăit mulțumită și liniștită, plătind pentru absența suferinței cu absența gloriei și cumpărând cu uitare bine strunită faptul că trăia din nou. Până într-o zi, când (nu era sigură de ziua care îi întrerupsese șirul anilor de apatie netulburată) Han Fastolfe,

cerând permisiunea să o viziteze, venise de la locuința lui învecinată.

Gladia îl privise puțin îngrijorată, pentru că el era un om prea ocupat ca să facă vizite. Trecuseră doar cinci ani de la criza care făcuse din Han conducătorul politic al Aurorei. Era Președintele planetei nu numai cu numele și adevăratul conducător al tuturor Lumilor din Spațiu. Avea prea puțin timp să fie ființă umană. Acei ani lăsaseră urme – și au lăsat în continuare până ce el muri, trist, considerându-se un ratat, deși nu pierduse niciodată vreo luptă. Kelden Amadiro, care fusese înfrânt, continua să trăiască, verde, drept dovadă că victoria poate fi cea mai mare pedeapsă. Cu toate acestea, Fastolfe continua să fie blând la vorbă și răbdător, fără să se plângă, dar chiar și Gladia, așa apolitică și lipsită de interes față de mașinațiile nesfârșite ale puterii cum era, știa că el își menținea controlul asupra Aurorei doar printr-un efort continuu și susținut, care îl secătuia de tot ceea ce ar fi făcut ca viața să merite trăită, și că nu se abătea de la asta – ori era constrâns să nu se abată – doar din cauza a ceea ce considera el binele – al cui bine? Al Aurorei? Al locuitorilor Spațiului? Pur și simplu o noțiune vagă de Bine idealizat? Nu știa. Se abținu să întrebe.

Dar asta era la numai cinci ani după criză. Fastolfe dădea încă impresia unui bărbat tânăr și plin de speranțe, iar chipul lui lipsit de frumusețe putea încă zâmbi.

— Am un mesaj pentru tine, Gladia, zise el.

— Sper că unul plăcut, spuse ea cu amabilitate.

Îl adusese și pe Daneel cu el. Faptul că ea îl putea privi pe Daneel cu simpatie sinceră și fără pic de durere, chiar dacă era copia până în cele mai mici amănunte a lui Jander al ei, mort, era un semn că vechile răni se vindecaseră. Îi putea vorbi, chiar dacă el răspundea cu o voce foarte asemănătoare cu a lui Jander. Cinci ani cicatrizaseră rana și amortiseră durerea.

— Așa cred, zise Fastolfe, zâmbind cu blândețe.
E de la un prieten vechi.

— Ce bine că am prieteni vechi, spuse ea,
încercând să nu fie batjocoritoare.

— De la Elijah Baley.

Cei cinci ani dispărură și ea simți suferința psihică și durerea amintirii reînviată.

— E sănătos? întrebă cu glasul gătit pe jumătate, după un minut de tăcere împietrită.

— Foarte sănătos. Mai mult, e în apropiere.

— În apropiere? Pe Aurora?

— Pe orbită în jurul Aurorei. Știe că nu ar avea voie să asolizeze, chiar dacă mi-aș folosi întreaga influență, sau îmi închipui că știe. Ar vrea să te vadă, Gladia. A luat legătura cu mine fiindcă știe că pot aranja să-i vizitezi nava. Cred că voi reuși atâta lucru – dar numai dacă tu vrei. Vrei?

— Eu... nu știu. M-ai luat prea repede.

— Chiar și pentru un impuls?

Așteptă, apoi întrebă:

— Sincer, Gladia, cum îți merge cu Santirix?

Ea îl privi speriată, de parcă n-ar fi înțeles de ce schimbase subiectul, apoi înțelese. Răspunse:

— Ne înțelegem bine.

— Ești fericită?

— Nu sunt... nefericită.

— Nu prea seamănă a entuziasm.

— Cât poate dura entuziasmul, chiar dacă ar fi fost vreodată entuziasm?

— Aveți de gând să faceți copii cândva?

— Da, zise.

— Te gândești la o schimbare în starea civilă?

Dădu din cap cu hotărâre:

— Încă nu.

— Atunci, dragă Gladia, dacă vrei un sfat de la un om destul de obosit, care se simte neplăcut de bătrân... refuză invitația. Îmi aduc aminte puținul pe care mi l-ai povestit după ce Baley a plecat de pe Aurora și drept să-ți spun, din asta am dedus mai multe decât, poate, îți închipui. Dacă te

întâlnești cu el, s-ar putea să fii dezamăgită, să nu re trăiești strălucirea blândă a amintirii, sau, în loc de dezamăgire, ar putea fi și mai rău, pentru că s-ar distruge un echilibru destul de fragil, pe care nu-l vei mai reface.

Gladia, care se gândise și ea, vag, la același lucru, consideră că propunerea nu trebuia decât exprimată pentru a putea fi respinsă.

Spuse:

— Nu, Han, *trebuie* să-l văd, dar mi-e teamă s-o fac singură. Vrei să vii cu mine?

Fastolfe zâmbi obosit:

— N-am fost invitat, Gladia. Și chiar dacă aș fi fost, oricum aș fi fost obligat să refuz. Se pune problema unui vot important în Consiliu. Probleme de stat, știi, de la care nu am voie să lipsesc.

— Bietul Han!

— Da, într-adevăr, bietul de mine. Dar nu te poți duce singură. Din câte cunosc, nu știi să pilotezi o navă.

— Ah! Păi, m-am gândit că mă va duce o...

— Navă comercială? scutură Fastolfe din cap. Absolut imposibil. Ca tu să vizitezi fățiș o navă de pe Pământ aflată pe orbită, ceea ce ar fi inevitabil dacă ai folosi o navă comercială, ar trebui un permis special. Și ar dura câteva săptămâni. Dacă nu vrei să mergi, Gladia, nu înseamnă neapărat că nu vrei să-l vezi. Dacă actele și formalitățile necesare ar dura săptămâni, sunt sigur că el nu poate aștepta atât de mult.

— Dar chiar vreau să-l văd, zise Gladia, acum decisă.

— În cazul ăsta poți lua nava mea spațială, iar Daneel te poate duce acolo. Știe să mânuiască foarte bine comenzile și e la fel de nerăbdător să-l vadă pe Baley ca și tine. Pur și simplu nu vom raporta călătoria.

— Dar vei avea necazuri, Han.

— Poate că n-o să afle nimeni... sau se vor preface că n-au aflat. Și dacă îmi va face probleme

cineva, va trebui să mă descurc.

Gladia își lăsă capul în jos, gândindu-se o clipă, apoi zise:

— Dacă nu te superi, voi fi egoistă și-ți voi da ocazia să ai necazuri, Han. Vreau să merg.

— Atunci, du-te.

5a

Era o navă mică, mai mică decât își închipuise Gladia; într-un fel plăcută, dar în alt fel înspăimântătoare. De fapt, era destul de mică pentru a fi lipsită complet de pseudogravitație – iar senzația de absență a greutății, care o îndemna să facă exerciții amuzante de gimnastică, îi amintea în permanență că se află într-un mediu anormal.

Era o locuitoare a Spațiului. Existau peste cinci miliarde de locuitori ai Spațiului răspândiți pe mai mult de cincizeci de Lumi, toți mândri de numele lor. Și totuși, câți dintre cei ce își spuneau locuitori ai Spațiului erau într-adevăr călători în spațiu? Foarte puțini. Poate că optzeci la sută dintre ei nu-și părăsiseră niciodată Lumea pe care se născuseră. Chiar și din cei douăzeci la sută care rămâneau, unii abia dacă trecuseră prin spațiu de două sau trei ori.

Se gândi mohorâtă că nici ea nu era o locuitoare a Spațiului în sensul propriu al cuvântului. O dată (doar o dată!) călătorise prin Spațiu – și atunci de pe Solaria pe Aurora, cu șapte ani în urmă. Acum intra în Spațiu a doua oară, pe o navă particulară mică, pentru o scurtă călătorie, numai până dincolo de atmosferă, niște amărăți de o sută de mii de kilometri, cu încă o persoană – nici măcar persoană – drept însoțitor.

Privi din nou spre Daneel, aflat în cabina mică a pilotului. Vedea doar o parte din el, așa cum stătea la pupitrul de comandă. Nu fusese niciodată nicăieri doar cu un singur robot la îndemână.

Întotdeauna avusese sute... mii... la dispoziția ei pe Solaria. Pe Aurora existau, de obicei, câteva duzini.

Aici nu era decât unul.

Îl strigă:

— Daneel!

El nu-și luă ochii de pe comenzi:

— Da, doamnă Gladia?

— Te bucuri că-l vei revedea pe Elijah Baley?

— Nu știu, doamnă Gladia, cum să-mi descriu cel mai bine starea interioară. Poate că e totuna cu ceea ce o ființă umană ar descrie ca bucurie.

— Dar trebuie să simți ceva.

— Simt că pot lua hotărârile mai repede decât de obicei; reacțiile mele par mai rapide; mișcările mele cer mai puțin efort. Aș putea interpreta toate astea ca pe o senzație de bine. Cel puțin am auzit ființe umane folosind acest cuvânt și cred că el descrie ceva similar cu senzațiile pe care le încerc eu acum.

— Dar dacă aș spune că vreau să-l văd singură? Întrebă Gladia.

— Atunci, așa va fi.

— Chiar dacă ar însemna să nu-l vezi?

— Da, doamnă.

— Nu te-ai simți dezamăgit? Adică n-ai avea o senzație opusă celei de bine? Ai lua hotărâri mai încet, reacțiile ți-ar fi mai lente, mișcările ți-ar cere mai mult efort și așa mai departe?

— Nu, doamnă Gladia, pentru că aș avea o senzație de bine îndeplinindu-vă ordinele.

— Senzația ta de plăcere înseamnă a Treia Lege, iar îndeplinirea ordinelor mele înseamnă a Doua Lege, iar a Doua Lege are întâietate. Așa e?

— Da, doamnă.

Gladia se lupta cu propria-i curiozitate. Nu i-ar fi trecut niciodată prin cap să pună unui robot obișnuit întrebări de felul acesta. Robotul e o mașinărie. Dar ea nu se putea gândi la Daneel ca la o mașinărie, așa cum cu cinci ani în urmă nu se

putuse gândi la Jander ca la o mașinărie. Jander însemnase însă pasiunea mistuitoare – care pierise o dată cu Jander însuși. În ciuda totalei asemănări cu celălalt, Daneel nu putea reaprinde flacăra. Cu el își putea permite să fie curioasă.

— Nu te deranjează, Daneel, întrebă, să fii atât de îngrădit de Legi?

— Nu-mi pot imagina altceva, doamnă.

— Toată viața am fost îngrădită de forța de gravitație, chiar și în timpul călătoriei mele anterioare cu o navă, dar îmi pot închipui cum e *să nu fii* îngrădit de ea. Și de fapt *nu* sunt îngrădită de ea.

— Și asta vă bucură, doamnă?

— Într-un fel, da.

— Uneori, doamnă, când mă gândesc că ființele umane nu sunt îngrădite de Legi, mă simt jenat.

— De ce, Daneel? Ai încercat vreodată să-ți explici *de ce* gândul la anarhie te face să te simți stingherit?

Daneel tăcu o clipă, apoi spuse:

— Am încercat, doamnă, dar cred că ar trebui să mă gândesc la astfel de lucruri doar în legătură cu scurtele ocazii în care am fost împreună cu partenerul Elijah. El avea un fel...

— Da, știu, zise ea. Se îndoia de orice. Era cuprins de un neastâmpăr care-l făcea să pună tot timpul fel de fel de întrebări.

— Așa s-ar zice. Iar eu încerc să fiu ca el și să-mi pun întrebări. Așa că m-am întrebat ce înseamnă Anarhie și mi-am dat seama că nu reușesc să-mi închipui – cu rezerva că poate asta ar însemna să fiu om, ceea ce m-a făcut să mă simt nefericit. Și m-am întrebat, așa cum m-ați întrebat și dvs., de ce m-a făcut să mă simt nefericit.

— Și ce ți-ai răspuns?

— După mult timp, răspunse Daneel, mi-a fost clar că toate cele Trei Legi guvernează modul în care se comportă conexiunile mele pozitronice. Întotdeauna, indiferent de stimul, Legile limitează

direcția și intensitatea fluxului pozitronic de-a lungul acestor conexiuni, așa că eu știu oricând ce trebuie să fac. Și totuși, nivelul de cunoștințe nu este întotdeauna același. Există momente când ceea ce trebuie să fac este mai puțin presant. Am observat că ori de câte ori potențialul pozitronic este mai scăzut, nesiguranța deciziei crește; și cu cât sunt mai nesigur, cu atât mă simt mai rău. Faptul de a opta pentru o acțiune într-o milisecundă în loc de o nanosekundă îmi produce o senzație pe care nu doresc s-o prelungesc. Ce-ar fi, deci – m-am gândit eu, doamnă – dacă aș fi cu totul lipsit de Legi, așa cum sunt oamenii? Ce-ar fi dacă n-aș putea lua o hotărâre clară în privința reacției la anumite condiții date? Ar fi de nesuportat și nu mă gândesc la asta de bunăvoie.

— Și totuși o faci, Daneel, zise Gladia. Acum te gândești la asta.

— Doar pentru că am fost asociat cu partenerul Elijah, doamnă. L-am urmărit în condiții în care el nu era în stare, temporar, să ia o hotărâre, din cauza problemelor încurcate ce îl preocupau. Drept urmare, era evident într-o stare proastă, iar eu mă simțeam rău în locul lui, pentru că nu puteam face nimic să-i ușurez situația. Se prea poate ca eu să fi sesizat doar o mică parte din ceea ce simțea el atunci. Dacă aș fi sesizat mai mult și aș fi înțeles mai bine urmările incapacității lui de a se hotărî, s-ar fi putut să...

Ezită.

— Să încetezi să funcționezi? Să fii dezactivat? întrebă Gladia, gândindu-se cu durere la Jander.

— Da, doamnă. Probabil că incapacitatea mea de a înțelege este un dispozitiv de protecție împotriva deteriorării creierului meu pozitronic. Și totuși am observat că, oricât de greu i-ar fi fost să suporte nesiguranța, partenerul Elijah continua să facă eforturi pentru a-și rezolva problemele. Pentru asta îl admiram foarte mult.

— Deci ești capabil de admirație, nu-i așa?

Daneel vorbi cu seriozitate:

— Folosesc cuvântul așa cum i-am auzit pe oameni folosindu-l. Nu cunosc un termen potrivit pentru a exprima reacția produsă în interiorul meu de astfel de acțiuni ale partenerului Elijah.

Gladia încuviință din cap, apoi spuse:

— Și totuși există legi care guvernează și reacțiile umane: anumite instincte, impulsuri, învățăminte.

— Așa crede prietenul Giskard, doamnă.

— Da?

— Dar le găsește prea complicate pentru a fi analizate. Se întreabă dacă nu cumva ar putea fi perfecționat, cândva, un sistem matematic de analiză a comportării umane și de a deriva – de aici – Legi incontestabile care să exprime normele acestei comportări.

— Mă îndoiesc, zise Gladia.

— Nici prietenul Giskard nu e optimist. El crede că va trece mult timp până ce va fi perfecționat un asemenea sistem.

— *Foarte* mult timp, aș zice.

— Și acum, spuse Daneel, ne apropiem de nava pământeană și trebuie să efectuăm procedurile de joncțiune, care nu sunt simple.

5b

Gladiei i se păru că a durat mai mult joncțiunea decât pătrunderea pe orbita navei de pe Pământ. Daneel rămase calm în tot acest timp – dar el nu putea fi altfel – și o asigură că toate navele oamenilor se pot cupla între ele, indiferent de mărime sau fabricație.

— Ca și ființele umane, zise Gladia cu un zâmbet forțat, dar Daneel nu reacționează la asta.

El se concentrează asupra reglajelor fine ce trebuiau efectuate. Poate că manevra era

întotdeauna posibilă, dar nu întotdeauna ușoară, după cum părea.

Gladia se simțea tot mai stânjenită. Pământenii trăiau puțin și îmbătrâneau repede. Trecuseră cinci ani de când îl văzuse pe Elijah. Oare cât o fi îmbătrânit? Cum o fi arătând? Va putea să nu se arate șocată sau îngrozită de schimbare?

Oricum ar arăta, va fi tot Elijah cel față de care nu știa cum să-și exprime recunoștința. Despre asta era vorba? Recunoștință?

Observă că avea mâinile așa de strâns împreunate, încât o dureau brațele. Trebui să facă un efort ca să se relaxeze.

Își dădu seama când se termină joncțiunea. Nava de pe Pământ era destul de mare ca să aibă un generator de câmp pseudogravitațional și, în clipa cuplării, câmpul se extinse, cuprinzând și mica navă. Urmă un ușor efect de rotație, încât direcția înspre podea deveni dintr-o dată „jos”, iar Gladia avu senzația de cădere însoțită de greață. Din pricina impactului își îndoi genunchii într-o parte și se sprijini de perete. Se îndreptă destul de greu și fu supărată pe ea însăși că nu prevăzuse schimbarea și nu fusese pregătită.

Daneel spuse, fără să fie nevoie:

— Ne-am cuplat, doamnă Gladia. Partenerul Elijah cere permisiunea să vină la bord.

— Desigur, Daneel.

Se auzi un zbârnâit și o parte a peretelui glisă. Intră o siluetă aplecată, iar peretele se lipi la loc. Silueta se îndreptă și Gladia șopti: „Elijah!”, simțindu-se copleșită de bucurie și ușurare. I se păru că părul lui e mai cărunț, dar în rest era Elijah. Nu exista nicio altă schimbare vizibilă, de fapt nu părea că îmbătrânise. El îi zâmbi și păru, o clipă, că o soarbe din ochi. Apoi ridică un deget ca și cum ar fi spus „Așteaptă” și se îndreptă spre Daneel.

— Daneel!

Îl îmbrățișă pe robot și-l bătu pe umeri:

— Nu te-ai schimbat. Pe Jehova! Tu nu te schimbi, oricât am trăi noi.

— Partenere Elijah. Îmi pare bine să te văd.

— Îmi place să mi se spună din nou „partener” și aș vrea să fie așa. Este a cincea oară când te văd, dar e prima dată când n-am nicio problemă de rezolvat. Nici măcar nu mai sunt detectiv. Mi-am dat demisia și acum sunt un imigrant spre una dintre Lumile noi... Spune-mi, Daneel, de ce n-ai venit cu dr. Fastolfe când a vizitat el Pământul, acum trei ani?

— Așa a hotărât dr. Fastolfe. El a decis să-l ia pe Giskard.

— Am fost dezamăgit, Daneel.

— Mi-ar fi plăcut să te văd, partenere Elijah, dar dr. Fastolfe mi-a spus, după aceea, că excursia a fost foarte reușită, așa că probabil hotărârea lui a fost cea corectă.

— Într-adevăr a fost reușită, Daneel. Înainte de vizită, conducerea Pământului șovăia dacă să colaboreze sau nu în legătură cu colonizarea, dar acum întreaga planetă pulsează și se agită și oamenii doresc să plece cu milioanele. Nu avem nave în care să încapă toți – chiar dacă ne ajută Aurorienii – și nu avem destule Lumi care să-i primească pe toți, pentru că fiecare Lume trebuie adaptată. Nici una nu primește o comunitate umană neschimbată. Cea spre care merg eu este săracă în oxigen și va trebui să locuim o generație în orașe sub cupole, timp în care vegetația adusă de pe Pământ se va dezvolta pe planetă.

Își întoarse, din ce în ce mai des, ochii spre Gladia, care stătea acolo zâmbind.

Daneel spuse:

— Era de așteptat. Din câte știu despre istoria omului, și Lumile din Spațiu au trecut printr-o perioadă de adaptare.

— Cu siguranță! Și datorită acestei experiențe, acum procesul se poate desfășura mai repede...

Dar n-ai vrea să mai rămâi în cabina pilotului un timp, Daneel? Trebuie să vorbesc cu Gladia.

— Bineînțeles, partenere Elijah.

Daneel trecu pe sub pragul arcuit al cabinei pilotului, iar Baley o privi întrebător pe Gladia făcând un semn lateral cu mâna. Înțelegând perfect, ea înaintă și atinse contactul care glisă silențios peretele despărțitor peste prag. Rămaseră, practic, singuri.

Baley întinse mâinile:

— Gladia!

I le prinse într-ale ei, fără să se gândească că nu poartă mănuși. Spuse:

— Dacă Daneel ar fi rămas cu noi, nu ne-ar fi deranjat.

— Fizic, nu. Dar *psihic* ne-ar fi deranjat.

Baley zâmbi cu tristețe și zise:

— Iartă-mă, Gladia. A trebuit să vorbesc mai întâi cu Daneel.

— Pe el îl cunoști mai demult, zise ea cu blândețe. El are întâietate.

— Nu are... dar e lipsit de apărare. Dacă tu te superi pe mine, Gladia, îmi poți da un pumn în ochi, însă Daneel nu poate. Eu pot să nu-l bag în seamă, să-i spun să plece, să-l tratez ca pe un robot, iar el ar fi silit să se supună și ar fi același partener credincios și răbdător.

— Adevărul e că *este* robot, Elijah.

— Pentru mine niciodată, Gladia. Mintea mea știe că el e robot și că nu are sentimente omenești, dar inima mea îl consideră om și trebuie să mă port cu el ca atare. I-aș cere doctorului Fastolfe să mă lase să-l iau pe Daneel cu mine, dar în noile Lumi ale Coloniștilor nu are voie să pătrundă niciun robot.

— Dar te-ai gândit să mă iei *pe mine*, Elijah?

— Nici locuitorii Spațiului nu au voie.

— Se pare că voi, Pământenii, sunteți la fel de greu accesibili ca și noi, locuitorii Spațiului.

Elijah încuviință mahnit:

— Nebunie de ambele părți. Dar chiar dacă aș fi cu mintea întreagă, tot nu te-aș lua. N-ai suporta viața de acolo și nu sunt convins că mecanismele tale imunologice ar rezista cum se cuvine. Mă tem că sau ai muri repede din cauza unei mici infecții, sau ai trăi prea mult și ai vedea cum moare generația noastră... Iartă-mă, Gladia.

— Pentru ce, dragă Elijah?

— Pentru... asta.

Întinse mâinile spre ea, cu palmele în sus:

— Pentru că am cerut să te văd.

— Dar mă bucur că ai făcut-o. Și eu vroiam să te văd.

— Știu, spuse el. Voiam să nu te văd, dar gândul că mă aflu în Spațiu fără să mă opresc în dreptul Aurorei mă sfâșia. Și totuși nu servește la nimic, Gladia. Înseamnă un alt rămas-bun sfâșietor. De aceea nu ți-am scris niciodată, de aceea n-am încercat niciodată să te caut pe hiperunde. Probabil ca te-ai mirat.

— Nu chiar. Sunt de acord cu tine că n-avea niciun rost. Ar fi fost doar infinit mai insuportabil. Și totuși ți-am scris de multe ori.

— Mi-ai scris? N-am primit niciodată nicio scrisoare.

— N-am trimis nici una. După ce le-am scris, le-am rupt.

— Dar de ce?

— Pentru că nicio scrisoare nu poate fi trimisă de pe Aurora pe Pământ, Elijah, fără să treacă prin mâinile cenzurii, iar eu nu ți-am scris nici una pe care s-o poată vedea cenzorii. Dacă mi-ai fi trimis vreo scrisoare, te asigur că n-ar fi ajuns la mine, oricât de nevinovată ar fi fost. M-am gândit că asta e motivul pentru care n-am primit nimic. Acum, când știu că ți-ai dat seama de situație, sunt extraordinar de fericită că n-ai fost atât de nesăbuit încât să încerci să ieși legătura cu mine. N-ai fi înțeles de ce nu ți-aș fi răspuns.

Baley o fixă cu privirea:

— Cum se face că te văd acum?

— Trebuie să-ți spun că nu e legal. Mă folosesc de nava particulară a doctorului Fastolfe, așa că am trecut de paza orbitală fără să fiu somată. Dacă această navă n-ar fi fost a doctorului Fastolfe, aş fi fost oprită şi trimisă înapoi. Credeam că ai înţeles şi acest lucru, că de aceea ai luat legătura cu dr. Fastolfe şi n-ai încercat să mă cauţi direct.

— N-am înţeles nimic. Stau şi mă mir de dubla ignoranţă care m-a salvat. Triplă ignoranţă, pentru că nu-ţi ştiam codul corect pe hiperunde pentru a te găsi direct şi n-am îndrăznit să înfrunt greutatea de a încerca să aflu codul pe Pământ. N-aş fi putut s-o fac confidenţial şi erau deja destule comentarii în toată Galaxia despre tine şi despre mine, mulţumită acelei drame neghioabe de pe hiperunde, pe care au dat-o şi pe subunde după evenimentele de pe Solaria. Altfel, îţi dau cuvântul, aş fi încercat. Însă aveam codul doctorului Fastolfe şi, cum m-am aflat pe orbită în jurul Aurorei, l-am căutat imediat.

— Suntem aici, şi doar asta contează până la urmă.

Se aşeză pe marginea cuşetei şi îi întinse mâinile. Baley i le luă şi încercă să se aşeze pe un taburet pe care-l trăsesese cu un picior, dar ea îl trase cu insistenţă spre cuşetă, aşa că el i se aşeză alături.

— Cum o mai duci, Gladia? întrebă cu stângăcie.

— Destul de bine. Şi tu, Elijah?

— Îmbătrânesc. Tocmai am împlinit cincizeci de ani, acum trei săptămâni.

— Cincizeci nu e...

Se opri.

— Pentru un Pământean e mult. Noi trăim puţin, ştii doar.

— Chiar şi pentru un Pământean, cincizeci nu e mult. Nu te-ai schimbat.

— Ești drăguță că-mi spui asta, dar îmi dau seama că scârțâielile s-au înmulțit. Gladia...

— Da, Elijah?

— Trebuie să te întreb. Tu și Santirix Gremionis v-ați...

Gladia zâmbi și încuviință:

— Este soțul meu. Ți-am urmat sfatul.

— Și a ieșit bine?

— Destul de bine. Viața e plăcută.

— Bun. Sper să dureze.

— Nimic nu durează secole, Elijah, dar poate dura câțiva ani, poate chiar decade.

— Aveți vreun copil?

— Încă nu. Dar ce mai face familia ta? Fiul tău? Soția ta?

— Bentley s-a mutat la Colonizări acum doi ani. De fapt, îl voi însoți. Este funcționar superior pe planeta pe care o conduc. Are douăzeci și patru de ani și este, deja, respectat.

Lui Baley îi sclipeau ochii:

— Cred că va trebui să-i vorbesc cu „Înălțimea Voastră”. În public, cel puțin.

— Grozav. Și doamna Baley? E cu tine?

— Jessie? Nu. Nu vrea să plece de pe Pământ. I-am spus că vom locui sub cupole mult timp, așa că de fapt nu va fi prea mare diferență față de Pământ. E de modă veche, bineînțeles. Poate cu timpul își va schimba, totuși, concepția. O să fac planeta cât mai confortabilă cu putință și, de îndată ce voi avea un cămin, o să-l rog pe Bentley să meargă pe Pământ și s-o aducă. Atunci poate că se va simți destul de singură ca să dorească să vină. Vom vedea.

— Dar între timp ești singur.

— Pe navă sunt încă o mie de imigranți, așa că nu sunt chiar singur.

— Oricum, sunt de cealaltă parte a peretelui navei. Și eu sunt singură.

Fără să vrea, Baley aruncă o privire iute înspre cabina pilotului, iar Gladia spuse:

— Cu excepția lui Daneel, desigur, care se află dincolo de această ușă și care *este* robot, oricât de mult l-ai considera tu persoană... Și sunt sigură că n-ai cerut să mă vezi doar ca să vorbim despre familiile noastre.

Chipul lui Baley deveni serios, aproape îngrijorat:

— Nu-ți pot cere...

— Atunci, îți cer eu. Această cușetă n-a fost proiectată chiar pentru activități sexuale, dar sper că ești gata să riști să cazi din ea.

— Gladia, nu pot să neg că... — spuse Baley nehotărât.

— Oh, Elijah, nu începe cu o dizertație care să-ți satisfacă nevoia ta de moralitate Pământeană. Eu mă ofer ție după obiceiul Aurorian. Ai tot dreptul să refuzi și eu n-am nici unul să te întreb de ce o faci... Numai că eu voi contesta refuzul cu toată puterea. Am hotărât că dreptul de a refuza aparține doar Aurorienilor. Nu-l voi accepta din partea unui Pământean.

Baley oftă:

— Nu mai sunt Pământean, Gladia.

— Cu atât mai puțin o să-l accept de la un nenorocit de imigrant care se îndreaptă spre o planetă primitivă, unde va trebui să se adăpostească sub o cupolă... Elijah, am avut prea puțin timp și avem prea puțin timp și acum, și poate că n-o să te mai văd niciodată. Întâlnirea asta este atât de neașteptată, încât ar însemna o crimă cosmică să nu profităm de ea.

— Gladia, chiar vrei un om bătrân?

— Elijah, chiar vrei să te rog?

— Dar mi-e rușine.

— Atunci închide ochii.

— Vreau să spun de mine însumi... de corpul meu hodorogit.

— Atunci, suferă. Părerea ta prostească despre tine n-are nicio legătură cu mine.

Îl îmbrățișă, iar rochia i se desfăcu și căzu de pe ea.

5c

Gladia își dădea seama de mai multe lucruri în același timp.

Își dădea seama de minunea neschimbării, pentru că Elijah era așa cum și-l amintea ea. Cei cinci ani care trecuseră nu schimbaseră lucrurile. Ea nu trăise cu o pasiune deșartă, sporită de amintire. El rămăsese Elijah.

Își mai dădea seama însă și de o mulțime de deosebiri. Devenise tot mai convinsă că Santirix Gremionis, fără să aibă un defect anume pe care ea să-l poată defini, era plin de defecte. Santirix era afectuos, blând, rațional, destul de inteligent – și banal. De ce era banal, nu-și dădea seama, dar nimic din ceea ce făcea sau spunea el nu o tulbura așa cum o tulbura Baley, chiar când nu făcea sau nu spunea nimic. Baley era mai în vârstă, mult mai în vârstă din punct de vedere fiziologic, mai puțin chipeș decât Santirix și, în plus, Baley avea aerul imposibil de definit al descompunerii – aura îmbătrânirii rapide și a vieții scurte pe care trebuie s-o suporte Pământenii. Și totuși...

Își dădea seama de absurditatea bărbaților, de faptul că Elijah se apropia de ea ezitând, total incapabil să aprecieze efectul pe care-l avea asupra ei.

Își dădea seama de detașarea lui, pentru că el vorbise mai întâi cu Daneel, care trebuia să fie ultimul și nu primul. Pământenii se temeau de roboți și-i urau și totuși Elijah, știind foarte bine că Daneel era robot, îl trata ca pe o persoană. Pe de altă parte, locuitorii Spațiului, care îi iubeau pe roboți și nu se simțeau deloc bine fără ei, nu-i considerau niciodată altceva decât mașini.

Își dădea seama mai ales de scurgerea timpului. Știa că se scurseseră exact trei ore și douăzeci și cinci de minute de când Elijah intrase în nava mică a lui Han Fastolfe și știa că nu trebuie să mai treacă prea mult timp. Cu cât ea stătea mai mult departe de suprafața Aurorei și nava lui Baley era pe orbită, cu atât era mai posibil să observe ceva – sau, dacă se observase deja, ceea ce părea aproape sigur, era cu atât mai posibil să devină ceva curios și să vină să cerceteze. Iar atunci Fastolfe ar fi dat de bucluc.

Baley intră din cabina pilotului și privi spre Gladia cu tristețe:

— Acum trebuie să plec, Gladia.

— Știu.

— Daneel va avea grijă de tine. Va fi prietenul și protectorul tău și tu trebuie să-i fii prietenă... de dragul meu. Dar Giskard e cel de care vreau să asculți. *El* să te sfătuiască.

Gladia se încruntă:

— De ce Giskard? Nu cred că-mi place.

— Nu-ți cer să-ți placă. Îți cer *să ai încredere* în el.

— Dar de ce, Elijah?

— Nu-ți pot spune. În privința asta trebuie să ai încredere și în mine.

Se priviră și nu-și mai spuseră nimic. Părea că tăcerea a oprit timpul în loc, că le-a dat voie să prindă secunde și să le țină nemișcate.

Însă nu putea dura prea mult. Baley spuse:

— Nu regreti...?

Gladia șopti:

— Cum să regret... când s-ar putea să nu te mai văd vreodată?

Baley dădu să răspundă, dar ea își lipi pumnul mic de gura lui:

— Nu minți degeaba. S-ar putea să nu te mai văd vreodată.

Și nu l-a mai văzut. Niciodată!

Îndurerată, se simți adusă din nou în prezent prin șirul de ani pierduți.

Nu l-a mai văzut, se gândi. Niciodată!

Atâta timp se ferise de amărăciunea dulceagă, și acum se scufundase în ea – era mai degrabă amar decât dulce – pentru că îl văzuse pe acest individ, pe acest Mandamus... pentru că o rugase Giskard și pentru că era silită să se încreadă în Giskard. Era ultima *lui* dorință.

Se concentrează asupra prezentului. (Cât timp trecuse?)

Mandamus o privi cu răceală. Spuse:

— După reacția dumitale, doamnă Gladia, îmi dau seama că *este* adevărat. Nici n-ai fi putut s-o spui mai clar decât atât.

— Ce este adevărat? Despre ce vorbești?

— Că te-ai întâlnit cu Pământeianul Elijah Baley la cinci ani după vizita lui pe Aurora. Nava lui s-a aflat pe orbita din jurul Aurorei; te-ai dus să-l vezi și ai stat cu el aproximativ timpul în care l-ai conceput pe fiul dumitale.

— Ce dovadă ai?

— Doamnă, n-a fost tocmai un secret. Nava Pământeianului a fost detectată pe orbită. Nava lui Fastolfe a fost detectată în zbor. A fost supravegheată la cuplare. Nu Fastolfe se afla la bordul navei, așa că s-a presupus că erai dumneata. Influența doctorului Fastolfe era de ajuns ca faptul să nu se înregistreze.

— Nu este înregistrat, deci nu există nicio dovadă.

— Cu toate acestea, dr. Amadiro și-a petrecut ultimele două treimi din viață urmărind mișcările doctorului Fastolfe cu ochii celui care urăște. Au existat întotdeauna persoane oficiale în guvern devotate trup și suflet politicii dr. Amadiro, de rezervare a Galaxiei pentru locuitorii Spațiului, și acestea îi raportează discret tot ce își închipuie ele

că i-ar face lui plăcere să știe. Dr. Amadiro a aflat de mica dumitale escapadă de îndată ce aceasta a avut loc.

— Tot nu e o dovadă. Cuvântul neconfirmat al unei persoane oficiale lipsite de importanță, care lingusește pe cineva, n-are nicio valoare. Amadiro n-a întreprins nimic pentru că până și el știa că n-are nicio dovadă.

— Nici o dovadă cu care să acuze pe cineva fie și de ofensă; nici o dovadă cu care să-l poată necăji pe Fastolfe; dar o dovadă suficientă pentru a mă suspecta pe mine că sunt urmaș al lui Baley și pentru a-mi prejudicia astfel cariera.

Gladia vorbește cu amărăciune:

— Ai putea să nu te mai agiți. Fiul meu este fiul lui Santirix Gremionis, Aurorian get-beget, iar dumneata ești urmașul acestui fiu al lui Gremionis.

— Convinge-mă, doamnă. Nu cer nimic altceva. Convinge-mă că ai petrecut ore în șir singură cu Pământeianul și că, în acest timp, ați stat de vorbă – poate despre politică – ați discutat despre vremurile de altădată și despre prietenii comuni... ați povestit snoave... și nu v-ați atins unul de celălalt. Convinge-mă.

— Ce am făcut noi nu contează, așa că scutește-mă de sarcasmul dumitale. La data la care l-am văzut eram deja gravidă cu soțul meu de atunci. Purtam un făt de trei luni, un făt Aurorian.

— O poți dovedi?

— De ce-ar trebui să dovedesc? Data de naștere a fiului meu este înregistrată și Amadiro trebuie să știe data la care l-am vizitat pe Pământeian.

— Atunci i s-a spus, după cum am arătat, dar au trecut aproape douăzeci de decade și el nu mai ține minte exact. Vizita n-a fost înregistrată și nu se pot face referiri la ea. Mă tem că dr. Amadiro preferă să creadă că ai fost cu Pământeianul cu nouă luni înainte de nașterea fiului dumitale.

— Șase luni.

— Dovediți-o.

— Ai cuvântul meu.

— Nu ajunge.

— Ei bine, atunci... Daneel, tu ai fost cu mine. Când l-am văzut pe Elijah Baley?

— Doamnă Gladia, era cu o sută șaptezeci și trei de zile înainte de nașterea fiului dvs.

— Ceea ce înseamnă chiar mai puțin de șase luni înainte de naștere, zise Gladia.

— Nu ajunge, spuse Mandamus.

Gladia își ridică bărbia:

— Memoria lui Daneel este perfectă, ceea ce poate fi demonstrat cu ușurință, iar mărturia unui robot are valoare de dovadă în tribunalele de pe Aurora.

— Asta nu este și nu va fi o problemă pentru tribunal, iar memoria lui Daneel nu înseamnă nimic pentru dr. Amadiro. Daneel a fost construit de Fastolfe și întreținut de Fastolfe aproape două secole. Nu putem ști ce modificări s-au făcut sau cum a fost instruit Daneel să se comporte în problemele legate de dr. Amadiro.

— Atunci gândește-te, omule. Pământenii se deosebesc foarte mult de noi din punct de vedere genetic. De fapt, suntem specii diferite. Nu ne putem fecunda reciproc.

— Nu s-a dovedit.

— Ei bine, atunci există dosarele genetice. Al lui Darrel există, al lui Santirix există. Compară-le. Dacă fostul meu soț n-ar fi tatăl lui, diferențele genetice ar fi de netăgăduit.

— Dosarele genetice nu pot fi văzute de oricine. Știi asta.

— Amadiro nu e chiar așa de sensibil la considerații. Are destulă influență pentru a le vedea ilegal... Sau îi este teamă că ipotezele lui vor fi spulberate?

— Oricare ar fi motivul, doamnă, el nu va încălca dreptul unui Aurorian la intimitate.

Gladia spuse:

— Ei, atunci du-te în spațiu și îneacă-te în vid. Dacă Amadiro al dumitale refuză să se lase convins, asta nu e treaba mea. Dumneata cel puțin ar trebui să fii convins și e problema dumitale să-l convingi și pe Amadiro. Dacă nu poți și cariera dumitale nu se împlinește așa cum ți-ar plăcea, fii sigur că nu mă interesează absolut deloc.

— Nu mă surprinde. Nu mă aștept la altceva. În plus eu *sunt* convins. Speram doar că-mi vei da un material cu care să-l conving pe dr. Amadiro. Nu mi-ai dat.

Gladia dădu din umeri cu dispreț.

— Voi folosi alte metode atunci, zise Mandamus.

— Mă bucur că le ai, spuse Gladia cu răceală.

Mandamus vorbi cu glasul scăzut, de parcă nu și-ar fi dat seama că se mai află cineva de față:

— Așa sunt eu. Mai am metodele drastice.

— Bun. Îți sugerez să încerci să-l șantajezi pe Amadiro. Probabil că sunt destule lucruri pentru care să fie șantajat.

Mandamus ridică ochii, încruntându-se brusc:

— Nu fi proastă!

Gladia zise:

— Acum poți pleca. Cred că te-am suportat destul. Afară din locuința mea!

Mandamus își ridică mâinile:

— Stai! Ți-am spus de la început că voiam să te văd din două motive – unul personal și unul problemă de stat. Am consumat prea mult timp cu primul, dar trebuie să solicit cinci minute pentru a-l discuta pe cel de-al doilea.

— Mai mult de cinci minute nu-ți acord.

— Mai dorește cineva să te vadă. Un Pământeian – sau cel puțin un membru al uneia dintre Lumile colonizate, urmaș al Pământenilor.

— Spune-i – zise Gladia – că pe Aurora nu au voie să vină nici Pământenii, nici urmașii lor Coloniști și alungă-l. De ce trebuie să-l văd?

— Din păcate, doamnă, în ultimele două secole balanța puterii s-a dezechilibrat cumva. Acești Pământeni au mai multe Lumi decât noi... și au fost întotdeauna mult mai numeroși. Au mai multe nave, chiar dacă nu atât de sofisticate ca ale noastre, și din cauza vieții scurte și a fertilității lor sunt, după câte s-ar părea, mult mai pregătiți să moară decât suntem noi.

— Asta n-o mai cred.

Mandamus zâmbi forțat:

— De ce nu? Opt decade înseamnă mai puțin decât patruzeci. Oricum, trebuie să ne purtăm politicos cu ei – mult mai politicos decât am făcut-o în zilele lui Elijah Baley. Dacă te încălzește cu ceva, politica lui Fastolfe a creat această situație.

— Apropo, pentru cine vorbești? Amadiro e cel care trebuie acum să fie politicos cu Coloniștii?

— Nu. De fapt, e Consiliul.

— Ești purtătorul de cuvânt al Consiliului?

— Nu oficial, dar mi s-a cerut să te informez... neoficial.

— Și dacă-l văd pe acest Colonist, ce se întâmplă? De ce vrea el să mă vadă?

— Asta n-o știm, doamnă. Ne bazuim pe dumneata că ne vei spune. Trebuie să-l vezi, să afli ce vrea și să ne raportezi.

— Despre cine vorbești? Cui să-i raportez?

— După cum am spus, Consiliului. Colonistul va veni aici, la locuința dumată, în seara asta.

— Pari să pretinzi că n-am altă soluție decât să accept să devin informator.

Mandamus se ridică în picioare, evident cu misiunea încheiată:

— Nu vei fi „informator”. Nu datorezi nimic acestui Colonist. Raportezi doar guvernului dumată, așa cum oricare cetățean cinstit de pe Aurora ar trebui să fie dispus – chiar nerăbdător – s-o facă. Doar nu vrei să creadă Consiliul că obârșia Solariană scade cumva patriotismul față de Aurora.

— Domnule, sunt Auroriană de mai bine de patru ori vârsta dumitale.

— Desigur, dar te-ai născut și ai fost educată pe Solaria. Ești un caz rar, o Auroriană de origine străină, și asta e greu de uitat. Este evident, de vreme ce Colonistul dorește să te vadă pe dumneata și nu pe altcineva de pe Aurora, tocmai pentru că te-ai născut pe Solaria.

— De unde știi?

— E o presupunere firească. El te numește „femeia de pe Solaria”. Suntem curioși de ce asta ar însemna ceva pentru el – acum, când Solaria nu mai există.

— Întreabă-l.

— Preferăm să te întrebăm pe tine... după ce-l întrebi pe el. Acum trebuie să-ți cer voie să plec și să-ți mulțumesc pentru ospitalitate.

Gladia încuviință cu asprime:

— Îți dau voie să pleci cu bucurie mai mare decât cea cu care ți-am oferit ospitalitatea.

Mandamus pași spre holul care ducea la intrarea principală, urmat îndeaproape de roboții lui.

Se opri exact înainte de a ieși din cameră, se întoarce și spuse:

— Era cât pe ce să uit...

— Da?

— Colonistul care dorește să te vadă are un nume de familie care, printr-o ciudată coincidență, este Baley.

3. Criza

7

Daneel și Giskard, cu politețe de roboți, îi conduseră pe Mandamus și pe roboții lui dincolo de terenurile aferente locuinței. Apoi, pentru că se aflau afară, făcură turul locului, se asigurară că până și cei mai neînsemnați roboți erau la locurile lor și înregistrară vremea (noroasă și ceva mai rece decât de obicei în acest anotimp).

Daneel spuse:

— Dr. Mandamus a recunoscut că Lumile Colonizate sunt acum mai puternice decât Lumile din Spațiu. Nu mă așteptam la așa ceva din partea lui.

— Nici eu, zise Giskard. Eram sigur că în comparație cu locuitorii Spațiului, coloniștii vor deveni mai puternici, pentru că Elijah Baley a prevăzut asta cu multe decade în urmă, dar nu puteam stabili când va deveni evident acest fapt pentru Consiliul Aurorei. Aveam impresia că inerția socială va menține convingerea fermă a Consiliului referitoare la superioritatea celor din Spațiu mult timp după dispariția acesteia, dar nu puteam calcula cât timp vor continua să se mintă singuri.

— Sunt uimit că partenerul Elijah a prevăzut totul de atâta vreme.

— Ființele umane au un mod de a se gândi la ființele umane pe care noi nu-l avem.

Dacă Giskard ar fi fost om, poate că remarca ar fi fost făcută cu regret sau invidie, dar fiind robot, era doar adevărată.

Continuă:

— Am încercat să capăt măcar unele cunoștințe, dacă nu chiar modul de a gândi, citind istoria în amănunțime. Cu siguranță undeva, în lunga poveste a evenimentelor omenirii, trebuie să fie îngropate Legile Umanității care sunt echivalentul celor Trei Legi ale Roboticii.

— Doamna Gladia mi-a spus odată că asta e o speranță irealizabilă, zise Daneel.

— Așa o fi, prietene Daneel, fiindcă, deși am impresia că trebuie să existe asemenea Legi ale Umanității, eu nu le pot găsi. Orice generalizare încerc să fac, oricât de amplă și de simplă, apar numeroase excepții. Și totuși, dacă ar exista asemenea Legi și dacă eu le-aș putea găsi, aș înțelege mai bine ființele umane și aș fi mai sigur că respect cele Trei Legi cum trebuie.

— De vreme ce partenerul Elijah înțelegea ființele umane, înseamnă că știa ceva de Legile Umanității.

— Se prea poate. Dar el știa asta prin ceva ce ființele umane numesc intuiție, cuvânt pe care nu-l înțeleg și care definește o noțiune despre care nu știu nimic. Probabil că depășește rațiunea, iar eu nu am la îndemână decât rațiune.

7a

Rațiunea și memoria!

Memorie care nu funcționa după modelul uman, bineînțeles. Îi lipseau imperfecțiunea, neclaritatea, plusurile și minusurile dictate de dorințe și de interesul personal, ca să nu mai vorbim despre șovăieli, lacune și întoarceri în timp care pot transforma memoria în visări ce durează ore întregi. Era memorie de robot, care înregistrează întâmplările exact așa cum au loc, doar că într-o manieră mult mai rapidă. Secunde se deapănă în nanosecunde, astfel încât zilele și întâmplările pot

fi retrăite la fel de repede cât ar dura o pauză imperceptibilă într-o conversație.

Așa cum făcuse de nenumărate ori până atunci, Giskard retrăi acea vizită pe Pământ, căutând mereu să înțeleagă iscusința de a prevedea viitorul pe care o avea uneori Elijah Baley, dar nereușind niciodată.

Pământul!

Fastolfe venise pe Pământ într-o navă Auroriană de război, cu un efectiv complet de pasageri, atât oameni cât și roboți. Totuși, ajuns pe orbită, doar Fastolfe se urcă în modulul pentru aterizare. Mecanismul imunologic îi fusese stimulat prin injecții, iar el purta nelipsitele mănuși, haine de protecție, lentile de contact și filtre nazale. Drept urmare se simțea în siguranță, dar niciun alt Aurorian nu dorea să facă parte din delegație. Fastolfe ridicase din umeri, pentru că i se părea (după cum îi explică mai târziu lui Giskard) că ar fi fost mai binevenit dacă venea singur. O delegație mai numeroasă le-ar fi reamintit cu neplăcere Pământenilor zilele grele (pentru ei) de altădată, când cei din Spațiu aveau o bază permanentă pe Pământ și dominau categoric lumea.

Totuși, Fastolfe l-a luat cu el pe Giskard. Ar fi fost de neînchipuit, chiar și pentru Fastolfe, să sosească fără niciun robot. Dacă ar fi venit cu mai mult de unul, i-ar fi încrâncenat pe Pământenii (tot mai porniți împotriva roboților) pe care el spera să-i vadă și cu care avea de gând să negocieze.

Bineînțeles că mai întâi avea să-l întâlnească pe Baley, care urma să-i servească drept legătură între Pământ și locuitorii săi. Acesta era motivul formal pentru întâlnire. Motivul real era că Fastolfe dorea foarte mult să-l revadă pe Baley; cu siguranță îi era peste măsură de îndatorat.

(Că Giskard voia să-l vadă pe Baley și că el intensificase cu subtilitate în creierul lui Fastolfe

emoția și imboldul de a-l lua cu el, Fastolfe n-avea de unde ști – nici măcar nu bănuia.)

Baley îi aștepta la aterizare însoțit de un mic grup de persoane oficiale de pe Pământ, așa că timpul care urmă se scurse anost, cu runde de politețe și protocol. Trecură câteva ore până ce Baley și Fastolfe să rămână singuri, și ar fi putut trece mai multe dacă Giskard nu ar fi intervenit, tăcut și neobservat, influențând mintea celor mai importante dintre persoanele oficiale, care erau și ele clar plictisite. (Întotdeauna era prudent și se limita doar la accentuarea unei emoții deja existente. Asta nu dăuna aproape niciodată.)

Baley și Fastolfe stăteau într-un separeu care, de obicei, era disponibil numai pentru înaltele oficialități din guvern. Felurile de mâncare se alegeau de pe un meniu computerizat și erau aduse de transportoare computerizate.

Fastolfe zâmbi:

— Foarte modern, spuse, dar aceste transportoare nu sunt altceva decât roboți specializați. Mă surprinde că îi folosesc și Pământenii. Cu siguranță nu sunt fabricați de cei din Spațiu.

— Nu, nu sunt, zise Baley cu seriozitate. Băștinași, ca să spun așa. Se folosesc doar în înalta societate și acum e prima oară când am și eu ocazia să încerc. Și, probabil, ultima.

— Poate vei fi ales cândva într-o funcție mare și te vei folosi zilnic de lucrurile astea.

— Niciodată, zise Baley.

Farfuriile erau așezate în fața fiecărei persoane, iar transportorul era îndeajuns de sofisticat ca să îl ignore pe Giskard, care stătea nepăsător în spatele scaunului lui Fastolfe.

Baley măncă o vreme în tăcere, apoi vorbi cu oarecare timiditate:

— Îmi pare bine să te revăd, dr. Fastolfe.

— Plăcerea e și de partea mea. N-am uitat că acum doi ani, când ai fost pe Aurora, ai reușit să

înlături bănuiala ce plana asupra mea, cum că am distrus robotul Jander, și să dejoci planurile adversarului meu mult prea încrezător în sine, bunul Amadiro.

— Și acum mă înfior când îmi amintesc, zise Baley. Salutări și ție, Giskard. Sper că nu m-ai uitat.

— Asta ar fi imposibil, domnule, spuse Giskard.

— Bun! Ei bine, doctore, sper că situația politică de pe Aurora continuă să fie favorabilă. După știrile de aici, așa s-ar părea, dar n-am încredere în analiza problemelor de pe Aurora făcută de Pământeni.

— Deocamdată, ai putea să ai încredere. Partidul meu deține controlul în Consiliu. Amadiro întreține o opoziție înverșunată, dar cred că vor trece mulți ani până ce oamenii lui își vor reveni după lovitura pe care le-ai dat-o. Dar cum îți mai merge, dumitale și Pământului?

— Destul de bine. Spune-mi, dr. Fastolfe – Baley își crispă fața, parcă jenat – l-ai adus pe Daneel cu dumneata?

— Îmi pare rău, Baley, zise Fastolfe încet. L-am adus, dar l-am lăsat pe navă. M-am gândit că n-ar fi politic să fiu însoțit de un robot care seamănă așa de bine cu un om. Cum Pământenii au devenit atât de porniți împotriva roboților, m-am gândit că un robot cu aspect uman li s-ar părea o provocare.

Baley suspină:

— Înțeleg.

Fastolfe întreabă:

— E adevărat că guvernul vostru are de gând să interzică folosirea roboților în orașe?

— Cred că se va ajunge în curând la asta, dar după o perioadă de amânare, desigur, pentru a reduce la minimum pierderile financiare și neajunsurile. Folosirea roboților va fi limitată la sate, unde e nevoie de ei pentru agricultură și minierit. Bineînțeles că și acolo vor fi scoși din uz

până la urmă, pentru că planul este să nu existe niciun robot în noile Lumi.

— Fiindcă ai pomenit de noile Lumi, fiul dumitale a plecat, deja, de pe Pământ?

— Da, acum câteva luni. Ne-a anunțat că a ajuns cu bine pe o nouă planetă împreună cu câteva sute de Coloniști, cum își spun ei. Planeta are vegetație proprie și o atmosferă săracă în oxigen. Se pare că, în timp, poate deveni foarte asemănătoare cu cea a Pământului. Deocamdată au fost construite niște cupole, au fost anunțați alți Coloniști și toată lumea este foarte implicată în adaptarea planetei. Scrisorile lui Bentley și contactele ocazionale pe hiperunde sunt foarte optimiste, dar asta n-o împiedică pe mama lui să-i simtă îngrozitor lipsa.

— Și dumneata vei merge acolo, Baley?

— Nu sunt sigur că ideea mea despre fericire se reduce la viața trăită într-o lume străină sub o cupolă, dr. Fastolfe – nu am tinerețea și entuziasmul lui Bentley – dar cred că tot va trebui să merg peste doi sau trei ani. Oricum, am anunțat deja Departamentul despre intenția mea de a emigra.

— Cred că sunt foarte supărați din cauza asta.

— Niciun pic. Ei spun că da, dar sunt bucuroși să scape de mine. Sunt prea cunoscut.

— Și cum reacționează guvernul Pământului la aceasta campanie de expansiune în Galaxie?

— Cu iritare. Practic nu o interzice, dar nu cooperează deloc. Continuă să creadă că locuitorii Spațiului se opun și că vor face *ceva* neplăcut ca să o oprească.

— Inerție socială, spuse Fastolfe. Ne judecă după comportamentul nostru din anii trecuți. Doar am arătat clar că acum încurajăm colonizarea unor planete de către Pământ și că intenționăm și noi să colonizăm alte planete.

— Atunci sper că vei explica asta guvernului dumitale... Dar, dr. Fastolfe, altă întrebare, mai

puțin importantă. Ce mai face...

Și aici se bloacă.

— Gladia? întrebă Fastolfe, ascunzându-și amuzamentul. Ai uitat cum o cheamă?

— Nu, nu. Am ezitat doar să... să...

— E sănătoasă, zise Fastolfe, și trăiește bine. Mi-a cerut să-ți amintesc de ea, dar nu cred că ai nevoie de stimulente pentru asta.

— Faptul că e de origine Solariană nu e folosit împotriva ei, sper.

— Nu, și nici rolul ei în demascarea doctorului Amadiro. Mai degrabă invers. Te asigur că am grijă de ea. Și totuși n-am să-ți dau voie să schimbi vorba, Baley. Dacă oficialitățile de pe Pământ continuă să se opună imigrației și expansiunii? Procesul va continua, în ciuda opoziției?

— Probabil, zise Baley, dar nu e sigur. În general, există printre Pământeni o opoziție serioasă. E greu s-o rupem cu uriașele orașe subpământene care sunt căminele noastre.

— Matricea voastră.

— Sau matricea noastră, dacă vrei. Să pornești spre noi lumi și să fii nevoit să trăiești decade întregi cu cele mai primitive instalații, să nu știi toată viața ce-i confortul... e greu. Uneori, când mă gândesc la asta, mă hotărâsc să nu plec – mai ales după o noapte de nesomn. De o sută de ori m-am hotărât să nu plec și poate că într-o zi voi rămâne la hotărârea asta. Și dacă *mie*, care, într-un fel, am stat la baza ideii, mi-e greu, cine altcineva ar vrea să plece de bunăvoie și nesilit? Fără încurajarea guvernului sau – ca să fiu brutal de sincer – fără un șut în fundul populației, aplicat de către guvern, întregul proiect poate eșua.

Fastolfe încuviință:

— Voi încerca să conving guvernul dumitale. Dar dacă nu reușesc?

Baley răspunse încet:

— Dacă nu reușești – și deci oamenii noștri nu reușesc – rămâne o singură soluție. Chiar locuitorii

Spațiului trebuie să colonizeze Galaxia. Treaba trebuie făcută.

— Și dumneata vei fi mulțumit să-i vezi pe cei din Spațiu extinzându-se și împânzind Galaxia, în timp ce Pământenii rămân pe mica lor planetă?

— N-o să fiu deloc mulțumit, dar va fi mai bine decât acum, fără colonizare din nicio parte. Cu multe secole în urmă, Pământenii au plecat în masă spre stele, s-au stabilit pe câteva planete, care acum sunt denumite Lumile din Spațiu, și de acolo au continuat să colonizeze alte planete. Cu toate acestea, a trecut multă vreme de când atât locuitorii Spațiului, cât și pământenii au reușit să colonizeze și să întemeieze noi Lumi. Nu trebuie îngăduit ca timpul să treacă fără noi colonizări.

— De acord. Dar din ce cauză dorești expansiunea, Baley?

— Simt că fără o expansiune de orice fel, omenirea nu poate avansa. Nu neapărat o expansiune geografică, dar ăsta e cel mai bun mod de a încuraja și altfel de expansiuni. Dacă cea geografică nu se întreprinde cu prețul vieții altor ființe inteligente, dacă există spații libere în care să ne extindem – de ce nu? În asemenea împrejurări, a ne opune expansiunii înseamnă a asigura declinul.

— Deci, dumneata vezi aceste alternative? Expansiune și dezvoltare? Nonexpansiune și declin?

— Da, așa cred. Așadar, dacă Pământul se opune expansiunii, cei din Spațiu *trebuie* să fie de acord cu ea. Umanitatea, fie prin Pământeni, fie prin locuitorii Spațiului, *trebuie* să se extindă. Mi-ar plăcea să-i văd pe Pământeni asumându-și sarcina dar, dacă ei dau greș, expansiunea celor din Spațiu e mai bună decât nimic. O alternativă sau cealaltă.

— Și dacă unii se extind, iar ceilalți nu?

— Atunci societatea în expansiune va deveni tot mai puternică, iar cealaltă tot mai slabă.

— Ești sigur de asta?

— Cred că e inevitabil.

Fastolfe dădu din cap în semn de încuviințare:

— De fapt, sunt de acord. De aceea încerc să conving ambele părți, și Pământenii și locuitorii din Spațiu să se extindă și să se dezvolte. Aceasta este o a treia soluție și cred că e cea mai bună.

7b

Memoria lui Giskard trecu în revistă zilele care urma: mulțimi incredibile de oameni mișcându-se neîncetat în fluxuri și vârtejuri, trenuri expres în care se urcau și din care coborau, conferințe fără sfârșit cu o mulțime de oficialități – o aglomerare de minți.

Mai ales o aglomerare de minți.

O grămadă atât de mare de minți, încât Giskard nu le putea individualiza. Minți care se amestecau și se întrepătrundeau într-o masă cenușie imensă, pulsând, din care se puteau detecta numai sclipiri periodice de bănuială și ură care ieșeau la iveală ori de câte ori cineva din mulțime se oprea să-l privească. Doar când Fastolfe a purtat tratative cu câțiva oficiali a avut Giskard de-a face cu minți individuale și asta a contat cel mai mult.

Memoria se opri la o dată din apropierea sfârșitului șederii pe Pământ, când Giskard a putut, în sfârșit, să fie singur cu Baley un timp. Giskard reglă puțin câteva minți, pentru a se asigura că nu vor fi întrerupți o perioadă.

Baley vorbi pe un ton de scuză:

— Nu te-am neglijat, Giskard. Pur și simplu n-am avut ocazia să fim singuri. Nu am așa un rang înalt pe Pământ ca să-mi pot planifica venirile și plecările.

— Desigur că am înțeles asta, domnule, dar acum vom fi împreună un timp.

— Bun. Dr. Fastolfe mi-a spus că Gladia se descurcă bine. Poate o spune din amabilitate, știind că asta vreau să aud. Totuși, îți ordon să fii sincer. Gladia chiar o duce bine?

— Dr. Fastolfe v-a spus adevărul, domnule.

— Și sper că ții minte rugămintea mea, când ne-am văzut ultima oară pe Aurora, s-o păzești pe Gladia și s-o ferești de rele.

— Prietenul Daneel și cu mine, domnule, ținem amândoi minte rugămintea dvs. Am aranjat astfel încât, atunci când dr. Fastolfe nu va mai fi în viață, atât eu, cât și prietenul Daneel să aparținem de locuința doamnei Gladia. Atunci o vom putea feri de rele chiar mai bine.

— Asta, zise Baley cu tristețe, va fi după ce voi muri eu.

— Înțeleg, domnule, și îmi pare rău.

— Da, dar nu e nimic de făcut: și va veni o criză – sau ar putea veni – chiar înainte de asta, deși tot după moartea mea.

— La ce vă gândiți, domnule? Despre ce criză e vorba?

— Giskard, e o criză care poate izbucni pentru că dr. Fastolfe este o persoană surprinzător de convingătoare. Altfel spus, există un alt factor asociat cu el care îndeplinește sarcina.

— Adică, domnule?

— Fiecare persoană oficială cu care dr. Fastolfe s-a întâlnit și a negociat pare să fie acum în favoarea emigrării. Înainte nu erau pentru sau, dacă erau, o făceau cu multe rezerve. Și odată ce conducătorii care influențează părerile sunt pentru, cu siguranță vor urma alții. Se va extinde ca o epidemie.

— Nu asta doriți, domnule?

— Ba da, numai că aproape îmi depășește așteptările. Ne vom răspândi în Galaxie – dar dacă locuitorii Spațiului n-o vor face?

— De ce n-ar face-o?

— Nu știu. E o presupunere, o posibilitate. Dacă n-o fac?

— Pământul și Lumile pe care populația lui le vor coloniza vor deveni mai puternice, judecând după cele ce mi-ați spus.

— Iar cei din Spațiu vor deveni mai slabi. Totuși va exista o perioadă în care aceștia vor rămâne mai puternici decât Pământenii și Coloniștii, chiar dacă, treptat, această deosebire va dispărea. Până la urmă locuitorii Spațiului vor deveni, inevitabil, conștienți de pericolul crescând reprezentat de Pământeni. Atunci Lumile din Spațiu vor hotărî, cu siguranță, că Pământul și Coloniștii trebuie opriți până nu e prea târziu și vor avea impresia că trebuie luate măsuri drastice. Aceea va fi o perioadă de criză ce va determina întreaga istorie viitoare a ființelor umane.

— Înțeleg ce vreți să spuneți, domnule.

Baley rămase tăcut o clipă, gândindu-se, apoi vorbi în șoaptă, de parcă s-ar fi temut să nu fie auzit:

— Cine îți cunoaște capacitățile?

— Dintre ființele umane, doar dvs... și dvs. nu puteți spune altora.

— Știu bine că nu pot. Vorba e, totuși, că tu, nu Fastolfe, ai pus la cale stratagema prin care orice persoană cu care ai venit în contact să propună emigrarea. Și ai aranjat ca Fastolfe să te ia pe tine pe Pământ cu el, și nu pe Daneel. Tu erai important și Daneel n-ar fi însemnat decât o distragere.

Giskard spuse:

— M-am gândit că trebuie redus la minimum personalul, ca să evit îngreunarea sarcinii mele agasând Pământenii. Regret, domnule, absența lui Daneel. Înțeleg foarte bine dezamăgirea dvs. că nu-l puteți saluta personal.

Baley dădu din cap:

— Ei bine... Înțeleg că așa trebuie și mă bizui pe tine că-i vei explica lui Daneel că mi-a fost dor de el. Oricum, rămân la ideea mea. Dacă Pământul

se angajează într-o politică de colonizare și dacă cei din Spațiu sunt lăsați în urmă în cursa pentru expansiune, răspunderea pentru asta – și deci pentru criza care va izbucni inevitabil – va fi a ta. De aceea, trebuie să consideri că ești în continuare răspunzător să-ți folosești capacitățile pentru a apăra Pământul, atunci când se va declanșa criza.

— Voi face tot ce pot, domnule.

— Și dacă tu reușești asta, Amadiro – sau urmașii lui – se vor răzbuna pe Gladia. Nu trebuie să uiți s-o aperi și pe ea.

— Daneel și cu mine nu vom uita.

— Mulțumesc, Giskard.

Și se despărțiră.

Când Giskard, urmându-l pe Fastolfe, intră în modul ca să-și înceapă călătoria spre Aurora, îl mai văzu o dată pe Baley. De data asta nu mai avu ocazia să-i vorbească.

Baley făcu semn cu mâna și rosti fără să fie auzit:

— Nu uita!

Giskard înțelese cuvintele și, în plus, emoția de dincolo de ele.

După aceea Giskard nu-l mai văzu pe Baley. Niciodată.

8

Giskard nu putuse niciodată să treacă în revistă imaginile clare ale voiajului pe Pământ fără să fie urmate de cele ale vizitei hotărâtoare la Amadiro, la Institutul de Robotică. Întâlnirea nu fusese ușor de aranjat. Amadiro, marcat mult de amărăciunea înfrângerii, nu dorise să-și sporească umilința mergând la locuința lui Fastolfe.

— Păi atunci, îi spusese Fastolfe lui Giskard, îmi pot permite să fiu mărinimos în victorie. Voi merge eu la el. În plus, *trebuie* să-l văd.

Fastolfe era membru al Institutului de Robotică de când Baley făcuse posibilă zdrobirea lui Amadiro și a ambițiilor lui politice. În schimb, Fastolfe predase Institutului toate datele pentru construirea și întreținerea roboților cu aspect uman. Fuseseră fabricați câțiva și apoi proiectul se încheiase, iar Fastolfe se supăraseră.

La început, Fastolfe avusese intenția să vină la Institut fără niciun robot însoțitor. Ar fi intrat singur, fără apărare și (ca să spunem așa) gol, în ceea ce era, încă, fortăreața din tabăra dușmanului. Ar fi fost un semn de umilință și încredere, dar în același timp unul de deplină stăpânire de sine și Amadiro ar fi înțeles asta. Fastolfe, complet singur, și-ar fi demonstrat siguranța că Amadiro, cu toate resursele Institutului la îndemână, n-ar fi îndrăznit să-și atingă singurul dușman care îi venea, fără grijă și fără protecție, în dreptul pumnului. Și totuși, până la urmă Fastolfe, fără să știe prea bine de ce, hotărâse să fie însoțit de Giskard.

Amadiro părea să fi slăbit puțin de când îl văzuse Fastolfe ultima oară, dar era încă un bărbat remarcabil: înalt și robust. Îi lipsea acel zâmbet de încredere în sine care îi fusese cândva caracteristic și, când încercă să-l arboreze la intrarea lui Fastolfe, pe buze îi apăru mai degrabă un rânjel, care se stinse lăsând loc unei nemulțumiri sumbre.

— Ei, Kelden, zise Fastolfe, permițându-și să i se adreseze pe numele mic, nu ne vedem prea des, în ciuda faptului că suntem colegi de patru ani.

— Hai să nu afișăm o falsă amabilitate, Fastolfe, mormăi Amadiro vădit enervat, și adresează-mi-te cu Amadiro. Nu suntem colegi decât cu numele și nu-mi ascund credința – de fapt nu mi-am ascuns-o niciodată – că politica ta externă înseamnă pentru noi sinucidere.

Erau de față trei dintre roboții lui Amadiro, mari și strălucitori, iar Fastolfe îi studie cu atenție, înălțându-și sprâncenele:

— Ești bine apărat, Amadiro, împotriva unui om pașnic însoțit de un singur robot.

— Nu te vor ataca, Fastolfe, după cum bine știi. Dar de ce l-ai adus pe Giskard? De ce nu pe capodopera ta, Daneel?

— Daneel s-ar afla în siguranță în apropierea ta?

— Consider asta drept o glumă. Nu mai am nevoie de Daneel. Ne construim propriii roboți cu aspect uman.

— Pe baza proiectului meu.

— Cu îmbunătățiri.

— Și totuși nu-i folosiți. De aceea am venit să te văd. Știu că funcția mea în Institut e doar onorifică și că nu-mi e dorită nici măcar prezența, darămite părerile și sfaturile. Totuși, ca membru al Institutului trebuie să protestez împotriva eșecului în folosirea roboților cu aspect uman.

— Cum dorești să-i folosim?

— Intenția a fost de a-i pune pe roboții cu înfățișare umană să facă accesibile noi Lumi, în care locuitorii Spațiului să poată emigra în cele din urmă, după ce acele Lumi ar fi fost adaptate și făcute absolut locuibile, nu-i așa?

— Dar asta a fost ceva la care te-ai opus, Fastolfe, nu-i adevărat?

— Da, m-am opus, răspunse Fastolfe. Voiam ca locuitorii Spațiului înșiși să emigreze spre Lumi noi și să le adapteze singuri. Totuși, așa ceva nu se petrece și probabil că nu se va întâmpla vreodată. Atunci, să-i trimitem pe roboții cu înfățișare umană. Ar fi mai bine decât nimic.

— Toate propunerile nu duc la nimic, atâta vreme cât părerile tale predomină în Consiliu, Fastolfe. Locuitorii din Spațiu nu vor călători spre Lumi sălbatice și neadaptate și se pare că nici nu agreează roboții cu aspect uman.

— Nu prea le-ai dat locuitorilor Spațiului ocazia să le placă. Pământeni încep să colonizeze planete noi – chiar și dintre cele sălbatice și neadaptate. Și o fac fără ajutorul roboților.

— Cunoști foarte bine diferențele dintre Pământeni și noi. Există opt miliarde de Pământeni, plus o mulțime de Coloniști.

— Și există cinci miliarde și jumătate de locuitori ai Spațiului.

— Cifrele nu reprezintă singura diferență, zise Amadiro cu amărăciune. Se înmulțesc precum insectele.

— Nu-i adevărat. Populația Pământului a rămas aceeași de secole.

— Pericolul e altul. Dacă ei își pun tot sufletul în emigrare, pot da naștere ușor la încă o sută șazeci de milioane pe an și această cifră va crește pe măsură ce se vor popula noile Lumi.

— Noi avem capacitatea biologică de a da naștere la o sută de milioane pe an.

— Dar nu și capacitatea sociologică. Noi trăim mult și nu dorim să fim înlocuiți prea repede.

— Îi putem trimite pe cei tineri spre alte Lumi.

— Nu vor pleca. Noi ne apreciem organismele, care sunt puternice, sănătoase și capabile să supraviețuiască astfel aproape patruzeci de decade. Pământenii nu dau doi bani pe organismele lor, care se uzează în mai puțin de zece decade și care sunt copleșite de boli și bătrânețe chiar mai repede. Pentru ei nu contează dacă trimit milioane pe an spre mizerie sigură și spre o probabilă moarte. De fapt, nici măcar victimele n-au nevoie să se teamă de mizerie și moarte, pentru că, întreb, ce altceva au pe Pământ? Pământenii care emigrează fug din lumea lor pestilențială, știind bine că mai rău decât nu se poate. Noi, pe de altă parte, ne apreciem planetele bine adaptate și confortabile și nu am renunța ușor la ele.

Fastolfe suspină și zise:

— Am auzit prea des toate aceste argumente... Îmi dai voie să subliniez simplul fapt că Aurora a fost, la început, o lume sălbatică și informă, care a trebuit transformată într-una acceptabilă și că așa s-a petrecut cu fiecare Lume din Spațiu?

Amadiro spuse:

— Și eu am auzit toate argumentele tale până la saturație, dar n-am să mă ostenesc să răspund la ele. Poate că Aurora o fi fost primitivă la început, când am colonizat-o, dar ea a fost colonizată de Pământeni... iar celelalte Lumi din Spațiu, dacă n-au fost colonizate de Pământeni, au fost colonizate de cei din Spațiu, care încă nu se dezbaraseră de apucăturile lor de pe Pământ. Timpurile nu mai sunt potrivite pentru așa ceva. Ce se putea face atunci, nu se mai poate acum.

Amadiro își ridică un colț al gurii schițând un rânjet și continuă:

— Nu, Fastolfe, ceea ce a reușit politica ta a fost numai să înceapă formarea unei Galaxii care va fi populată doar de Pământeni, în timp ce locuitorii Spațiului sunt obligați să îmbătrânească și să decadă. Poți vedea lucrul ăsta petrecându-se chiar acum. Faimoasa ta călătorie pe Pământ, acum doi ani, a fost punctul culminant. Într-un fel, i-ai trădat pe ai tăi când i-ai încurajat pe acei semi-oameni să înceapă expansiunea. În numai doi ani, există cel puțin câțiva Pământeni în fiecare dintre cele douăzeci și patru de Lumi, la care se adaugă constant alții.

— Nu exagera, zise Fastolfe. Nici una dintre acele Lumi colonizate nu este, deocamdată, cu adevărat propice pentru a putea fi ocupată de oameni și nici nu va fi încă multe decade. Se pare că nu vor supraviețui toate și, pe măsură ce sunt ocupate Lumile mai apropiate, șansele de a coloniza Lumile mai îndepărtate scad, așa că iureșul inițial se va domoli. Am încurajat expansiunea *lor* pentru că mă bazam și pe a noastră. Mai putem încă să ținem pasul cu ei dacă ne străduim și, într-o concurență cinstită, putem popula Galaxia împreună.

— Nu, spuse Amadiro. Ceea ce ai tu în minte este una dintre cele mai distructive politici, un idealism prostesc. Expansiunea este unilaterală și

va rămâne așa, orice ai face. Oamenii de pe Pământ roiesc nestânjeniți și va trebui să-i oprim până nu devin prea puternici pentru noi.

— Cum propui să realizăm asta? Avem un tratat de prietenie cu Pământul, în care precizăm în mod special că suntem de acord să nu-i împiedicăm expansiunea în Spațiu atâta vreme cât nu atinge nicio planetă aflată mai aproape de douăzeci de ani-lumină față de o Lume din Spațiu. S-a conformat în mod conștiincios acestei condiții.

— Toată lumea cunoaște tratatul, spuse Amadiro. Însă toată lumea mai știe și faptul că niciun tratat nu se mai respectă, odată ce începe să acționeze împotriva intereselor naționale ale celui mai puternic semnatar. Nu dau doi bani pe acel tratat.

— Eu dau. Va fi respectat.

Amadiro dădu din cap:

— Ai o încredere care mă emoționează. Cum va fi respectat după ce nu vei mai avea puterea?

— Deocamdată nu intenționez să cedez puterea.

— Pe măsură ce Pământul și Coloniștii lui devin mai puternici, locuitorii Spațiului vor începe să se teamă și după aceea nu vei mai rămâne mult timp la conducere.

Fastolfe zise:

— Iar dacă tu rupi tratatul, distrugi Lumile colonizate și le închizi Pământenilor ușa în nas, cei din Spațiu vor emigra și vor popula Galaxia?

— Poate că nu. Dar dacă noi decidem să n-o facem, dacă hotărâm că ne e bine așa cum suntem, ce importanță mai are?

— În acest caz, Galaxia nu va deveni un imperiu al omului.

— Ei și, ce-o să fie?

— Locuitorii Spațiului se vor minimaliza pe ei înșiși și vor degenera, chiar dacă Pământul va fi ținut în captivitate și va degenera și el.

— Țasta e trucul cu care vine partidul tău, Fastolfe. Nu există nicio dovadă palpabilă că s-ar

întâmpla așa ceva. Și chiar dacă se va întâmpla, va fi alegerea *noastră*. Cel puțin nu-i vom vedea pe barbarii cu viață scurtă moștenind Galaxia.

— Vorbești serios, Amadiro, când spui că ai vrea să vezi cum piere civilizația Spațiului, dacă așa poți împiedica expansiunea Pământului? întrebă Fastolfe.

— Nu mă gândesc la moartea noastră, Fastolfe, dar dacă se va întâmpla ce e mai rău, atunci da, pentru mine propria noastră moarte este mai puțin de temut decât triumful unor ființe subumane cu viață scurtă și ciuruite de boli.

— Din care noi ne tragem.

— Și cu care nu mai suntem înrudiți genetic, de fapt. Oare suntem viermi, pentru că acum nu știu câte miliarde de ani printre strămoșii noștri se aflau viermi?

Fastolfe, cu buzele strânse, se ridică să plece. Amadiro, încruntat, nu făcu niciun gest să-l oprească.

9

Daneel nu avea cum să spună, în mod direct, că Giskard se lăsase furat de amintiri. Pe de o parte, expresia lui Giskard nu se schimba, iar pe de alta, el nu era furat de amintiri așa ca oamenii. Nu-i lua foarte mult timp. În plus, procesul mental care-l făcuse pe Giskard să-și amintească de trecut îl determinase pe Daneel să se gândească la aceleași întâmplări din acel trecut, așa cum i le repovestise Giskard cu mult timp în urmă.

Conversația lor se desfășură fără vreo pauză neobișnuită, dar într-un mod absolut original, de parcă fiecare s-ar fi gândit la trecut pentru amândoi.

Daneel spuse:

— S-ar părea, prietene Giskard, că, de vreme ce oamenii de pe Aurora recunosc acum că sunt mai

slabi decât Pământul și decât numeroasele Lumi colonizate, criza pe care a prevăzut-o Elijah Baley a trecut cu bine.

— Așa s-ar părea, prietene Daneel.

— Tu te-ai străduit să înfăptuiești asta.

— Așa e. Am ținut Consiliul la cheremul lui Fastolfe. Am făcut tot ce-am putut ca să-i modelez pe cei care, la rândul lor, au modelat opinia publică.

— Și totuși sunt neliniștit.

Giskard zise:

— Eu am fost neliniștit de-a lungul fiecărei etape a procesului, deși m-am căznit să nu fac rău nimănui. Am luat legătura – mental – cu mai multe ființe umane care n-aveau nevoie decât de un impuls minim. Pe Pământ a trebuit doar să măresc teama de represalii și să-i aleg în special pe cei la care teama exista deja. Am rupt un fir care era oricum destrămat și pe punctul de a se rupe. Pe Aurora a fost invers. Politicienii de aici ezitau să se dedice unei politici care i-ar putea scoate din lumea lor confortabilă, iar eu doar am întărit ideea și am exagerat-o. Și așa am intrat într-o încurcătură permanentă – chiar dacă nu prea accentuată.

— De ce? Ai încurajat expansiunea Pământului și ai descurajat-o pe cea a locuitorilor Spațiului. Cu siguranță că așa trebuie să fie.

— Cum trebuie să fie? Crezi, prietene Daneel, că un Pământean e mai important decât un locuitor al Spațiului, chiar dacă amândoi sunt ființe umane?

— Există deosebiri. Elijah Baley ar fi vrut mai degrabă să-i vadă pe Pământenii lui învinși, decât să știe Galaxia nepopulată. Dr. Amadiro ar vrea mai degrabă să-i vadă degenerând și pe Pământeni, și pe locuitorii Spațiului, decât să știe Pământul în expansiune. Cel dintâi privește cu speranță spre triumful oricui, cel de-al doilea e mulțumit dacă nu vede pe nimeni triumfând. N-ar trebui să-l alegem pe cel dintâi, prietene Giskard?

— Ba da, prietene Daneel. Așa s-ar părea. Și totuși, cât de mult te influențează sentimentele pe care le ai pentru valoarea partenerului tău de odinioară, Elijah Baley?

Daneel răspunse:

— Cinstesc amintirea partenerului Elijah, iar Pământenii sunt oamenii lui.

— Văd asta. De multe decade tot spun că tu ai tendința să gândești ca o ființă umană, prietene Daneel, dar mă întreb dacă ăsta e într-adevăr un compliment. Și totuși, chiar dacă ai tendința să gândești *ca* o ființă umană, *nu* ești ființă umană și, până la urmă, te supui celor Trei Legi. Nu ai voie să faci rău unei ființe umane, fie că acea ființă umană este un Pământean sau un locuitor al Spațiului.

— Există momente, prietene Giskard, când trebuie să alegi între două ființe umane. Ni s-au dat ordine speciale s-o apărăm pe doamna Gladia. S-ar putea ca vreodată să fiu obligat să fac rău unei ființe umane ca s-o apăr pe doamna Gladia și cred că situațiile fiind similare, aș fi gata să fac rău unui locuitor al Spațiului ca să pot proteja un Pământean.

— Așa crezi tu. Dar în realitate va trebui să te lași condus de anumite împrejurări. Îți vei da seama că nu poți generaliza, zise Giskard. Cu mine e la fel. În campania mea de încurajare a Pământului și de descurajare a Aurorei am făcut tot posibilul ca dr. Fastolfe să nu poată convinge guvernul Aurorei să susțină politica de emigrare și, astfel, să instaleze în Galaxie două puteri expansioniste. N-a fost greu să-mi dau seama că acea latură a eforturilor lui nu ducea la nimic. Asta trebuie să-l fi copleșit de disperare și poate că i-a grăbit sfârșitul. Am simțit-o în mintea lui și a fost dureros. Și totuși, prietene Daneel...

Giskard se opri, iar Daneel întrebă:

— Da?

— Dacă nu procedam așa cum am făcut-o, posibilitatea de expansiune a Pământului ar fi fost mult redusă, fără să se îmbunătățească cine știe ce acțiunile Aurorei în acest sens. Deci dr. Fastolfe ar fi fost înfrânt în ambele sensuri – Pământul și Aurora – și, în plus, ar fi fost înlăturat de la putere de dr. Amadiro. Sentimentul de frustrare i-ar fi fost și mai puternic. Dr. Fastolfe era cel căruia, pe timpul vieții lui, îi datoram cea mai mare credință și am ales acea desfășurare a evenimentelor care îl deprima cel mai puțin, fără să dăuneze prea mult celorlalte persoane cu care aveam de-a face. Dacă dr. Fastolfe a fost permanent tulburat de neputința de a-i convinge pe Aurorienii – și, în general, pe locuitorii Spațiului – să se extindă pe noi planete, cel puțin a fost încântat de activitatea Pământenilor ce emigrau.

— Nu i-ai fi putut încuraja *atât* pe Pământeni, *cât și* pe Aurorienii, prietene Giskard, și astfel dr. Fastolfe să fi fost mulțumit în ambele privințe?

— Bineînțeles că m-am gândit la asta, prietene Daneel. Am analizat posibilitatea și am hotărât că n-ar fi fost de ajuns. Îi puteam încuraja pe Pământeni să emigreze printr-o schimbare prea puțin importantă, care n-ar fi dăunat nimănui. Dacă aș fi încercat același lucru cu Aurorienii, ar fi însemnat o schimbare prea drastică, ce i-ar fi lezat. Prima Lege împiedica asta.

— Păcat.

— Așa e. Gândește-te ce s-ar fi putut întâmpla dacă aș fi schimbat complet ideea fixă a doctorului Amadiro. Și totuși, cum să-i fi modificat hotărârea fermă de a se opune doctorului Fastolfe? Ar fi semănat mult cu încercarea de a-i forța capul să facă o întoarcere de o sută optzeci de grade. O întoarcere atât de completă, fie a capului, fie a conținutului său de idei, cred că ar fi ucis cu eficiență egală. Prețul puterii mele, prietene Daneel, continuă Giskard, este dilema imensă în care mă aflu tot timpul. Prima Lege a Roboticii,

care interzice să faci rău unei ființe umane, se referă de obicei la vătăările fizice vizibile, pe care le vede toată lumea și pe care le putem aprecia cu ușurință. Eu unul sunt, totuși, conștient de emoțiile umane și de înclinațiile minții, așa că știu mai multe moduri subtile de a vătăma, fără să le pot înțelege în totalitate. De multe ori sunt silit să acționez fără o siguranță reală și asta îmi solicită întruna circuitele. Și totuși simt că am procedat bine. I-am făcut pe cei din Spațiu să treacă de punctul de criză. Aurora e conștientă de forța crescândă a Coloniștilor și acum va fi silită să evite un conflict. Trebuie să admită că e prea târziu pentru revanșă și în privința asta ne-am ținut promisiunea față de Elijah Baley. Am lansat Pământul în cursa pentru popularea Galaxiei și înființarea unui Imperiu Galactic.

În acest moment al discuției erau chiar pe drumul de întoarcere către casa Gladiei; dar Daneel se opri și apăsarea ușoară a mâinii lui pe umărul lui Giskard îl făcu și pe acesta să se oprească.

Daneel spuse:

— Tabloul pe care-l prezinți e atrăgător. L-ar face pe partenerul Elijah mândru de noi dacă, așa cum spui, noi am realizat asta. „Roboții și Imperiul”, ar spune Elijah și poate că m-ar bate pe umăr... Și totuși, după cum am spus, sunt neliniștit, prietene Giskard.

— În legătură cu ce, prietene Daneel?

— Nu pot să nu mă întreb dacă am depășit într-adevăr criza de care partenerul Elijah vorbea cu atâtea decade în urmă. De fapt, este prea târziu pentru revanșa celor din Spațiu?

— De ce ai aceste îndoieli, prietene Daneel?

— Purtarea doctorului Mandamus în timpul discuției lui cu doamna Gladia m-a determinat să gândesc așa.

Giskard îl fixă câteva clipe pe Daneel și, în liniștea care se lăsă, auziră frunzele foșnind în

vântul rece. Norii se risipeau, iar soarele urma să răsară în curând. Conversația lor, telegrafică, durase puțin timp și ei știau că Gladia încă nu era îngrijorată de absența lor.

Giskard întrebă:

— Ce anume din discuție te-a neliniștit?

Daneel răspunse:

— De patru ori am avut ocazia să observ cum rezolva Elijah Baley o problemă încurcată. De fiecare dată am băgat de seamă felul în care reușea să ajungă la concluzii utile pornind de la informații puține și chiar eronate. De atunci încerc întotdeauna, în limitele mele, să gândesc ca el.

— Mi se pare, prietene Daneel, că ai procedat bine în această privință. Am spus eu că ai tendința să gândești ca o ființă umană.

— Atunci ai observat că dr. Mandamus a avut două probleme de discutat cu doamna Gladia. El însuși a subliniat asta. Una a fost problema propriei lui descendențe, dacă e sau nu urmașul lui Elijah Baley. A doua a fost cerința ca doamna Gladia să întâlnească un Colonist și, după aceea, să raporteze. Dintre ele, cea de-a doua poate fi considerată o problemă care ar interesa Consiliul. Cea dintâi ar fi o problemă importantă numai pentru el însuși.

Giskard spuse:

— Dr. Mandamus a prezentat problema ascendenței lui ca fiind importantă și pentru dr. Amadiro.

— Atunci e o problemă personală care prezintă importanță pentru doi oameni, prietene Giskard. Și tot nu este o problemă importantă pentru Consiliu și, deci, pentru întreaga planetă.

— Continuă, prietene Daneel.

— Cu toate acestea, problema de stat, așa cum a numit-o însuși dr. Mandamus, a fost abordată a doua, de parcă ideea i-ar fi venit mai târziu, și s-a descotorosit de ea imediat. Într-adevăr, nu părea ceva care să necesite o vizită personală. Putea fi

rezolvată cu ajutorul imaginii holografice de oricare funcționar din Consiliu. Pe de altă parte, dr. Mandamus a tratat mai întâi problema propriei lui ascendențe, a discutat-o în amănunt; acesta era un lucru care putea fi rezolvat doar de el și de nimeni altcineva.

— Ce concluzie tragi, prietene Daneel?

— Cred că problema cu Colonistul a fost înșușită de Mandamus ca pretext pentru o convorbire personală cu doamna Gladia, ca să-și poată discuta problema personală. Problema ascendenței, și nu altceva, era cea care îl interesa de fapt... Există vreun mod în care să poată fi argumentată această concluzie, prietene Giskard?

Soarele Aurorei încă nu se ivise dintre nori și ochii lui Giskard străluceau vizibil. El spuse:

— Tensiunea din mintea doctorului Mandamus a fost, într-adevăr, mult mai puternică în prima parte a întrevederii decât în a doua. Asta ar putea fi o confirmare, prietene Daneel.

— Atunci trebuie să ne punem întrebarea de ce problema ascendenței doctorului Mandamus ar fi atât de importantă pentru el.

— Dr. Mandamus a explicat asta, spuse Giskard. Doar demonstrând că nu e descendent al lui Elijah Baley îi este deschisă calea spre avansare. Dr. Amadiro, de a cărui bunăvoință depinde, ar fi absolut împotriva lui dacă ar fi urmaș al domnului Baley.

— Așa a zis el, prietene Giskard, dar ceea ce s-a petrecut în timpul întrevederii demonstrează contrariul.

— De ce spui asta? Te rog să continui să gândești ca o ființă umană, prietene Daneel. Consider că e instructiv.

— Mulțumesc, prietene Giskard, răspunse Daneel cu seriozitate. Ai observat că nicio declarație făcută de doamna Gladia referitoare la imposibilitatea ca dr. Mandamus să fie urmaș al partenerului Elijah, n-a fost considerată

convingătoare? De fiecare dată, dr. Mandamus a spus că dr. Amadiro nu va accepta declarația.

— Da, și ce deduci de aici?

— Mi se pare că dr. Mandamus era atât de convins că dr. Amadiro nu va accepta niciun argument împotriva descendenței acestuia din Elijah Baley, încât îți vine să te întrebi de ce s-a mai ostenit s-o întrebe pe doamna Gladia. E clar că știa asta de la început, așa că ar fi fost inutil s-o mai facă.

— Poate, prietene Daneel, dar e numai o speculație. Poți găsi un motiv posibil pentru atitudinea lui?

— Pot. Cred că s-a interesat de ascendența lui nu ca să-l convingă pe implacabilul dr. Amadiro, ci pentru a se convinge pe sine însuși.

— În acest caz, de ce ar fi pomenit de dr. Amadiro? De ce n-a spus pur și simplu „Vreau să știu”?

Pe chipul lui Daneel se schiță un zâmbet, o schimbare de expresie de care celălalt robot ar fi fost incapabil.

— Dacă i-ar fi spus doamnei Gladia „Vreau să știu”, ea i-ar fi răspuns cu siguranță că nu e treaba lui, iar el n-ar fi aflat nimic. Oricum, doamna Gladia e tot atât de pornită împotriva doctorului Amadiro pe cât e pornit dr. Amadiro împotriva lui Elijah Baley. E cert că pe doamna Gladia ar supăra-o orice părere referitoare la ea susținută cu îndârjire de dr. Amadiro. Ar fi furioasă, chiar dacă aceasta ar conține mai mult sau mai puțin adevăr; cu atât mai mult dacă ar fi absolut falsă, cum e în acest caz. S-ar căzni să-i demonstreze doctorului Amadiro că se înșală și ar prezenta orice dovadă necesară, cât de mică, pentru a-și atinge scopul.

— Astfel, asigurarea disprețuitoare a doctorului Mandamus că fiecare dovadă e insuficientă, n-a reușit decât s-o înfurie mai tare pe doamna Gladia și a dus-o la dezvăluiri ulterioare. Strategia doctorului Mandamus a fost aleasă pentru a se

asigura că va afla totul de la ea și, până la urmă, *el* a fost convins că nu are un strămoș Pământean; cel puțin nu cu douăzeci de decade în urmă. Cred că sentimentele lui Amadiro în această privință nu prea intrau în discuție.

Giskard spuse:

— Prietene Daneel, acesta este un punct de vedere interesant, dar nu pare bine argumentat. Cum putem ști că nu e decât o bănuială din partea noastră?

— Nu ți se pare, prietene Giskard, răspunse Daneel, că în momentul în care dr. Mandamus și-a terminat ancheta referitoare la strămoșul lui, fără să fi obținut suficiente dovezi pentru dr. Amadiro, ar fi trebuit să fie evident deprimat și descurajat? După cum a declarat chiar el, asta ar fi însemnat că n-are nicio șansă de avansare și nu va obține niciodată postul de conducător al Institutului de Robotică. Și totuși, mie mi-a făcut impresia că nu era nici pe departe deprimat, ci mai degrabă încântat. Eu judec numai după aparențe, dar tu știi mai bine. Spune-mi, prietene Giskard, care a fost atitudinea lui mentală la încheierea acestei părți din conversația cu doamna Gladia?

— Dacă stau să mă gândesc, nu era numai încântat, ci și triumfător, prietene Daneel. Ai dreptate. Acum, că ți-ai explicat procesul de gândire, acea senzație de triumf pe care am detectat-o subliniază net corectitudinea raționamentului tău. De fapt acum, după ce ai lămurit totul, mă simt în inferioritate pentru că n-am fost și eu în stare să înțeleg singur.

— Asta, prietene Giskard, a fost de multe ori reacția mea la raționamentele lui Elijah Baley. Faptul că am fost capabil să duc la bun sfârșit un asemenea raționament poate fi, în parte, din cauza puternicului stimul pe care-l constituie criza actuală. Mă silește să gândesc mai logic.

— Te subestimezi, prietene Daneel. De multă vreme gândești logic. Dar de ce vorbești de criza

actuală? Oprește-te puțin și explică-mi. Cum se ajunge, pornind de la sentimentul de triumf al doctorului Mandamus datorat faptului că nu e urmașul domnului Baley, la criza de care spui?

Daneel răspunse:

— Poate că dr. Mandamus ne-a dezamăgit cu declarațiile lui referitoare la dr. Amadiro, dar ar fi corect să presupunem că e oricum adevărat faptul că tânjește după avansare; că are ambiția să devină conducătorul Institutului. Nu-i așa, prietene Giskard?

Giskard tăcu o clipă, de parcă s-ar fi gândit, apoi spuse:

— Eu nu am căutat ambiția. Eu i-am studiat mintea fără un scop anume și n-am observat decât manifestări superficiale. Și totuși, ar fi putut exista scilipiri de ambiție când vorbea de avansare. Nu am temeiuri puternice ca să fiu de acord cu tine, prietene Daneel, dar n-am niciun motiv ca să nu fiu de acord.

— Deci să admitem că dr. Mandamus este un om ambițios și să vedem unde ajungem cu asta. De acord?

— De acord.

— Atunci, n-ar fi posibil ca sentimentul lui de triumf, odată ce s-a convins că nu e urmașul partenerului Elijah, să rezulte din faptul că și-a dat seama că își poate împlini ambiția? Totuși lucrurile nu stau așa, pentru că e nevoie de confirmarea doctorului Amadiro, de vreme ce am căzut de acord că ideea fixă a fost un pretext pentru dr. Mandamus. Acum, ambiția îi poate fi satisfăcută dintr-un alt motiv.

— Care-ar fi acela?

— Nici unul care să reiasă cu claritate. Dar pot sugera unul, ca o simplă speculație. Dacă dr. Mandamus știe ceva sau poate să facă ceva care să-l conducă spre un succes uriaș? Unul care ar face cu siguranță din el următorul conducător? Amintește-ți că, în încheierea discuției despre

originea sa, dr. Mandamus a spus: „Mai am metodele drastice.” Să presupunem că e adevărat, dar că ar folosi acele metode numai dacă *nu* ar fi urmașul partenerului Elijah. Încântarea ce l-a cuprins după ce a fost convins de originea lui ar izvorî, aşadar, din faptul că acum poate să folosească acele metode şi astfel să-şi asigure o avansare remarcabilă.

— Dar care sunt „metodele drastice”, prietene Daneel?

Daneel vorbi cu seriozitate:

— Trebuie să speculăm în continuare. Ştim că dr. Amadiro nu vrea altceva decât să înfrângă Pământul şi să-l oblige să revină la situaţia anterioară, de subordonare faţă de Lumile din Spaţiu. Dacă dr. Mandamus cunoaşte o cale pentru a realiza asta, bineînţeles că va obţine orice de la dr. Amadiro, chiar şi garanţia succesiunii la conducere. Şi totuşi, poate că dr. Mandamus ar ezita să cauzeze înfrângerea şi umilirea Pământului, dacă s-ar simţi înrudit cu populaţia lui. Descendenţa din Elijah Baley de pe Pământ l-ar inhiba. Negarea acestei descendenţe îi dă libertate de acţiune şi asta îl face să jubileze.

— Vrei să spui că dr. Mandamus e un om cu conştiinţă? întrebă Giskard.

— Conştiinţă?

— E un cuvânt pe care-l folosesc uneori oamenii. Am observat că se referă la o persoană care aderă la reguli de comportare ce o silesc să acţioneze într-un mod care contravine propriului interes imediat. Dacă dr. Mandamus îşi dă seama că nu poate avansa pe seama celor cu care se înrudeşte de departe, îmi închipui că e un om cu conştiinţă. M-am gândit mult la lucrurile astea, prietene Daneel, pentru că ele par să implice faptul că fiinţele umane au într-adevăr Legi care le guvernează comportarea, cel puţin în unele cazuri.

— Şi poţi să-ţi dai seama dacă dr. Mandamus e, într-adevăr, un om cu conştiinţă?

— Din studierea emoțiilor lui? Nu, n-am fost atent la așa ceva, dar dacă analiza ta e corectă, ar rezulta lucrul acesta. Și totuși, pe de altă parte, dacă începem să-l bănuim că are conștiință și privim în urmă, putem ajunge la alte concluzii. Dacă dr. Mandamus ar crede că are un Pământean printre strămoșii de acum nouăsprezece decade și jumătate, poate s-ar simți obligat, împotriva conștiinței lui, să întreprindă o acțiune de înfrângere a Pământului, ca să scape de stigmatul unei asemenea origini. Dacă n-ar avea o astfel de obârșie, n-ar fi constrâns să acționeze împotriva Pământului, iar conștiința l-ar îndemna să lase Pământul în pace.

Daneel spuse:

— Nu, prietene Giskard, situația n-ar fi asta. Oricât de ușurat s-ar simți el că nu trebuie să acționeze cu violență împotriva Pământului, n-ar avea cum să-l mulțumească pe dr. Amadiro și să-și grăbească avansarea. Ținând seama de firea lui ambițioasă, n-ar avea sentimentul de triumf pe care l-ai detectat atât de clar.

— Înțeleg. Atunci tragem concluzia că dr. Mandamus posedă o metodă de înfrângere a Pământului.

— Da. Și dacă e adevărat, atunci criza prevăzută de partenerul Elijah n-a trecut deloc cu bine, ci există încă.

Giskard spuse gânditor:

— Dar n-am răspuns la întrebarea-cheie, prietene Daneel. De ce natură e criza? Care e pericolul mortal? Poți deduce și asta?

— Asta nu pot, prietene Giskard. Am mers cât de departe am putut. Poate că partenerul Elijah ar fi mers mai departe, dacă ar fi trăit, dar eu nu sunt în stare. Aici trebuie să mă las în seama ta, prietene Giskard.

— În seama mea? Cum?

— Tu poți studia mintea doctorului Mandamus, ceea ce eu nu pot, cum nici altcineva nu poate. Poți

afla natura crizei.

— Mă tem că nu, prietene Daneel. Dacă aş trăi alături de o fiinţă umană o perioadă mai mare de timp, așa cum am trăit cândva cu dr. Fastolfe sau cum trăiesc cu doamna Gladia, puțin câte puțin, unul câte unul, aş ridica vălurile minții, aş desface nodul încurcat încetul cu încetul și aş afla multe, fără să fac rău cuiva. Dacă aş încerca același lucru cu dr. Mandamus, după o singură întâlnire scurtă sau după o sută de întâlniri scurte, n-aş realiza nimic. Emoțiile sunt ușor vizibile, gândurile nu. Dacă m-aş încăpățâna să mă grăbesc, forțând lucrurile, sigur i-aş dăuna – și asta n-o pot face.

— Și totuși, soarta a miliarde de oameni de pe Pământ și a altor miliarde din restul Galaxiei poate depinde de asta.

— *Poate* depinde. E o ipoteză. Vătămarea unei ființe umane e o realitate. Gândește-te că poate dr. Mandamus e singurul care cunoaște natura crizei și îi poate pune capăt. Nu și-ar folosi cunoștințele sau abilitatea pentru a-l forța pe dr. Amadiro să-i ofere conducerea, dacă acesta ar putea-o afla din altă sursă.

— Adevărat, zise Daneel. E foarte posibil să fie așa.

— În acest caz, prietene Daneel, nu e nevoie să cunoaștem natura crizei. Dacă dr. Mandamus ar fi împiedicat să-i spună doctorului Amadiro – sau altcuiva – tot ce știe, criza nu va avea loc.

— Altcineva ar putea descoperi ceea ce știe acum dr. Mandamus.

— Bineînțeles, dar nu știm când va fi asta. Probabil vom avea timp să cercetăm în continuare și să descoperim mai multe – și să fim mai bine pregătiți pentru a avea chiar noi un rol important.

— Atunci e bine.

— Dacă dr. Mandamus trebuie împiedicat, asta se poate face vătămându-i mintea până la un punct în care nu mai este eficientă... sau distrugându-i viața de tot. Eu singur am capacitatea de a-i

vătăma mintea așa cum se cuvine, dar n-o pot face. Oricum, unul dintre noi îl poate ucide. Și nici asta n-o pot face. *Tu* poți, prietene Daneel?

Urmă o pauză, apoi Daneel șopti, în sfârșit:

— Nu pot. Știi doar.

Giskard întrebă încet:

— Chiar dacă știi că e în joc viitorul a miliarde de oameni de pe Pământ și de aiurea?

— Nu-i pot face rău doctorului Mandamus.

— Nici eu. Așa că rămânem cu siguranța iminenței unei crize periculoase care se apropie, dar o criză căreia noi nu-i cunoaștem natura și nici n-o putem afla, în fața căreia suntem, prin urmare, neajutorați.

Se priviră în tăcere, fără ca pe fețele lor să se poată citi ceva, dar cu un aer de disperare care, într-un fel, îi copleșea.

4. Alt urmaș

10

După întrevvedereea enervantă cu Mandamus, Gladia încercase să se relaxeze, și o făcuse cu așa o intensitate, că se asemana cu somnul morții. Își întunecase toate ferestrele din dormitor, reglase temperatura la o adiere blândă și caldă, cu foșnet difuz de frunze și, din când în când, cu triluri îndepărtate de păsări. Adăugase la acestea zgomotul făcut de valuri care se sparg de țărm undeva la distanță și în aer un ușor, dar inconfundabil, iz sărat de mare. Nu folosisese la nimic. În minte i se derula întruna ceea ce fusese – și ceea ce urma să se întâmple. De ce flecărise atâta cu Mandamus? Ce-l interesa pe el – și pe Amadiro, de altfel – dacă ea îl vizitase sau nu pe Elijah pe Orbită și dacă – sau când – avusese sau nu un copil cu el sau cu alt bărbat?

O descumpănise pretenția lui Mandamus în legătură cu obârșia lui, asta era. Într-o societate în care nimănui nu-i păsa de origine sau relații de rudenie, cu excepția cazurilor medico-genetice, menționarea lor bruscă într-o conversație era jenantă. La fel și trimiterile repetate (dar accidentale) la Elijah.

Acum mai venea și Colonistul ăsta. Nu era Pământeian. Era sigură că nu se născuse pe Pământ și era foarte posibil să nu-l fi vizitat niciodată. Probabil că poporul lui trăia de generații pe o planetă străină, de care ea nu auzise niciodată. Se gândi că, astfel, devenea un locuitor al Spațiului. Aceștia proveneau tot din Pământenii – cu secole în urmă – dar ce importanță avea? Sigur că locuitorii

Spațiului trăiau mult, iar acești Coloniști trăiau probabil puțin, dar cât de mult contează asta? Până și un locuitor al Spațiului poate muri prematur din cauza vreunui accident neprevăzut; cândva auzise de unul care murise de moarte bună înainte să împlinească șaiszeci de ani. Atunci de ce să nu se gândească la următorul vizitator ca la un locuitor al Spațiului, cu un accent neobișnuit?

Totuși nu era chiar așa de ușor. Fără îndoială că însuși Colonistul nu se considera locuitor al Spațiului. Nu contează ce ești, contează ce simți că ești. Așa că trebuia să-l considere Colonist, iar nu locuitor al Spațiului.

Și, oricum, nu erau toate ființe umane, indiferent cum le numeai – locuitori ai Spațiului, Coloniști, Aurorieni, Pământenii? Dovadă că roboții nu făceau rău nici uneia dintre ele. Daneel ar fi sărit la fel de repede și în apărarea celui mai ignorant dintre Pământenii, dar și a Președintelui Consiliului de pe Aurora și asta însemna...

Simțea cum plutește, de fapt cum se relaxează într-un somn superficial, când, deodată, îi veni în minte un gând stăruitor.

De ce numele colonistului era Baley?

Mintea ei își recăpătă agerimea și se zbatu să iasă din meandrele comode ale uitării, care o învăluiseră cu totul.

De ce Baley?

Poate că era doar un nume obișnuit printre Coloniști. La urma urmei, Elijah fusese cel care făcuse ca totul să devină realitate și probabil că pentru ei era un erou ca și... ca și... Nu se putea gândi la un erou similar pentru Aurorieni. Cine condusese prima expediție care ajunsese pe Aurora? Cine supraveghease adaptarea planetei sălbatice și aproape fără viață care fusese inițial Aurora? Nu știa.

Oare ignoranța ei provenea din faptul că fusese educată pe Solaria sau Aurorienii, pur și simplu, nu aveau un erou fondator? De fapt, prima expediție

spre Aurora fusese alcătuită doar din Pământeni. De abia în generațiile următoare, a căror medie de viață crescuse datorită însușirii unei bioinginerii sofisticate, Pământenii deveniseră Aurorienii. Și apoi, de ce ar dori Aurorienii să-i transforme în eroi pe predecesorii lor disprețuiți?

Dar Coloniștii i-ar putea transforma pe Pământeni în eroi. Poate că încă nu s-au schimbat. Până la urmă poate că se vor schimba, și atunci Elijah va fi uitat cu un sentiment de jenă, dar până atunci... Asta trebuie să fie. Probabil că o jumătate dintre Coloniștii în viață se numesc Baley. Bietul Elijah! Toți se înghesuie pe umerii și în umbra lui. Bietul Elijah... dragul de Elijah.

Și *adormi* de-adevăratelea.

11

Somnul îi fu prea zbuciumat ca să-i redea liniștea, nemaivorbind de buna dispoziție. Se încruntă fără să-și dea seama – și dacă s-ar fi văzut în oglindă, ar fi surprins-o înfățișarea ei maturizată.

Daneel, pentru care Gladia era o ființă umană, indiferent de vârstă, înfățișare sau dispoziție, spuse:

— Doamnă...

Gladia îl întrerupse, înfiorându-se ușor:

— A venit Colonistul?

Privi spre panglica ceasului mural și apoi făcu un gest rapid la care Daneel reacționează imediat, reglând o temperatură mai ridicată. (Fusese o zi rece și urma o seară și mai rece.)

Daneel răspunse:

— A venit, doamnă.

— Unde l-ai condus?

— În camera cea mare pentru oaspeți, doamnă. Giskard e cu el și roboții casnici sunt toți prin apropiere.

— *Sper* că vor avea atâta minte ca să-l întrebe ce vrea să mănânce. Nu cunosc bucătăria Coloniștilor. Și sper că vor încerca să-i îndeplinească dorințele cu chibzuință.

— Sunt sigur, doamnă, că Giskard va ști cum să rezolve problema.

Și Gladia era sigură, dar se mulțumi să pufnească pe nas. Mai bine zis ar fi semănat cu așa ceva dacă Gladia ar fi fost genul de persoană care să pufăie. Ea nu se considera astfel.

— Bănuiesc, spuse, că a stat în carantina de rigoare înainte de a primi încuviințarea pentru asolizare.

— Altfel ar fi de neconceput, doamnă.

— Cu toate acestea, zise ea, îmi voi pune mănușile și filtrul nazal.

Ieși din dormitor, conștientă că în jurul ei se aflau roboții de serviciu, și făcu semnul potrivit care urma să-i aducă o pereche nouă de mănuși și un filtru nou. Fiecare locuință avea propriul cod de semne și fiecare locatar învăța aceste semne, deprinzându-se să le facă atât repede, cât și pe neobservate. Un robot trebuia să îndeplinească aceste ordine discrete ale stăpânilor oameni de parcă le-ar fi citit gândurile; și deci un robot nu putea îndeplini ordinele unei ființe umane din afara locuinței dacă nu erau rostite cu atenție. Nimic nu umilea mai mult pe locatarul unei case decât un robot care ezita în îndeplinirea unui ordin sau, mai rău, îl îndeplinea incorect. Asta însemna că ființa umană greșise un semn – sau că robotul o făcuse. Gladia știa că ființa umană era cea care greșea de obicei, dar lucrul ăsta nu era recunoscut de fapt niciodată. Robotul era cel care era predat pentru analiza inutilă a reacției sau vândut fără nicio justificare. Gladia simțise întotdeauna că nu trebuie să cadă în capcana eului rănit, dar dacă în clipa aceea nu și-ar fi primit mănușile și filtrul nazal, ar fi...

Nu mai avu nevoie să-și termine gândul. Cel mai apropiat robot îi aduse ce dorea, corect și repede. Gladia își potrivea filtrul și fornăi puțin ca să se asigure că e bine pus (nu avea chef să riște contactarea vreunei boli contagioase care să fi rezistat la tratamentul minuțios din timpul carantinei). Întrebă:

— Cum arată, Daneel?

— De înălțime și dimensiuni obișnuite, doamnă, răspunse Daneel.

— Mă refer la chipul lui.

(Era o prostie să întrebe. Dacă ar fi semănat cât de cât cu Elijah Baley, Daneel ar fi observat la fel de repede ca și ea și ar fi pomenit de asta.)

— E greu de spus, doamnă. Nu se vede bine.

— Ce înseamnă asta? Cred că nu e mascat, Daneel.

— Într-un fel este, doamnă. Fața îi este acoperită de păr.

— Păr?

Se pomeni râzând.

— Vrei să spui, după moda hiperproducțiilor istorice? Bărbi?

Făcu gesturi mici, arătând un smoc de păr pe bărbie și altul sub nas.

— Ceva mai mult decât atât, doamnă. Jumătate din față îi este acoperită.

Gladia își deschise larg ochii și, pentru prima oară, simți un imbold să-l vadă. Cum arată o față cu păr peste tot? Bărbații de pe Aurora – și în general cei din Spațiu – aveau foarte puțin păr pe față, și acela era definitiv înlăturat încă din adolescență sau chiar din copilărie. Uneori buza superioară rămânea neatinsă. Gladia își aminti că soțul ei, Santirix Gremionis, avusese, înainte de căsătorie, o dungă subțire de păr sub nas. El îi spunea mustață. Semăna cu o sprânceană greșit amplasată și având o formă incorectă și, de îndată ce se consolase să-l accepte ca soț, insistase ca el să se depileze. Bărbatul se conformase fără să

crâcnească și ea se întreba acum, pentru prima oară, dacă lui îi păruse rău. Se gândi că-l observase uneori, în primii ani, punându-și un deget pe buza superioară. Ea considerase asta un tic nervos și o dorință nelămurită dar de-abia acum se gândi că el căuta o mustață care dispăruse pentru totdeauna.

Oare cum arată un bărbat cu mustață pe toată fața? Seamănă cu un urs? Cum e la pipăit? Ce-ar fi să aibă și femeile păr din asta? Își închipui un bărbat și o femeie încercând să se sărute și găsindu-și cu greu gura unul celuilalt. Consideră că e un gând caraghios, dar nepericulos, și izbucni în râs. Simți cum îi dispare nervozitatea și cum, de fapt, abia așteaptă să-l vadă pe monstru.

La urma urmei, n-avea de ce să se teamă de el, chiar dacă era la fel de sălbatic în comportament cum era ca înfățișare. Nu avea un robot personal – Coloniștii erau obligați să aibă o societate fără roboți – iar ea va fi înconjurată de o duzină. Monstrul va fi imobilizat într-o fracțiune de secundă dacă va încerca un cât de mic gest suspect... sau dacă va ridica glasul cu mânie.

Spuse, într-o dispoziție perfectă:

— Du-mă la el, Daneel.

12

Monstrul se ridică. Spuse ceva care sună cam așa:

— Bona zioa, domnamhea.

Ea înțelese imediat „bună ziua”, dar îi trebui o clipă să traducă ultimul cuvânt cu „doamna mea”. Răspunse distrată:

— Bună ziua.

Își aminti cât de greu îi fusese să înțeleagă pronunția Galacticii standard de pe Aurora în acele zile îndepărtate când venise pe planetă de pe Solaria, o femeie tânără și înspăimântată.

Accentul monstrului era ciudat, sau suna ciudat numai pentru că urechea ei nu era obișnuită cu el? Elijah, își aminti, părea să articuleze puțin diferit sunetele „k” și „p”, dar altfel vorbea destul de bine. Trecuseră totuși nouăsprezece decade și jumătate, iar acest Colonist nu era de pe Pământ. În izolare limba suferise schimbări.

Dar pe Gladia o interesa prea puțin graiul. Atenția îi era îndreptată spre barba lui. Nu semăna niciun pic cu barba pe care o purtau actorii în dramele istorice. Acelea păreau întotdeauna niște smocuri aruncate ici și colo, lipicioase și lucioase.

Barba Colonistului era altfel. Îi acoperea uniform obrazii și bărbia, era deasă și abundentă. Era de un castaniu închis, ceva mai deschisă la culoare și mai ondulată decât părul de pe cap și avea o lungime de cel puțin cinci centimetri. Nu-i acoperea toată fața, ceea ce era destul de decepționant. Fruntea rămânea complet liberă (cu excepția sprâncenelor), ca și nasul și zona de sub ochi.

Buza superioară era tot neacoperită, dar umbrită, de parcă începea să-i crească mustața. La fel și zona de sub buza inferioară, dar cu o umbră mai puțin marcată, accentuată doar la mijloc. Fiindcă avea ambele buze degajate, pentru Gladia era clar că n-ar fi fost nicio greutate să-l sărute.

Știind că nu e politicos să se holbeze, totuși holbându-se, spuse:

— Mi se pare că ți-ai îndepărtat părul din jurul buzelor.

— Da, doamna mea.

— De ce, dacă-mi dai voie să întreb?

— Puteți întreba. Din motive de igienă. Nu vreau să mi se lipească mâncarea de firele de păr.

— Te razi, nu-i așa? Văd că iar crește.

— Folosesc un laser pentru față. Durează cincisprezece secunde, dimineața.

— De ce nu te depilezi și să termini cu ea?

— Poate voi dori să-l las din nou să crească.

— De ce?

— Poate din rațiuni estetice?

De data asta Gladia nu înțelese cuvântul. Pronunția lui semănase cu „acidic” sau poate „acetic”. Întrebă:

— Poftim?

Colonistul spuse:

— S-ar putea să mă plictisesc de felul în care arăt acum și să-mi las din nou părul să crească pe buza superioară. Există femei cărora le place, știți, – Colonistul încercă să facă pe modestul, fără să reușească – mustața mea e foarte frumoasă când crește.

Ea zise brusc, înțelegând cuvântul:

— „Estetice”, vrei să spui.

Colonistul râse, arătându-și dinții albi și frumoși, și spuse:

— Și dvs. vorbiți ciudat, doamna mea.

Gladia încercă să pară arogantă, dar se topi într-un zâmbet. Pronunțarea corectă era o problemă de consens local. Spuse:

— Să mă auzi pe mine cu accentul Solarian – când se întâmplă. Eu aș fi zis „din rațiuni estetice”.

Litera „r” se rostogoli fără sfârșit.

— Am fost în locuri unde se vorbește în felul ăsta. Sună barbar.

Iar „r”-urile sale se rostogoleau fenomenal.

Gladia chicoti:

— Pronunți cu vârful limbii. Trebuie s-o faci cu marginile ei. Doar un Solarian știe să pronunțe corect.

— Poate mă învățați și pe mine. Un Neguțător ca mine, care merge pretutindeni, aude tot felul de transformări lingvistice.

Încercă din nou să rostogolească „r”-urile din penultimul cuvânt, chicoti ușor și tuși.

— Vezi? Îți încâlcești amigdalele și n-o să ți le mai descurci *niciodată*.

Ea se tot uita la barba lui și nu-și mai putu înfrânge curiozitatea. Întinse mâna s-o atingă. Colonistul tresări și făcu un salt înapoi, însă, dându-și seama de intenția ei, se liniști. Mâna Gladiei, înmănușată aproape invizibil, se așează ușoară pe obrazul lui stâng. Plasticul subțire care-i acoperea degetele nu-i altera simțul pipăitului, așa că ea își dădu seama că părul e moale și elastic.

— E frumoasă, zise, vădit surprinsă.

— Universal admirată, completă colonistul.

— Dar n-o să stau toată ziua aici să te tratez cu grosolănie, spuse ea.

Ignorând previzibilul „în ceea ce mă privește, nu mă deranjează”, continuă:

— Le-ai spus roboților mei ce ai vrea să mănânci?

— Doamna mea, le-am spus ce vă spun și dvs. acum – ce se găsește. În ultimul an am fost pe zeci de planete și fiecare are propriul regim alimentar. Un Neguțător învață să mănânce orice lucru care nu e toxic. Prefer o mâncare Auroriană în schimbul oricărei imitații de pe Lumea lui Baley pe care ați încerca-o.

— Lumea lui Baley? întrebă Gladia iute, încruntându-se.

— Botezată după conducătorul primei expediții pe planetă – sau pe *oricare* dintre planetele Coloniștilor, de altfel. Ben Baley.

— Fiul lui Elijah Baley?

— Da, zise Colonistul și schimbă imediat subiectul.

Se privi pe sine și întrebă cu o urmă de arțag:

— Cum reușiți să suportați hainele astea – lunecoase și bufante? Aș fi bucuros să mă îmbrac din nou cu ale mele.

— Sunt sigură că vei avea ocazia s-o faci, foarte curând. Dar deocamdată te rog să prânzești cu mine... Apropo, mi s-a spus că te numești Baley, ca și planeta dumitale.

— Nu-i deloc surprinzător. E cel mai onorat nume de pe planetă, firește. Eu sunt Diigii Baley.

Intraseră în sufragerie, Giskard precedându-i și Daneel urmându-i, fiecare îndreptându-se spre nișa lui din perete. Alți roboți se aflau deja în nișele lor și doi dintre ei se grăbiră să servească masa. Camera strălucea însorită, pereții erau împânziți de ornamente, masa fusese aranjată și mâncarea mirosea îmbietor.

Colonistul adulmecă aromele și respiră plin de încântare:

— Nu cred că voi avea vreo problemă cu mâncarea Auroriană... Unde doriți să mă așez, doamna mea?

Un robot spuse imediat:

— Vă rog să vă așezați aici, domnule.

Colonistul se așează și apoi luă loc și Gladia, îndatoririle de gazdă fiind îndeplinite.

— Diigii? întrebă ea. Nu cunosc particularitățile denumirilor din lumea dumitale, așa că iartă-mă dacă îți pun o întrebare îndrăzneată. Diigii nu e mai degrabă un nume de femeie?

— Deloc, zise Colonistul cam înțepat. De fapt, nu e un nume, sunt două inițiale. A patra și a șaptea literă din alfabet.

— O, făcu Gladia lămurită, D.G. Baley. Și ce înseamnă inițialele, dacă nu sunt prea curioasă?

— Nu sunteți. Iată-l pe „D”, cu siguranță, zise el, arătând cu degetul spre o nișă în perete, și cred că el este „G”.

Își îndreptă degetul spre altă nișă.

— Nu se poate, spuse Gladia abia auzit.

— Ba da. Mă numesc Daneel Giskard Baley. În fiecare generație din familia mea a existat cel puțin un Daneel sau un Giskard. Am fost ultimul dintre cei șase copii, dar primul băiat. Mama s-a gândit că ajunge și a compensat faptul de a avea un singur fiu dându-mi ambele nume. Așa am devenit Daneel Giskard Baley, iar povara dublă a fost prea

mare pentru mine. Prefer să fiu D.G. și aș fi onorat dacă mi-ați spune așa.

Zâmbi cu amabilitate:

— Sunt primul care poartă ambele nume și sunt și primul care vede extraordinarele originale.

— Dar de ce aceste nume?

— A fost ideea Strămoșului Elijah, după cum se povestește în familie. El a avut onoarea de a-și boteza nepoții și l-a numit pe cel mai mare Daneel, iar cel de-al doilea a fost Giskard. A ținut morțiș la numele astea și așa s-a instaurat tradiția.

— Și fiicele?

— Numele tradițional de la o generație la alta e Jezebel – Jessie. Soția lui Elijah, știți?

— Știu.

— Nu există nicio...

Se opri și-și îndreptă atenția spre felul de mâncare ce i se pusese în față:

— Dacă m-aș afla în Lumea lui Baley, aș spune că asta e o friptură de porc înăbușită în sos de arahide.

— De fapt e o mâncare din legume, D.G. Voiai să spui că nu există nicio Gladia în familie.

— Nu există, zise D.G. calm. O explicație este că Jessie – prima Jessie – s-ar fi opus, dar eu nu sunt de acord cu asta. Soția lui Elijah, Strămoșa, n-a venit niciodată pe Lumea lui Baley, știți, n-a plecat niciodată de pe Pământ. Cum să se fi opus? Nu, pentru mine e clar că Strămoșul nu voia altă Gladia. Fără imitații, fără copii, fără amăgiri. O singură Gladia. Unică... A cerut să nu mai existe nici alt Elijah.

Gladia mânca fără poftă.

— Cred că Strămoșul dumitale și-a petrecut ultimii ani din viață încercând să fie tot atât de lipsit de emoții ca și Daneel. Totuși, avea romantismul în sânge. Ar fi putut îngădui alți Elijahi și alte Gladii. Sigur că nu m-aș fi supărat și cred că n-ar fi supărat-o nici pe soția lui.

Râse cu timiditate.

D.G. spuse:

— Toate astea par cumva ireale. Strămoșul face parte, practic, din preistorie; a murit acum o sută șaizeci și patru de ani. Eu sunt urmașul lui din a șaptea generație și cu toate astea iată-mă aici, stând cu o femeie care l-a cunoscut când era foarte tânăr.

— Nu prea l-am cunoscut, zise Gladia, fixându-și farfuria. L-am văzut destul de puțin timp, în trei ocazii separate, de-a lungul a șapte ani.

— Știu. Fiul Strămoșului, Ben, a scris o biografie a acestuia, care e una dintre operele literare clasice pe Lumea lui Baley. Chiar și eu am citit-o.

— Zău? Eu n-am citit-o. Nici nu știam că există. Ce... ce spune despre mine?

D.G. părea să se amuze:

— Niciun lucru cu care să nu fiți de acord. Sunteți descrisă foarte bine. Dar să lăsăm asta. Ce mă uimește pe mine e că suntem împreună acum, după șapte generații. Ce vârstă aveți, doamna mea? E voie să vă întreb?

— Nu știu dacă e voie, dar nu mă deranjează. În ani galactici standard am două sute treizeci și trei de ani. Mai mult de douăzeci și trei de decade.

— Arătați de parcă n-ați avea mai mult de patruzeci de ani. Strămoșul a murit la șaptezeci și nouă, bătrân. Eu am treizeci și nouă și când voi muri, dvs. încă veți trăi.

— Dacă evit moartea prin accidente.

— Și probabil că veți mai trăi cinci decade după aceea.

— Mă invidiezi, D.G.? întrebă Gladia cu puțină amărăciune în glas. Mă invidiezi pentru că i-am supraviețuit lui Elijah încă șaisprezece decade și pentru că sunt condamnată să-i supraviețuiesc, poate, încă zece decade?

— Sigur că vă invidiez, veni răspunsul serios. De ce nu? N-aș avea nimic împotrivă să trăiesc câteva secole, dacă n-aș da un exemplu prost celor

de pe Lumea lui Baley. În general, n-aș vrea ca ei să trăiască atât de mult. Ritmul avansării istorice și intelectuale ar încetini prea mult. Cei din înalta societate ar fi prea mult timp la putere. Lumea lui Baley s-ar îneca în conservatorism și ar decădea – cum s-a întâmplat cu Lumea dvs.

Gladia își ridică bărbia mică:

— Află că Aurora se descurcă foarte bine.

— Vorbesc de Lumea *dvs.*, Solaria.

Gladia ezită, apoi vorbește cu hotărâre:

— Solaria nu e Lumea mea.

D.G. zise:

— Sper să fie. Am venit să vă văd deoarece cred că Solaria e Lumea dvs.

— Dacă de asta ai venit să mă vezi, îți pierzi timpul, tinere.

— V-ați născut pe Solaria, nu-i așa, și ați trăit un timp acolo?

— Am trăit acolo primele trei decade... vreo optime din viață.

— Asta face să fiți suficient de Solariană pentru a mă ajuta într-o problemă foarte importantă.

— Nu sunt Solariană, în ciuda acestei așa-zise probleme importante.

— E vorba de război și pace – dacă *asta* vi se pare important. Lumile din Spațiu sunt gata să se lupte cu cele colonizate și va fi rău pentru noi toți dacă se va ajunge la asta. Și depinde de *dvs.*, doamna mea, să preveniți războiul și să asigurați pacea.

13

Masa se terminase (fusesse ceva frugal), iar Gladia se pomeni că-l privește pe D.G. cu o furie rece.

În ultimele douăzeci de decade trăise liniștită, desprinsă de complicațiile vieții. Aproape că uitase de nefericirea de pe Solaria și de greutățile ei de a

se acomoda pe Aurora. Reușise să îngroape destul de adânc agonia a două crime și extazul a două iubiri ciudate – cu un robot și un Pământean – și să treacă peste toate cu bine. Sfârșise prin a avea o căsnicie lungă și liniștită, cu doi copii, și prin a lucra în domeniul artei aplicate în modă. Copiii plecaseră, apoi soțul ei, și în curând putea chiar să se pensioneze. Atunci avea să rămână singură cu roboții, mulțumită – sau mai degrabă resemnată – că viața i se scurge încet și fără evenimente spre un sfârșit liniștit ce va apărea la timpul potrivit, un sfârșit atât de blând, încât s-ar putea să nici nu-și dea seama când va veni. Asta își dorea.

Apoi... Ce se întâmplase? Începuse cu o noapte în urmă, când privise zadarnic cerul plin de stele ca să vadă soarele Solariei, care nu se afla pe cer și nici n-ar fi fost vizibil. Era ca și cum această căutare prostească a unui trecut – trecut care ar fi trebuit să rămână mort – ar fi spart zidul de răceală pe care ea și-l ridicase de jur împrejur.

Mai întâi numele lui Elijah Baley, cea mai dureroasă, dar plăcută amintire dintre cele pe care le înlăturase cu atâta grijă, ieșise la iveală iar și iar, repetându-se neîndurător.

Apoi fusese obligată să stea de vorbă cu un bărbat care credea – în mod eronat – că ar putea fi urmașul lui Elijah la a cincea generație, și acum cu un alt bărbat care era, într-adevăr, un urmaș la a șaptea generație. În cele din urmă, acum i se încredințau probleme și răspunderi similare cu cele care-l necăjiseră și pe Elijah de multe ori. Se transforma cumva în Elijah, fără să aibă talentul și înverșunarea lui de a-și îndeplini cu orice preț datoria?

Ce făcuse să merite așa ceva?

Simțea cum furia îi piere sub o revărsare de autocompătimire. Se simțea nedreptățită. Nimeni n-avea dreptul să-i arunce în spate răspunderi împotriva propriei voințe.

Spuse, ridicând vocea:

— De ce insiști că sunt Solariană, când eu îți spun că nu sunt?

D.G. nu păru tulburat de răceala ce apărură în glasul ei. Ținea încă în mână șervețelul moale care i se dăduse la sfârșitul mesei. Fusesse umed și fierbinte – nu prea fierbinte – și el o imitase pe Gladia, ștergându-și cu grijă mâinile și gura. Apoi îl împăturise și-și ștersese barba. Acum șervețelul se fărâma și se zbârcea.

— Presupun că va dispărea, spuse.

— Așa este.

Gladia își pusese șervețelul în locașul lui de pe masă. Era nepolitic să-l țină în mână și doar evidenta lipsă de obișnuință a lui D.G. cu manierele civilizate putea fi considerată o scuză.

— Unii cred că poluează atmosfera, dar există un curent ușor care duce reziduurile în sus și le captează în filtre. Nu cred că vom avea necazuri... Dar ignori întrebarea mea, domnule.

D.G. făcu ghem ceea ce mai rămăsese din șervețel și îl puse pe brațul scaunului. Un robot, ca răspuns la gestul iute și discret al Gladiei, îl luă de acolo.

— N-am de gând să ignor întrebarea dvs., doamna mea, zise D.G. Nu încerc să vă oblig să fiți Solariană. Subliniez doar că v-ați născut pe Solaria și v-ați petrecut acolo primele decade, deci pe bună dreptate ați putea fi considerată Solariană, cel puțin într-un fel... Știți că Solaria a fost părăsită?

— Da, am auzit.

— Simțiți ceva în legătură cu asta?

— Sunt Auroriană, și încă de douăzeci de decade.

— Asta e non sequitur^[1].

— Ce?!

Nu distinse absolut nimic din ultimul cuvânt.

— N-are nicio legătură cu întrebarea mea.

— Non sequitur, adică. Nu ai spus clar...

D.G. zâmbi:

— Foarte bine. Eu vă întreb dacă simțiți ceva în legătură cu pieirea Solariei, iar dvs. îmi spuneți că sunteți Auroriană. Susțineți că ăsta e un răspuns? Chiar și o Auroriană prin naștere ar putea suferi la moartea unei Lumi surori. Dvs. cum vă simțiți?

Gladia răspunse cu răceală:

— Nu contează. De ce te interesează?

— Să vă explic. Noi – Neguțătorii din Lumile colonizate – suntem interesați pentru că se pot face afaceri, se pot obține profituri și se poate câștiga o Lume. Solaria e deja teraformată; e o Lume confortabilă; se pare că dvs., cei din Spațiu, nu mai aveți nevoie de ea și nici n-o mai doriți. De ce n-am coloniza-o noi?

— Pentru că nu-i a voastră.

— Doamnă, e a dvs., de obiectați? Are Aurora mai multe drepturi asupra ei decât Lumea lui Baley? Nu putem presupune că o Lume pustie aparține oricui dorește s-o colonizeze?

— Ați colonizat-o?

— Nu... pentru că nu-i pustie.

— Vrei să spui că Solarienii n-au plecat cu toții? zise Gladia repede.

Zâmbetul lui D.G. reveni și se lăți într-un rânjet:

— Vă emoționează gândul... Chiar dacă sunteți Auroriană.

Chipul Gladiei se schimonosi imediat, încruntându-se:

— Răspunde-mi la întrebare.

D.G. dădu din umeri:

— Mai erau doar vreo cinci mii de Solarieni pe planetă înainte de a fi abandonată, după cele mai sigure aprecieri ale noastre. Populația scăzuse de mulți ani. Dar chiar și cinci mii... Putem fi siguri că au plecat toți? Oricum, nu asta e problema. Chiar dacă ar fi plecat toți Solarienii, planeta n-ar fi pustie. Pe ea există cam două sute de milioane de roboți sau mai mult, roboți fără stăpân, unii dintre ei fiind cei mai modernizați din Galaxie. Probabil că Solarienii care au plecat au luat cu ei

câțiva roboți – e greu să-ți imaginezi locuitorii Spațiului descurcându-se altfel.

(Privi zâmbind la roboții din nișe.)

— Oricum, n-ar fi putut lua fiecare câte patruzeci de mii de roboți.

Gladia zise:

— Păi, de vreme ce Lumile voastre, colonizate, sunt atât de lipsite de roboți și doresc să rămână așa, cred că nu puteți coloniza Solaria.

— Așa e. Nu putem până ce nu pleacă roboții, și aici începe rolul Neguțătorilor ca mine.

— În ce fel?

— Nu vrem o societate cu roboți, dar nu ne deranjează să venim în contact cu ei și să negociem afaceri. Nu avem teama superstițioasă de obiectele neînsuflețite. Știm doar că o societate cu roboți e sortită declinului. Locuitorii Spațiului au avut grijă să ne dea un exemplu foarte clar. Așa că nu vrem să trăim intoxicați cu roboți, în schimb dorim foarte mult să-i vindem locuitorilor Spațiului pentru o sumă substanțială... dacă ei vor fi atât de nebuni să dorească o astfel de societate.

— Crezi că locuitorii Spațiului îi vor cumpăra?

— Sunt sigur că o vor face. Vor fi încântați de tipurile sofisticate pe care le produc Solarienii. Se știe că au fost cei mai buni proiectanți de roboți din Galaxie, chiar dacă se spune că răposatul dr. Fastolfe ar fi fost neîntrecut în domeniu, în ciuda faptului că era Aurorian... În afară de asta, chiar dacă am pretinde o sumă importantă, aceasta tot va fi mult sub valoarea roboților. Vor profita atât locuitorii Spațiului, cât și Neguțătorii – secretul afacerilor încununate de succes.

— Locuitorii Spațiului nu vor cumpăra roboți de la Coloniști, zise Gladia cu evident dispreț.

D.G. avea un fel anume, de Neguțător, de a ignora asemenea fleacuri ca mânia sau disprețul. Importantă era afacerea.

— Sigur că vor cumpăra, rosti el. Să li se ofere roboți avansați la jumătate de preț și ei să refuze?

Când se fac afaceri, ați fi surprinsă cât de neimportante devin problemele ideologice.

— Cred că dumneata vei fi cel surprins. Încearcă să-ți vinzi roboții și vei vedea.

— De-aș putea, doamna mea... Să încerc să-i vând, adică. N-am nici unul la îndemână.

— De ce nu?

— Pentru că n-a fost luat nici unul. Două nave comerciale au coborât separat pe Solaria, fiecare cu o capacitate de depozitare de circa douăzeci și cinci de roboți. Dacă ar fi reușit, ar fi fost urmate de flote comerciale întregi și îndrăznesc să afirm că am fi continuat afacerile decade întregi... și apoi am fi colonizat planeta.

— Dar n-au reușit. De ce?

— Pentru că ambele nave au fost distruse la suprafața planetei și, după câte ne dăm seama, toți membrii echipajului au murit.

— Defecțiuni de utilizare?

— Imposibil. Amândouă au asolizat cu bine; nu au fost deteriorate. Ultimele rapoarte din partea lor au fost că se apropie locuitorii Spațiului – nu știm dacă erau Solarieni sau locuitori ai altor Lumi din Spațiu. Presupunem doar că locuitorii Spațiului au atacat fără să someze.

— Nu se poate.

— Oare?

— Sigur că nu se poate. Ce motiv ar avea?

— Să ne țină departe de planetă, aș spune eu.

— Dacă ar fi dorit asta, zise Gladia, n-ar fi trebuit decât să-i anunțe că planeta e ocupată.

— Poate că li s-a părut mai plăcut să omoare câțiva Coloniști. Cel puțin așa cred mulți oameni de-ai noștri și problema trebuie rezolvată urgent trimițând niște nave de război pe Solaria și înființând o bază militară pe planetă.

— Asta ar fi periculos.

— Bineînțeles. Ar putea duce la război. Unii extremiști de la noi atât așteaptă. Poate că și unii

locuitori ai Spațiului doresc asta și au distrus cele două nave doar ca să provoace ostilități.

Gladia era uimită. Nu existaseră deloc relații încordate între locuitorii Spațiului și Coloniști în niciunul dintre noile programe. Spuse:

— Sunt sigură că problema poate fi discutată. Oamenii dumitale s-au adresat Federației Spațiale?

— Un organism absolut lipsit de importanță, dar au făcut-o. Ne-am adresat și Consiliului de pe Aurora.

— Și?

— Locuitorii Spațiului neagă totul. Susțin că profiturile posibile în comerțul cu roboții de pe Solaria sunt atât de mari, încât Neguțătorii, pe care-i interesează numai banii – de parcă pe ei nu i-ar interesa – ar lupta între ei pentru asta. De fapt, vor să ne facă să credem că navele s-au distrus una pe cealaltă, fiecare sperând să monopolizeze comerțul pentru planetele lor.

— Înseamnă că cele două nave erau din Lumi diferite?

— Da.

— Atunci, nu crezi că într-adevăr s-ar putea să fi avut loc o luptă între ele?

— Nu prea cred, dar admit că e posibil. Nu au existat conflicte fățișe între Lumile colonizate, dar au fost câteva dispute destul de înverșunate. Toate au fost rezolvate, prin arbitraj, de către Pământ. Totuși, este adevărat că Lumile colonizate s-ar putea dezbină la strâmtoare, dacă ar fi în joc o afacere de multe miliarde. Iată de ce războiul nu e o idee prea bună pentru noi și de ce trebuie să facem ceva ca să descurajăm capetele înfierbântate. Aici începe rolul nostru.

— *Al nostru?*

— Dvs. și cu mine. Mi s-a cerut să merg pe Solaria și să aflu – dacă pot – ce s-a întâmplat în realitate. Voi lua o navă – înarmată, dar nu cu armament greu.

— Și dumneata poți fi distrus.

— Tot ce se poate. Dar cel puțin nava mea nu va fi luată prin surprindere. În plus, eu nu sunt unul dintre acei eroi de hiperproducții și m-am gândit la ce pot face pentru a reduce șansele de distrugere. Mi-am dat seama că unul dintre dezavantajele pătrunderii Coloniștilor pe Solaria este necunoașterea planetei. Atunci ar fi bine să luăm pe cineva care o cunoaște – pe scurt, un Solarian.

— Adică, vrei să mă iei *pe mine*?

— Chiar așa, doamna mea.

— De ce *pe mine*?

— Am crezut că înțelegeți fără explicații, doamna mea. Nu știu unde au plecat acei Solarieni care au părăsit planeta. Dacă au rămas Solarieni pe planetă, e posibil să fie dușmani. Nu se cunosc locuitori ai Spațiului născuți pe Solaria care să trăiască pe altă planetă – cu excepția dvs. Pentru mine sunteți singura Solariană disponibilă – *singura* din toată Galaxia. De aceea am nevoie de dvs. și de aceea trebuie să veniți.

— Te înșeli, Colonistule. Dacă eu sunt singura disponibilă pentru dumneata, atunci n-ai pe nimeni la dispoziție. N-am de gând să vin cu dumneata și nu mă poți constrânge în niciun fel – absolut în niciun fel – să vin cu dumneata. Sunt înconjurată de roboții mei. Fă un pas înspre mine și vei fi imediat imobilizat... și dacă te opui, vei fi lovit.

— N-am de gând să vă forțez. Trebuie să veniți de bunăvoie și ar trebui s-o faceți. E vorba să prevenim războiul.

— Asta e treaba guvernelor noastre. Refuz să am vreun amestec. Sunt cetățean particular.

— Datorați asta Lumii dvs. În caz de război am suferi și noi, și Aurora.

— Nu sunt unul dintre acei eroi de hiperproducții, nu mai mult decât dumneata.

— Atunci, mi-o datorați mie.

— Ești nebun. Nu-ți datorez nimic.

D.G. zâmbi forțat:

— Mie, ca individ, nu-mi datorați nimic. Îmi datorați foarte mult în calitate de urmaș al lui Elijah Baley.

Gladia îngheță și rămase mult timp cu privirea ațintită asupra monstrului cu barbă. Cum de uitase cine era el? În cele din urmă îngăimă:

— Nu.

— Ba da, zise D.G. cu putere. De două ori, Strămoșul a făcut pentru dvs. mai mult decât v-ați putea revanșa. El nu mai e aici să-și ceară datoria – sau măcar o mică parte din ea. Eu moștenesc dreptul de a o face.

Gladia zise, disperată:

— Dar cu ce te pot ajuta, dacă vin cu dumneata?

— Vedem noi. Veniți?

Gladia voia cu înverșunare să se opună, dar oare pentru asta reapăruse numele lui Elijah de atâtea ori în ultimele douăzeci și patru de ore? Pentru ca această cerere imposibilă să fie făcută în numele lui și să-i fie imposibil să refuze?

— La ce bun? întrebă ea. Consiliul nu-mi va da voie să plec cu dumneata. Nu va admite ca o Auroriană să fie luată pe o navă colonistă.

— Doamna mea, vă aflați pe Aurora de douăzeci de decade, deci vă închipuiți că băștinașii vă consideră Auroriană. Nu e adevărat. Pentru ei sunteți tot Solariană. Vă vor permite să plecați.

— Nu-i adevărat, zise Gladia, cu inima bătând să-i spargă pieptul; pielea de pe brațe i se încreți.

El avea dreptate. Se gândi la Amadiro, care bineînțeles că n-ar considera-o altceva decât o Solariană. Cu toate acestea repetă, încercând să se convingă singură:

— Nu-mi vor da voie.

— Ba da, replică D.G. N-a venit la dvs. cineva din Consiliul local, să vă ceară să mă primiți?

Ea răspunse șovăind:

— Mi-a cerut doar să raportez discuția pe care am avut-o. Și așa voi face.

— Dacă ei vor ca dvs. să mă spionați aici, în propria casă, doamna mea, vor considera că e și mai util pentru ei să mă spionați pe Solaria.

Așteptă un răspuns și pentru că nu primi niciunul spuse, cu o urmă de oboseală în glas:

— Doamna mea, dacă refuzați, nu vă voi obliga, pentru că nici nu voi avea nevoie. *Ei* vă vor obliga. Dar eu nu doresc așa ceva. Strămoșul n-ar dori așa ceva, dacă ar fi aici. El ar dori să veniți cu mine din recunoștință față de el și nu din alt motiv... Doamna mea, Strămoșul a lucrat pentru dvs. în condiții extrem de grele. Nu doriți să faceți și dvs. ceva în amintirea lui?

Inima Gladiei tresări. Știa că nu se mai putea împotrivi. Zise:

— Fără roboți nu merg nicăieri.

— Nici nu m-aș gândi că ați face-o.

D.G. rânjea din nou.

— De ce să nu-i luăm pe cei doi tizi ai mei? Aveți nevoie de mai mulți?

Gladia privi înspre Daneel, dar el stătea nemișcat. Privi spre Giskard – la fel. Apoi i se păru că, o clipă doar, el își mișcă foarte ușor capul – în sus și-n jos. Trebuia să aibă încredere în el.

Spuse:

— Ei bine, atunci voi veni cu dumneata. N-am nevoie decât de acești doi roboți.

Partea a doua – SOLARIA

5. Lumea părăsită

14

Pentru a cincea oară în viață Gladia se afla pe o navă spațială. Nu-și amintea cu exactitate, așa dintr-o dată, cât timp trecuse de când ea și Santirix călătoriseră împreună spre Euterpe, ale cărei păduri inundate erau considerate de toată lumea fără pereche, mai ales sub strălucirea romantică a satelitului său luminos, Nestemata.

Pădurea inundată fusese, într-adevăr, luxuriantă și verde, cu copacii plantați cu atenție în șiruri drepte și cu viețuitoarele alese cu grijă, astfel încât să ofere culoare și încântare, evitându-le totodată pe cele veninoase sau respingătoare.

Satelitul, având o sută cincizeci de kilometri în diametru, era destul de aproape de Euterpe ca să strălucească precum un punct de lumină scânteietor. Era atât de aproape de planetă, încât putea fi văzut alunecând pe cer de la est la vest, întrecând în viteză rotația lentă a acesteia. Strălucea spre amiază, când se înălța și pălea pe măsură ce cobora din nou spre orizont. În prima noapte îl urmăreai fascinat, în a doua mai puțin fascinat, și cu o vagă nemulțumire în cea de-a treia – presupunând că în acele nopți cerul era senin, ceea ce de obicei nu se întâmpla. Ea observase că Euterpienii băștinași nu se uitau niciodată la el, deși îl laudau din răspuțeri turiștilor, bineînțeles.

În ansamblu, Gladiei îi plăcuse destul de mult excursia, dar ceea ce își amintea cel mai bine era bucuria revenirii pe Aurora și hotărârea de a nu mai călători vreodată, cu excepția cazurilor de forță majoră. (Dacă se gândea, asta fusese cu cel

puțin opt decade în urmă.) O vreme trăise cu teama neexprimată că soțul ei va insista să mai facă o excursie, dar el nu mai pomenise niciodată despre așa ceva. Pe atunci se gândea că poate el a ajuns la aceeași hotărâre ca a ei, temându-se să nu îi vină ei ideea să călătorească.

Nu era ceva neobișnuit în dorința lor de a evita călătoriile. În general, Aurorienii – ca, de altfel, toți locuitorii Spațiului – înclinau spre sedentarism. Lumile lor, locuințele lor erau prea confortabile. La urma urmei, ce putea fi mai plăcut decât să aibă grijă de tine propriii roboți care îți cunosc fiecare semn și, de altfel, îți cunosc obiceiurile și dorințele chiar fără să le rostești? Se agită neliniștită. La ce se referise D.G. când vorbise despre declinul unei societăți robotizate?

Dar acum era din nou în spațiu, după atâta vreme. Și încă pe o navă Pământeană. Nu o văzuse prea bine, dar puținul zărit o neliniște grozav. Totul părea alcătuit numai din linii drepte, unghiuri ascuțite și suprafețe netede. În mod vădit fusese îndepărtat tot ce nu era util, de parcă numai ceea ce era legat de funcționalitate trebuia să existe. Chiar dacă ea nu știa prea bine ce anume era funcțional la fiecare obiect de pe navă, simțea că așa trebuie, că nimic n-avea voie să intervină în alegerea celui mai scurt drum între două puncte.

Pe orice obiect Aurorian (și am putea spune pe tot ceea ce era din Spațiu, chiar dacă Aurora era cea mai avansată în această privință), totul exista numai în straturi. Funcționalitatea se afla dedesubt – nu se putea să lipsească de tot, cu excepția ornamentelor propriu-zise – dar peste ea se afla întotdeauna ceva care să satisfacă ochii și simțurile în general; și peste asta, ceva care să satisfacă spiritul. Ce bine era! Sau însemna o asemenea exuberanță a creativității umane, încât locuitorii Spațiului nu mai puteau trăi cu un univers neîmpodobit – și asta era rău? Oare viitorul trebuia să aparțină acestor geometri „de aici până acolo”?

Sau asta însemna doar că încă nu aflaseră Coloniștii dulceața vieții? Dar dacă viața avea atâta dulceață, de ce găsisese ea așa puțină?

Nu prea avea nimic altceva de făcut la bordul navei decât să-și pună, iar și iar, astfel de întrebări. D.G., acest sălbatic urmaș al lui Elijah, i le băgase în cap, odată cu presupunerea lui imperturbabilă că Lumile din Spațiu mureau, chiar dacă el văzuse în timpul celei mai scurte șederi pe Aurora (cu siguranță că ar fi trebuit să vadă) că totul în jur era ancorat în bunăstare și siguranță. Încercase să fugă de propriile ei gânduri uitându-se la holofilmele cu care se aprovizionase și urmărind cu o curiozitate moderată imaginile ce licăreau și se mișcau pe suprafața de proiecție, în timp ce filmul de aventuri (toate erau filme de aventuri) trecea iute de la o întâmplare la alta, acordând puțin timp pentru discuții și niciun pic pentru reflecții – sau măcar pentru amuzament. Foarte asemănător cu niște piese de mobilier.

D.G. apărură când ea era în toiul unui film, cu adevărat atentă. Nu o surprinse. Roboții care păzeau ușa îi semnalaseră din timp venirea și nu i-ar fi îngăduit să intre dacă ea nu l-ar fi putut primi. Daneel îl însoți înăuntru.

— Ce mai faceți? întrebă D.G.

Apoi, pentru că ea atinse un contact și imaginile păliră, tremurară și dispărură, continuă:

— Nu trebuie să închideți. Mă uit și eu cu dvs.

— Nu-i nevoie, zise ea. M-am plictisit.

— Vă simțiți bine?

— Nu prea. Sunt... izolată.

— Îmi pare rău! Dar și eu am fost izolat pe Aurora. N-au îngăduit nici unuia dintre oamenii mei să vină cu mine.

— Te răzbuni?

— Deloc. Pe de o parte, v-am îngăduit să vă alegeți doi roboți care să vă însoțească. Pe de alta, nu eu, ci oamenii mei sunt cei care vă constrâng la asta. Nu le plac nici roboții, nici locuitorii

Spațiului... Dar de ce vă supărați? Izolarea asta nu reduce teama dvs. de infecții?

Ochii Gladiei erau disprețuitori, dar vocea îi sună obosită:

— Mă întreb dacă nu sunt prea bătrână ca să mă tem de infecții. În multe privințe consider că am trăit destul. Și apoi, am mănușile, filtrele nazale și – dacă trebuie – masca. În afară de asta, mă îndoiesc că te vei deranja să mă atingi.

— Nici altcineva n-o va face, zise D.G., cu un accent brusc de furie în glas, în timp ce își ducea o mână înspre obiectul de pe șoldul drept.

Ochii ei urmăriră mișcarea.

— Ce-i asta? întrebă.

D.G. zâmbi și barba păru să-i strălucească în lumină. Printre firele castanii existau și câteva roșcate.

— O armă, răspunse, și trase de ea.

O ținut de un mâner modelat care se încovoia deasupra mâinii, dând impresia că forța încleștării lui o deforma. În față, în dreptul Gladiei, se întindea un cilindru subțire de vreo cincisprezece centimetri. Nu avea nicio fantă vizibilă.

— Asta ucide oameni?

Gladia întinse o mână înspre ea. D.G. o dădu repede la o parte:

— Să nu vă întindeți niciodată după arma cuiva, doamna mea. E mai rău decât proasta creștere, pentru că fiecare Colonist e antrenat să reacționeze cu violență la o astfel de mișcare și vă puteți răni.

Gladia, cu ochii mari, își retrase mâna și apoi le duse pe amândouă la spate. Spuse:

— Nu mă amenința. Daneel nu are simțul umorului în privința asta. Pe Aurora nimeni nu e suficient de sălbatic să poarte arme.

— Păi, făcu D.G. fără să-l impresioneze adjectivul, noi n-avem roboți care să ne apere... Și asta nu-i o armă care ucide. Într-un fel, e mai rău. Emite un fel de vibrații capabile să stimuleze acele terminații nervoase care recepționează senzația de

durere. Doare mai rău decât vă puteţi imagina. Nimeni n-ar suporta asta a doua oară de bunăvoie şi cine poartă o asemenea armă arareori este nevoit s-o folosească. Noi îi spunem bici neuronice.

Gladia se încruntă:

— Dezgustător! Noi avem roboţi, dar ei nu rănesc niciodată pe nimeni, cu excepţia cazurilor inevitabile – şi atunci extrem de uşor.

D.G. dădu din umeri:

— Pare foarte civilizat, dar un pic de durere – chiar acută – e mai bună decât decăderea spirituală provocată de roboţi. Şi apoi, o armă neuronală nu ucide, oamenii dvs. însă au pe navele lor spaţiale arme care pot aduce numai moarte şi distrugere.

— Asta pentru că am purtat de timpuriu războaie în decursul istoriei, când moştenirea noastră de pe Pământ era încă predominantă, dar acum ştim mai multe.

— Aţi folosit acele arme pe Pământ chiar şi după ce se presupunea că ştiţi mai multe.

— Asta-i... începu ea şi închise gura de parcă ar fi înghiţit ce avea de gând să spună.

D.G. încuviinţă:

— Ştiu. Voiati să spuneţi „Asta-i altceva”. Gândiţi-vă la asta, doamna mea, mai trebuie să vă surprindă faptul că echipajului meu nu-i plac locuitorii Spaţiului? Sau mie?... Dar dvs. îmi veţi fi utilă, doamna mea, şi n-o să mă las influenţat de emoţii.

— În ce fel îţi voi fi utilă?

— Sunteţi Solariană.

— Spui întruna asta. Au trecut peste douăzeci de decade. Nu ştiu cum arată Solaria acum. Nu ştiu nimic despre ea. Cum arăta Lumea lui Baley acum douăzeci de decade?

— Acum douăzeci de decade nu exista, Solaria însă da, şi pun pariu că vă veţi aminti *ceva* folositor.

Se ridică, îşi înclină scurt capul într-un gest de politeţe batjocoritoare şi ieşi.

15

Gladia rămase un timp într-o tăcere apăsătoare, apoi spuse:

— N-a fost deloc politicos, nu-i așa?

Daneel zise:

— Doamnă Gladia, Colonistul este în mod clar nervos. Merge spre o planetă pe care două nave ca a sa au fost distruse și echipajele lor ucise. Se va afla în mare pericol, atât el cât și echipajul său.

— Tu aperi întotdeauna orice ființă umană, Daneel, zise Gladia supărată. Pericolul există și pentru mine, și nu îl înfrunt de bună voie, dar *pe mine asta nu mă obligă să fiu nepoliticoasă*.

Daneel nu răspunse.

Gladia spuse:

— Ei bine, poate că mă obligă. *Am fost* cam nepoliticoasă, nu-i așa?

— Nu cred că îi pasă Colonistului, zise Daneel. V-aș putea sugera, doamnă, să vă pregătiți pentru culcare? E destul de târziu.

— Foarte bine. Mă voi pregăti de culcare, dar nu cred că voi fi suficient de relaxată pentru a dormi, Daneel.

— Prietenul Giskard mă asigură că veți fi, doamnă, și el are de obicei dreptate când e vorba de astfel de lucruri.

Și ea, într-adevăr, dormi.

16

Daneel și Giskard stăteau în întunericul din cabina Gladiei. Giskard spuse:

— Va dormi buștean, prietene Daneel, și îi trebuie odihnă. Are de înfruntat o călătorie periculoasă.

— Mi se pare, prietene Giskard, zise Daneel, că tu ai influențat-o în legătură cu plecarea. Presupun că ai avut un motiv.

— Prietene Daneel, știm atât de puține despre natura crizei cu care se confruntă acum Galaxia, încât nu putem refuza cu bună știință o acțiune care ne-ar îmbogăți cunoștințele. Trebuie să știm ce se petrece pe Solaria și singurul mod de a o face e să mergem acolo... iar singurul mod de a merge este să aranjăm ca doamna Gladia să meargă. Cât despre influențarea ei, aproape că n-a fost necesară. În ciuda declarațiilor ei categorice, era nerăbdătoare să plece. O copleșea dorința de a vedea Solaria. Simțea o durere care n-ar fi încetat până ce nu s-ar fi dus acolo.

— Dacă spui tu, așa este, totuși ceva e ciudat. N-a explicat ea de atâtea ori că viața pe Solaria i-a fost nefericită, că a adoptat definitiv Aurora și că nu mai dorește să plece vreodată pe planeta ei natală?

— Da, era și asta. Era foarte clar în mintea ei. Atât emoțiile, cât și sentimentele existau împreună și simultan. Am observat frecvent acest lucru în mințile oamenilor: două emoții opuse, prezente simultan.

— Așa ceva nu pare logic, prietene Giskard.

— Sunt de acord, și tot ce pot să spun e că ființele umane nu sunt oricând sau în orice privință logice. Ăsta trebuie să fie motivul pentru care sunt atât de greu de înțeles legile ce guvernează comportarea oamenilor... În cazul doamnei Gladia, mi-am dat seama, când și când, că o mistuia dorul după Solaria. De obicei era foarte bine ascuns, mascat de antipatia mult mai puternică pe care o avea pentru planetă. Totuși, când a sosit vestea că Solaria a fost părăsită de populația ei, sentimentele i s-au schimbat.

— De ce? Ce avea de-a face abandonarea cu experiențele din tinerețe care i-au sădit antipatia în suflet? Sau, după ce și-a reprimat dorul pentru planetă în decadele când ea găzduia o societate activă, de ce ar uita de această reprimare acum, când Solaria a devenit o planetă părăsită și ar tânji

din nou după o Lume care acum trebuie să-i fie extrem de străină?

— Nu știu să-ți explic, prietene Daneel, deoarece, cu cât acumulez mai multe cunoștințe din lumea omenească, cu atât mai disperat mă simt pentru că nu sunt în stare s-o înțeleg. Nu e chiar o plăcere desăvârșită să pătrunzi într-o minte, și de multe ori îți invidiez simplitatea controlului comportării, rezultată din incapacitatea ta de a vedea dincolo de aparențe.

Daneel insistă:

— Ai încercat o explicație, prietene Giskard?

— Cred că se simte tristă pentru planeta pustie. A plecat de pe ea acum douăzeci de decade.

— A fost alungată.

— Ei acum i se pare că a fost o dezertare și îmi închipui că o încearcă gândul dureros că a dat un exemplu; că n-ar mai fi plecat nimeni dacă ea n-ar fi plecat, iar planeta ar fi și acum populată și prosperă. Pentru că nu-i pot citi gândurile, bâjbâi, căutându-i emoțiile din trecut.

— Dar ea n-ar fi putut da un exemplu, prietene Giskard. De vreme ce au trecut douăzeci de decade de când a plecat, nu poate exista nicio legătură verificabilă între cauzele evenimentelor de atunci și ale celor de acum.

— Așa e, dar ființele umane găsesc uneori un soi de plăcere în întreținerea unor emoții dureroase, în faptul de a se acuza fără motiv sau chiar împotriva oricărei rațiuni. Oricum, doamna Gladia a simțit atât de acut dorul de a reveni, încât m-am gândit că trebuie să înlătur efectul inhibitor care nu-i dădea voie să dorească plecarea. A fost foarte simplu. Și chiar dacă mi-am dat seama că pentru ea e necesar să plece, de vreme ce asta însemna să ne ia și pe noi, am vaga impresie că dezavantajele ar putea fi mai mari decât avantajele.

— În ce fel, prietene Giskard?

— Consiliul a dorit ca doamna Gladia să-l însoțească pe Colonist, și poate că a făcut asta

pentru ca doamna Gladia să lipsească de pe Aurora într-o perioadă crucială, când se pregătește înfrângerea Pământului și a Lumilor colonizate.

Daneel păru să cântărească fraza. Oricum, vorbi numai după o pauză evidentă:

— La ce-ar servi, după părerea ta, absența doamnei Gladia?

— Nu pot să-mi dau seama, prietene Daneel. Vreau părerea ta.

— Nu m-am gândit la problemă.

— Gândește-te acum.

Dacă Giskard ar fi fost om, replica aceasta ar fi fost luată drept un ordin. Urmă o pauză și mai lungă, apoi Daneel spuse:

— Prietene Giskard, până în clipa în care acel dr. Mandamus a apărut în locuința doamnei Gladia, ea nu arătase niciodată vreun interes față de afacerile internaționale. Era prietenă cu dr. Fastolfe și Elijah Baley, dar prietenia asta avea motive personale și nu o bază ideologică. De altfel, amândoi au plecat dintre noi acum. Dr. Amadiro îi este antipatic și el îi întoarce antipatia, dar și asta e o problemă personală. Antipatia durează de două secole și nici unul dintre ei n-a luat vreo măsură concretă, ci fiecare se încăpățânează să mențină această situație. Dr. Amadiro, care este acum cea mai influentă persoană din Consiliu, n-ar avea niciun motiv să se teamă de doamna Gladia sau să se deranjeze pentru a o înlătura.

Giskard spuse:

— Uیți faptul că, îndepărtând-o pe doamna Gladia, ne îndepărtează și pe noi. Probabil că vrea să fie absolut sigur că doamna Gladia nu pleacă fără noi, așa că poate noi suntem cei pe care îi consideră periculoși.

— În decursul existenței noastre, prietene Giskard, n-am lăsat niciodată să se creadă că l-am pune în pericol pe dr. Amadiro. Ce motiv are să se teamă de noi? Nu știe nimic despre capacitățile

tale sau cum te-ai folosit de ele. Atunci de ce s-ar osteni să ne îndepărteze un timp de pe Aurora?

— Un timp, prietene Daneel? De ce crezi că el se gândește la o îndepărtare temporară? Poate că știe mai multe decât Colonistul despre necazul de pe Solaria și mai știe că și Colonistul, și echipajul lui, vor fi cu siguranță distruși – și doamna Gladia, și tu, și eu, toți. Poate distrugerea navei Colonistului e principalul lui țel, dar se gândește ca moartea prietenei doctorului Fastolfe și a roboților doctorului Fastolfe să fie un supliment.

Daneel spuse:

— Sigur că n-ar putea risca un război cu Lumile colonizate, pentru că asta se va întâmpla dacă nava Colonistului e distrusă, și simpla plăcere de a ne distruge pe noi, dacă o pui la socoteală, n-ar merita riscul.

— N-ar fi posibil, prietene Daneel, ca războiul să fie exact ceea ce are dr. Amadiro în gând? Ca acesta să nu implice niciun risc, după părerea lui, astfel încât faptul de a scăpa de noi, în același timp, să-i sporească plăcerea, fără să mărească un risc, de fapt inexistent?

Daneel răspunse calm:

— Prietene Giskard, așa ceva este lipsit de rațiune. În orice război care ar avea loc în condițiile actuale, Coloniștii ar învinge. Sunt mai bine pregătiți din punct de vedere psihologic pentru rigorile războiului. Sunt mai izolați și, deci, pot aplica mai bine tactica de asalt. Au foarte puțin de pierdut pe Lumile lor relativ primitive, comparativ cu locuitorii Spațiului care au mult de pierdut; gândește-te la confortul și organizarea ce există pe Lumile lor. În cazul în care Coloniștii ar fi dispuși să facă schimb între distrugerea uneia dintre Lumile lor și distrugerea unei Lumi a locuitorilor din Spațiu, aceștia din urmă ar trebui să se predea imediat.

— Dar crezi că un asemenea război s-ar purta „în condițiile actuale”? Dacă locuitorii Spațiului au

o armă care poate fi folosită pentru a-i înfrânge repede pe Coloniști? Nu s-ar putea ca asta să fie criza cu care ne confruntăm acum?

— În acest caz, prietene Giskard, victoria s-ar obține mai bine și mai eficient printr-un atac surpriză. De ce să se căznească să instige la un război, pe care Coloniștii l-ar putea începe cu un raid-surpriză pe planetele din Spațiu, care ar provoca daune considerabile?

— Poate că locuitorii Spațiului au nevoie să testeze arma, iar testarea înseamnă chiar distrugerea câtorva nave pe Solaria.

— Locuitorii Spațiului au fost foarte neinspirati dacă n-au descoperit o metodă de testare care să nu ducă la divulgarea noii arme.

Acum era rândul lui Giskard să se gândească:

— Foarte bine, prietene Daneel, atunci cum îți explici călătoria în care am pornit? Cum îți explici dorința Consiliului – chiar nerăbdarea – ca noi să-l însoțim pe Colonist? Colonistul a spus că i se va ordona Gladiei să plece și într-adevăr așa a fost.

— Nu m-am gândit la asta, prietene Giskard.

— Atunci, gândește-te acum.

Din nou semăna cu un ordin.

— Așa voi face, zise Daneel.

Se lăsă o tăcere care se prelungi, dar Giskard nu scoase niciun cuvânt și nu făcu niciun semn care să arate că e nerăbdător și așteaptă. În cele din urmă Daneel vorbi încet, de parcă și-ar fi croit cu greu drumul prin căile întortocheate ale gândului:

— Eu nu cred că Lumea lui Baley – sau oricare dintre Lumile colonizate – are vreun drept să-și însușească roboții de pe Solaria. Chiar dacă Solarienii au plecat sau, poate, au murit, Solaria rămâne o lume a Spațiului de sine stătătoare, chiar și neocupată. Sunt sigur că așa ar gândi celelalte patruzeci și nouă de lumi din Spațiu. Mai ales Aurora ar gândi așa – dacă ar controla situația.

Giskard ținu seama de asta:

— Acum vrei să spui, prietene Daneel, că distrugerea celor două nave Coloniste a fost modul prin care locuitorii Spațiului și-au impus dreptul de proprietate asupra Solariei?

— Nu, răspunse Daneel, lucrurile n-ar sta așa dacă Aurora, puterea conducătoare din Spațiu, ar controla situația. Pur și simplu Aurora ar fi anunțat că accesul pe Solaria, pustie sau nu, este interzis navelor Coloniștilor și ar fi amenințat cu represalii împotriva planetelor acestora dacă vreo navă Colonistă ar fi intrat în sistemul planetar Solarian. Și ar mai fi instalat și o barieră de nave și posturi cu senzori în jurul acelui sistem planetar. N-a existat nici măcar o somație, o acțiune de felul ăsta, prietene Giskard. Atunci, de ce să distrugi nave care oricum ar fi putut fi foarte ușor ținute departe de planetă?

— Dar navele *au fost* distruse, prietene Daneel. Vei folosi drept explicație lipsa de logică a minții omenești?

— Doar dacă trebuie. Să ne gândim o clipă la această distrugere. Ce urmări ar avea? Căpitanul unei nave Coloniste se apropie de Aurora, cere permisiunea să discute situația cu Consiliul, insistă să ia cu el un cetățean Aurorian ca să cerceteze evenimentele de pe Solaria, iar Consiliul e de acord în toate privințele. Dacă distrugerea navelor fără un avertisment prealabil este o acțiune prea dură pentru Aurora, capitularea cu atâta lașitate în fața căpitanului Colonist este, dimpotrivă, o acțiune prea umilă. În loc să caute motiv de război, Aurora, cedând, pare să fie gata de orice pentru evitarea unei astfel de confruntări.

— Da, spuse Giskard. Înțeleg că e și acesta un posibil mod de a interpreta evenimentele. Dar mai departe?

— Mi se pare, zise Daneel, că Lumile din Spațiu nu sunt chiar atât de neputincioase încât să fie nevoite să recurgă la asemenea slugărnicie. Și chiar de-ar fi așa, mândria unei supremații de

secole le-ar împiedica s-o facă. Probabil că altceva stă la baza acestei acțiuni, nu slăbiciunea. Am arătat că nu pot instiga în mod deliberat la război, deci e mult mai probabil că trag de timp.

— În ce scop, prietene Daneel?

— Vor să-i distrugă pe Coloniști, dar nu sunt încă pregătite. Îi dau acestui Colonist ce vrea, ca să evite un război până ce vor fi pregătiți să poarte unul în condițiile puse de ei. Sunt surprins doar că nu s-au oferit să trimită cu el o navă de război Auroriană. Dacă analiza asta e corectă – și eu cred că este – e imposibil ca Aurora să aibă vreo legătură cu incidentele de pe Solaria. Nu se poate deda la mici înțepături, care n-ar face decât să-i alerteze pe Coloniști înainte ca ea să fie pregătită cu arma devastatoare.

— Atunci, cum explici aceste înțepături, cum le numești tu, prietene Daneel?

— Probabil vom afla când vom coborî pe Solaria. Poate că Aurora e la fel de curioasă cum suntem noi sau Coloniștii și poate că acesta este un alt motiv pentru care ei au cooperat cu căpitanul până la a-i permite doamnei Gladia să-l însoțească.

Acum fu rândul lui Giskard să tacă. În cele din urmă spuse:

— Și care e această devastare misterioasă pe care o plănuiește?

— Mai înainte am pomenit de o criză provocată de planul locuitorilor Spațiului de a înfrânge Pământul, dar am vorbit de Pământ în general, gândindu-mă la Pământeni împreună cu urmașii lor din Lumile Colonistului. Oricum, dacă am chibzui serios la pregătirea unei lovituri devastatoare, care le va permite locuitorilor Spațiului să-și înfrângă fulgerător dușmanii, ne-am putea limpezi ideile. Astfel, ei nu pot planifica o lovitură asupra unei Lumi colonizate. Luate separat, Lumile colonizate sunt neesențiale, iar celelalte planete vor întoarce imediat lovitura. Nu pot nici să planifice o lovitură asupra câtorva sau a

tuturor Lumilor colonizate. Sunt prea multe și prea risipite în spațiu. E posibil să nu reușească toate loviturile și acele Lumi colonizate care vor supraviețui vor devasta, de disperare, Lumile Spațiului.

— Deci crezi, prietene Daneel, că va fi o lovitură chiar asupra Pământului.

— Da, prietene Giskard. Pe Pământ se află majoritatea ființelor umane cu viață scurtă; este sursa veșnică de emigranți spre Lumile colonizate și principala materie primă pentru fondarea altora; este căminul adorat al tuturor Coloniștilor. Dacă Pământul ar fi cumva distrus, s-ar putea ca mișcarea de colonizare să nu-și mai revină niciodată.

— Dar Lumile colonizate nu s-ar răzbuna la fel de puternic și violent, așa cum ar face dacă ar fi distrusă una dintre ele? Mie mi se pare inevitabil.

— Și mie, prietene Giskard. Totuși am impresia că, dacă Lumile Spațiului nu și-au pierdut mințile, lovitura va trebui să fie subtilă, astfel încât să pară că nu ele sunt răspunzătoare.

— De ce nu o astfel de lovitură subtilă împotriva Lumilor colonizate, care dețin mare parte a potențialului actual de război al Pământenilor?

— Fie pentru că locuitorii Spațiului își dau seama că o lovitură împotriva Pământului ar fi devastatoare mai mult din punct de vedere psihologic, fie pentru că lovitura este de așa natură încât va avea efect numai asupra Pământului și nu asupra Lumilor colonizate. Cred că e mai plauzibilă a doua variantă, de vreme ce Pământul este o singură Lume și are o societate care nu seamănă cu nicio altă Lume colonizată sau din Spațiu.

— Deci, pentru a încheia, prietene Daneel, ajungi la concluzia că locuitorii Spațiului pregătesc o lovitură subtilă împotriva Pământului, distrugându-l fără să lase vreo dovadă că ei au fost

cauza, lovitură care nu va avea efect asupra nici unei alte Lumi, și că încă nu sunt gata pentru a o da.

— Da, prietene Giskard, dar ar putea fi gata în curând și, odată ce vor fi gata, vor trebui să lovească imediat. Orice întârziere va spori șansa unei scurgeri de informații care-i va da în vileag.

— Prietene Daneel, este foarte lăudabil că putem să deducem toate astea din puținele indicii pe care le avem. Acum vorbește-mi despre natura loviturii. Ce anume au de gând locuitorii Spațiului?

— Am ajuns până aici, prietene Giskard, pe un teren foarte nesigur, fără să știm dacă raționamentul meu este în totalitate corect. Dar chiar presupunând că este, nu pot merge mai departe. Mă tem că nu știu și nu-mi pot imagina care ar fi natura loviturii.

Giskard spuse:

— Dar nu putem lua măsurile convenite pentru a contracara lovitura și a rezolva criza până nu știm care va fi natura ei. Dacă trebuie să așteptăm până ce lovitura se dezvăluie singură prin rezultate, va fi prea târziu să mai facem ceva.

— Dacă există vreun locuitor al Spațiului care cunoaște natura evenimentului ce va veni, acesta trebuie să fie Amadiro, zise Daneel. Nu-l poți obliga pe Amadiro s-o anunțe în public și astfel să-i alerteze pe Coloniști, făcând-o inutilă?

— Nu pot face asta, prietene Daneel, fără să-i distrug efectiv mintea. Nu cred să rezist destul de mult ca să-l determin să facă anunțul. Nu pot face așa ceva.

— Atunci, zise Daneel, ne putem consola cu gândul că raționamentul meu e greșit și că nu se pregătește nicio lovitură împotriva Pământului.

— Nu, spuse Giskard. Presimt că ai dreptate și că trebuie să așteptăm, pur și simplu, neajutorați.

Gladia aşteptă, cu o presimţire aproape dureroasă, sfârşitul Saltului final. Atunci se vor afla destul de aproape de Solaria ca să poată să-i distingă soarele de formă discoidală. Va fi doar un disc, bineînţeles, un cerculeţ de lumină, diminuată până acolo încât să îl poți privi fără să mijeşti ochii, după ce acea lumină a fost trecută printr-un filtru potrivit.

Aspectul lui nu era unic. Toate stelele care deţineau printre planetele lor una locuibilă în sens uman aveau o listă lungă de condiţii obligatorii, care sfârşeau prin a le face să semene una cu cealaltă. Toate erau stele simple – nu cu mult mai mari sau mai mici decât soarele ce strălucea pe Pământ – fiecare din acestea fiind nici prea activă, nici prea bătrână, nici prea liniştită, nici prea tânără, nici prea fierbinte, nici prea rece, nici prea neobişnuită din punct de vedere al compoziţiei. Toate aveau pete solare, străluciri şi proeminente, şi toate erau aproape la fel pentru privitor. Era nevoie de spectroscopii solare minuţioase pentru a desluşi amănuntele care făceau din fiecare stea un unicat.

Cu toate acestea, când Gladia se pomeni fixând cu privirea un cerc de lumină ce nu se deosebea cu absolut nimic altceva de orice alt cerc de lumină, simţi că i se umplu ochii de lacrimi. Când locuise pe Solaria nu se gândise deloc la soare; acesta nu era decât sursa eternă de lumină şi căldură, ce răsărea şi apunea în acelaşi ritm. Când plecase de pe Solaria, urmărise acel soare dispărând în spatele ei cu un sentiment de uşurare. N-avea nicio amintire plăcută în legătură cu el.

... Şi totuşi plângea în tăcere. Îi era ruşine că este atât de afectată fără să-şi poată explica motivul, dar asta n-o împiedica să plângă.

Făcu un efort să se liniştească atunci când zări semnalul luminos. Probabil că la uşă se afla D.G.;

nimeni altcineva nu se apropia de cabina ei.

Daneel întrebă:

— Poate să între, doamnă? Păreți emoționată.

— Da, sunt emoționată, Daneel, dar lasă-l să între. Îmi închipui că nu va fi o surpriză pentru el.

Și totuși era. Pentru că el intră cu un zâmbet pe fața bărboasă și acel zâmbet dispăru aproape imediat. Făcu un pas înapoi și spuse încet:

— Revin mai târziu.

— Stai! zise Gladia tăios. Nu-i nimic. O reacție prostească de o clipă.

Trase aer pe nas și-și șterse ochii furioasă:

— De ce ai venit?

— Voiam să discut cu dvs. despre Solaria. Dacă reușim o microreglare, vom asoliza mâine. Dacă n-aveți chef de discuție acum...

— Am *foarte* mare chef. Am o întrebare pentru dumneata. De ce a fost nevoie de trei Salturi ca să ajungem aici? Un Salt ar fi fost de ajuns. Unul a fost de ajuns când am fost dusă de pe Solaria pe Aurora, acum douăzeci de decade. Sunt sigură că tehnica voiajelor spațiale n-a regresat de atunci.

Pe fața lui D.G. reapăru rânjetul:

— Acțiune de evitare. Dacă ne-a urmărit o navă Auroriană, am vrut s-o... derutez, ca să spun așa.

— De ce ne-ar urmări vreuna?

— A fost doar un gând, doamna mea. Consiliul a fost puțin cam prea doritor să ne ajute, după cum mi s-a părut. A sugerat să fim însoțiți de o navă Auroriană în expediția spre Solaria.

— Păi ar fi putut să fie de folos, nu-i așa?

— Probabil – dacă aș fi foarte sigur că în spatele întregii afaceri nu se află Aurora. Am spus clar Consiliului că mă voi descurca fără, mai bine zis – își îndreptă un deget spre Gladia – numai cu dvs. Totuși, n-ar fi posibil să fi trimis Consiliul o navă să mă însoțească și împotriva voinței mele – să zicem, din simplă bunătațe? Ei bine, eu nu vreau așa ceva; mă așteaptă destule necazuri și fără să fie nevoie să privesc nervos peste umăr în fiecare

clipă. Așa că le-am îngreunat urmărirea... Ce știți despre Solaria, doamna mea?

— Nu ți-am tot spus? Nimic! Au trecut douăzeci de decade.

— Stați, doamnă, mă refer la psihologia Solarienilor. Asta nu s-ar fi putut schimba în numai douăzeci de decade... Spuneți-mi de ce și-au părăsit planeta.

— Se spune, așa cum am auzit, zise Gladia calmă, că populația ei a scăzut constant. Se pare că e de vină o combinație între decese premature și foarte puține nașteri.

— Găsiți că e normal?

— Sigur că da. Întotdeauna au fost nașteri puține.

Chipul i se schimonosi când își aminti:

— Obiceiul Solarian face dificilă fecundarea, fie ea naturală, artificială sau ectogenă.

— N-ați avut niciun copil, doamnă?

— Nu pe Solaria.

— Și moartea prematură?

— E doar o presupunere. Cred că a fost provocată de sentimentul de eșec. Era clar că pe Solaria lucrurile nu mergeau bine, chiar dacă Solarienii puseseră mult suflet în transformarea Lumii lor într-o societate ideală – nu doar una care să fie mai bună decât orice a avut Pământul vreodată, ci mai aproape de perfecțiune decât oricare altă Lume din Spațiu.

— Vreți să spuneți că Solaria se stinge din cauza zdrobirii inimii colective a poporului ei?

— Dacă vrei să ridiculizezi totul, zise Gladia nemulțumită.

D.G. dădu din umeri:

— Așa reiese din ce spuneți dvs. Dar chiar au plecat? Unde s-au dus? Cum trăiesc?

— Nu știu.

— Dar, doamnă Gladia, se știe că Solarienii sunt obișnuiți cu întinderi enorme de teren, lucrate de multe mii de roboți, astfel încât fiecare Solarian

rămâne într-o izolare aproape totală. Dacă părăsesc Solaria, unde se duc să găsească o societate care să-i satisfacă în sensul ăsta? De fapt, au plecat pe o altă planetă din Spațiu?

— Nu, după câte știu eu. Dar ei nu-mi fac mie confidențe.

— Să-și fi găsit o Lume nouă? Dacă da, e una sălbatică și teraformarea va dura mult. Sunt pregătiți pentru asta?

Gladia dădu din cap:

— Nu știu.

— Poate că, de fapt, n-au plecat.

— Am înțeles că pe Solaria există toate dovezile că e pustie.

— Ce dovezi sunt astea?

— Orice comunicare interplanetară a încetat. Toate radiațiile de pe planetă, cu excepția celor provenite de la funcționarea roboților sau datorate cauzelor naturale, au încetat.

— De unde știți?

— Din emisiunile informative ale Aurorei.

— A! Emisiunile informative! Și dacă minte cineva?

— Ce scop ar avea o asemenea minciună?

Gladia se încruntă la gândul ăsta.

— Ca nava noastră să fie ademenită pe planetă și distrusă?

— E ridicol, D.G.

Vocea ei deveni mai tăioasă:

— Ce ar câștiga locuitorii Spațiului dacă ar distruge două nave comerciale printr-un subterfugiu atât de elaborat?

— Ceva a distrus două nave ale Coloniștilor pe o planetă considerată pustie. Cum explicați asta?

— Nu știu. Cred că mergem pe Solaria ca să găsim o explicație.

D.G. o privi cu seriozitate:

— M-ați putea conduce pe partea de planetă care vă aparținea când locuiți pe Solaria?

— Proprietatea mea?

Îl privi la rîndul ei, uimită.

— N-ați vrea s-o revedeți?

Inima Gladiei tresări de bucurie:

— Ba da, dar de ce tocmai acolo?

— Cele două nave care au fost distruse au asolizat în puncte total diferite pe planetă, totuși ambele au fost distruse extrem de repede. Deși în orice punct poate exista un pericol de moarte, am impresia că la dvs. e mai mic decât în altă parte.

— De ce?

— Pentru că ne-ar putea ajuta roboții. Dvs. îi cunoașteți, nu-i așa? Presupun că mai există după douăzeci de decade. Daneel și Giskard mai rezistă. Și cei care existau când locuiați pe proprietatea dvs. vă mai țin minte, nu-i așa? Vă vor trata ca pe o stăpână și vor ști ce datorie au față de dvs., chiar mai mult decât ceea ce datorează ființelor umane obișnuite.

— Existau zece mii de roboți pe proprietatea mea, zise Gladia. Știam din vedere vreo trei duzini. Pe cei mai mulți nu i-am văzut niciodată și poate că nici ei pe mine. Știi, roboții folosiți în agricultură nu sunt foarte evaluați, cum nu sunt nici cei forestieri sau minieri. Roboții casnici mă mai țin minte – doar dacă n-au fost vânduți sau transferați de când am plecat. Apoi se mai întâmplă și accidente, iar unii roboți *nu* rezistă zece decade. În afară de asta, orice ai crede despre memoria roboților, memoria umană joacă feste și s-ar putea să nu-mi amintesc de nici unul dintre ei.

— Chiar și așa, zise D.G., mă puteți dirija înspre proprietatea dvs.?

— În funcție de latitudine și longitudine? Nu.

— Am hărți ale Solariei. V-ar ajuta?

— Poate doar aproximativ. Se află în partea centrală a continentului nordic Heliona.

— Atunci când ne apropiem, vă puteți folosi de puncte de reper pentru o mai mare precizie... dacă zburăm aproape de suprafața Solariei?

— Deasupra țărmurilor și a râurilor, adică?

— Da.

— *Cred* că pot.

— Bun! Între timp, vedeți dacă vă amintiți numele și înfățișarea vreunui robot de-al dvs. Asta poate însemna diferența dintre viață și moarte.

18

D.G. Baley părea altă persoană când era cu echipajul lui. Zâmbetul larg nu se mai vedea și nici ușoara indiferență în fața pericolului. Stătea pe scaun, studiind cu atenție hărțile, iar pe chip i se citea o concentrare intensă.

— *Dacă* femeia are dreptate, rosti el, proprietatea e localizată aproape exact și dacă vom zbura, vom ajunge la ea repede.

— Pierdere de energie, căpitane, bombăni secundul Jamin Oser.

Era înalt și avea o barbă mare, ca și D.G. Barba era de culoare roșcată, la fel și sprâncenele ce se arcuiau deasupra ochilor albaștri și strălucitori. Părea destul de bătrân, dar dădea impresia că bătrânețea se datorează experienței, nu vârstei în sine.

— N-am încotro, zise D.G. Dacă aveam antigravitația pe care ne-o tot promit de o veșnicie tehnicienii, ar fi fost altfel.

Privi din nou harta și continuă:

— Ea spune că e de-a lungul acestui râu, la vreo șaizeci de kilometri în amonte față de confluența cu râul acela mai mare. *Dacă* are dreptate.

— Vă îndoiiți întruna, spuse Chandrus Nadirhaba, pe al cărui ecuson scria că e pilot și răspunzător pentru aterizarea la punct fix – sau, oricum, la punctul indicat. Pielea lui măslinie și mustața lucioasă îi accentuau forța bărbătească a chipului.

— Ea își reamintește de un loc pe care nu l-a mai văzut de douăzeci de decade, zise D.G. Tu ce

detalii ți-ai mai aminti despre un loc pe care nu l-ai văzut de numai trei decade? Nu e robot. Poate a uitat.

— Atunci, ce rost a mai avut s-o aducem? mormăi Oser. Și pe celălalt, și robotul? Deranjează echipajul și asta nu prea-mi place.

D.G. privi în sus, încrețindu-și sprâncenele, care se uniră. Vorbi cu voce scăzută:

— Pe nava asta nu contează ce nu-ți place ție sau ce nu-i place echipajului, domnule. Eu sunt răspunzător și eu hotărâsc. Suntem toți sortiți morții în șase ore de la asolizare, dacă femeia asta nu ne poate salva.

Nadirhaba spuse cu răceală:

— Dacă murim, murim. N-am fi Neguțatori dacă n-am ști că moartea neprevăzută e reversul profiturilor mari. Și pentru misiunea asta suntem toți voluntari. Oricum, nu strică să știm de unde ni se trage moartea, căpitane. Dacă ați înțeles acest lucru, de ce-l țineți secret?

— Nu e un secret. Se crede că Solarienii au plecat, dar să presupunem că vreo două sute au rămas liniștiți în urmă, doar să păzească locurile, ca să spunem așa.

— Și ce pot face ei împotriva unei nave înarmate, căpitane? Au o armă secretă?

— Nu chiar secretă. Solaria este plină de roboți. Asta-i singurul motiv pentru care navele Coloniștilor au coborât pe planetă. Fiecare Solarian rămas poate avea un milion de roboți la dispoziție. O armată uriașă.

Eban Kalaya răspundea de comunicații. Încă nu vorbise, conștient că e cel mai tânăr și părând marcat de faptul că e singurul dintre cei patru ofițeri fără niciun fir de păr pe față. Acum își permise o remarcă:

— Roboții, zise, nu pot vătăma o ființă umană.

— Așa ni s-a spus, făcu D.G. sec, dar ce știm noi despre roboți? Tot ce știm e că două nave au fost distruse și vreo sută de ființe umane – buni

Coloniști – au fost ucise în două locuri extrem de îndepărtate unul de celălalt, pe o planetă înțesată de roboți. Cum altfel s-ar fi putut întâmpla asta, dacă nu din cauza roboților? Nu știm ce fel de ordine poate da un Solarian roboților sau prin ce șmecherie așa-zisa Primă Lege a Roboticii ar putea fi ocolită.

— Așa că noi, continuă el, trebuie să facem un ocol. După cât ne dăm seama din rapoartele care au ajuns la noi de la celelalte nave înainte de a fi distruse, toți bărbații de la bordul navei au debarcat la asolizare. Doar era o lume părăsită și voiau să-și dezmoștească picioarele, să respire aer curat și mai ales să examineze cu atenție roboții pe care veniseră să-i ia. Navele lor erau fără apărare și ei au fost luați pe nepregătite în momentul atacului. De data asta nu se va întâmpla așa. Eu cobor, iar voi, ceilalți, rămâneți la bordul navei sau în imediata ei apropiere.

Ochii negri ai lui Nadirhaba exprimau dezaprobarea:

— De ce dumneata, căpitane? Dacă ai nevoie de cineva pe post de momeală, poți folosi pe oricine altcineva.

— Îți apreciez gândul, pilotule, zise D.G., dar nu voi fi singur. Cu mine vin femeia din Spațiu și însoțitorii ei. Ea e cea mai importantă. Poate va recunoaște pe unii dintre roboți; oricum, poate că unii o recunosc pe ea. Sper că, deși roboților li s-o fi dat ordin să ne atace, pe ea n-o vor ataca.

— Adică o să-și amintească de Bătrâna Don'șoară și o să-i cadă în genunchi, făcu Nadirhaba sec.

— Și așa, dacă vrei. De asta am adus-o și de asta coborâm pe proprietatea ei. Și trebuie să merg eu pentru că sunt singurul care o cunoaște – într-un fel – și e necesar să mă asigur că va fi cuminte. Dacă vom supraviețui folosind-o drept scut și, astfel, aflând exact cu ce ne confruntăm, putem

continua pe cont propriu. Nu vom mai avea nevoie de ea.

— Și pe urmă ce facem cu ea? întrebă Oser. O aruncăm în Spațiu?

D.G. mârâi:

— O ducem înapoi pe Aurora!

— Mă simt obligat să vă spun, căpitane, zise Oser, că echipajul consideră această călătorie nechibzuită și inutilă. Oamenii sunt de părere că o putem lăsa pur și simplu pe planeta asta afurisită. De aici a venit, de fapt.

— Da, făcu D.G. Iată și ziua, nu-i așa, când primești ordine de la echipaj.

— Sunt sigur că nu se va întâmpla așa, spuse Oser, dar echipajul are propriile păreri și un echipaj nemulțumit înseamnă o călătorie periculoasă.

6. Echipajul

19

Gladia stătea pe pământul Solariei. Adulmeca mirosul vegetației – nu erau chiar la fel cu miresmele de pe Aurora – și, dintr-o dată, golul de douăzeci de decade dispăru.

Știa că nimic nu poate readuce în memorie asociațiile de idei mai bine decât aromele. Nici imaginile, nici sunetele. Unda aceea parfumată, unică îi readuse în minte copilăria – libertatea de a alerga haihui, cu o duzină de roboți urmărind-o atenți, emoția de a vedea, la răstimpuri, alți copii, când se oprea, privea cu sfială, se apropiau unul de celălalt cu jumătăți de pas, își întindeau mâinile și, apoi, vocea unui robot ce spunea: „Destul, domnișoară Gladia”, după care era luată de acolo, cum privea peste umăr la celălalt copil, de care se ocupau alți roboți de serviciu.

Își aminti de ziua când i se spusese că doar prin holovizionare va vedea altă ființă umană. Vizionare, i se explicase, nu vedere. Roboții spusese „vedere” de parcă ar fi fost un cuvânt pe care n-aveau voie să-l rostească tare, ci doar în șoaptă. Numai *pe ei* îi putea vedea, dar ei nu erau oameni. La început nu era chiar așa rău. Imaginile cu care putea sta de vorbă erau tridimensionale, se mișcau. Puteau vorbi, alerga, făceau „tumbe”, dacă doreau – dar nu le putea pipăi. Și apoi i se spusese că avea voie să vadă în realitate o persoană pe care o vizionase de multe ori și care-i plăcuse. Era un bărbat matur, ceva mai în vârstă decât ea, deși părea tânăr, ca toată lumea de pe Solaria. Avea

voie să-l vadă în continuare – dacă dorea – de câte ori era nevoie.

Ea dorise. Își aminti totul cum a fost – cu exactitate – în acea primă zi. N-aveau glas să-și vorbească. S-au învățat unul în jurul celuilalt, fiindu-le teamă să se atingă... Dar era vorba de căsătorie. Apoi s-au reîntâlnit – s-au văzut, nu s-au vizionat – *pentru că* era vorba de căsătorie. Până la urmă s-au atins. Trebuiau s-o facă. Fusesse cea mai emoționantă zi din viața ei – până ce s-a întâmplat.

Furioasă, Gladia își întrerupsese gândurile. La ce bun să continue? Ea atât de caldă și nerăbdătoare, bărbatul atât de rece și distant. El continua să fie rece. Când venea s-o vadă, la intervale fixe, pentru ritualul care ar fi putut (sau nu) s-o fecundeze, o făcea cu o repulsie atât de vădită, încât în curând Gladia își dori ca el să uite să mai vină. Era însă un om cu simțul datoriei și nu uita niciodată. Apoi, după ani lungi de nefericire, îl găsise mort, cu capul sfărâmat, iar ea fusese singura suspectă posibilă. Elijah Baley o salvase atunci și ea fusese luată de pe Solaria și trimisă pe Aurora.

Acum se întorsese, adulmecând Solaria. Nimic altceva nu-i era familiar. Casa din depărtare nu semăna câtuși de puțin cu ce-și amintea ea. În douăzeci de decade fusese modificată, dărâmată, reconstruită. Nu se putea obișnui nici cu pământul.

Se pomeni că se trage înapoi, ca să atingă nava Colonistă ce o adusese pe această Lume ce păstra mireasma căminului, dar care de altfel nu-i era cămin – doar să atingă ceva, un lucru cu care era obișnuită. Daneel, care stătea lângă ea în umbra navei, întrebă:

— Vedeți roboții, doamnă Gladia?

Era un grup la vreo sută de metri depărtare, printre pomii dintr-o livadă. Stăteau nemișcați, privind cu seriozitate, iar finisajul din metal cenușiu, bine lustruit, despre care Gladia își aminti că e specific roboților Solarieni, strălucea în soare.

Răspunse:

— Îi văd, Daneel.

— Recunoașteți ceva la ei, doamnă?

— Deloc. Par să fie modele noi. Nu-mi amintesc de ei și sunt sigură că nici ei nu-și amintesc de mine. Dacă D.G. spera să iasă ceva din presupusa familiaritate cu roboții de pe proprietatea mea, va fi dezamăgit.

— Nu par să facă ceva, doamnă, zise Giskard.

— E de înțeles, încuviință Gladia. Suntem intruși și au venit să ne urmărească și să dea raportul cu privire la noi, în conformitate cu ordinele primite. Acum nu mai au cui raporta, așa că observă doar. Fără alte ordine cred că nu vor face mai mult de-atât, dar nici nu se vor retrage.

Daneel spuse:

— Ar fi bine, doamnă Gladia, să ne întoarcem în cabinele noastre de la bordul navei. Căpitanul supraveghează, cred, instalarea liniei defensive și încă nu e pregătit pentru explorări. Cred că n-o să-i placă faptul că ați plecat fără aprobarea lui specială.

— N-am de gând să aștept până să pășesc pe propria-mi planetă doar ca să-i fiu pe plac, zise Gladia cu dispreț.

— Înțeleg, dar câțiva membri ai echipajului lucrează în împrejurimi și cred că unii au observat că sunteți aici.

— Și se apropie, zise Giskard. Dacă doriți să evitați infecțiile...

— Sunt pregătită, spuse Gladia. Filtre nazale și mănuși.

Gladia nu înțelegea rostul construcțiilor ce se ridicau pe terenul plat din jurul navei. Cea mai mare parte a echipajului, absorbită de acestea, nu o văzuse pe Gladia și pe cei doi însoțitori ai ei, ce stăteau la umbră. (Pe acea parte a Solariei era anotimpul cald, care avea tendința să devină și mai cald — iar uneori mai rece — decât pe Aurora, pentru că ziua Solariană era cu aproape șase ore mai lungă decât cea Auroriană.)

Oamenii din echipaj ce se apropiau erau cinci la număr, iar unul dintre ei, cel mai înalt și solid, o arătă cu degetul pe Gladia. Ceilalți patru priviră, rămaseră un timp pe loc de parcă ar fi fost doar curioși, apoi, la un gest al celui dintâi, continuară să se apropie, îndreptându-se chiar înspre cei trei de pe Aurora. Gladia îi urmări în tăcere, cu sprâncenele ridicate în semn de dispreț. Daneel și Giskard așteptară nemișcați.

Giskard îi spuse încet lui Daneel:

— Nu știi unde este căpitanul. Nu-l zăresc printre oamenii din echipaj, unde ar trebui să se afle.

— Ne retragem? întrebă Daneel cu glas tare.

— Ar fi rușinos, spuse Gladia. Asta e planeta mea.

Rămase pe loc, iar cei cinci membri ai echipajului se apropiară mai mult, fără grabă. Munciseră, muncă fizică grea (ca roboții, se gândi femeia batjocoritor) și transpiraseră. Gladia simți mirosul care venea dinspre ei. Asta ar fi trebuit s-o facă să plece, mai repede decât amenințările, dar continuă să stea pe loc. Era sigură că filtrele nazale diminuau mirosul.

Bărbatul cel solid se apropie mai mult decât ceilalți. Avea pielea bronzată. Brațele lui goale străluceau de transpirație și avea o musculatură splendidă. Părea să aibă treizeci de ani (atât cât putea Gladia să aprecieze vârsta acestor ființe cu viață scurtă) și, dacă ar fi fost spălat și îmbrăcat cum se cuvine, ar fi fost destul de prezentabil.

— Deci dvs. sunteți doamna din Spațiu, de pe Aurora, pe care o ducem cu nava noastră? întrebă el.

Vorbea încet, încercând în mod evident să confere o spoială aristocratică galacticei lui. Bineînțeles că nu reușea, așa că vorbea ca un Colonist – chiar mai necizelat decât D.G.

Gladia spuse, stabilindu-și drepturile teritoriale:

— Eu sunt de pe Solaria, Colonistule, și se opri încurcată.

Petrecuse atâta timp gândindu-se la Solaria, încât acum cele douăzeci de decade dispăruseră și ea vorbise cu un accent Solarian sadea. Literele „a” și „r” erau mai pronunțate, în timp ce cuvântul „eu” suna îngrozitor, ca „io”. Vorbi din nou, mai încet, pe un ton mai puțin autoritar, dar în care se simțea clar accentul Universității de pe Aurora – standardul pentru pronunția galactică pe toate lumile din Spațiu:

— Eu sunt de pe Solaria, Colonistule.

Colonistul râse și se întoarse către ceilalți:

— Vorbește ea cântător, dar trebuia să încerce. Nu-i așa, băieți?

Râseră și ceilalți, iar unul strigă:

— Nu te opri, Niss. Poate că învățăm toți să vorbim păsăreasca din Spațiu.

Își puse o mână în șold, cât putu el de elegant, iar pe cealaltă o lăsă moale. Niss zise, încă zâmbind:

— Tăceți din gură, toți.

Se făcu liniște imediat. El se întoarse din nou spre Gladia:

— Eu sunt Berto Niss, navigator de rangul întâi. Și numele dvs., domniță?

Gladia nu îndrăzni să mai vorbească. Niss spuse:

— Eu sunt politicoș, domniță. Vorbesc precum un domn. Ca un locuitor al Spațiului. Știu că dvs. sunteți destul de bătrână ca să-mi fiți străbunică. Câți ani aveți, domniță?

— Patru sute, țipă un membru al echipajului din spatele lui Niss, dar nu arată.

— Nu arată nici de o sută, zise altul.

— Pare bună să-i tragem nițel clopotele, spuse un al treilea, și cred că de mult n-a mai făcut-o. Întreab-o dacă nu vrea, Niss. Fii politicoș și întreab-o dacă putem face cu schimbul.

Gladia se înroși de furie, iar Daneel spuse:

— Navigator de rangul întâi Niss, însoțitorii dumitale o jignesc pe doamna Gladia. Nu doriți să vă retrageți?

Niss se întoarse ca să-l privească pe Daneel, pe care până atunci îl ignorase cu totul. Zâmbetul de pe chip i se șterse și zise:

— Uite ce-i. Domnița asta este intangibilă. Așa a spus căpitanul. N-o s-o deranjăm. Doar puțină trăncăneală inofensivă. Lucrul ăla de acolo e un robot. Noi n-o să-l deranjăm și el nu poate să ne facă rău. Cunoaștem cele Trei Legi ale Roboticii. Noi îi ordonăm să stea departe de noi, înțelegi? Dar *tu* ești un locuitor al Spațiului și căpitanul nu ne-a dat niciun ordin în ceea ce te privește. Așa că – îl fixă cu degetul – nu te băga și nu te amesteca, pentru că o să-ți umplem pielea fină de vânătăi și s-ar putea să plângi.

Daneel nu spuse nimic. Niss dădu din cap a încuviințare:

— Bun. Îmi place să văd oameni destul de deștepți ca să nu înceapă un lucru pe care nu-l pot termina.

Se întoarse înspre Gladia:

— Acum, domniță din Spațiu, vă vom lăsa în pace, deoarece căpitanul nu dorește să fiți deranjată. Dacă vreunul dintre cei de față a făcut o remarcă negândită, se mai întâmplă. Ne dăm mâna și să fim prieteni – locuitor al Spațiului, Colonist, care-i diferența?

Întinse o mână înspre Gladia, care se trase înapoi îngrozită. Daneel întinse și el o mână, printr-o mișcare prea iute pentru a fi observată, și-l prinse pe Niss de încheietură:

— Navigator de rangul întâi Niss, vorbi el liniștit, nu încerca s-o atingi pe doamna.

Niss își privi mâna, apoi se uită la degetele care-l strângeau de încheietură. Zise, mârâind amenințător:

— Cât număr până la trei, să-mi dai drumul.

Daneel își retrase mâna. Spuse:

— Trebuie să fac așa cum îmi cereți, deoarece nu doresc să vă rănesc, dar trebuie s-o apăr pe doamna... și dacă ea nu dorește să fie atinsă, așa cum cred, aş putea fi silit să vă provoc durere. Vă rog să primiți asigurările mele că va fi cât mai redusă posibil.

Un membru al echipajului strigă vesel:

— Arată-i tu lui, Niss. E un palavragiu.

— Uite ce e, locuitor al Spațiului, zise Niss, de două ori ți-am spus să nu te amesteci și m-ai atins o dată. Acum îți spun a treia oară și ultima. Fă o mișcare, spune un cuvânt și te fac bucăți. Domnița asta o să dea mâna cu noi prietenește, asta-i tot. Pe urmă plecăm toți. E bine?

Gladia vorbea încet, înăbușit:

— Nu vreau să pună mâna pe mine. Fă ce trebuie.

Daneel spuse:

— Domnule, cu tot respectul cuvenit, doamna nu vrea să fie atinsă. Trebuie să vă cer – tuturor – să plecați.

Niss zâmbi și își mișcă uriașa mână, de parcă ar fi vrut să-l înlăture pe Daneel, și încă dur. Brațul stâng al acestuia se mișcă brusc și, din nou, Niss se trezi ținut de încheietură.

— Vă rog să plecați, domnule, zise Daneel.

Niss continua să-și arate dinții, dar nu mai zâmbea. Își ridică brațul cu violență. Mâna încheștată a lui Daneel se ridică puțin, încet, apoi se opri. Pe față nu i se citea niciun pic de încordare. Mâna îi coborî, trăgând de brațul navigatorului, apoi, cu o întoarcere rapidă, i-l răsuci lipindu-i-l de spatele lat și ținându-l acolo. Niss, care se pomeni pe neașteptate cu spatele la Daneel, își ridică deasupra capului celălalt braț, bâjbâind după gâtul adversarului. Cealaltă încheietură îi fu apucată și trasă în jos mai repede decât ar fi crezut și Niss icni, vădit nenorocit.

Ceilalți patru membri ai echipajului, care priviseră așteptând nerăbdători sfârșitul, rămaseră

pe loc, nemișcați, tăcuți, cu gurile deschise.

Niss, privind înspre ei, gemu:

— Ajutați-mă!

Daneel spuse:

— Nu vă vor ajuta, domnule, deoarece pedeapsa căpitanului va fi și mai aspră dacă vor încerca. Acum trebuie să vă cer să-mi dați asigurări că n-o veți mai deranja pe doamna Gladia și că veți pleca în liniște, toți. Altfel, regret foarte mult, navigator de rangul întâi, va trebui să vă scot brațele din articulații.

În timp ce vorbea, își înteeți apăsarea pe ambele încheieturi ale lui Niss, iar acesta scoase un geamăt înăbușit.

— Scuzele mele, domnule, zise Daneel, dar am primit cele mai stricte ordine. Îmi puteți da asigurările?

Niss lovi cu picioarele în spate, cuprins brusc de răutate, dar cu mult înainte ca bocancul lui greu să izbească ceva, Daneel se trase într-o parte și-l dezechilibra. Niss căzu greoi cu fața în jos.

— Îmi puteți da asigurările, domnule? întrebă Daneel și trase ușor de cele două încheieturi, astfel încât brațele lui Niss se ridicară puțin de pe spate.

Niss urlă și vorbi aproape incoerent:

— Mă las păgubaș. Dă-mi drumul.

Daneel îi dădu imediat drumul și făcu un pas înapoi. Încet și gemând, navigatorul se rostogoli, mișcându-și ușor brațele și răsucindu-și încheieturile, cu fața contorsionată. Apoi, când mâna dreaptă îi ajunse lângă tocul armei pe care o purta încercă, neîndemânatic, să o scoată. Piciorul lui Daneel îl calcă pe mână și i-o țintui la pământ.

— Nu faceți asta, domnule, pentru că aș putea fi silit să rup unul sau mai multe oscioare din mâna dvs.

Se aplecă și scoase blasterul lui Niss din toc:

— Acum sculați-vă.

— Ei bine, domnule Niss, se auzi alt glas, fă cum ți se spune și ridică-te.

D.G. Baley stătea lângă ei, cu barba zburlită, cu fața ușor congestionată, dar vocea îi era periculos de calmă.

— Voi patru, zise el, dați-mi armele, unul câte unul. Haideți. Mai repezător. Unu... doi... trei... patru. Acum rămâneți în poziție de drepti. Domnule – către Daneel – dați-mi arma din mâna dvs. Bun. Cinci. Și acum, domnule Niss, drepti.

Puse blasterile pe pământ, lângă el. Niss încremeni în poziție de drepti, cu ochii injectați, cu fața schimonosită. Era clar că-l durea.

— Ar vrea cineva, întrebă D.G., să-mi spună despre ce e vorba?

— Căpitane, zise Daneel repede, domnul Niss și cu mine ne-am hârjonit puțin. Nimeni n-a fost rănit.

— Totuși, făcu D.G., domnul Niss pare puțin șifonat.

— Nu e ceva de durată, căpitane, zise Daneel.

— Înțeleg. Ei bine, vom reveni mai târziu la asta. Doamnă – se răsuci pe călcâie ca să i se adreseze Gladiei – nu-mi amintesc să vă fi dat voie să ieșiți din navă. Vă veți întoarce imediat în cabină, cu cei doi însoțitori ai dvs. Eu sunt căpitan aici și *nu* suntem pe Aurora. Faceți cum vă spun!

Daneel puse o mână pe umărul Gladiei, împăciuitoare. Ea își ridică bărbia, dar se întoarce și intră în navă, cu Daneel într-o parte și cu Giskard în spate. Apoi D.G. se întoarce înspre echipaj:

— Voi cinci, spuse el cu vocea la fel de calmă, veniți cu mine. Vom lămuri lucrurile.

Făcu semn unui aghiotant să ia armele și să le ducă de acolo.

20

D.G. îi privea încruntat pe cei cinci. Se afla în cabina lui, singura parte din navă care beneficia de un oarecare lux.

Spuse, arătându-i pe rând cu degetul:

— Acum iată cum vom proceda. *Tu* să-mi spui exact ce s-a întâmplat, cuvânt cu cuvânt, pas cu pas. Când termini, *tu* să-mi spui ce a fost greșit sau s-a omis. Apoi *tu* la fel, apoi *tu*, și pe urmă ajung la tine, Niss. Cred că ați fost toți indisciplinați, că ați făcut toți ceva neobișnuit de prostesc, care v-a costat pe toți, dar mai ales pe tine, Niss, o umilință considerabilă. Dacă în versiunea ta va apărea că n-ai făcut nimic rău și n-ai fost deloc umilit, voi ști că minți, mai ales că femeia din Spațiu îmi va spune cu siguranță ce s-a întâmplat — și am de gând să cred tot ce-mi va spune. O minciună va înrăutăți situația voastră mai mult decât tot ce ați făcut în realitate. Acum, mârâi el, *începeți!*

Primul membru al echipajului se bâlbâi povestind în mare grabă, apoi al doilea, corectând și completând pe ici-colo, apoi al treilea și al patrulea. D.G. ascultă expunerea cu chipul împietrit, apoi îi făcu semn lui Berto Niss să treacă într-o parte. Le vorbi celorlalți patru:

— Și în timp ce Niss stătea cu fața în noroi, stâlcită de locuitorul Spațiului, voi patru ce făceați? Priveați? Vă era teamă să mișcați? Toți patru? Împotriva unui singur om?

Unul dintre ei rupse tăcerea și vorbi:

— Totul s-a petrecut prea repede, căpitane. Tocmai voiam să ne apropiem, când s-a terminat.

— Și ce erați pregătiți să faceți în cazul în care ați fi reușit, până la urmă, să vă mișcați?

— Păi, aveam de gând să-l luăm pe străinul din Spațiu de pe colegul nostru.

— Credeți că ați fi putut?

De data asta nimeni nu mai scoase o vorbă. D.G. se aplecă înspre ei:

— Uite cum stau lucrurile. N-aveați permisiunea să vă amestecați cu străinii, așa că sunteți penalizați cu leafa pe o săptămână, fiecare. Și acum să lămurim ceva. Dacă spuneți cuiva ce s-a întâmplat — echipajului sau cuiva dinafară, acum

sau altădată, la beție sau treji – veți fi degradați până la rangul de navigator ucenic. Nu contează care dintre voi vorbește, toți veți fi degradați, așa că stați cu ochii unul pe celălalt. Acum treceți la treburile care vă revin și, dacă mai am de-a face cu voi în timpul acestei călătorii, dacă mai încălcați regulamentul, fie și un pic, ajungeți la închisoare.

Cei patru ieșiră plouați, spășiți, cu buzele strânse. Niss rămase. Pe față i se întindea o vânătaie și era clar că-l dureau brațele. D.G. îl privi într-o tăcere prevestitoare de rău, în timp ce Niss se uita la stânga, la dreapta, la picioare, oriunde numai la căpitan nu. De-abia când ochii lui, încercând să se eschiveze, prinseră privirea fioroasă a căpitanului, D.G. spuse:

— Ei bine, ești foarte chipeș acum, când te-ai tamponat cu un fătălău din Spațiu, pe jumătate cât tine. Data viitoare mai bine să te ascunzi când apare vreunul.

— Da, căpitane, zise Niss nenorocit.

— Ca să nu mai lungim vorba, Niss, m-ai auzit sau nu spunând, înainte de a pleca de pe Aurora, că femeia din Spațiu și însoțitorii ei nu trebuie cu niciun chip deranjați sau întrebați ceva?

— Căpitane, voiam doar un „Ce mai faci” politicos. Eram curioși să aruncăm o privire mai de aproape. N-am avut intenții rele.

— N-ați avut intenții rele? Ați întrebat-o câți ani are. Asta vă interesa pe voi?

— Eram curioși. Voiam să știm.

— Unul dintre voi a făcut o aluzie sexuală.

— Nu eu, căpitane.

— Altcineva? V-ați cerut scuze?

— Unei locuitoare din Spațiu? păru Niss îngrozit.

— Sigur. Îmi încălcați ordinele.

— N-am avut intenții rele, se încăpățână Niss.

— N-ați avut intenții rele cu bărbatul?

— El a pus primul mâna pe mine, căpitane.

— Știu că a pus-o. De ce?

— Pentru că îmi dădea ordine.

— Și tu n-ai suportat?

— Dvs. ați fi suportat, căpitane?

— Bine, atunci. N-ai suportat. Ai căzut. Drept în nas. Asta cum s-a-ntâmplat?

— Nu prea știu, căpitane. A fost iute. Ca un film rulat cu repeziciune. Și are o mână puternică, ca o menghină.

— Într-adevăr, zise D.G. Ce credeai, prostule? *Este* menghină.

— Poftim, căpitane?

— Niss, chiar nu știi povestea lui Elijah Baley?

Niss își frecă o ureche, jenat:

— Știu că vă e stră-nu-știu-ce-bunic, căpitane.

— Da, asta o știe oricine, după numele meu. Ai vizionat vreodată povestea vieții lui?

— Eu nu prea vizionez, căpitane. Nu istorie.

Dădu din umeri și, în timp ce o făcea, tresări și vru să-și frece un umăr. Apoi hotărî că n-are destul curaj pentru asta.

— Ai auzit vreodată de R. Daneel Olivaw?

Niss își încreți sprâncenele, unindu-le:

— Era prietenul lui Elijah Baley?

— Da, era. Deci, știi ceva. Știi ce înseamnă „R” de la R. Daneel Olivaw?

— Înseamnă „Robot”, așa-i? Era un prieten robot. În vremea aceea erau roboți pe Pământ.

— Erau, Niss, și mai sunt. Dar Daneel nu era un simplu robot. Era un robot din Spațiu care arăta ca un om din Spațiu. Gândește-te, Niss.

Ochii lui Niss se măriră, fața i se înroși de-a binelea:

— Adică locuitorul Spațiului era ro...

— Era R. Daneel Olivaw.

— Dar, căpitane, asta s-a petrecut acum două sute de ani.

— Da, și femeia din Spațiu era o prietenă deosebită a Strămoșului meu Elijah. Trăiește de două sute treizeci și trei de ani, dacă vrei să știi, și

crezi că un robot nu poate face la fel? Ai încercat să te lupți cu un robot, prostovanule!

— De ce n-a spus așa? întrebă Niss extrem de indignat.

— De ce-ar fi făcut-o? L-ai întrebat? Uite, Niss. Ai auzit ce le-am spus celorlalți, să nu povestească asta nimănui. E valabil și pentru tine, ba chiar mai mult. Ei sunt doar membri ai echipajului, dar eu te aveam în vedere pentru șef de echipaj. *Te aveam* în vedere. Dacă vei răspunde de echipaj, va trebui să ai și minte, nu numai mușchi. Așa că acum va fi mai greu pentru tine, fiindcă va trebui să dovedești că ai minte, împotriva convingerii mele ferme că n-ai.

— Căpitane, eu...

— Nu vorbi. Ascultă. Dacă povestea asta răsuflă în afară, cei patru vor fi ucenici navigatori, dar tu nu vei fi *nimic*. Nu te vei mai urca niciodată la bordul unei nave. *Nici o navă* nu te va lua, ți-o promit. Nici în echipaj, nici ca pasager. Întreabă-te ce bani poți să faci pe Lumea lui Baley, și cum. Așa se va întâmpla dacă vorbești despre asta, sau dacă mai ai de-a face cu femeia din Spațiu în vreun fel, sau chiar dacă te uiți la ea mai mult de jumătate de secundă – sau la cei doi roboți ai ei. Și vei avea grijă ca nimeni din echipaj să n-o jignească, niciun pic. Ești răspunzător... Și ești penalizat cu leafa pe două săptămâni.

— Dar, căpitane, scânci Niss, ceilalți...

— De la ceilalți am mai puține pretenții, Niss, așa că i-am penalizat cu mai puțin. Pleacă de aici.

21

D.G. se juca absent cu fotocubul care se afla întotdeauna pe biroul lui. De fiecare dată când îl întorcea, acesta se albea, apoi se lumina când stătea pe una dintre fețe. Când se lumina, se putea vedea imaginea tridimensională, zâmbitoare, a

unui cap de femeie. Printre membrii echipajului circula zvonul că pe fiecare dintre cele șase fețe apărea altă femeie. Zvonul era adevărat.

Jamin Oser urmărea apariția și dispariția imaginilor strălucitoare absolut fără interes. Acum, când nava era asigurată – atât cât se putea – împotriva vreunui atac de orice fel, era timpul să se gândească la următorul pas. Totuși, D.G. aborda problema de departe – sau poate că n-o aborda deloc. Spuse:

— Bineînțeles că a fost vina femeii.

Oser dădu din umeri și-și trecu o mână prin barbă, de parcă ar fi vrut să se asigure că el, cel puțin, nu e femeie. Spre deosebire de D.G., buza superioară a lui Oser era acoperită de un păr la fel de stufos.

— Se pare că faptul de a se afla pe planeta ei natală i-a șters orice gând de discreție, spuse D.G. A părăsit nava, chiar dacă o rugasem să n-o facă.

— I-ați fi putut *ordona* să n-o facă.

— Nu știu dacă ar fi ajutat. E o aristocrată răsfățată, obișnuită să facă doar ce vrea ea și să dea ordine roboților din jur. În afară de asta, am de gând să mă folosesc de ea și vreau să coopereze, nu să fie supărată. Și în plus... a fost prietena Strămoșului.

— Și mai e în viață, dădu Oser din cap. Ți se face pielea de găină. O femeie foarte, foarte bătrână.

— Știu, dar arată foarte tânără. Încă atrăgătoare. Și cu nasul pe sus. N-a vrut să se retragă la apariția echipajului, n-a vrut să dea mâna cu nici unul dintre ei... Ei bine, s-a terminat.

— Totuși, căpitane, a fost bine să-i spuneți lui Niss că a atacat un robot?

— Trebuia! Trebuia, Oser. Dacă ar fi crezut că a fost bătut și umilit față de patru colegi de un locuitor efeminat al Spațiului, pe jumătate cât el, nu ne-ar mai fi fost de niciun folos, niciodată. Ar fi fost dărâmat de tot. Și noi nu vrem să se întâmple

ceva care să răspândească zvonul că locuitorii Spațiului – că *oamenii* din Spațiu – sunt supraoameni. De aceea le-am ordonat atât de strict să nu vorbească despre asta. Niss nu-i va scăpa din ochi pe nici unul – și dacă povestea *răsuflă*, se va afla și că locuitorul Spațiului era un robot... Dar cred că toată povestea a avut o parte bună.

— Care, căpitane? întrebă Oser.

— M-a făcut să mă gândesc la roboți. Cât de mult îi cunoaștem noi? Cât de mult știi *tu*?

Oser dădu din umeri:

— Căpitane, nu e un lucru la care să mă gândesc prea mult.

— Sau un lucru la care să se gândească altcineva. Cel puțin, nu un Colonist. Știm că locuitorii Spațiului au roboți, depind de ei, nu merg nicăieri fără ei, nu pot face nimic fără ei, se lasă în seama lor, iar noi suntem siguri că degenerază din cauza lor. Știm că pe Pământ s-au aflat, cândva, roboți aduși forțat de cei din Spațiu, că dispar treptat de pe Pământ și că nu mai există deloc în orașele de pe Pământ, doar la țară. Știm că Lumile colonizate nu-i doresc și nu-i vor dori niciunde – la oraș sau la țară. Așa că niciodată Coloniștii nu-i întâlnesc în Lumile lor, iar pe Pământ foarte rar.

(Vocea lui avea o inflexiune foarte ciudată de fiecare dată când rostea „Pământ”, de parcă puteai auzi inițiala cu majusculă, de parcă se auzeau cuvintele „cămin” și „mamă” șoptite în același timp.)

— Ce altceva știm?

— Există cele Trei Legi ale Roboticii, zise Oser.

— Corect.

D.G. dădu fotocubul la o parte și se aplecă înainte:

— Mai ales Prima Lege: „Un robot nu are voie să facă rău unei ființe omenești sau, prin neintervenție, să permită ca unei ființe omenești să i se facă rău.” Da? Ei bine, nu te baza pe asta. Nu

înseamnă mare lucru. Ne simțim cu toții absolut în siguranță față de roboți din cauza asta și e bine dacă asta ne dă încredere, dar nu o *falsă* încredere. R. Daneel l-a rănit pe Niss și nu i-a păsat niciun pic, cu sau fără Prima Lege.

— O apăra pe...

— Exact. Și dacă trebuie să comparăm prejudiciile? Trebuia să-l rănească pe Niss, sau să permită stăpânei din Spațiu să i se facă vreun rău? Bineînțeles că ea are prioritate.

— Mi se pare firesc.

— Sigur că este firesc. Iar aici suntem pe o planetă a roboților, unde sunt vreo două sute de milioane. Ce ordine li s-au dat? Cum apreciază ei deosebirea dintre diferitele rele? Cum putem fi siguri că nici unul dintre ei nu ne va atinge? Ceva de pe planeta asta a distrus, deja, două nave.

Oser spuse, șovăind:

— Acest R. Daneel e un robot neobișnuit, pare mai om decât noi. Probabil că nu putem generaliza pornind de la el. Celălalt robot, cum îl cheamă...

— Giskard. E ușor de ținut minte. Pe mine mă cheamă Daneel Giskard.

— Mă gândesc la dvs. în calitate de căpitan, căpitane. Oricum, acest R. Giskard a stat nemișcat și n-a făcut nimic. Pare robot și se poartă ca atare. Sunt o grămadă de roboți aici, pe Solaria, care ne urmăresc chiar acum și nici ei nu fac nimic. Doar ne privesc.

— Și dacă există niște roboți speciali, care *ne pot* face rău?

— Cred că suntem pregătiți pentru ei.

— *Acum* suntem. De aceea incidentul cu Daneel și Niss a fost un lucru bun. Noi credeam că putem avea necazuri doar dacă mai sunt Solarieni pe aici. Poate nu mai sunt. Poate au plecat. Poate că roboții – sau măcar niște roboți special proiectați – sunt periculoși. Și dacă doamna Gladia își poate mobiliza roboții în locul ăsta – a fost moșia ei – și

să-i facă să ne apere, pe ea și pe noi, poate reușim să neutralizăm ce a rămas în urma lor.

— E ea în stare de asta? întrebă Oser.

— Vom vedea, răspunse D.G.

22

— Mulțumesc, Daneel, zise Gladia. Te-ai descurcat bine.

Totuși chipul îi era încruntat. Buzele îi erau strânse și lipsite de culoare, obrații palizi. Apoi vorbi pe un ton mai scăzut:

— Aș vrea să nu fi venit.

— E o dorință inutilă, doamnă Gladia, zise Giskard. Prietenul Daneel și cu mine vom rămâne la ușa cabinei, ca să ne asigurăm că nu veți mai fi deranjată.

Culoarul era gol și rămase așa, dar Daneel și Giskard reușiră să vorbească în intensități de unde sonore sub pragul uman de percepție, schimbând idei în felul lor prescurtat și condensat.

Giskard spuse:

— Doamna Gladia a luat o hotărâre lipsită de înțelepciune când a refuzat să se retragă. Asta-i clar.

— Presupun, prietene Giskard, zise Daneel, că a fost imposibil s-o faci să-și schimbe hotărârea.

— A fost prea categorică, prietene Daneel, și luată prea repede. Același lucru e valabil și pentru Niss, Colonistul. Atât curiozitatea lui față de doamna Gladia, cât și disprețul și enervarea față de tine erau prea puternice pentru a le rezolva fără o serioasă vătămare mentală. Pe ceilalți patru i-am putut manevra. I-am putut împiedica să intervină. Uimirea lor când au văzut ce bine te descurci cu Niss, i-a înghețat pur și simplu, iar eu a trebuit doar să accentuez ușor această senzație.

— Am avut noroc, prietene Giskard. Dacă cei patru i s-ar fi alăturat domnului Niss, ar fi trebuit

să fac o alegere grea, silind-o pe doamna Gladia să se retragă umilită sau să rănesc grav pe unul sau doi dintre Coloniști, ca să-i sperii pe ceilalți. Cred că aş fi ales prima variantă, dar şi asta mi-ar fi provocat o indispoziție serioasă.

— Te simți bine, prietene Daneel?

— Foarte bine. Vătămarea domnului Niss a fost minimă.

— Fizic, da, prietene Daneel. Totuși, psihic a fost mult umilit, ceea ce pentru el e mai rău decât vătămarea fizică. Pentru că am simțit asta, n-aş fi fost în stare să fac ceea ce tu ai făcut cu atâta ușurință. Și totuși, prietene Daneel...

— Da, prietene Giskard?

— Sunt îngrijorat în privința viitorului. Pe Aurora, de-a lungul decadelor mele de existență, am putut să lucrez pe îndelete, să aștept ocaziile de a influența ușor mințile, fără să fac rău; să accentuez ceea ce exista deja acolo, să slăbesc ceea ce era deja atenuat, să forțez ușor în direcția impulsului existent. Acum, totuși, intrăm într-o perioadă de criză în care emoțiile vor fi mai puternice, hotărârile vor fi luate repede și evenimentele ne vor depăși. Dacă vreau să fiu de vreun folos, va trebui să acționez repede, iar cele Trei Legi ale Roboților mă împiedică s-o fac. E nevoie de timp pentru a cântări subtilitățile diverselor daune fizice și morale. Dacă aş fi fost singur cu doamna Gladia când s-a apropiat Colonistul, nu știu cum aş fi putut reacționa ca să nu provoc daune serioase doamnei Gladia, unuia sau mai multor Coloniști, mie însumi... sau poate tuturor celor implicați.

— Ce e de făcut, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Deoarece e imposibil de modificat cele Trei Legi, prietene Daneel, din nou trebuie să ajungem la concluzia că nu putem face altceva decât să așteptăm eșecul.

7. Supraveghetoarea

23

Pe Solaria era dimineată. În depărtare se afla clădirea care ar fi putut să fie locuința Gladiei. Cele douăzeci de decade dispărură și Aurora îi păru un vis îndepărtat care nu se petrecuse niciodată. Se întoarse către D.G., care își strângea centura peste îmbrăcămintea subțire de exterior, o centură de care atârnavă două arme. Pe șoldul stâng avea biciul neuronice, pe cel drept un obiect mai scurt și mai voluminos, pe care ea îl bănuia a fi un blaster.

— Mergem spre casă? întrebă.

— S-ar putea, zise D.G. distrat.

Își controlează pe rând fiecare armă, ținând-o în dreptul urechilor, de parcă ar fi ascultat un bâzâit slab, care să-l asigure că arma funcționează.

— Doar noi patru?

Ea își întoarse automat privirea spre fiecare în parte: D.G., Daneel...

— Unde e Giskard, Daneel? întrebă.

Daneel răspunse:

— S-a gândit, doamnă Gladia, că ar fi mai înțelept să acționeze ca avangardă. Ca robot, ar putea trece neobservat de ceilalți roboți... și dacă ar fi ceva în neregulă, ne-ar putea preveni. Oricum, ne putem dispensa mai ușor de el decât de dvs. sau de căpitan.

— Gândire sănătoasă de robot, zise D.G. mohorât. E totuna. Haideți, acum plecăm.

— Doar noi trei? întrebă Gladia gânditoare. Ca să fiu cinstită, îmi lipsește capacitatea de robot a lui Giskard ca să accept sacrificiul.

— Nimeni nu e de neînlocuit, doamnă Gladia, zise D.G. Două nave au fost distruse, toți membrii fiecărui echipaj au fost uciși fără deosebire. Aici nu suntem deloc în siguranță dacă suntem mulți.

— Nu mă faci să mă simt mai bine, D.G.

— Atunci o să încerc altfel. Primele nave nu erau pregătite. Nava noastră este. Și eu sunt pregătit.

Se lovi cu palmele peste șolduri:

— Și dumneata ai un robot care s-a dovedit a fi un apărător eficient. Mai mult, chiar dumneata ești cea mai bună armă a noastră. Știi cum să comanzi roboților să facă așa cum vrei și asta poate fi vital. Ești singura dintre noi capabilă de așa ceva. Celelalte nave n-au avut pe cineva de talia dumitale. Deci, să mergem.

Porniră. Gladia constată, după un timp:

— Nu ne îndreptăm spre casă.

— Nu, încă nu. Mai întâi mergem spre un grup de roboți. Sper că îi vezi.

— Da, îi văd, însă ei nu fac nimic.

— Nu, nu fac. Erau mult mai mulți roboți aici când am aterizat prima oară. Majoritatea au plecat, dar aceștia rămân. De ce?

— Dacă-i întrebăm, ne vor spune.

— *Dumneata* îi vei întreba, doamnă Gladia.

— Îți vor răspunde la fel de prompt ca și mie, D.G. Suntem deopotrivă oameni.

D.G. se opri brusc și odată cu el se opriră și cei doi. Se întoarse către Gladia și zise, zâmbind:

— Draga mea doamnă Gladia, *deopotrivă* oameni? Un locuitor al Spațiului și un Colonist. Ce te-a apucat?

— Suntem deopotrivă oameni pentru un robot, făcu ea tăios. Și te rog nu te juca. Nici eu nu m-am jucat cu strămoșul dumitale de-a locuitoarea Spațiului față-n față cu un Pământean.

Zâmbetul lui D.G. dispăru:

— Așa e. Scuzele mele, doamna mea. Voi încerca să-mi controlez spiritul de batjocură pentru

că, la urma urmei, pe planeta asta suntem aliați.

După o clipă adăugă:

— Acum, doamnă, ceea ce vreau de la dumneata este să afli ce ordine li s-au dat roboților – dacă li s-a dat vreunul; dacă există vreun robot care ar putea, din întâmplare, să te cunoască; dacă există vreo ființă umană pe moșie sau pe planetă; sau orice altceva îți dă în gând să întrebi. Nu cred că sunt periculoși; ei sunt roboți și dumneata ești om; nu-ți pot face vreun rău. Ca să fiu sincer, adăugă el amintindu-și, Daneel al dumitale l-a cam bruscăt pe Niss, dar asta s-a întâmplat în împrejurări care nu se regăsesc aici. Și Daneel poate merge cu dumneata.

Daneel vorbește plin de respect:

— O voi însoți oricum pe doamna Gladia, căpitane. Țăsta mi-e rolul.

— Îmi închipui că e și rolul lui Giskard, spuse D.G., și totuși el a șters-o.

— Cu un scop pe care l-a convenit cu mine, căpitane, și în legătură cu care am căzut de acord că e un mod esențial de a o proteja pe doamna Gladia.

— Foarte bine. Voi doi luați-o înainte. Vă acopăr eu.

Își trase arma de pe șoldul drept:

— Dacă strig „Jos”, aruncați-vă la pământ imediat. Chestia asta nu face favoritisme.

— Te rog să n-o folosești decât ca pe o soluție extremă, D.G., zise Gladia. Nu prea vei avea ocazia, împotriva roboților. Hai, Daneel.

Porni, pășind iute și hotărât spre grupul de vreo duzină de roboți care stăteau chiar în fața unui șir de tufe joase, iar soarele dimineții se reflecta din loc în loc pe carcasele lor, lucioase.

Roboții nici nu se retraseră, nici nu înaintară. Rămaseră liniștiți, pe loc. Gladia îi numără. Unsprezece la vedere, dar puteau fi și alții, nevăzuți. Erau proiectați după moda de pe Solaria. Foarte lustruiți. Foarte netezi. Fără iluzia îmbrăcăminte și fără prea mult realism. Păreau o abstracție matematică a corpului uman, fără să fie doi la fel. Gladia avu sentimentul că nu sunt deloc flexibili și complecși, cum erau roboții de pe Aurora, ci simpli, adaptați pentru anumite sarcini.

Se opri la vreo patru metri depărtare de ei și simți cum Daneel o imită, rămânând la mai puțin de un metru în spate. Era destul de aproape ca să intervină imediat la nevoie, dar destul de departe ca să arate în mod clar că ea e conducătoarea. Era sigură că roboții din fața ei îl vedeau pe Daneel ca pe o ființă umană, dar mai știa și că Daneel era prea conștient de starea lui de robot ca să-și închipuie că alți roboți s-ar putea înșela.

— Care dintre voi vrea să stea de vorbă cu mine? întrebă Gladia.

Urmă o perioadă scurtă de liniște, de parcă ar fi avut loc o conferință fără cuvinte. Apoi un robot păși înainte:

— Doamnă, eu voi sta de vorbă.

— Ai un nume?

— Nu, doamnă. Am numai un număr de serie.

— De când ești în funcțiune?

— Sunt în funcțiune de douăzeci și nouă de ani, doamnă.

— Există cineva în acest grup care funcționează de mai mult timp?

— Nu, doamnă. De aceea vorbesc eu pentru ceilalți.

— Câți roboți sunt folosiți pe această moșie?

— Nu cunosc cifra exactă, doamnă.

— Cu aproximație.

— Poate zece mii, doamnă.

— E vreunul în funcțiune de peste douăzeci de decade?

— Printre roboții agricoli ar putea fi vreunul, doamnă.

— Dar roboții din casă?

— Ei nu sunt de mult timp în funcțiune, doamnă. Stăpânii preferă roboți de tip nou.

Gladia încuviință, se întoarse înspre Daneel și zise:

— E logic. Așa era și pe vremea mea.

Se întoarse din nou spre robot:

— Cui aparține această moșie?

— Este moșia Zoberlon, doamnă.

— De când aparține familiei Zoberlon?

— Dinainte de a intra eu în funcțiune, doamnă. Nu știu cu cât timp înainte, dar informația poate fi obținută.

— Cui a aparținut înainte de a fi cumpărată de familia Zoberlon?

— Nu știu, doamnă, dar informația poate fi obținută.

— Ai auzit vreodată de familia Delmarre?

— Nu, doamnă.

Gladia se întoarse înspre Daneel și zise cu tristețe:

— Încerc să ajung undeva cu robotul, puțin câte puțin, așa cum ar fi făcut, cândva, Elijah, dar nu cred că mă pricep s-o fac cum trebuie.

— Dimpotrivă, doamnă Gladia, spuse Daneel cu seriozitate, mie mi se pare că ați aflat multe. S-ar putea ca niciun robot de pe moșia asta, cu excepția câtorva dintre cei agricoli, să nu vă recunoască. Pe vremea dvs. ați întâlnit vreun robot agricol?

Gladia clătină din cap:

— Niciodată! Nu-mi amintesc să fi văzut vreunul dintre ei, nici măcar de la distanță.

— Atunci e clar că nu sunteți cunoscută pe această moșie.

— Întocmai. Iar bietul D.G. ne-a adus aici degeaba. Dacă s-a așteptat la ceva bun din partea mea, a dat greș.

— Întotdeauna e folositor să cunoaștem adevărul, doamnă. În acest caz, era mai folositor dacă erai cunoscută, dar să nu știm dacă sunteți sau nu cunoscută aici este și mai puțin folositor. Dar nu mai sunt și alte probleme despre care ați putea obține informații?

— Ba da, să vedem...

Rămase pe gânduri câteva clipe, apoi spuse încet:

— E ciudat. Când vorbesc cu acești roboți, folosesc un pronunțat accent Solarian, totuși cu tine nu vorbesc așa.

— Nu e surprinzător, doamnă Gladia. Roboții vorbesc astfel pentru că sunt Solarieni. Asta vă aduce aminte de tinerețe și vorbiți automat ca atunci. Totuși, reveniți în prezent de îndată ce vă adresați mie, pentru că eu fac parte din lumea dvs. actuală.

Pe chipul Gladiei apărură un zâmbet timid, iar ea spuse:

— Gândești din ce în ce mai mult ca o ființă umană, Daneel.

Reveni la roboți, dându-și foarte bine seama de liniștea din jur. Cerul era de un albastru limpede, cu excepția unei linii subțiri de nori ce se zărea înspre vest, la orizont (indicând faptul că după-amiază s-ar putea înnoiera). Se auzeau frunzele foșnind ușor în vânt, un bâzâit de insecte, o pasăre singuratică ciripind. Niciun sunet care să provină de la ființe umane. Poate că erau mulți roboți în jur, dar munceau în tăcere. Nu exista freacă alături al ființelor umane cu care se obișnuise pe Aurora (cu greu, la început).

Dar acum, când se întorsese pe Solaria, găsea că liniștea e minunată. Nu fusese chiar atât de rău pe Solaria. Trebuia s-o recunoască.

Îl întreabă repede pe robot, cu o nuanță de constrângere în glas:

— Unde sunt stăpânii tăi?

Era oricum inutil să încerce să grăbească sau să alerteze un robot, ori să-l ia prin surprindere. Acesta răspunse netulburat:

— Au plecat, doamnă.

— Unde au plecat?

— Nu știu, doamnă. Nu mi s-a spus.

— Care dintre voi știe?

Se lăsă o tăcere absolută.

Gladia întrebă:

— Există vreun robot pe moșia asta care să știe?

— Nu am cunoștință de nici unul, doamnă.

— Stăpânii au luat roboți cu ei?

— Da, doamnă.

— Și totuși pe voi nu v-au luat. De ce ați rămas aici?

— Ca să ne facem treaba, doamnă.

— Dar voi stați aici și nu faceți nimic. Asta-i treabă?

— Păzim moșia de străini, doamnă.

— Așa ca noi?

— Da, doamnă.

— Dar noi suntem aici și voi tot nu faceți nimic.

De ce?

— Observăm, doamnă. Nu avem alte ordine.

— Ați raportat observațiile voastre?

— Da, doamnă.

— Cui?

— Supraveghetorului, doamnă.

— Unde e supraveghetorul?

— În casă, doamnă.

— Mda.

Gladia se întoarse și păși iute spre D.G. Daneel o urmă.

— Ei bine? făcu D.G.

Avea ambele arme pregătite, dar le puse înapoi în tocurile lor de îndată ce se întoarseră cei doi.

Gladia dădu din cap:

— Nimic. Niciun robot nu mă cunoaște. Sunt sigură că niciun robot nu știe unde au plecat Solarienii. *Dar* raportează unui supraveghetor.

— Un supraveghetor?

— Pe Aurora și pe alte planete din Spațiu, pe moșiile mari, cu mulți roboți, supraveghetorul este un om a cărui obligație este să organizeze și să conducă grupurile de roboți lucrători pe câmp, în mine și în întreprinderile industriale.

— Atunci, *există* Solarieni care au rămas aici.

Gladia dădu din cap:

— Solaria este o excepție. Numărul de roboți față de cel al ființelor umane a fost întotdeauna atât de mare, încât nu exista obiceiul ca un bărbat sau o femeie să fie angajat pentru a supraveghea roboții. Această treabă era făcută de un alt robot, unul special programat.

— Atunci există un robot în acea casă – D.G. arată cu capul – care e superior acestora și care ar putea fi întrebat cu folos.

— Poate, dar nu sunt sigură că e bine să încercăm să intrăm în casă.

— E doar un alt robot, zise D.G. batjocoritor.

— Casa poate fi minată.

— Câmpul ăsta poate fi minat.

Gladia spuse:

— Ar fi mai bine să trimitem unul dintre roboți în casă, să-i spună supraveghetorului că ființe umane doresc să-i vorbească.

— Nu mai e nevoie, zise D.G. Se pare că s-a și făcut asta. Supraveghetorul se apropie și nu e nici robot, nici un „el”. Ceea ce văd eu e o femeie-om.

Gladia privi uimită. Spre ei venea repede o femeie înaltă, bine făcută și extrem de atrăgătoare. Chiar de la distanță, nu exista nicio îndoială cu privire la sexul ei.

25

D.G. zâmbi larg. Parcă se înălțase puțin, îndreptându-și umerii și trăgându-i înapoi. Își duse o mână înspre barbă, de parcă ar fi vrut să se

asigure că e netedă și moale. Gladia îl privi dezaprobator. Spuse:

— Aceea *nu* e o femeie Solariană.

— De unde știi? întrebă D.G.

— Nicio femeie Solariană nu și-ar permite să se lase văzută atât de liber de ființe umane. *Văzută*, nu vizionată.

— Știu deosebirea, doamna mea. Totuși, dumneata îmi permiți să te văd.

— De peste douăzeci de decade trăiesc pe Aurora. Chiar și așa, mai am ceva Solarian în fire ca să nu apar în fața celorlalți *astfel*.

— Are ce arăta, doamnă. Aș spune că e mai înaltă decât mine și frumoasă ca un apus de soare.

Supraveghetoarea se oprise la douăzeci de metri față de ei, iar roboții se traseră într-o parte, astfel încât nici unul nu rămase între femeie și cei trei de pe navă.

— Obiceiurile se pot schimba în douăzeci de decade, spuse D.G.

— Nu unul atât de înrădăcinat precum repulsia Solariană față de contactul uman, zise Gladia tăios. Nici în două sute de decade.

Trecuse din nou la vorbirea nazală de pe Solaria.

— Cred că subapreciezi maleabilitatea socială. Totuși, Solariană sau nu, presupun că e locuitoare a Spațiului – și dacă mai sunt alte locuitoare ale Spațiului ca asta, eu unul sunt pentru coexistență pașnică.

Privirea Gladiei deveni și mai dezaprobatoare:

— Ei bine, ai de gând să te holbezi în felul ăsta încă o oră sau două? Nu vrei să-i pun niște întrebări femeii?

D.G. tresări și se întoarse către Gladia vădit enervat:

— Dumneata pune întrebări roboților, așa cum ai făcut. *Eu* pun întrebări ființelor umane.

— Mai ales femeilor, presupun.

— N-aș vrea să mă laud, dar...

— N-am cunoscut niciun bărbat care să nu se laude în legătură cu acest subiect.

Daneel interveni:

— Nu cred că femeia va mai aștepta. Dacă vrei să iei inițiativa, căpitane, apropie-te de ea acum. Te voi urma, așa cum am făcut cu doamna Gladia.

— Nu prea am nevoie de protecție, zise D.G. tăios.

— Ești o ființă umană, iar eu nu am voie ca, prin inactivitate, să permit să ți se întâmple vreun rău.

D.G. păși înainte sprinten, Daneel îl urmă. Gladia, nedorind să rămână singură în spate, înaintă puțin temătoare.

Supraveghetoarea privea în tăcere. Purta o haină fără cute, albă, care-i ajungea până la jumătatea coapsei și era strânsă cu un cordon în talie. Avea un decolteu adânc tăiat și ispititor, iar prin materialul subțire i se vedeau bine sfârcurile sânilor. Nu părea să mai poarte altceva în afară de o pereche de pantofi. Când D.G. se opri, între ei era o distanță de un metru. Vedea pielea ei fără cusur, pomeții înalți, ochii depărtați și puțin oblici, expresia feței senină.

— Doamnă, zise D.G., vorbind cât putea mai aproape de limbajul aristocratic de pe Aurora, am plăcerea să mă adresez supraveghetoarei acestei moșii?

Femeia ascultă o clipă, apoi spuse, cu un accent atât de neaoș Solarian, încât păru aproape caraghios, ieșind din gura ei perfect conturată:

— Tu nu ești ființă umană.

Apoi acționează atât de repede încât Gladia, aflată la vreo zece metri depărtare, nu văzu clar ce se întâmplă. Văzu doar o agitație confuză și apoi îl zări pe D.G. zăcând nemișcat pe spate, în timp ce femeia stătea în picioare, cu câte o armă de-a lui în fiecare mână.

Ceea ce a uimit-o cel mai mult pe Gladia, în acea clipă de zăpăceală, a fost faptul că Daneel nu acționase nici ca să prevină, nici ca să apere. Dar chiar în momentul în care îi venise gândul ăsta era prea târziu, pentru că Daneel prinsese deja încheietura stângă a femeii și o răsucea, spunând: „Aruncă imediat aceste arme” cu un glas atât de categoric, cum nu-l mai auzise vorbind vreodată. Era de neconceput ca el să se adreseze astfel unei ființe umane.

Femeia vorbi la fel de categoric, pe un ton înalt:

— Tu nu ești ființă umană.

Își ridică mâna dreaptă și trase cu arma pe care o ținea. Pe corpul lui Daneel pâlpoi un licăr slab, iar Gladia, incapabilă să scoată vreun sunet în starea de șoc în care se afla, simți cum i se întunecă vederea. Nu leșinase niciodată în viață, dar ăsta părea să fie un început.

Daneel nu se dizolvă, nici nu se auzi vreo explozie. Gladia își dădu seama că Daneel prinsese cu prudență brațul care ținea blasterul. Celălalt braț ținea biciul neuronc, și acesta se descărcase în plin – și de aproape – asupra lui Daneel. Dacă ar fi fost om, stimularea puternică a terminațiilor lui nervoase l-ar fi putut ucide, sau l-ar fi lăsat invalid pe viață. Cu toate acestea, el era robot, oricât de uman ar fi părut, iar echivalentul lui pentru sistemul nervos nu reacționa la armă. Daneel apucă acum celălalt braț, silindu-l să se ridice. Spuse din nou:

— Aruncă aceste arme, sau îți scot fiecare braț din încheietură.

— Zău? făcu femeia.

Își încordă brațele și, pentru o clipă, Daneel se pomeni ridicat de la pământ. Acesta își balansă picioarele înapoi, pe urmă înainte, ca un pendul, folosindu-se de articulațiile brațelor ca de un pivot.

O lovi cu putere pe femeie și amândoi căzură greu la pământ.

Gladia, fără să-și exprime gândul, își dădu seama că, deși femeia părea la fel de umană ca Daneel, nu era deloc om. Devenind brusc Solariană, se simți copleșită de furie, furie că un robot își folosește forța împotriva unei ființe umane. Probabil că își dăduse cumva seama ce era Daneel, dar cum *îndrăzne*a să-l lovească pe D.G.? Se repezi înainte, țipând. Nu i se întâmplase niciodată să se teamă de un robot doar pentru că doborâse un bărbat puternic dintr-o lovitură și se bătea cu un robot și mai puternic până ce unul dintre ei avea să cedeze.

— Cum îndrăznești? — țipă ea cu un accent Solarian atât de marcat, încât îi irită propriul auz; dar cum altfel să vorbești cu un robot de pe Solaria? — Cum îndrăznești, *fato*! Încetează *imediat* orice rezistență.

Mușchii femeii părură să se relaxeze total și simultan, de parcă un curent electric ar fi fost întrerupt brusc. Ochii ei frumoși o priviră pe Gladia fără niciun licăr de uimire. Spuse cu glas nedeslușit și ezitant:

— Mă scuzați, doamnă.

Daneel se sculase, privind atent la femeia întinsă pe iarbă. D.G., stăpânindu-și un geamăt, se căznea să se ridice. Daneel se aplecă după arme, dar Gladia îl îndepărtă furioasă.

— Dă-mi armele alea, *fato*, zise ea.

— Da, doamnă, zise femeia.

Gladia le înșfăcă, luă încet blasterul și i-l întinse lui Daneel:

— Distruge-o când se ivește prilejul, Daneel. E un ordin.

Îi întinse lui D.G. biciul neuronice și spuse:

— Arma asta e inutilă aici, cu excepția cazurilor când e folosită împotriva mea și a dumatăle. Totul e-n ordine?

— Nu, *nu* e-n ordine, bombăni D.G., frecându-și un șold. Adică, ea e *robot*?

— Crezi că o *femeie* te-ar fi putut azvârli în felul ăsta?

— Nici una pe care s-o fi cunoscut vreodată. Am spus eu că pe Solaria ar putea exista roboți speciali, programați să fie periculoși.

— Bineînțeles, zise Gladia fără pic de blândețe, dar când ai văzut ceva ce semăna cu idealul dumitale de femeie frumoasă, ai uitat.

— Da, e ușor să faci pe deșteptul la sfârșit.

Gladia pufni și se întoarse din nou spre robot:

— Cum te cheamă, fato?

— Mă numesc Landaree, doamnă.

— Ridică-te, Landaree.

Landaree se ridică la fel de repede ca și Daneel – de parcă ar fi fost pe arcuri. Părea că lupta cu Daneel n-o vătămase câtuși de puțin.

— De ce, împotriva Primei Legi, ai atacat aceste ființe umane? întrebă Gladia.

— Doamnă, răspunse Landaree categoric, acestea nu sunt ființe umane.

— Și vrei să spui că nici *eu* nu sunt ființă umană?

— Nu, doamnă, dvs. sunteți ființă umană.

— Atunci, în calitate de ființă umană, îți spun că acești doi bărbați sunt ființe umane... Mă auzi?

— Doamnă, zise Landaree ceva mai blând, acestea nu sunt ființe umane.

— Ba sunt ființe umane, pentru că ți-o spun eu. Nu ai voie să le ataci sau să le faci vreun rău.

Landaree tăcu. Vocea Gladiei devenea și mai Solariană când avea o tonalitate mai ridicată.

— Doamnă, zise Landaree, acestea nu sunt ființe umane.

Daneel îi spuse încet Gladiei:

— Doamnă, i s-au dat ordine atât de stricte, încât nu le puteți contramanda cu ușurință.

— Vedem noi, zise Gladia, respirând iute.

Landaree privi în jur. În cele câteva minute cât durase lupta, grupul de roboți se apropiase de Gladia și de însoțitorii ei. În spate se aflau doi roboți care, conchise Gladia, nu făceau parte din grup și cărau împreună, cu oarecare dificultate, un dispozitiv foarte masiv. Landaree le făcu un semn și ei înaintară ceva mai repede.

— Roboți, opriți-vă! țipă Gladia.

Ei se opriră. Landaree zise:

— Doamnă, eu îmi fac datoria. Îndeplinesc instrucțiunile primite.

— Datoria ta, fato, spuse Gladia, este să te supui ordinelor mele.

— Nu mi se poate ordona să nu mă supun instrucțiunilor mele! zise Landaree.

— Daneel, distruge-o! spuse Gladia.

Mai târziu doar, Gladia își putu da seama ce se întâmplase. Ca timp, reacția lui Daneel era mult mai rapidă decât a unei ființe umane, iar el știa că înfruntă un robot, față de care cele Trei Legi nu interziceau violența. Totuși, ea părea atât de umană, încât până și faptul că știa precis că e robot nu-i anula complet inhibiția. Îndeplini ordinul mai încet decât ar fi trebuit.

Landaree, a cărei concepție despre „ființa umană” nu era, evident, similară cu cea pe care o folosea Daneel, nu se intimidă de înfățișarea lui și lovi mai repede. Puse mâna pe blaster și cei doi se luptară din nou.

D.G. întoarse biciul neuronice cu vârful înainte și se apropie în fugă. O lovi drept în cap, dar asupra robotului nu avea niciun efect, iar piciorul ei îl trimise împleticindu-se înapoi.

— Robot! Oprește-te! zise Gladia, ridicându-și mâinile cu pumnii închești.

Landaree strigă cu voce de stentor:

— Voi, toți! La mine! Cei doi așa-ziși bărbați nu sunt ființe umane. Distrugeți-i, fără să faceți vreun rău femeii.

Dacă Daneel putea fi inhibat de o aparență umană, același lucru era valabil, cu mult mai multă intensitate, pentru roboții Solarieni simpli, care înaintară încet și cu intermitențe.

— Opriți-vă! țipă Gladia.

Roboții se opriră, dar ordinul nu avu niciun efect asupra lui Landaree. Daneel apucă repede blasterul, dar ceda treptat sub încleștarea evident mai puternică a lui Landaree. Buimăcită, Gladia privi în jur, sperând parcă să găsească pe undeva o armă. D.G. încerca să-și manevreze emițătorul radio. Mârâi:

— S-a stricat. Cred că am căzut pe el.

— Ce facem?

— Va trebui să ne întoarcem pe navă. Repede.

— Atunci, fugi, zise Gladia. Nu-l pot părăsi pe Daneel.

Se întoarse cu fața spre roboții care se luptau și țipă din răspuțuri:

— Landaree, oprește-te! Landaree, oprește-te!

— Nu trebuie să mă opresc, doamnă, spuse Landaree. Am primit indicații precise.

Îl forță pe Daneel să-și desfacă degetele și apucă din nou blasterul. Gladia se aruncă în fața lui Daneel:

— Nu trebuie să faci rău acestei ființe umane.

— Doamnă, zise Landaree, îndreptând blasterul spre Gladia fără șovăire. Stați în fața cuiva care seamănă cu o ființă umană, dar nu e ființă umană. Am primit indicații să distrug asemenea apariții. Apoi, ridicând puțin glasul: Voi, cei doi hamali, spre navă!

Cei doi roboți, cărând dispozitivul masiv între ei, își reluară înaintarea.

— Roboți, opriți-vă! țipă Gladia, iar înaintarea încetă.

Roboții stăteau pe loc tremurând, de parcă ar fi vrut să înainteze fără s-o poată face.

Gladia spuse:

— Nu poți să-l distrugi pe prietenul meu om, Daneel, fără să mă distrugi pe mine – și chiar tu ai recunoscut că sunt ființă umană și, deci, nu trebuie să mi se facă vreun rău.

Daneel vorbi încet:

— Doamna mea, nu trebuie să vă faceți rău dvs. încercând să mă apărați.

— N-are rost, doamnă, spuse Landaree. Vă pot îndepărta ușor din locul în care stați acum și, apoi, să distrug ființa neumană din spatele dvs. Pentru că asta vă poate vătăma, vă cer, cu tot respectul, să vă îndepărtați de bunăvoie din locul în care stați acum.

— Trebuie, doamna mea, zise Daneel.

— Nu, Daneel. Voi rămâne aici. Cât timp mă dă ea pe mine la o parte, tu fugi!

— Nu pot fugi mai repede decât fasciculul unui blaster – și dacă încerc să fug, ea va trage prin dvs., dacă n-are altă alegere. Probabil că într-atât de ferme sunt indicațiile primite. Regret, doamna mea, că asta vă va produce nefericire.

Și Daneel o ridică pe Gladia care se zbătea și o împinse ușor într-o parte. Degetul lui Landaree se afla pe contact, dar nu mai efectua apăsarea. Ea rămase nemișcată. Gladia, care căzuse, se ridică în picioare. Prudent, D.G., care rămăsese pe loc în timpul ultimelor schimburi de replici, se apropie de Landaree. Foarte calm, Daneel se întinse și-i luă acesteia blasterul dintre degetele ce nu opuseră rezistență.

— Cred, spuse el, că robotul acesta este definitiv dezactivat.

O împinse ușor și ea se prăbuși țeapănă, cu picioarele, trunchiul și capul aproape în aceeași poziție pe care o avuseseră când stătea în picioare. Brațul îi era tot îndoit, mâna ținea un blaster invizibil, iar degetul apăsa pe un contact inexistent.

Printre copacii aflați într-o parte a câmpului pe care se desfășurase drama se apropia Giskard, fața

lui de robot nearătând niciun semn de curiozitate, în ciuda cuvintelor:

— Ce s-a întâmplat în absența mea?

27

Întoarcerea spre navă a fost destul de lipsită de glorie. Acum, când nebunia spaimei și a luptei se terminase, Gladia se simțea înfierbântată și supărată. D.G. șchiopăta chinuit și toți înaintau încet, în parte din cauza lui și în parte pentru că cei doi roboți Solarieni tot mai cărau instrumentul lor masiv, cocoșându-se sub greutatea lui.

D.G. îi privi peste umăr:

— Acum, când supraveghetoarea a ieșit din funcțiune, îmi ascultă ordinele.

Gladia vorbi printre dinți:

— De ce n-ai fugit până la urmă, ca să aduci ajutoare? De ce ai stat să te uiți fără rost?

— Păi, făcu D.G., încercând să mimeze o voioșie care ar fi fost reală dacă s-ar fi simțit mai bine, deoarece dumneata ai refuzat să-l părăsești pe Daneel, am cam ezitat să fac pe lașul, prin comparație.

— Prostule! Eram în siguranță. Ea nu mi-ar fi făcut *mie* vreun rău.

Daneel spuse:

— Doamnă, îmi pare rău că trebuie să vă contrazic, dar cred că ar fi făcut-o, pentru că dorința ei de a mă distruge devenea mai puternică.

Gladia se întoarse iritată spre el:

— Și ce deștept ai fost *tu*, când m-ai dat la o parte. *Voiai* să fii distrus?

— Da, doamnă, mai degrabă decât să văd că vi se face vreun rău. Nereușita mea de a opri robotul, din cauza inhibiției provocate de aspectul ei uman, a demonstrat, în orice caz, o limită a utilității mele față de dvs.

— Chiar și așa, zise Gladia, ea ar fi ezitat să tragă în mine, pentru că sunt om, un timp suficient de lung ca tu să fi luat blasterul.

— Nu puteam risca viața dvs., doamnă, bazându-mă pe ceva atât de nesigur ca ezitarea ei, spuse Daneel.

— Și *tu*, spuse Gladia, fără să dea vreun semn că l-ar fi auzit pe Daneel și întorcându-se din nou înspre D.G., mai întâi și mai întâi n-ar fi trebuit să aduci blasterul.

D.G. zise, încruntându-se:

— Doamnă, țin seama de faptul că am fost, toți, la un pas de moarte. Pentru roboți nu contează, iar eu m-am obișnuit cumva cu pericolul. Totuși, pentru dumneata asta a fost o noutate neplăcută și, prin urmare, acum te porți copilărește. Te iert... Dar te rog să mă ascuți. N-aveam cum să știu că blasterul îmi va fi luat atât de ușor. Dacă n-aș fi luat arma, supraveghetoarea m-ar fi omorât cu mâinile goale, la fel de repede și de eficient cum ar fi făcut-o cu blasterul. N-avea rost nici să fug, ca să răspund și la ceea ce mi-ai spus anterior. N-aș fi scăpat de blaster. Acum, te rog să continui, dacă trebuie totuși să te descarci, dar n-am de gând să mă mai cert cu dumneata.

Gladia privi de la D.G. la Daneel și înapoi și spuse încet:

— Cred că *sunt* nedreaptă. Foarte bine, gata cu explicațiile.

Ajunseseră la navă. La vederea lor, membrii echipajului ieșiră toți afară. Gladia observă că erau înarmați.

D.G. îi făcu semn secundului său să vină:

— Oser, presupun că vezi obiectul pe care îl duc cei doi roboți.

— Da, domnule.

— Ei bine, pune-i să-l ducă la bord. Să-l pună în camera de siguranță și să-l lase acolo. Apoi trebuie să încui camera de siguranță și închisă să rămână.

Se întoarse, apoi reveni după o clipă:

— Și, Oser, de îndată ce terminați, ne pregătim să decolăm din nou.

— Căpitane, păstrăm și roboții? întrebă Oser.

— Nu. Sunt prea simplu proiectați ca să valoreze ceva și, în împrejurările de față, dacă i-am lua, am da naștere la consecințe nedorite. Dispozitivul pe care-l duc e mult mai valoros decât ei.

Giskard privi cum dispozitivul era cărat încet și cu multă atenție pe navă.

— Căpitane, spuse el, cred că ăsta e un obiect periculos.

— Și eu am impresia asta, zise D.G. Cred că nava ar fi fost distrusă imediat după distrugerea noastră.

— Lucrul ăla? întrebă Gladia. Ce este?

— Nu sunt sigur, dar *cred* că este un amplificator nuclear. Am văzut modele experimentale pe Lumea lui Baley și acesta pare un fel de frate mai mare.

— Ce este un amplificator nuclear?

— După cum sugerează numele, doamnă Gladia, este un dispozitiv care amplifică fuziunea nucleară.

— Cum face asta?

D.G. dădu din umeri:

— Nu sunt fizician, doamna mea. Este vorba de un fascicol de particule W care facilitează interacțiunea slabă. Asta-i tot ce știu.

— Ce efect are?

— Păi, să presupunem că nava se alimentează cu energie proprie, ca acum, de exemplu. Există mici cantități de protoni, derivați din sursa noastră de energie cu hidrogen, care sunt foarte fierbinți și fuzionează ca să producă energie. În mod constant se încălzește o altă cantitate de hidrogen care produce protoni liberi și aceștia, când sunt suficient de fierbinți, fuzionează și ei ca să mențină acea energie. Dacă fascicolul de particule W de la amplificatorul nuclear lovește protonii

care fuzionează, aceștia fuzionează mai repede și eliberează mai multă căldură. Această căldură produce protoni și îi face să fuzioneze mai repede decât ar trebui, iar fuziunea lor produce și mai multă căldură, care accelerează cercul vicios. Într-o fracțiune de secundă fuzionează suficient combustibil ca să formeze o fărâmbă de bombă termonucleară și să vaporizeze nava cu tot ce se află pe ea.

Gladia păru speriată:

— De ce nu ia foc totul? De ce nu explodează toată planeta?

— Nu cred că există acest pericol, doamnă. Protonii trebuie să fie foarte fierbinți și să fuzioneze. Protonii reci sunt incapabili să fuzioneze și, chiar dacă tendința este intensificată la maximum cu un asemenea dispozitiv, tot nu ajunge ca să permită fuziunea. Cel puțin asta am aflat dintr-o carte pe care am citit-o cândva. Și, după câte știu, nu e vorba decât de hidrogen. Chiar în cazul protonilor ultrafierbinți, căldura produsă nu crește peste măsură. Temperatura scade odată cu depărtarea de fascicolul amplificatorului, astfel încât poate avea loc doar o fuziune limitată. Bineînțeles, suficientă ca să distrugă nava, dar nici nu se pune problema aruncării în aer a oceanelor bogate în hidrogen, de exemplu, chiar dacă o parte a oceanului ar fi ultraîncălzită – și cu siguranță nu dacă ar fi rece.

— Dar dacă aparatul se declanșează din întâmplare în camera unde este depozitat?

— Nu cred că poate fi pornit.

D.G. își desfăcu un pumn, arătând un cub cu latura de doi centimetri, din metal lustruit.

— Din puținul pe care-l cunosc despre asemenea lucruri, acesta este un activator, iar amplificatorul nuclear nu poate face nimic fără el.

— Ești sigur?

— Nu pe de-a-ntregul, dar va trebui pur și simplu să riscăm, fiindcă vreau să duc acest obiect

pe Lumea lui Baley. Acum, să urcăm la bord.

Gladia și cei doi roboți ai ei urcară pasarela și intrară în navă. D.G. îi urmă și avu o scurtă conversație cu unul dintre oamenii lui. Apoi îi spuse Gladiei, dând semne de oboseală:

— Ne va lua vreo două ore să urcăm toate dispozitivele la bord și să ne pregătim de decolare, și fiecare clipă sporește pericolul.

— Pericolul?

— Doar nu crezi că înspăimântătoarea femeie robot e singura de acest fel care poate exista pe Solaria. Sau că amplificatorul nuclear pe care l-am capturat e singurul de acest fel. Cred că va dura destul până ce alți roboți cu aspect uman și alte amplificatoare nucleare să ajungă aici – poate mult timp – dar nu trebuie să contăm pe asta. Și între timp, doamnă, să mergem în cabina dumitale și să discutăm niște afaceri necesare.

— Care-ar fi aceste afaceri necesare, căpitane?

— Ei bine, răspunse D.G., făcându-i semn s-o ia înainte, având în vedere faptul că aş fi putut deveni victimă prin trădare, cred că voi conduce un tribunal neoficial.

28

După ce se așează, gemând puternic, D.G. spuse:

— Ceea ce într-adevăr vreau, este un duș fierbinte, o frecție, o masă bună și puțin somn, dar astea toate vor trebui să aștepte până ce decolăm de pe planetă. Și în cazul dumitale va trebui să așteptăm, doamnă. Totuși, unele lucruri nu vor aștepta... Întrebarea mea este aceasta: unde erai dumneata, Giskard, în timp ce noi toți eram confrunțați cu un pericol considerabil?

Giskard răspunse:

— Căpitane, mie nu mi s-a părut că roboții ar reprezenta vreun pericol, fiindcă au fost lăsați singuri pe planetă. În plus, Daneel a rămas cu dvs.

Daneel spuse:

— Căpitane, ne-am înțeles ca Giskard să meargă în recunoaștere și eu să rămân cu doamna Gladia și cu dumneata.

— V-ați înțeles voi doi, nu-i așa? întrebă D.G. A mai fost întrebare cineva?

— Nu, căpitane, zise Giskard.

— Dacă erai sigur că roboții sunt inofensivi, Giskard, cum explici faptul că două nave au fost distruse?

— Am avut impresia, căpitane, că trebuie să fi rămas ființe umane pe planetă, dar că fac tot posibilul să nu fie văzute de voi. Am vrut să aflu unde sunt și ce fac. Le căutam, acoperind terenul cât de repede puteam. Am întrebare roboții pe care i-am întâlnit.

— Ai găsit vreo ființă umană?

— Nu, căpitane.

— Ai cercetat casa din care a ieșit supraveghetoarea?

— Nu, căpitane, dar eram sigur că în ea nu se află nicio ființă umană. Și acum sunt sigur.

— În ea se afla supraveghetoarea.

— Da, căpitane, dar supraveghetoarea era robot.

— Un robot periculos.

— Spre regretul meu, căpitane, nu mi-am dat seama de asta.

— Simți regretul, nu-i așa?

— Este o exprimare pe care am ales-o ca să descriu efectul asupra circuitelor mele pozitronice. Este o aproximare neprelucrată a termenului pe care se pare că-l folosesc ființele umane, căpitane.

— Cum de nu ți-ai dat seama că un robot poate fi periculos?

— Conform celor Trei Legi ale Roboticii...

— Oprește-te, căpitane, interveni Gladia. Giskard știe doar ce e programat să știe. Niciun robot nu este periculos pentru o ființă umană, dacă nu se dă o luptă mortală între ființele umane, ca robotul să fie nevoit s-o oprească. Într-o asemenea

luptă, fără îndoială că Daneel și Giskard ne-ar fi apărat vătămându-i pe ceilalți cât mai puțin posibil.

— Chiar așa?

D.G. se ciupi de rădăcina nasului.

— Daneel *într-adevăr* ne-a apărat. Ne luptam cu roboți, nu cu ființe umane, așa că nu avea nicio problemă să decidă pe cine apără și până la ce limită. Și totuși, el a avut un uimitor insucces, ținând seama de faptul că cele Trei Legi nu-l împiedică să facă rău roboților. Giskard s-a retras, revenind exact când totul se terminase. E posibil ca între roboți să existe un curent de compasiune? E posibil ca roboții, când apără ființele umane împotriva roboților, să simtă în vreun fel ceea ce Giskard numește „regret” pentru că sunt obligați să o facă și să dea greș – sau să lipsească...

— Nu! izbucni Gladia cu putere.

— Nu? făcu D.G. Ei bine, nu pretind că sunt expert în robotică. Dumneata ești, doamnă Gladia?

— Nu sunt robotician, zise Gladia, dar am trăit toată viața cu roboți. Ceea ce sugerezi dumneata este ridicol. Daneel era gata să-și dea viața pentru mine, iar Giskard ar fi făcut la fel.

— Orice robot ar fi făcut-o?

— Desigur.

— Și totuși această supraveghetoare, această Landaree, era pregătită să mă atace și să mă distrugă. Să presupunem că, într-un mod misterios, a simțit că Daneel, în ciuda aparențelor, e la fel de robot ca și ea – în ciuda aparențelor – și că nu a avut niciun fel de reținere când a fost vorba să-l distrugă. Dar cum se face că m-a atacat pe mine, când e clar că eu sunt ființă umană? A avut ezitări în fața dumitale, recunoscând că ești om, dar nu în fața mea. Cum poate un robot să facă discriminări între noi doi? Poate că nu era chiar robot?

— Era robot, zise Gladia. Sigur că era. Dar... adevărul e că nu știu de ce s-a purtat așa. N-am mai auzit de așa ceva. Presupun doar că Solarienii,

învăţând să construiască roboţi cu aspect uman, i-au proiectat fără protecţia celor Trei Legi, cu toate că aş fi jurat că Solarienii – toţi locuitorii Spaţiului – ar fi ultimii care să procedeze astfel. Solarienii sunt atât de copleşiţi de roboţii lor, încât depind complet de ei – mult mai mult decât oricare dintre ceilalţi locuitori ai Spaţiului – şi de aceea se tem mai mult de ei. În toţi roboţii de pe Solaria au fost încorporate subordonarea şi chiar puţină prostie. Cele Trei Legi erau mai puternice pe Solaria decât în oricare altă parte, nu mai slabe. Şi totuşi nu-mi pot explica altfel purtarea lui Landaree decât presupunând că Prima Lege a fost...

— Scuzaţi-mă, doamnă Gladia, că intervin, zise Daneel. Îmi acordaţi permisiunea de a încerca o explicaţie pentru comportarea supraveghetoarei?

— Cred că e nevoie, spuse D.G. batjocoritor. Doar un robot înţelege alt robot.

— Domnule, zise Daneel, dacă n-o înţelegem pe supraveghetoare, s-ar putea să nu fim în stare să luăm măsuri eficiente în viitor faţă de pericolul de pe Solaria. Cred că am o explicaţie pentru comportarea ei.

— Dă-i drumul, spuse D.G.

— Supraveghetoarea, zise Daneel, nu a luat măsuri imediate împotriva noastră. A stat şi ne-a urmărit un timp, parcă neştiind cum să procedeze. Când dumneata, căpitane, te-ai apropiat şi i te-ai adresat, ea a declarat că nu eşti om şi te-a atacat imediat. Când am intervenit eu şi am strigat că ea e robot, ea a declarat că eu nu sunt om şi m-a atacat imediat şi pe mine. Când doamna Gladia a înaintat, totuşi, ţipând la ea, supraveghetoarea a recunoscut-o ca fiind om şi, un timp, s-a lăsat dominată.

— Da, îmi amintesc toate astea, Daneel. Dar ce înseamnă?

— Am impresia, căpitane, că se poate modifica fundamental comportarea unui robot, fără să te atingi de cele Trei Legi, cu condiţia ca, de exemplu, să modifice definiţia unei fiinţe umane.

La urma urmei, o ființă umană nu e decât ceea ce este definită să fie.

— Chiar așa? Ce consideri *tu* că este o ființă umană?

Daneel nu era impresionat de prezența sau absența sarcasmului. Spuse:

— Am fost construit cu o descriere amănunțită a aspectului și comportării ființelor umane, căpitane. Orice se potrivește cu această descriere este, pentru mine, o ființă umană. Astfel, dumneata ai aspectul și comportarea, în timp ce supraveghetoarea avea aspectul, dar nu comportarea. Pe de altă parte, pentru supraveghetoare însușirea fundamentală a unei ființe umane era vorbirea, căpitane. Accentul Solarian este unul aparte și pentru supraveghetoare ceea ce arăta ca o ființă umană era definit ca ființă umană doar dacă vorbea ca un Solarian. Se pare că orice arăta ca o ființă umană, dar nu vorbea cu accent Solarian, trebuia să fie distrus fără șovăire, ca și orice navă care ar fi purtat asemenea ființe.

D.G. vorbi gânditor:

— S-ar putea să ai dreptate.

— Ai accent de Colonist, căpitane, la fel de deosebit, în felul lui, ca și cel Solarian, dar cele două sunt extrem de diferite. De îndată ce ai vorbit, pentru supraveghetoare te-ai autodefiniți ca nefiind om, iar ea a declarat acest lucru și a atacat.

— Și tu vorbești cu accent Aurorian și ai fost, de asemenea, atacat.

— Da, căpitane, dar doamna Gladia vorbește cu un accent Solarian autentic, astfel încât a fost recunoscută ca fiind om.

D.G. chibzui în tăcere un timp, apoi spuse:

— Această programare a lor este periculoasă, chiar și pentru cei care se folosesc de ea. Dacă un locuitor al Solariei, dintr-un motiv oarecare, se adresează unui astfel de robot într-un mod pe care acesta din urmă nu-l consideră a fi accent Solarian autentic, acel locuitor al Solariei va fi atacat

imediat. Dacă aş fi Solarian, mi-ar fi teamă să mă apropiu de un asemenea robot. Chiar efortul meu de a vorbi Solariana pură ar duce la respingerea şi uciderea mea.

— Sunt de acord, căpitane, şi îmi închipui că asta e motivul pentru care cei ce fabrică roboţi nu limitează, de obicei, definiţia unei fiinţe umane, ci o lasă cât mai cuprinzătoare cu putinţă. Totuşi, Solarienii au plecat de pe planetă. S-ar părea că faptul că roboţii supraveghetori au această programare periculoasă este cel mai bun semn că Solarienii au plecat într-adevăr şi nu sunt aici să înfrunte pericolul. Solarienii, s-ar zice, sunt preocupaţi doar ca oricine nu e Solarian să nu aibă voie să pună piciorul pe planetă.

— Nici măcar alţi locuitori ai Spaţiului?

— Cred, căpitane, că ar fi greu de definit în aşa fel o fiinţă umană încât să includă zecile de accente diferite din Spaţiu şi să excludă zecile de accente diferite ale Coloniştilor. Restrângerea definiţiei doar la accentul Solarian distinctiv este şi aşa destul de grea.

— Eşti foarte inteligent, Daneel, zise D.G. Eu nu sunt de acord cu roboţii; desigur, n-am nimic cu ei în sine, ci cu influenţa nefastă asupra societăţii. Şi totuşi, cu un robot ca tine alături, aşa cum ai fost cândva alături de Strămoş...

Gladia îl întrerupse:

— Mă tem că nu, D.G., Daneel nu va fi niciodată făcut cadou, nici vândut, nici luat cu forţa.

D.G. îşi ridică o mână, zâmbind a negaţie:

— Visam doar, doamnă Gladia. Te asigur că legile de pe Lumea lui Baley ar face de neconceput faptul ca eu să am un robot.

— Îmi dai voie, căpitane, să adaug câteva cuvinte? întrebă Giskard brusc.

D.G. spuse:

— A, robotul care a reuşit să evite acţiunea şi care s-a întors când totul se terminase cu bine.

— Regret că lucrurile par să stea așa cum ai declarat. Cu toate acestea, căpitane, îmi dai voie să adaug câteva cuvinte?

— Ei bine, dă-i drumul.

— S-ar părea, căpitane, că hotărârea dumitale de a o lua pe doamna Gladia cu dumneata în această expediție a avut rezultate foarte bune. Dacă ea n-ar fi fost de față și te-ai fi aventurat în explorare doar cu membri ai echipajului navei, ați fi fost toți uciși repede și nava distrusă. Doar capacitatea doamnei Gladia de a vorbi ca un locuitor al Solariei și curajul ei de a o înfrunta pe supraveghetoare a schimbat rezultatul.

— Nu chiar, spuse D.G., pentru că am fi fost toți distruși, poate chiar și doamna Gladia, dacă nu s-ar fi întâmplat ca supraveghetoarea să fie brusc inactivată.

— Nu a fost întâmplător, căpitane, zise Giskard, și este foarte puțin probabil ca vreun robot să fie dezactivat spontan. Trebuie să existe un motiv pentru această dezactivare și pot sugera o posibilitate. Doamna Gladia i-a ordonat de câteva ori robotului să se oprească, după cum mi-a spus prietenul Daneel, dar instrucțiunile după care funcționa supraveghetoarea erau mult mai puternice. Cu toate acestea, acțiunile doamnei Gladia au dus la slăbirea hotărârii supraveghetoarei, căpitane. Faptul că doamna Gladia era, fără îndoială, o ființă umană chiar și după definiția supraveghetoarei, și că acționa în așa fel încât s-o provoace pe supraveghetoare să-i facă un rău – chiar s-o ucidă – a slăbit-o și mai mult. Astfel, în clipa decisivă, cele două cerințe contrare – de a distruge ființele neumane și de a se abține să vatăme ființele umane – s-au echilibrat și robotul a înghețat, incapabil să mai reacționeze. Circuitele s-au ars.

Gladia își împreună sprâncenele într-o încruntare uimită:

— Dar... începu ea și apoi se opri.

Giskard continuă:

— Mă gândesc că ar fi bine să informezi oamenii din echipaj despre asta. Ar putea îndepărta neîncrederea lor față de doamna Gladia, dacă le explici și subliniezi ce au însemnat inițiativa și curajul ei pentru fiecare dintre ei în parte, de vreme ce au rămas în viață. De asemenea, le-ar forma o părere excelentă despre propria dumitale intuiție, fiindcă ai insistat ca ea să se afle la bord, poate chiar împotriva sfaturilor propriilor dumitale ofițeri.

D.G. slobozi un hohot de râs:

— Doamnă Gladia, înțeleg acum de ce nu vrei să te desparți de acești roboți. Nu numai că sunt la fel de inteligenți ca ființele umane, dar sunt exact la fel de vicleni. Te felicit pentru că-i ai... Și acum, dacă nu vă supărați, trebuie să grăbesc echipajul. Nu vreau să stau pe Solaria nicio clipă mai mult decât trebuie. Și vă promit că nu veți mai fi deranjați ore întregi. Știu că aveți nevoie de refacere și odihnă, la fel ca și mine.

După ce plecă, Gladia rămase o vreme gânditoare, apoi se întoarse către Giskard și-i vorbi în Auroriana obișnuită, o versiune convențională a limbii galactice standard, larg răspândită pe Aurora și greu de înțeles pentru cineva care nu era Aurorian:

— Giskard, ce înseamnă toată prostia asta despre arderea circuitelor?

— Doamnă, răspunse Giskard, am avansat-o doar ca pe o posibilitate și nimic altceva. M-am gândit că e bine să subliniez rolul dvs. în distrugerea supraveghetoarei.

— Dar cum îți închipui că el va crede că un robot se poate arde așa de ușor?

— Se pricepe foarte puțin la roboți, doamnă. O fi făcând el comerț cu ei, dar vine de pe o lume care nu-i folosește.

— Dar eu știu multe despre ei, și tu la fel. Supraveghetoarea n-a dat niciun semn că ar avea

circuitele oscilante, nu a avut nicio dezechilibrare, nicio tremurătură, nicio dificultate de comportament. Pur și simplu s-a oprit.

Giskard spuse:

— Doamnă, pentru că nu cunoaștem exact indicațiile cu care a fost proiectată supraveghetoarea, va trebui să ne mulțumim cu ignoranța în ceea ce privește motivul care stă în spatele acestei dezactivări.

Gladia dădu din cap:

— Cu toate acestea, este uimitor.

**Partea a treia –
LUMEA LUI BALEY**

8. Lumea colonistului

29

Nava lui D.G. se afla din nou în spațiu, înconjurată de imuabilitatea veșnică a vidului nesfârșit. Pentru Gladia, care nu-și revenise complet după tensiunea provocată de gândul că s-ar putea ivi pe neașteptate o altă supraveghetorie — cu un alt amplificator —, nu era destul de repede. Faptul că ar fi fost o moarte rapidă, dacă s-ar fi întâmplat, o moarte pe nesimțite, nu o mângâia prea mult. Încordarea strica ceea ce altfel ar fi fost un duș bun, alături de diferite alte mijloace de recâștigare a liniștii.

De-abia după decolarea propriu-zisă, după ce se auzi bâzâitul moale, îndepărtat, al jeturilor protonice, se liniști ca să adoarmă. Ciudat, se gândi ea, în timp ce conștiința începuse să i se estompeze, că se simțea mai în siguranță în spațiu decât pe planeta tinereții ei, că pleca a doua oară de pe Solaria chiar și mai bucuroasă decât o făcuse prima oară. Dar Solaria nu mai era lumea tinereții ei. Era o planetă fără nimic omenesc, păzită de parodii diforme ale umanității, roboți cu aspect uman care își bătuseră joc de bunul Daneel și de înțeleptul Giskard.

Până la urmă adormi și Daneel și Giskard putură, din nou, să-și vorbească, în timp ce stăteau de pază.

Daneel zise:

— Prietene Giskard, sunt foarte sigur că tu ești cel care a distrus-o pe supraveghetorie.

— Era clar că altă soluție nu exista, prietene Daneel. A fost o simplă întâmplare că am sosit la

timp, pentru că eram ocupat în totalitate să caut ființe umane și n-am găsit nici una. Și nici n-aș fi înțeles ce se întâmplă, dacă n-ar fi fost furia și disperarea doamnei Gladia. Pe acestea le-am simțit de la distanță și de aceea m-am grăbit să ajung la fața locului – exact la timp. În această privință, doamna Gladia a salvat *într-adevăr* situația, cel puțin în ceea ce privește viața căpitanului și a ta. Cred că, totuși, aș fi salvat nava, chiar dacă aș fi sosit prea târziu să vă salvez pe voi.

Se opri o clipă și apoi adăugă:

— Aș fi considerat extrem de neplăcut, prietene Daneel, dacă aș fi ajuns prea târziu să te salvez.

— Mulțumesc, prietene Giskard, zise Daneel pe un ton serios și convențional. Mă bucur că nu te-a intimidat aspectul uman al supraveghetoarei. Asta mi-a încetinit reacțiile, așa cum aspectul meu le-a încetinit pe ale ei.

— Prietene Daneel, aspectul ei fizic nu însemna nimic pentru mine, fiindcă mi-am dat seama de schema ei de gândire. Felul ei de a gândi era atât de limitat și de diferit de toată gama tipurilor umane, încât n-am avut nevoie de vreun efort prea mare ca s-o identific cu precizie. Era atât de evident că nu e om, încât am acționat imediat. De fapt, nu mi-am dat seama de acțiunea mea până ce n-am înfăptuit-o.

— M-am gândit eu, prietene Giskard, dar am vrut să-mi confirmi, ca să nu interpretez greșit. Atunci, să presupun că nu te simți deloc tulburat pentru că ai ucis ceea ce părea a fi o ființă umană?

— Nu, de vreme ce era robot.

— Eu am impresia că, dacă aș fi reușit s-o distrug, aș fi suferit o obstrucție a fluxului pozitronic liber, indiferent cât de bine am înțeles că era robot.

— Nu se poate face abstracție de înfățișarea umană, prietene Daneel, când e singura după care se poate aprecia direct. Imaginea e prioritară gândului, deducției. Numai pentru că i-am putut

studia structura mentală și m-am concentrat asupra ei am putut face abstracție de aspectul ei fizic.

— Judecând după structura ei mentală, cum crezi că s-ar fi simțit supraveghetoarea dacă ne-ar fi distrus?

— I se dăduseră indicații extrem de precise, așa că în circuitele ei nu exista nicio îndoială că tu și căpitanul nu erați oameni, după definiția ei.

— Dar ar fi putut-o distruge și pe doamna Gladia.

— De asta nu putem fi siguri, prietene Daneel.

— Dacă ar fi făcut așa ceva, prietene Giskard, ar fi supraviețuit? Ce poți spune?

Giskard tăcu multă vreme.

— Am avut timp insuficient ca să-i studiez tiparul gândirii. Nu știu ce reacție ar fi avut dacă ar fi ucis-o pe doamna Gladia.

— Dacă mă pun în locul supraveghetoarei – vocea lui Daneel tremură și scăzu în intensitate – cred că aș putea ucide o ființă umană ca să salvez viața altei ființe umane, pe care, dintr-un motiv oarecare, ar fi necesar s-o salvez. Cu toate acestea, acțiunea ar fi grea și dăunătoare. Să ucid o ființă umană doar ca să distrug ceva ce mie mi se pare că nu e om, ar fi de neconceput.

— Ea a amenințat doar. Nu și-a dus amenințarea până la capăt.

— Ar fi făcut-o, prietene Giskard?

— De unde să știm, dacă nu cunoaștem felul indicațiilor pe care le-a primit?

— Crezi că aceste instrucțiuni ar fi putut nesocoti întru totul Prima Lege?

Giskard spuse:

— Văd că toată discuția a avut drept scop numai această problemă. Te sfătuiesc să nu mergi mai departe.

Daneel se încăpățâna:

— Mă voi exprima prin fraze condiționale, prietene Giskard. Cu siguranță că ceea ce nu poate fi exprimat ca real, poate fi exprimat sub formă de

presupunere. *Dacă* indicațiile puteau fi limitate prin definiții și condiții, *dacă* indicațiile puteau fi explicate suficient de riguros, *ar fi posibil* să ucizi o ființă umană pentru un scop mai puțin copleșitor decât salvarea vieții unei alte ființe umane?

— Nu știu, dar cred că s-ar putea, răspunse Giskard fără vigoare.

— Dar atunci, *dacă* bănuiala ta ar fi corectă, ar însemna că se poate neutraliza Prima Lege în anumite condiții. Prima Lege, *în acest caz*, și deci cu siguranță și celelalte Legi, *s-ar putea* modifica până la desființare. Legile, chiar Prima Lege, n-ar mai fi ceva absolut, ci orice ar considera cei care proiectează roboți.

Giskard spuse:

— E destul, prietene Daneel. Nu merge mai departe.

— Mai e un pas, prietene Giskard. Partenerul Elijah ar fi făcut și acest pas.

— Era ființă umană. Putea s-o facă.

— Trebuie să încerc. *Dacă* Legile Roboticii – chiar Prima Lege – nu sunt absolute și *dacă* ființele umane le pot modifica, n-ar fi posibil ca, *poate*, în anumite condiții, noi înșine să le mod...

Se opri.

Giskard zise încet:

— Nu merge mai departe.

Daneel spuse, o ușoară ezitare voalându-i glasul:

— Nu merg mai departe.

Multă vreme fu liniște. Cu greu se risipiră disonanțele din circuitele pozitronice ale fiecăruia dintre ei.

În cele din urmă, Daneel vorbi:

— Mi-a venit altă idee. Supraveghetoarea era periculoasă nu numai din cauza indicațiilor pe care le primise, ci și din pricina înfățișării ei. Ne-a blocat, pe mine și pe căpitan, și putea induce în eroare ființele umane în general, așa cum și eu, fără să vreau, l-am păcălit pe navigatorul de rangul

întâi, Niss. E clar că, la început, nu și-a dat seama că sunt robot.

— Și ce reiese de aici, prietene Daneel?

— Pe Aurora, la Institutul de Robotică, s-au construit câțiva roboți cu înfățișare umană sub conducerea doctorului Amadiro, după ce s-au obținut proiectele de la dr. Fastolfe.

— Asta se știe.

— Ce s-a întâmplat cu acei roboți cu aspect uman?

— Proiectul a eșuat.

— Asta se știe, spuse Daneel la rândul lui. Dar nu dă răspuns la întrebare. Ce s-a întâmplat cu acei roboți cu aspect uman?

— Se presupune că au fost distruși.

— Nu e neapărat nevoie ca o asemenea presupunere să fie corectă. Au fost ei într-adevăr distruși?

— Așa ar fi fost înțelept. Ce altceva să faci cu niște rebuturi?

— De unde știm că roboții cu aspect uman au fost niște rebuturi, exceptând faptul că au fost retrași?

— Nu ajunge, dacă au fost retrași și distruși?

— N-am spus „și distruși”, prietene Giskard. Asta e mai mult decât știm. Știm doar că au fost retrași.

— Dar ce altceva ar fi fost, dacă nu erau rebuturi?

— Și dacă *nu* erau rebuturi, n-ar putea exista alt motiv pentru care să fi fost retrași?

— Nu-mi imaginez nici unul, prietene Daneel.

— Mai gândește-te, prietene Giskard. Ține minte că vorbim acum de roboții cu aspect uman despre care, credem, ar putea fi periculoși chiar din cauza naturii lor umane. În discuția anterioară noi am presupus că pe Aurora se pregătește un plan pentru înfrângerea Coloniștilor – drastică, sigură și totală. Am tras concluzia că planul acesta este

îndreptat asupra Pământului. Am dreptate până aici?

— Da, prietene Daneel.

— Atunci, nu s-ar putea ca în centrul acestui plan să se afle dr. Amadiro? În ultimele douăzeci de decade, antipatia lui față de Pământ a fost evidentă. Și dacă dr. Amadiro a construit mai mulți roboți cu aspect uman, unde au fost trimiși aceștia, dacă nu s-au mai văzut? Nu uita că dacă roboticienii de pe Solaria pot denatura cele Trei Legi, și cei de pe Aurora pot face la fel.

— Sugerezi, prietene Daneel, că roboții cu aspect uman au fost trimiși pe Pământ?

— Exact. Ca să-i înșele pe Pământeni prin aspectul lor uman și să facă posibilă ceea ce dr. Amadiro intenționează să fie lovitura lui contra Pământului.

— Nu ai nicio dovadă pentru asta.

— Și totuși, e posibil. Gândește-te singur la etapele argumentării.

— Dacă ar fi așa, ar trebui să mergem pe Pământ. Ar trebui să fim acolo și să prevenim cumva dezastrul.

— Da, așa e.

— Dar nu putem merge dacă nu merge doamna Gladia, iar asta e puțin probabil.

— Dacă-l poți influența pe căpitan să ducă nava asta pe Pământ, doamna Gladia n-ar avea altă alegere decât să meargă și ea.

— Nu pot fără să-l vatăm, zise Giskard. Este ferm hotărât să meargă pe propria lui planetă, Lumea lui Baley. Trebuie să-i influențăm călătoria spre Pământ – dacă putem – după ce termină ce are de gând să facă pe Lumea lui Baley.

— După aceea poate fi prea târziu.

— N-am încotro. Nu trebuie să fac rău unei ființe umane.

— Dacă e prea târziu, prietene Giskard, gândește-te ce ar însemna asta.

— Nu mă pot gândi ce înseamnă asta. Știu doar că nu pot face rău unei ființe umane.

— Atunci, Prima Lege e insuficientă și noi trebuie...

Nu putu continua și ambii roboți se cufundară într-o tăcere neputincioasă.

30

Lumea lui Baley se zărea încet, pe măsură ce nava se apropia de ea. Gladia o privea cu atenție din cabina ei: pentru prima oară vedea o planetă a Coloniștilor.

Când D.G. o anunțase, protestase față de această întrerupere, dar el dăduse din umeri râzând:

— Ce vrei, doamna mea? Trebuie să duc arma asta de la oamenii dumitale – accentuase ușor pe „dumitale” – la oamenii mei. Și trebuie să le și dau raportul.

Gladia vorbi cu răceală:

— Permiseunea să mă duci pe Solaria ți-a fost acordată de Consiliul Aurorei, cu condiția să mă duci înapoi.

— De fapt, nu e așa, doamna mea. Poate a fost o înțelegere neoficială în privința asta, dar nu există nimic scris. Nicio înțelegere oficială.

— O înțelegere neoficială m-ar obliga *pe mine* – sau pe orice om civilizat, D.G.

— Sunt sigur, doamnă Gladia, dar noi, Neguțătorii, trăim din bani și din semnături scrise pe documente legale. Niciodată, în niciun caz, n-aș încălca un contract scris sau n-aș refuza să fac un lucru pentru care am fost plătit.

Gladia își înălță bărbia:

— Asta e cumva o aluzie la faptul că trebuie să te plătesc, dacă vreau să mă duci acasă?

— Doamnă!

— Haida-de, D.G. Nu face pe indignatul cu mine. Dacă trebuie să fiu prizonieră pe planeta

dumitale, zi așa și spune-mi de ce. Să știu exact cum stau.

— Nu ești și nu vei fi prizoniera mea. De fapt, voi respecta această înțelegere nescrisă. Te *voi duce* acasă – până la urmă. Oricum, mai întâi trebuie să merg pe Lumea lui Baley și dumneata trebuie să vii cu mine.

— De ce trebuie să vin cu dumneata?

— Oamenii de pe planeta mea vor dori să te cunoască. Ești eroina de pe Solaria. Nu-i poți lipsi de șansa de a te aclama până ce vor răguși. În afară de asta, ai fost bună prietenă cu Strămoșul.

— Ce știu ei – sau cred că știu – despre asta? Întrebă Gladia tăios.

D.G. rânji:

— Nimic jignitor, te asigur. Ești o legendă, iar legende depășesc realitatea – deși, recunosc, pentru o legendă ar fi ușor să te întreacă, doamna mea – și sunt mult mai nobile. În mod obișnuit, nu te-aș dori pe planetă, pentru că nu te-ai ridica la înălțimea legendei. Nu ești destul de înaltă, destul de frumoasă, destul de impunătoare. *Dar* când se va afla povestea de pe Solaria, vei întruni brusc toate condițiile. De fapt, s-ar putea să nu te lase să pleci. Ține minte că vorbim despre Lumea lui Baley, planeta pe care povestea Strămoșului este luată mai în serios decât pe oricare alta – și dumneata faci parte din poveste.

— N-o să te folosești de asta ca să mă ții în închisoare.

— Îți promit că n-o voi face. Și-ți promit că te voi duce acasă – când voi putea.

Cumva Gladia nu mai era chiar atât de indignată cât simțea că e îndreptățită să fie. Voia, totuși, să vadă cum arată o planetă colonizată și, la urma urmei, asta era chiar lumea lui Elijah Baley. O întemeiase fiul lui. Elijah însuși își petrecuse aici ultimele decade. Pe Lumea lui Baley erau urmele lui – numele planetei, urmașii lui, legenda lui. Așa că privi planeta – și se gândi la Elijah.

Nu zări mare lucru și se simți dezamăgită. Nu erau multe de văzut prin pătura de nori ce acoperea planeta. Din relativ mica ei experiență de călătoare prin spațiu, avea impresia că pătura de nori e mai groasă decât de obicei pentru planetele locuite. Asolizarea urma în câteva ore și...

Becul de avertizare pâlpâi și Gladia se grăbi să apese pe butonul AȘTEAPTĂ, ca răspuns. După câteva clipe, apăsă pe INTRĂ.

Intră D.G., zâmbind.

— E un moment nepotrivit, doamna mea?

— Nu chiar, zise Gladia. Nu trebuie decât să-mi pun mănușile și filtrele nazale. Cred că ar trebui să le port tot timpul, dar au devenit plictisitoare și, într-un fel, a început să mă preocupe mai puțin infecția.

— Obişnuința naște disprețul, doamna mea.

— Să nu-i spunem dispreț, zise Gladia, pomenindu-se că zâmbește.

— Mulțumesc, spuse D.G. Vom ateriza în curând, doamnă, și ți-am adus o pelerină, sterilizată cu grijă și amplasată în acest sac din material plastic, așa că n-a mai fost atinsă de mâini de Colonist. Trebuie doar s-o porți. N-o să ai nicio problemă și o să vezi că acoperă totul, în afară de nas și ochi.

— Doar pentru mine, D.G.?

— Nu, nu, doamna mea. Toți purtăm așa ceva când ieșim afară în perioada asta a anului. În capitala noastră e iarnă acum și e frig. Trăim pe o planetă destul de rece – pătură groasă de nori, precipitații multe, adesea ninge.

— Chiar și în regiunile tropicale?

— Nu, acolo în general este cald și uscat. Populația s-a concentrat totuși în regiunile mai reci. Ne cam place așa. Este înviorător și mobilizator. Mările, care au fost populate cu forme de viață de pe Pământ, sunt bogate, așa că peștii și

alte ființe s-au înmulțit din abundență. Prin urmare, chiar dacă pământul arabil este puțin și nu vom fi niciodată grâнарul Galaxiei, hrana nu lipsește. Verile sunt scurte, dar foarte fierbinți, și atunci plajele sunt foarte aglomerate, deși s-ar putea să le consideri neinteresante, pentru că avem o interdicție categorică în privința nudismului.

— Pare să fie o climă deosebită.

— E vorba de distribuția uscatului și a apei, o orbită planetară ceva mai excentrică decât de obicei și alte câteva lucruri. Sincer să fiu, nu mă deranjează.

Ridică din umeri:

— Nu e domeniul meu de interes.

— Ești Neguțător. Îmi închipui că lipsești mult de pe planetă.

— Așa e, dar nu m-am făcut Neguțător ca să fug de pe ea. Îmi place aici. Și totuși, poate că mi-ar plăcea mai puțin dacă aş sta mai multă vreme. Dacă o luăm așa, condițiile aspre de pe Lumea lui Baley au un scop important. Încurajează comerțul. De pe Lumea lui Baley pleacă oameni care cutreieră mările pentru hrană și e o oarecare asemănare între a naviga pe mări și a naviga prin spațiu. Aș spune că o treime din toți Neguțătorii care frecventează căile spațiale sunt de pe Lumea lui Baley.

— Pari pe jumătate nebun, D.G., zise Gladia.

— Zău? Chiar în clipa asta eu gândesc despre mine că sunt într-o dispoziție bună. Am motive să fiu. Și dumneata ai motive să fii.

— Oh?

— E clar, nu-i așa? Am scăpat cu viață de pe Solaria. Știm exact în ce constă pericolul Solarian. Am pus stăpânire pe o armă neobișnuită care ar trebui să se afle în atenția armatei noastre. Iar dumneata vei fi eroina Lumii lui Baley. Persoanele oficiale de pe planetă cunosc deja mersul evenimentelor și sunt nerăbdătoare să te întâmpine. De aceea ești eroina de pe această navă.

Aproape fiecare om de la bord s-a oferit să-ți aducă pelerina aceasta. Toți vor să vină mai aproape și să se scalde în aura dumitale, ca să spun așa.

— Ce schimbare, făcu Gladia sec.

— Categorie. Niss – omul din echipaj pe care Daneel al dumitale l-a pedepsit...

— Îmi amintesc bine, D.G.

— E nerăbdător să-și ceară scuze. Și să-i aducă pe cei patru colegi ai lui, ca să-și ceară și ei scuze. Și să-l pocnească, de față cu dumneata, pe acela dintre ei care a vorbit ce nu trebuie. Nu e un om rău, doamna mea.

— Sunt convinsă că nu e. Asigură-l că e iertat și incidentul uitat. Și dacă dumneata aranjezi lucrurile, eu voi... voi da mâna cu el și poate și cu alții, înainte de a debarca. Dar nu trebuie să-i lași să se înghesuie în jurul meu.

— Înțeleg, dar nu-ți pot garanta că n-o să fie ceva înghesuială în Baleytown – asta e capitala Lumii lui Baley. N-ai cum să-i împiedici pe unii oficiali din guvern să încerce dobândirea de avantaje politice din faptul de a fi văzuți cu dumneata, în timp ce zâmbesc și fac plecăciuni.

— Pe Jehova! Cum ar fi spus Strămoșul dumitale.

— Să nu spui asta după ce aterizăm, doamnă. Este o expresie rezervată pentru el. Dacă o rostește oricine altcineva, e considerat de prost gust. Vor fi discursuri și zâmbete și tot felul de formalități fără rost. Îmi pare rău, doamna mea.

Ea rosti gânditoare:

— M-aș descurca fără astea, dar presupun că n-am cum le împiedica.

— Nici gând, doamna mea.

— Cât timp va dura totul?

— Până ce se plictisește lumea. Poate câteva zile, dar intervalul poate varia.

— Și cât timp vom rămâne pe planetă?

— Până ce mă plictisesc *eu*. Îmi pare rău, doamna mea, dar am multe de făcut – locuri de mers, prieteni de văzut...

— Femei cu care să faci dragoste.

— Vai de slăbiciunea morală umană, zise D.G., zâmbind larg.

— Faci de toate, dar nu te plângi.

— O slăbiciune: nu mă pot plânge.

Gladia zâmbi:

— Nu ești chiar întreg la minte, nu-i așa?

— N-am pretins niciodată că aș fi. Dar, lăsând asta la o parte, trebuie să țin seama și de unele lucruri plicticoase, ca de exemplu faptul că ofițerii mei și echipajul ar dori să-și vadă familiile și prietenii *lor*, să doarmă pe săturate și să se distreze puțin cu ce le oferă planeta. Și, dacă ții seama de sentimentele obiectelor neînsuflețite, nava va trebui reparată, curățată, reîncărcată și reaprovizionată. Nimicuri de felul ăsta.

— Cât timp vor dura toate aceste nimicuri?

— Poate câteva luni. Cine știe?

— Și ce voi face eu între timp?

— Poți vizita planeta noastră, poți să-ți lărgești orizontul.

— Dar planeta voastră nu este tocmai locul de joacă al Galaxiei.

— Întru totul adevărat, dar vom încerca să-ți păstrăm interesul treaz.

Își privi ceasul:

— Încă un avertisment, doamna mea. Nu-ți pomeni vârsta.

— Ce motiv aș avea s-o fac?

— S-ar putea ivi o referire întâmplătoare. Vei fi rugată să rostești câteva cuvinte și ai putea spune, de exemplu: „În cele peste douăzeci și trei de decade de viață, n-am fost niciodată mai fericită să cunosc pe cineva decât sunt acum să-i cunosc pe oamenii de pe Lumea lui Baley.” Dacă vei fi tentată să rostești ceva asemănător acestei fraze de început, stăpânește-te.

— Așa voi face. Oricum, nu am nicio intenție să mă dedau la hiperbole. Dar, la o adică, de ce nu?

— Pur și simplu pentru că e mai bine ca ei să nu-ți cunoască vârsta.

— Dar ei îmi *cunosc* vârsta, nu-i așa? Știu că am fost prietena Strămoșului dumitale și știu cu cât timp în urmă a trăit. Sau ei trăiesc cu impresia – îl privi pieziș – că sunt o urmașă îndepărtată a *acelei* Gladia?

— Nu, nu, știu cine ești și știu câți ani ai, dar o știu doar cu mintea – se bătu cu degetele peste frunte – și puțină lume are minți care gândesc, așa cum poate ai observat.

— Da, am observat. Chiar și pe Aurora.

— Asta-i bine. N-aș vrea să fie Coloniștii deosebiți în privința asta. Păi, atunci, arăți ca la – se opri, prudent – patruzeci, poate patruzeci și cinci, iar ei te vor accepta ca atare, din burtă, unde se află localizat mecanismul de gândire al oamenilor obișnuiți. *Dacă* nu aduci vorba de vârsta dumitale reală.

— Chiar are vreo importanță?

— Tu ce crezi? Uite, un Colonist obișnuit chiar nu vrea roboți. Nu-i plac deloc roboții, nu-i dorește deloc. În privința asta suntem mulțumiți că ne deosebim de cei din Spațiu. Cu viața lungă e altceva. Patruzeci de decade este considerabil mai mult decât zece.

— De fapt, puțini dintre noi ajung la vârsta de patruzeci de decade.

— Și puțini dintre noi ajung, de fapt, la vârsta de zece decade. Noi propovăduim avantajul vieții scurte – calitate față de cantitate, evoluție accelerată, o planetă care se schimbă continuu – dar nimic nu-i face mai fericiți pe oameni în privința celor zece decade dacă își pot imagina că ar putea trăi patruzeci, așa că de la un punct, propaganda reacționează ca un bici pe spate și e cel mai bine să nu pomenști de asta. După cum îți poți da seama, ei nu văd prea des locuitori ai

Spațiului, așa că nu au prilejul să scrâșnească din dinți fiindcă aceștia arată tineri și viguroși, chiar dacă sunt de două ori mai bătrâni decât cel mai bătrân Colonist care a trăit vreodată. Vor vedea asta la *dumneata* și dacă se vor gândi, faptul îi va deranja.

Gladia spuse cu amărăciune:

— N-ai vrea să le țin un discurs și să le spun exact ce înseamnă patruzeci de decade? Să le spun câți ani supraviețuiește cineva speranței de la început, ca să nu mai vorbesc de prieteni și cunoștințe. Să le vorbesc despre copiii și familia care nu au niciun rost; despre nesfârșitul du-te-vino al soților, unul după altul, despre amestecul confuz de legături întâmplătoare dintre două căsătorii și din timpul căsniciei; despre venirea unui timp când ai văzut tot ce voiai să vezi și ai auzit tot ce voiai să auzi și ți se pare imposibil să mai ai gânduri noi, despre felul în care uiți ce înseamnă emoția și descoperirea și afli în fiecare an că plictiseala poate deveni mult mai puternică?

— Oamenii de pe Lumea lui Baley nu vor crede așa ceva. Nu știu dacă eu cred. Asta simt toți locuitorii Spațiului, sau ai inventat totul?

— Sunt sigură doar de ceea ce simt eu, dar i-am observat pe alții cum decad pe măsură ce înaintează în vârstă; am văzut cum devin tot mai acri și ambițiile lor tot mai meschine; și cum îi cuprinde nepăsarea.

D.G. își strânse buzele și deveni serios.

— Rata sinuciderilor este mare printre cei din Spațiu? N-am auzit niciodată că ar fi așa.

— De fapt, este zero.

— Dar asta nu se potrivește cu ceea ce spui.

— Gândește-te! Suntem înconjurați de roboți care sunt destinați să ne țină în viață. Este imposibil să ne sinucidem, când roboții noștri, extrem de atenți și de activi, sunt veșnic în preajma noastră. Nu cred că vreunul dintre noi s-ar gândi vreodată să încerce. Eu însămi nici n-aș visa așa

ceva, fie și numai pentru că n-aș suporta să mă gândesc ce-ar însemna asta pentru toți roboții mei de acasă, mai ales pentru Daneel și Giskard.

— Ei nu sunt vii, de fapt, știi? Nu au sentimente.

Gladia dădu din cap:

— Vorbești așa numai pentru că n-ai trăit niciodată cu ei. Oricum, cred că supraapreciezi dorința de viață lungă la poporul dumitale. *Dumneata* îmi cunoști vârsta, *dumneata* vezi cum arăt, și totuși asta nu te deranjează.

— Fiindcă sunt convins că Lumile din Spațiu trebuie să degenereze și să moară, că Lumile colonizate sunt, de fapt, speranța pentru viitorul omenirii și că însușirea noastră de a trăi puțin este cea care îl asigură. După ce am ascultat ceea ce tocmai ai spus, presupunând că e adevărat, sunt și mai încredințat de asta.

— Nu fi prea sigur. Se pot ivi propriile voastre probleme de nerezolvat – dacă nu le aveți deja.

— Fără îndoială că este posibil, doamna mea, dar acum trebuie să te părăsesc. Nava navighează paralel cu coasta, pentru asolizare, iar eu trebuie să mă holbez într-un mod cât mai inteligent la computerul care conduce operația, altfel nimeni nu va crede că sunt căpitan.

Ieși, iar ea rămase un timp cu gândurile duse, posomorâtă, în vreme ce trăgea cu degetele de folia de plastic ce acoperea pelerina.

Pe Aurora ajunsese la un oarecare echilibru, la un mod de a permite vieții să treacă în liniște. Prânz după prânz, zi după zi, anotimp după anotimp, toate trecuseră și liniștea aproape că o izolase de așteptarea lipsită de perspectivă a ultimei aventuri care mai exista, cea finală, a morții.

Iar acum fusese pe Solaria și trezise amintirile unei copilării ce trecuse demult, într-o lume ce trecuse demult, astfel încât liniștea fusese sfârșită – poate pentru totdeauna – și ea se găsea

expusă fără apărare la grozăvia vieții ce continua. Ce putea înlocui liniștea pierdută?

Observă ochii lui Giskard, cu strălucirea lor ștearsă, îndreptați asupra ei și spuse:

— Ajută-mă să ies din încurcătură, Giskard.

32

Era frig. Cerul era acoperit de nori cenușii și în aer strălucea o ninsoare foarte slabă. Fulgi mici se învolburau ușor în vânt și, dincolo de aerodrom, Gladia văzu troiene.

Din loc în loc se adunaseră grupuri mari de oameni, pe care barierele îi împiedicau să vină prea aproape. Toți purtau pelerine de diverse tipuri și culori și toți păreau umflați în partea de sus, transformând omenirea într-o aglomerație de obiecte informe cu ochi. Câteva aveau vizoare care le străluceau transparente pe chipuri.

Gladia își apăsă mâna înmănușată pe față. Cu excepția nasului, îi era destul de cald. Pelerina făcea mai mult decât s-o izoleze; părea să emită căldură proprie. Privi în spate. Daneel și Giskard erau aproape, fiecare dintre ei purtând câte o pelerină.

La început protestase:

— Nu au nevoie de pelerine. Nu simt frigul.

— Sunt sigur că nu-l simt, spusese D.G., dar spui că nu mergi nicăieri fără ei, iar noi nu ne-am simți bine dacă Daneel s-ar expune frigului. Ar părea contra naturii. Nici nu dorim să stârnim dușmănia arătând prea fățiș că dumneata ai roboți.

— Trebuie să știe că am roboți cu mine, iar fața lui Giskard îl va trăda – chiar și cu pelerină.

— S-ar putea, zise D.G., dar sunt șanse să nu se gândească la asta dacă nu sunt siliți s-o facă – așa că să nu-i silim.

Acum D.G. îi făcu semn să se urce într-o mașină de teren cu acoperișul și părțile laterale

transparente.

— Vor dori să te vadă în timpul călătoriei, doamna mea, spuse el zâmbind.

Gladia se așază într-o parte, iar D.G. în cealaltă.

— Sunt co-erou, zise el.

— Ții la asta?

— O, da. Înseamnă o primă pentru echipajul meu și o posibilă avansare pentru mine. Nu disprețuiesc așa ceva.

Daneel și Giskard intrară și se așezară pe bancheta aflată vizavi de cele două ființe umane. Daneel stătea în fața Gladiei; Giskard stătea în fața lui D.G.

Înainte lor era o mașină de teren netransparentă, iar în spatele lor vreo duzină de alte vehicule. Dinspre mulțimea adunată grămadă răsunau ovații și se vedea o pădure de brațe ridicate. D.G. zâmbi, ridică o mână în semn de răspuns și o îndemnă pe Gladia să facă la fel. Ea dădu din mână, de formă. În mașină era cald și nasul i se dezghețase.

Spuse:

— Geamurile astea au o strălucire cam neplăcută. Nu poate fi îndepărtată?

— Fără îndoială, dar nu o vom face, zise D.G. Este un câmp de forță reglat discret. Aceia de afară sunt oameni entuziaști și, chiar dacă au fost percheziționați, se *poate* să fi reușit cineva să ascundă o armă și nu vrem să fii rănită.

— Adică ar putea cineva să încerce să mă omoare?

(Ochii lui Daneel scrutau cu atenție mulțimea dintr-o parte a mașinii; ai lui Giskard, pe cealaltă parte.)

— E foarte puțin probabil, doamna mea, dar ești o locuitoare a Spațiului, iar Coloniștilor nu le plac cei din Spațiu. Câțiva s-ar putea să-i urască cu atâta intensitate, încât să nu vadă altceva în dumneata decât o Spațială. Dar nu te teme. Chiar

dacă cineva ar încerca – ceea ce, după cum spuneam, este puțin probabil – nu va reuși.

Șirul de mașini se puse în mișcare, toate deodată și foarte încet.

Gladia se ridică pe jumătate, uimită. În fața compartimentului în care se aflau ei nu se găsea nimeni.

— Cine conduce? întrebă ea.

— Mașinile sunt în întregime computerizate, zise D.G. Să înțeleg că mașinile celor din Spațiu nu sunt?

— Noi avem roboți care le conduc.

D.G. continuă să facă semne cu mâna, iar Gladia îl imită automat.

— Noi nu avem, zise el.

— Dar un computer este în esență același lucru cu un robot.

— Un computer nu arată ca un om și trece neobservat. Oricare ar fi asemănările tehnologice, sunt Lumi deosebite din punct de vedere psihologic.

Gladia privi peisajul și-l găsi apăsător de arid. Chiar admitând că era iarnă, era ceva dezolant în tufișurile stinghere, fără frunze și în copacii rari, a căror înfățișare pipernicită și tristă accentua moartea ce părea să înșfăce totul.

Observându-i tristețea și corelând-o cu privirile pe care ea le arunca ici și colo, D.G. spuse:

— Acum nu e cine știe ce, doamna mea. Dar vara nu arată rău. Sunt câmpii înverzite, livezi, lanuri de cereale...

— Păduri?

— Nu prea avem păduri. Suntem o planetă în dezvoltare, care încă se modelează. De fapt, avem puțin peste un secol și jumătate. Prima etapă a constat în cultivarea loturilor personale, pentru primii Coloniști, folosind semințe importate. Apoi am populat oceanul cu pești și tot felul de nevertebrate, dându-ne toată silința să stabilim o ecologie de sine stătătoare. Acesta e un proces

foarte ușor de îndeplinit – în cazul în care compoziția chimică a oceanului este cea corespunzătoare. În caz contrar, planeta nu este locuibilă fără modificări chimice de anvergură și așa ceva nu s-a încercat de fapt niciodată, deși există o mulțime de planuri pentru procedee de acest fel. Până la urmă încercăm să facem pământul fertil, ceea ce este întotdeauna greu și de durată.

— Toate planetele Coloniștilor au urmat această cale?

— O urmează. Nici una nu a terminat încă. Lumea lui Baley este cea mai veche și nici noi n-am terminat. După vreo alte două secole, planetele Coloniștilor vor fi îmbelșugate și pline de viață – pe pământ ca și pe mare – deși la acea dată vor fi multe Lumi mai noi care își vor croi drumul de-a lungul diferitelor etape preliminare. Sunt sigur că Lumile din Spațiu au trecut prin același proces.

— Cu multe secole în urmă – și mai puțin obositor, cred. Noi aveam roboți care ne ajutau.

— Ne vom descurca, zise D.G. scurt.

— Dar cum rămâne cu viața naturală – plantele și animalele care s-au dezvoltat pe această planetă înainte de sosirea ființelor umane?

D.G. dădu din umeri:

— Nesemnificativă. Lucruri mici, slabe. Bineînțeles că oamenii de știință sunt interesați, astfel încât viața indigenă încă mai există în acvarii speciale, în grădini botanice și grădini zoologice. Există cursuri de apă lăaturalnice și întinderi considerabile de pământ care, încă, nu au fost transformate. Mai există forme indigene de viață în sălbăticie.

— Dar aceste întinderi virgine vor fi, până la urmă, transformate toate.

— Așa sperăm.

— Nu credeți că planeta aparține, de fapt, acestor lucruri nesemnificative, mici și slabe?

— Nu. Nu sunt chiar așa de sentimental. Planeta și întregul Univers aparțin inteligenței. Locuitorii Spațiului sunt de acord cu asta. Unde este viața indigenă de pe Solaria? Sau de pe Aurora?

Șirul de mașini, care se deplasase șerpuitor de la aerodrom, ajunsese acum într-o zonă plană, pavată, unde se zăreau câteva clădiri joase în formă de cupolă.

— Piața capitalei, zise D.G. încet. Aici este centrul oficial al planetei. Birourile guvernamentale sunt amplasate aici, Congresul Planetar se întrunește aici, aici se află Adunarea Executivă și așa mai departe.

— Îmi pare rău, D.G., dar nu e foarte impresionant. Mi se par niște clădiri mici și neinteresante.

D.G. zâmbi:

— Dumneata vezi doar un acoperiș, doamna mea. Clădirile în sine sunt amplasate subteran – toate fiind interconectate. De fapt, e un complex unic, și încă se mai construiește. Știi, e un oraș în oraș. Acesta, împreună cu zonele rezidențiale din jur, alcătuiesc Baleytown.

— Aveți de gând să amplasați totul subteran, până la urmă? Întregul oraș? Întreaga Lume?

— Da, majoritatea dintre noi avem în intenție o Lume subterană.

— Înțeleg că pe Pământ sunt Orașe subterane.

— Chiar așa, doamna mea. Așa-numitele Caverne de Oțel.

— Deci le imitați pe acelea?

— Nu e chiar o simplă imitație. Venim cu ideile noastre și... Ne apropiem de capătul drumului, doamna mea, și dintr-o clipă în alta ni se va cere să ieșim. În locul dumitale mi-aș ține strâns marginile pelerinei. Vântul care șuieră în Piață în timpul iernii este legendar.

Gladia se supuse, pipăind după marginile pelerinei și încercând să le unească.

— Zici că nu e o simplă imitație.

— Nu. Ne proiectăm subteranele având în vedere clima. Deoarece clima la noi este în întregime mai aspră decât cea de pe Pământ, sunt necesare niște modificări în arhitectură. Construit cum se cuvine, aproape că nu e nevoie de energie pentru a menține complexul cald iarna și răcoros vara. Într-un fel, ne încălzim pe timp de iarnă folosind căldura înmagazinată vara anterioară și ne răcorim vara cu gerul din iarna care a trecut.

— Dar ventilația?

— Asta consumă ceva din rezerve, dar nu tot. Funcționează, doamna mea, și cândva vom avea structurile Pământului. Asta, bineînțeles, este ambiția supremă – să facem din Lumea lui Baley o copie a Pământului.

— N-am știut că Pământul este atât de grozav încât să trezească dorința de imitație, zise Gladia încet.

D.G. o săgetă cu privirea:

— Nu face glume de felul ăsta, doamna mea, cât timp te afli printre Coloniști – nici măcar cu mine. Pământul nu e un obiect de glumă.

— Îmi pare rău, D.G., zise Gladia. N-am vrut să jignesc.

— N-ai știut. Dar *acum* știi. Haide, să ieșim.

Ușa laterală a mașinii culisă fără zgomot, deschizându-se, iar D.G. se răsuci pe locul lui și coborî. Apoi îi întinse o mână Gladiei ca s-o ajute și spuse:

— Știi, te vei adresa Congresului Planetar, și fiecare persoană oficială din guvern care se poate înghesui în sală, o va face.

Gladia, care întinsese o mână către D.G. și care simțea deja – dureros – vântul rece pe față, se trase brusc înapoi:

— Trebuie să vorbesc? Asta nu mi s-a spus.

D.G. păru surprins:

— Am crezut că e de la sine înțeles.

— Ei bine, eu n-am crezut. Și nu pot vorbi. N-am făcut niciodată așa ceva.

— Trebuie. Nu e nimic înfricoșător. E vorba doar să spui câteva cuvinte după niște discursuri lungi și plictisitoare de bun venit.

— Dar ce pot spune oare?

— Nimic caraghios, te asigur. Doar pace și iubire și bla-bla. Acordă-le jumătate de minut. Dacă vrei, o să-ți mâzgălesc ceva pe hârtie.

Și Gladia ieși din mașină, iar roboții o urmară. I se învârtea capul.

9. Discursul

33

Când intrară în clădire, își scoaseră pelerinele și le înmânară însoțitorilor lor. Daneel și Giskard le scoaseră și ei pe ale lor, iar însoțitorii îi aruncară priviri piezișe acestuia din urmă, apropiindu-se de el cu binișorul.

Gladia își potrivi nervoasă filtrele nazale. Niciodată până atunci nu se mai aflate în prezența unei aglomerații de ființe umane cu viață scurtă – în parte având viața scurtă pentru că purtau în corpurile lor infecții cronice și hoarde de paraziți (așa i se spusese întotdeauna).

Șopti:

— O să-mi recapăt pelerina?

— N-o vei purta pe a altcuiva, zise D.G. Vor fi păstrate cu grijă și sterilizate cu radiații.

Gladia privi cu grijă în jur. Parcă simțea că până și contactul optic ar putea fi periculos.

— Cine sunt acești oameni?

Arată spre câteva persoane ce purtau haine de culori strălucitoare și care erau evident înarmate.

— Gărzile, doamnă, spuse D.G.

— Chiar și aici? Într-o clădire guvernamentală?

— Categorie. Iar când ne vom afla pe platformă, un câmp de forță ne va despărți de public.

— Nu aveți încredere în propria Adunare legislativă?

D.G. zâmbi pe jumătate:

— Nu tocmai. Asta este încă o planetă neîmblânzită, iar noi nu avem roboți care să ne supravegheze. Și pe urmă avem partide minoritare; îi avem pe șoimii de război.

— Ce sunt șoimii de război?

Majoritatea celor de pe Lumea lui Baley își scosese războierii și acum consumau băuturi. În aer se auzea murmurul conversațiilor și mulți o priveau pe Gladia, dar nimeni nu veni să-i vorbească. Pentru ea era clar că în jurul ei se formase o barieră. D.G. îi observă privirea și o interpretează corect.

— Li s-a spus, zise el, că ai aprecia dacă s-ar crea puțin spațiu în jurul dumitale. Cred că ei înțeleg că ți-e teamă de infecții.

— Sper să nu considere asta ca pe o insultă.

— Poate, dar ai cu dumneata ceva care este clar un robot și majoritatea celor de pe planetă nu doresc *acest* fel de infecție. Mai ales șoimii de război.

— Nu mi-ai spus ce sunt ei.

— Îți voi spune dacă va fi timp. Dumneata, eu și ceilalți de pe platformă vom pleca peste puțină vreme. Majoritatea Coloniștilor cred că, în timp, Galaxia va fi a lor, că locuitorii Spațiului nu pot și nu vor să se ia la întrecere în cursa pentru expansiune. Dar știm și că acest lucru va dura. Noi nu vom apuca să-l vedem. Probabil că nici copiii noștri. După câte ne dăm seama, va dura o mie de ani. Șoimii de război nu vor să aștepte. Ei vor să reglementeze totul acum.

— Vor război?

— Ei nu spun chiar așa. Și nu-și spun șoimi de război. Așa îi numesc oamenii cu scaun la cap. Ei își spun Luptătorii pentru supremația Pământului. La urma urmei, e greu să te cerți cu oameni care proclamă că sunt pentru supremația Pământului. Toți suntem pentru asta, dar cei mai mulți dintre noi nu ne așteptăm să se întâmple mâine și nu ne supărăm groaznic pentru că nu-i așa.

— Și acești șoimi de război mă pot ataca? Fizic?

D.G. îi făcu semn să înainteze.

— Cred că trebuie să plecăm, doamnă. Ne aliniază. Nu, nu cred că vei fi chiar atacată, dar

întotdeauna e bine să fie omul prevăzător.

Când D.G. îi arată locul în rând, Gladia se trase înapoi.

— Nu fără Daneel și Giskard, D.G. Știi că nu merg nicăieri fără ei. Nici măcar pe platformă. Nu după ce mi-ai spus despre șoimii de război.

— Ceri prea multe, doamna mea.

— Dimpotrivă, D.G. Nu cer nimic. Du-mă chiar acum acasă... cu roboții mei.

Gladia urmări încordată cum D.G. se apropie de un grup de persoane oficiale. Făcu o plecăciune pe jumătate, cu brațele încrucișate. Era ceea ce Gladia bănuia a fi un gest de respect al unui locuitor de pe Lumea lui Baley. Nu auzea ce spune D.G., dar prin minte îi trecu un gând dureros și aproape involuntar. Dacă ar încerca s-o despartă cineva de roboți, împotriva voinței ei, cu siguranță că Daneel și Giskard și-ar da toată silința să împiedice acest lucru. Ar reacționa prea repede și precis ca să rănească, într-adevăr, pe cineva – dar gărzile și-ar folosi imediat armele. Va trebui să împiedice asta cu orice preț – să mintă că se desparte de bună voie de Daneel și Giskard și să le ceară s-o aștepte în spate. Cum să facă? Niciodată în viața ei nu stătuse fără roboți. Cum să se simtă în siguranță fără ei? Și totuși, cum să rezolve dilema?

D.G. se întoarse:

— Statutul dumitale de eroină, doamna mea, este o monedă folositoare în tranzacții. Și bineînțeles că eu sunt un tip convingător. Roboții pot merge cu dumneata. Vor sta pe platformă în spatele dumitale, dar nu vor fi luminați de reflector. Și, de dragul Strămoșului, doamna mea, nu atrage atenția asupra lor. Nici măcar nu-i privi.

Gladia oftă ușurată:

— Ești un băiat bun, D.G., zise ea cu voce tremurată. Îți mulțumesc.

Se așeză lângă cel din capătul rândului, D.G. la stânga ei, Daneel și Giskard în spatele ei, iar în urma lor, un șir lung de oficialități de ambele sexe.

O Colonistă, purtând un baston ce părea a fi simbolul funcției, după ce inspectă cu grijă rândul, dădu din cap a încuviințare, merse din capătul rândului, apoi porni. Toată lumea o urmă. Gladia își dădu seama că se aude o muzică în ritm de marș, simplu și cam repetat, și se întrebă dacă trebuie cumva să meargă într-un fel anume. (Obiceiurile diferă la infinit și fără rațiune de la planetă la planetă, își spuse.) Privind cu coada ochiului, observă că D.G. mergea cu pași mărunți, cu indiferență. Aproape că se gârbovise. Își țuguie buzele în semn de dezaprobare și pași ritmic, cu capul sus și spatele drept. În lipsa indicațiilor, avea de gând să pășească așa cum voia ea.

Se urcară pe o scenă și imediat, din niște nișe ascunse în podea, se ridicară scaune. Rândul se rupse, dar D.G. o prinse ușor de mânecă, iar ea îl urmă. Cei doi roboți veniră după ea. Se opri în fața scaunului pe care i-l arătă D.G. în tăcere. Muzica se auzi mai tare, dar lumina nu mai era la fel de strălucitoare ca la început. Și apoi, după o așteptare ce păru aproape interminabilă, simți cum D.G. o apasă ușor în jos. Se așeză și toți făcură același lucru.

Simțea licărul slab al perdelei câmpului de forță și, dincolo de aceasta, observă un public alcătuit din câteva mii de oameni. Toate scaunele erau ocupate, într-un amfiteatru înalt. Toți erau îmbrăcați în haine de culori șterse, maro și negru, și bărbații și femeile la fel (după câte își dădea ea seama.) Gărzile de pază stăteau în picioare, în spațiile dintre rânduri, în uniformele lor verzi și purpurii. Fără îndoială că aceste culori făceau ca să fie imediat recunoscute. (Deși, se gândi Gladia, îi transformau și în ținte imediate.)

Se întoarse către D.G. și spuse încet:

— Voi, cei de aici, aveți o Adunare Legislativă imensă.

D.G. dădu ușor din umeri:

— Cred că e prezentă toată lumea din aparatul guvernamental, plus prieteni și invitați. Un tribut plătit popularității dumitale, doamna mea.

Ea aruncă o privire publicului de la dreapta la stânga și înapoi și încercă să-i zărească pe Daneel și Giskard cu coada ochiului – doar ca să se asigure că sunt acolo. Apoi se gândi, răzvrătită, că nu se întâmplă nimic dacă aruncă o privire rapidă și își întoarse capul cu bună știință. Erau acolo. Dar îl observă și pe D.G. cum își dă ochii peste cap, exasperat.

Tresări brusc, de îndată ce lumina unui reflector căzu pe una dintre persoanele de pe scenă, în timp ce restul sălii se întunecă într-o irealitate confuză. Persoana luminată de reflector se ridică și începu să vorbească. Nu vorbea nemaipomenit de tare, dar Gladia simți o foarte ușoară reverberație ricoșând din pereți. „Trebuie că pătrunde în fiecare colțișor al amfiteatrului”, se gândi ea. Era oare vreo formă de amplificare cu ajutorul unui dispozitiv atât de discret încât nu-l vedea, sau era vorba de configurația acustică deosebită a sălii? Nu știa, dar se lăsă în voia speculațiilor, fiindcă o scuteau, un timp, de obligația de a asculta ce se spune.

La un moment dat auzi rostindu-se încet „Quackenbush”^[2] dintr-un punct nedeterminat din public. Dacă n-ar fi fost acustica perfectă (dacă asta era motivul), probabil că ar fi trecut neauzit. Cuvântul nu însemna nimic pentru ea, dar, după râsetele înăbușite ce străbătură sala, bănuî că e ceva vulgar. Zgomotele încetară singure aproape imediat și Gladia admiră liniștea profundă care urmă. Poate fiindcă încăperea avea o acustică atât de perfectă încât se auzea orice sunet, publicul trebuia să păstreze liniștea, altfel zgomotul și confuzia ar fi fost de nesuportat. Apoi, o dată ce se stabilă tradiția liniștii, iar zgomotele din public deveniră interzise, nu se mai concepea altceva decât liniște. Cu excepția cazurilor când imboldul

de a rosti „Quackenbush” devenea irezistibil, presupuse ea.

Gladia își dădu seama că i se înceteșează gândurile și i se închid ochii. Tresări cu o smucitură ușoară. Oamenii de pe planetă încercau să o cinstească și, dacă ea adormea în timpul festivităților, cu siguranță că gestul ar fi considerat o insultă de neimaginat. Încercă să rămână trează ascultând, dar asta părea să o adoarmă mai tare. Își încheștă fălcile și respiră adânc.

Vorbiră pe rând trei persoane oficiale, apoi Gladia tresări puternic (Oare chiar ațipise, în ciuda eforturilor pe care le făcuse – cu mii de perechi de ochi ațintiți asupra ei?) când lumina reflectorului căzu chiar în stânga ei și D.G. se ridică să vorbească, stând în picioare în fața scaunului. Părea foarte relaxat, cu degetele vârâte sub centură.

— Bărbați și femei de pe Lumea lui Baley, începu el. Oficialități, legislatori, onorați conducători și concetățeni de pe planetă, ați auzit câte ceva din cele petrecute pe Solaria. Știți că am avut un succes total. Știți că doamna Gladia de pe Aurora a contribuit la acest succes. Acum e timpul să vă înfățișez unele amănunte, vouă și tuturor concetățenilor de pe planetă care ne urmăresc prin hiperviziune.

Începu să descrie întâmplările într-o formă modificată, iar pe Gladia o amuză felul acestor modificări. Bărbatul trecu ușor peste propriul lui eșec în fața unui robot cu aspect uman. Numele lui Giskard nu fu pomenit deloc; rolul lui Daneel fu minimalizat, iar cel al Gladiei puternic subliniat. Incidentul deveni un duel între două femei – Gladia și Landaree – din care avură câștig de cauză curajul și autoritatea Gladiei.

În cele din urmă, D.G. spuse:

— Și acum doamna Gladia, Solariană prin naștere, Auroriană prin cetățenie, dar de pe Lumea lui Baley prin fapte...

(Aici izbucniră aplauze puternice, cele mai răsunătoare pe care le auzise Gladia până atunci, ceilalți vorbitori bucurându-se doar de o primire caldută.)

D.G. își ridică mâinile cerând tăcere, care veni imediat. Apoi încheie:

— ... vi se va adresa acum.

Gladia se trezi cu reflectorul asupra ei și se răsuci înspre D.G., cuprinsă brusc de panică. În urechi îi răsunau aplauze, și până și D.G. își lovea palmele. La adăpostul aplauzelor, se aplecă spre ea și îi șopti:

— Îi iubești pe toți, vrei pace și, pentru că nu faci parte din Adunarea legislativă, nu ești obișnuită să vorbești mult fără să spui nimic. Spui asta, apoi te așezi.

Ea îl privi fără să înțeleagă, mult prea nervoasă ca să-l fi auzit. Se ridică și se pomeni în fața unor șiruri nesfârșite de oameni.

34

Gladia se simți foarte mică (de fapt, nu era pentru prima oară) pe scenă. Bărbații de acolo erau toți mai înalți decât ea, la fel și celelalte trei femei. Simțea că, deși ei ședeau, iar ea stătea în picioare, tot o dominau. Cât privește publicul, care aștepta acum într-o liniște aproape amenințătoare, cei care îl alcătuiau o întreceau, era sigură, în orice dimensiune. Trase adânc aer în piept și spuse:

— Prieteni...

Dar nu ieși decât un fluierat subțire și fără vlagă. Își dresе vocea (cu un sunet ce i se păru tunător) și încercă din nou:

— Prieteni!

De data asta cuvântul avu o oarecare normalitate.

— Voi toți sunteți urmașii Pământenilor, fiecare dintre voi. Eu sunt urmașa Pământenilor. Nu există

ființe umane, nicăieri pe toate planetele locuite – fie ele din Spațiu, ale Coloniștilor sau chiar Pământul – care să nu fie Pământene prin naștere sau prin descendență. Toate celelalte deosebiri dispar în fața acestui adevăr imens.

Privi iute în stânga, spre D.G., și văzu că zâmbește foarte ușor și că îi tremură o pleoapă, ca și când era gata să clipească.

Continuă:

— Asta ar trebui să ne conducă în fiecare gând și în fiecare faptă. Vă mulțumesc tuturor că mă considerați o ființă umană asemeni vouă și pentru că m-ați primit printre voi, fără să țineți seama de vreo clasificare în care poate că ați fi fost tentați să mă încadrați. Pentru asta, și cu speranța că va veni curând ziua când șaisprezece miliarde de ființe umane, trăind în iubire și pace, nu se vor considera mai mult de atât – nici mai puțin – vă consider nu numai prieteni, ci rude.

Asupra ei se revărsară aplauze tunătoare, iar Gladia închise ochii pe jumătate, ușurată. Rămase în picioare cât durară acestea, dându-și seama după ele că vorbise bine și destul. Când începură să slăbească, zâmbi, se înclină la dreapta și la stânga și dădu să se așeze.

Apoi se auzi un glas din public:

— De ce nu vorbești în limba Solariană?

Încremeni la jumătatea drumului spre scaun și privi speriată la D.G. El dădu ușor din cap și spuse neauzit:

— Nu-i da nicio atenție.

Îi făcu un semn cât mai discret cu putință să stea jos.

Ea îl privi o clipă sau două, apoi își dădu seama ce spectacol dizgrațios prezenta, cu fundul bombat în mișcarea neterminată de a se așeza. Se îndreptă imediat și flutură un zâmbet către public, întorcându-și încet capul dintr-o parte în alta. Pentru prima oară observă niște obiecte în fundul sălii, ale căror lentile strălucitoare o urmăreau.

Bineînțeles! D.G. pomenise de faptul că ceremonia urma să fie transmisă pe hiperunde. Și totuși, acum părea să nu mai aibă importanță. Vorbise și fusese aplaudată și stătuse în fața unui public pe care îl vedea, dreaptă și fără să fie nervoasă. Ce mai conta publicul nevăzut?

Spuse, încă zâmbind:

— Consider că e o întrebare prietenească. Vreți să vă arăt ce știu. Câți dintre voi doriți să vorbesc precum o Solariană? Nu ezitați. Ridicați mâna dreaptă.

Se ridicară câteva mâini.

Gladia zise:

— Robotul cu înfățișare umană de pe Solaria m-a auzit vorbind Solariana. Până la urmă, asta l-a înfrânt. Haideți – să-i văd pe toți cei ce ar dori o demonstrație.

Se ridicară mai multe mâini și, într-o clipă, sala deveni o mare de mâini ridicate. Gladia simți cum o mână o trage de cracul pantalonului și o dădu la o parte cu o mișcare iute.

— Foarte bine. Acum puteți lăsa mâinile jos, rudelor. Ați văzut că eu acum vorbesc galactica standard, care este și limba voastră. Cu toate acestea, o vorbesc așa cum ar face un Aurorian și știu că voi toți mă înțelegeți, chiar dacă modul în care pronunț vă poate amuza, iar cuvintele pe care le aleg vă uimesc uneori. Veți observa că vorbesc cu sușuri și coborâșuri – de parcă aș cânta. Asta pare întotdeauna caraghios pentru cineva care nu e Aurorian, chiar și pentru alți locuitori ai Spațiului. Pe de altă parte, dacă trec la vorbirea Solariană, așa cum o și fac, veți observa imediat că încetează cântatul și că vorbesc gutural, cu „r”-uri carre nu scad vrrreodată în intensitate – mai ales dacă nu există nicăierri vrrreun „rrr” prrrintrre vocale.

Din sală se auzi un hohot general de râs, pe care Gladia îl întâmpină cu o expresie serioasă pe chip. În cele din urmă își ridică brațele și făcu o mișcare scurtă în jos și în lateral, iar râsul încetă.

— Totuși, zise ea, probabil că nu mă voi mai întoarce vreodată pe Solaria, așa că nu voi mai avea ocazia să vorbesc dialectul Solarian. Iar bunul căpitan Baley – se întoarce și se înclină pe jumătate în direcția lui, observând că are fruntea transpirată – mă anunță că nu se știe când mă voi întoarce pe Aurora, așa că s-ar putea să renunț și la dialectul Aurorian. Singura mea alegere va fi atunci să vorbesc dialectul de pe Lumea lui Baley, pe care voi începe imediat să-l exersez.

Își vârî degetele de la fiecare mână sub o centură invizibilă, își împinse pieptul înainte, lăsă bărbia în jos, arboră zâmbetul firesc al lui D.G. și spuse, încercând să vorbească baritonal:

— Bărbați și femei de pe Lumea lui Baley, persoane oficiale, legislatori, onorați conducători și concetățeni de pe planetă – și aici ar trebui să între toată lumea, poate, cu excepția conducătorilor dezonorați.

Își dădu toată silința să includă ocluzivele glotale și-l pronunță cu grijă pe „o” de la „onorați” și „dezonorați”, aproape suspinând. De data asta râsetele fură mai puternice și mai îndelungate, iar Gladia își îngădui să zâmbească și să aștepte liniștită, în timp ce acestea continuau. La urma urmei, ea îi convingea să râdă de ei înșiși.

Și când lucrurile se liniștiră din nou, spuse simplu, într-o versiune neexagerată a dialectului Aurorian:

— Fiecare dialect este amuzant – sau deosebit – pentru cei care nu sunt obișnuiți cu el, și asta tinde să împartă oamenii în grupuri separate – și adesea reciproc dușmănoase. Totuși, dialectele nu sunt decât graiuri vorbite. În locul acestora, voi și oricare altă ființă umană de pe orice planetă locuită ar trebui să ascultați graiul inimii – și pentru acesta nu există dialecte. Acest grai – numai dacă-l vom asculta – sună la fel pentru noi toți.

Asta era. Era gata să se așeze din nou, dar răsună altă întrebare. De data asta era glasul unei

femei:

— Câți ani ai?

D.G. mârâi scăzut printre dinți:

— Stai *jos*, doamnă! Fă-te că n-ai auzit întrebarea.

Gladia se întoarse către D.G. Acesta se ridicase pe jumătate. Ceilalți de pe scenă, după câte își dădea ea seama în întunericul din afara luminii reflectorului, se aplecau înspre ea nervoși.

Reveni cu fața la public și strigă cu glas răsunător:

— Cei de pe scenă vor să stau jos. Câți dintre voi doresc să stau jos? Văd că tăceți. Câți vreți să stau în picioare și să răspund cinstit la întrebare?

Se auziră aplauze puternice și strigăte de „Răspunde! Răspunde!”

Gladia spuse:

— Vocea poporului! Îmi pare rău, D.G. și voi ceilalți, dar sunt nevoită să vorbesc.

Privi în sus spre reflector, cu ochii pe jumătate închiși, ținând:

— Nu știu cine manevrează luminile, dar luminați sala și stingeți reflectorul. Nu-mi pasă ce se întâmplă cu camerele de luat vederi de pe hiperunde. Asigurați-vă doar că sunetul este bun. Nimănui n-o să-i pese dacă o să stau în întuneric, atâta vreme cât o să fiu auzită. Așa este?

— Așa este! veni răspunsul pe mai multe voci.

Apoi:

— Lumină! Lumină!

Cineva de pe scenă făcu un semn într-o doară și publicul fu scăldat în lumină.

— Mult mai bine, zise Gladia. Acum vă pot vedea pe toți, rudele mele. Aș vrea mai ales s-o văd pe femeia care a pus întrebarea, cea care vrea să știe câți ani am. Mi-ar plăcea să-i vorbesc direct. Nu fi temătoare sau timidă. Dacă ai curajul să pui întrebarea, ar trebui să ai curajul s-o faci pe față.

Așteptă și, în cele din urmă, se ridică o femeie la mijlocul sălii. Avea părul negru strâns la spate, pielea măslinie iar hainele, strâmte ca să-i sublinieze silueta zveltă, erau în nuanțe de maro închis.

Vorbi cam strident:

— Nu mi-e teamă să mă ridic. Și nu mă tem să pun din nou întrebarea. Câți ani ai?

Gladia o privi calmă și se pomeni că întâmpină cu plăcere confruntarea. (Cum se putea? În primele trei decade de viață fusese pregătită cu grijă să considere intolerabilă prezența reală a oricărei ființe umane. Acum uite-o – stând în fața câtorva mii fără ca măcar să tremure. Era puțin uimită și pe de-a-ntregul mulțumită.)

Zise:

— Te rog să rămâi în picioare, doamnă, și hai să stăm de vorbă. Cum să măsurăm vârsta? În ani scurși de la naștere?

Femeia răspunse liniștită:

— Mă numesc Sindra Lambid. Sunt membră a Adunării legislative și deci unul dintre „legiuitorii” și „onorații conducători” ai căpitanului Baley. În orice caz, sper că „onorat”.

(Se auzi un freamăt de răs, iar publicul păru și mai bine dispus.)

— Ca să răspund la întrebarea dumitale, cred că definiția obișnuită a vârstei unei persoane este numărul de ani galactici standard scurși de la naștere. Astfel, eu am cincizeci și patru de ani. Câți ani ai dumneata? Ce-ar fi să ne dai o cifră?

— Așa voi face. De la nașterea mea au venit și s-au dus două sute treizeci și trei de ani galactici standard, deci am peste douăzeci și trei de decade – sau ceva mai mult decât de patru ori vârsta dumitale.

Gladia se îndreptă și știu că silueta ei mică și subțire privită în lumina difuză o făcea să pară extraordinar de copilăroasă în clipa aceea. Dinspre public se auzi un murmur și din stânga ei ceva ca

un mârâit. O otheadă în acea direcție îi arată că D.G. își ținea mâna la frunte.

Gladia zise:

— Dar acesta este un mod absolut pasiv de a măsura scurgerea timpului. Este o măsură cantitativă, ce nu ține seama de calitate. Viața mea s-a scurs în liniște, unii ar spune că a fost plictisitoare. Am trăit într-o ordine dinainte stabilită, protejată de orice întâmplare neplăcută de un sistem social bine pus la punct, care nu lăsa loc nici pentru schimbări, nici pentru experimente, și de roboții mei, care stăteau între mine și orice nenorocire. Doar de două ori în viață am avut parte de emoții, și în ambele a fost vorba de o tragedie. Când aveam treizeci și trei de ani, mai tânără ca vârstă decât mulți dintre voi, cei care mă ascultați acum, a fost o perioadă – nu prea lungă – când asupra mea a planat acuzația de crimă. Doi ani mai târziu a urmat altă perioadă – nu lungă – în care am fost implicată în altă crimă. În ambele împrejurări, detectivul Elijah Baley a fost alături de mine. Cred că majoritatea dintre voi – sau poate că voi toți – cunoașteți povestea, așa cum a fost relatată în scris de fiul lui Elijah Baley. Acum ar trebui să adaug o a treia ocazie, fiindcă în luna aceasta am înfruntat multe emoții, culminând cu faptul că mi s-a cerut să mă ridic în picioare în fața voastră, a tuturor, lucru absolut diferit de orice am făcut vreodată în lunga mea viață. Și trebuie să recunosc, doar bunătatea voastră și amabilitatea cu care m-ați primit fac acest lucru posibil. Comparați, fiecare dintre voi, toate astea cu propriile voastre vieți. Sunteți deschizători de drumuri și trăiți pe o planetă ce este, ea însăși, o deschizătoare de drumuri. Planeta asta se dezvoltă în timpul vieții voastre și va continua să se dezvolte. Planeta asta încă nu este îmblânzită și fiecare zi este – și trebuie să fie – o aventură. Clima însăși este o aventură. Mai întâi e frig, apoi arșiță, apoi iar frig. Este un climat cu vânturi

multe, furtuni și schimbări bruște. Într-o lume care se schimbă încet sau deloc, oricând te poți culca pe o ureche și lăsa timpul să treacă. Mulți locuitori al Lumii lui Baley sunt Neguțători sau pot alege să fie Neguțători, și atunci își petrec timpul colindând prin spațiu. Și dacă planeta aceasta va fi vreodată îmblânzită, mulți dintre locuitorii ei pot alege să-și transfere domeniul de activitate pe altă planetă, mai puțin dezvoltată, sau se pot alătura unei expediții ce va găsi o planetă locuibilă, pe care ființele umane încă n-au pășit, aducându-și contribuția la modelarea și fertilizarea ei, făcând-o propice pentru a fi locuită de om. Măsurați durata vieții în evenimente și fapte, realizări și emoții, și atunci eu sunt un copil, mai tânără decât oricare dintre voi. Numărul mare de ani n-a făcut decât să mă plictisească și să mă blazeze; pe voi numărul mai mic de ani vă îmbogățește și vă stimulează. Așa că mai spune-mi o dată, doamnă Lambid, câți ani ai?

Lambid zâmbi:

— Cincizeci și patru de ani *buni*, doamnă Gladia.

Se așeză și din nou răsunară aplauzele. La adăpostul lor, D.G. întrebă răgușit:

— Doamnă Gladia, cine te-a învățat să manevrezi astfel un public?

— Nimeni, îi șopti ea răspunsul. Până acum n-am mai încercat.

— Dar las-o baltă cât mai poți. Persoana care se ridică acum în picioare este conducătorul șoimilor de război. Nu e nevoie să-l înfrunți. Spune că ești obosită și stai jos. Îl vom aborda chiar noi pe bătrânul Bistervan.

— Dar nu sunt obosită, zise Gladia. Mă simt foarte bine.

Cel care o privea acum din capătul din dreapta al sălii, dar destul de aproape de scenă, era un bărbat înalt, solid, cu sprâncene albe și stufoase umbrindu-i ochii. Părul rărit îi era tot alb, iar

hainele erau negre și sobre, îmblânzite de câte o vipușcă albă coborând pe fiecare mânecă și crac de pantalon, de parcă i-ar fi trasat corpului său limite stricte.

Vocea îi era profundă și muzicală.

— Mă numesc, zise el, Tomas Bistervan și mulți mă știu drept Bătrânul, mai ales, cred eu, pentru că așa ar vrea ei să fiu și să nu mai am mult de trăit. Nu știu cum să mă adresez dumitale, fiindcă se pare că nu ai un nume de familie și fiindcă nu te cunosc destul de bine ca să folosesc numele ce ți s-a dat. Sincer să fiu, nu vreau să te cunosc chiar atât de bine. Se pare că ai salvat o navă de pe Lumea lui Baley pe planeta dumitale, de capcanele și pericolele urzite de poporul dumitale, iar noi îți mulțumim pentru asta. În schimb, ne-ai servit niște prostii cucernice despre prietenie și rudenie. Curată ipocrizie! Când s-a simțit poporul dumitale neam cu noi? Când au simțit cei din Spațiu că au vreo legătură cu Pământul și cu oamenii lui? Sigur că voi, cei din Spațiu, sunteți urmași ai Pământenilor. Noi nu uităm asta. Nici nu uităm că voi ați uitat. Vreme de mai bine de douăzeci de decade, cei din Spațiu au controlat Galaxia și i-au tratat pe Pământeni ca pe niște animale demne de dispreț, cu viață scurtă și bolnave. Acum, când noi devenim puternici, dumneata ne întinzi mâna prieteniei, dar mâna asta e înmănușată, așa cum sunt mâinile dumitale. Încerci să îți minte să nu strâmbi din nas la noi, dar nasul, chiar dacă nu-l strâmbi, are filtre în el. Așa e? Am dreptate?

Gladia își întinse mâinile.

— Poate, zise ea, că publicul din această sală – și mai mult, publicul din afara sălii, care mă vede pe hiperunde – nu-și dă seama că port mănuși. Nu sunt vizibile, dar există. Nu neg asta. Și am filtre nazale care filtrează praful și microorganismele fără să deranjeze prea mult respirația. Și am grijă să-mi dau cu spray în gât, periodic. Și poate că mă spăl ceva mai mult decât ar trebui. Nu neg nimic

din toate astea. Dar astea sunt defectele mele, nu ale voastre. Sistemul meu imunologic nu este puternic. Viața mea a fost prea confortabilă și am fost puțin expusă. Asta nu a fost alegerea mea cu bună știință, dar trebuie să plătesc pentru ea. Dacă oricare dintre voi ar fi în situația mea nefericită, ce ar face? În special ce-ai face *dumneata*, domnule Bistervan?

Bistervan răspunse posomorât:

— Aș face la fel ca dumneata și aș considera că este un semn de slăbiciune, un semn că nu sunt aptă și adaptată pentru viață și că ar trebui, deci, să las loc pentru cei care sunt puternici. Femeie, nu ne vorbi nouă de rudenie. Nu-mi ești niciun fel de rudă. Ești dintre aceia care ne-au persecutat și au încercat să ne distrugă când erau puternici și care vin smiorcăindu-se la noi când sunt slabi.

În sală se simți o agitație – și categoric nu era una prietenoasă – dar Bistervan rămase hotărât în picioare.

— Țineți minte răul pe care l-am făcut când eram puternici? întrebă Gladia încet.

— Nu te teme că vom uita, răspunse Bistervan. Este în gândul nostru în fiecare zi.

— Bun! Pentru că acum știți ce să evitați. Ați învățat că nu e bine când cel puternic îl asuprește pe cel slab. Deci, când se va întoarce roata și voi veți fi puternici, iar noi slabi, nu ne veți asupri.

— A, da. Am auzit argumentul ăsta. Când erați voi puternici, nu auziserăți de moralitate, dar acum când sunteți slabi, o predicați sincer.

— Așadar, în cazul vostru, când erați slabi, știați totul despre moralitate și erați îngroziți de comportarea celui puternic – iar acum, când sunteți puternici, uitați de moralitate. Sunt sigură că e mai bine să afle cel imoral despre moralitate la necaz, decât să uite cel moral de ea la bine.

— Vom da înapoi ce am primit, zise Bistervan, ridicându-și pumnii încleștați.

— Ar trebui să dați ceea ce v-ar fi plăcut să primiți, spuse Gladia, întinzându-și mâinile ca într-o îmbrățișare. De vreme ce fiecare se gândește la o anumită nedreptate din trecut pe care trebuie s-o răzbune, din ceea ce spui dumneata, prietene, reiese că e bine să-l oprime cel puternic pe cel slab. Și când spui asta, le dai dreptate locuitorilor de odinioară ai Spațiului și deci n-ar trebui să te plângi de prezent. Eu spun că noi am greșit în trecut când am practicat oprimarea și că va fi la fel de greșit dacă voi o veți practica în viitor. Din nefericire nu putem schimba trecutul, dar putem totuși hotărî cum va fi viitorul.

Gladia se opri. Pentru că Bistervan nu răspunse imediat, ea strigă:

— Câți dintre voi doresc o nouă Galaxie, nu vechea și reaua Galaxie repetată la infinit?

Începură aplauzele, dar Bistervan își aruncă brațele în sus și strigă cu glas de stentor:

— Stați! Stați! Nu fiți proști! Opriți-vă!

Încet-încet se făcu liniște, iar Bistervan spuse:

— Vă închipuiți că femeia asta crede ce spune? Vă închipuiți că locuitorii Spațiului ne doresc vreun bine? Ei tot mai cred că sunt puternici, tot ne mai disprețuiesc și au de gând să ne distrugă – dacă nu-i distrugem noi întâi. Femeia asta vine aici și noi, ca niște proști, o primim și facem mare caz de ea. Ei bine, puneți-i vorbele la încercare. Să ceară oricare dintre voi permisiunea să viziteze o planetă din Spațiu, să vadă dacă poate. Sau, dacă aveți o planetă în urma voastră și puteți face uz de amenințări, cum a făcut căpitanul Baley, astfel încât să vi se permită să aterizați pe planeta din Spațiu, cum veți fi tratați? Întrebați-l pe căpitan dacă a fost tratat ca o rudă. Femeia asta e o ipocrită, în ciuda tuturor vorbelor ei – nu, din cauza lor. Ele sunt dovada grăitoare a ipocriziei sale. Se plânge și se vaită în legătură cu sistemul ei imunologic necorespunzător și spune că trebuie să se protejeze față de pericolul infecției. Bineînțeles

că nu face asta fiindcă ne-ar crede murdari și infecți. Cred că nu i-a trecut prin cap așa ceva! Se plânge în legătură cu viața ei pasivă, protejată împotriva neplăcerilor și a nenorocirilor de o societate prea bine pusă la punct și de o grămadă de roboți prea ocupați. Cât trebuie să urască așa ceva! Dar ce pericol o paște aici? Ce nenorocire simte că se va abate asupra ei pe planeta noastră? Și totuși a adus doi roboți cu ea. În sala asta noi ne întrunim ca s-o cinstim și să facem mare caz de ea, totuși ea și i-a adus pe cei doi roboți chiar și aici. Ei sunt pe platformă cu ea. Acum, când încăperea este luminată în întregime, îi puteți vedea. Unul este o imitație a unei ființe umane și se numește R. Daneel Olivaw. Celălalt este un robot adevărat, cu structură metalică evidentă, și se numește R. Giskard Reventlov. Salutați-i, locuitori ai Lumii lui Baley. *Ei* sunt rudele acestei femei.

— Șah-mat! mormăi D.G.

— Încă nu, zise Gladia.

Cei din public aveau gâturile întinse, de parcă îi apucase brusc sughițul pe toți, iar cuvântul „Roboți” trecu de-a lungul și de-a latul sălii în mii de respirații întretăiate.

— Îi puteți vedea fără probleme, răsună vocea Gladiei. Daneel, Giskard, ridicați-vă în picioare.

Cei doi roboți se ridicară imediat în spatele ei.

— Stați lângă mine, de-o parte și de alta, ca să nu împiedic vederea cu corpul meu. Oricum, nici nu sunt prea mare pentru așa ceva. Acum, să vă explic niște lucruri. Acești doi roboți nu au venit cu mine ca să mă servească. Da, mă ajută în administrarea locuinței mele de pe Aurora, împreună cu alți cincizeci și unu de roboți, iar eu nu fac singură ceea ce vreau să facă un robot. Așa se obișnuiește pe planeta pe care trăiesc eu. Roboții diferă din punct de vedere al complexității, abilității și inteligenței, iar aceștia doi sunt foarte apreciați în această privință. Dintre toți roboții, mai ales Daneel este, după părerea mea, cel a cărui

intelență se apropie cel mai mult de a omului, acolo unde comparația este posibilă. I-am adus doar pe Daneel și pe Giskard cu mine, dar ei nu mi fac cine știe ce servicii. Dacă vrei să știi, mă îmbrac singură, mă spăl singură, mă folosesc singură de tacâmuri când mănânc și merg la plimbare fără să fiu dusă pe sus. Dacă îi folosesc pentru protecție? Nu. Ei mă apără, da, însă apără la fel de bine pe oricine are nevoie de protecție. Pe Solaria, doar cu puțin timp în urmă, Daneel și-a dat toată silința să-l apere pe căpitanul Baley și era gata să-și dea viața pentru mine. Fără el, nava n-ar fi putut fi salvată. Și bineînțeles că n-am nevoie de protecție pe platforma asta. La urma urmei, există un câmp de forță de-a lungul scenei care oferă suficientă protecție. Nu l-am solicitat eu, dar el există și-mi furnizează toată protecția de care am nevoie. Atunci de ce sunt roboții mei aici, cu mine? Aceia dintre voi ce cunosc povestea lui Elijah Baley, care a eliberat Pământul de suzeranitatea celor din Spațiu, care a inițiat noua politică de colonizare și al cărui fiu a condus prima ființă umană spre Lumea lui Baley – altfel de ce s-ar numi astfel? –, știu că Elijah Baley a lucrat cu Daneel cu mult înainte de a mă cunoaște pe mine. A lucrat cu el pe Pământ, pe Solaria și pe Aurora, la fiecare dintre cazurile lui celebre. Pentru Daneel, Elijah Baley a fost întotdeauna „partenerul Elijah”. Nu știu dacă apare acest lucru în biografia lui, dar mă puteți crede liniștiți pe cuvânt. Și deși Elijah Baley, ca Pământean, a început printr-o neîncredere puternică în Daneel, între ei s-a cimentat o prietenie. Când Elijah Baley era pe moarte, aici, pe această planetă, cu mai bine de șaisprezece decade în urmă, când nu exista decât o aglomerație de case prefabricate înconjurate de poteci, n-a fost fiul lui cel ce a stat cu el în ultimele clipe. Nici eu n-am fost.

(Timp de o clipă perfidă crezu că vocea n-o să-i rămână fermă.)

— A trimis după Daneel și a rămas în viață până la sosirea lui. Da, este a doua vizită a lui Daneel pe această planetă. Eu am fost cu el, dar am rămas pe orbită.

(Ține-te bine!)

— Daneel a fost cel ce a coborât, singur, Daneel a fost cel ce i-a ascultat ultimele cuvinte. Ei bine, asta nu înseamnă nimic pentru voi?

Ridică mult glasul și-și agită pumnii strânși în aer:

— Trebuie să vă spun toate astea? Nu le cunoașteți deja? Iată-l pe robotul pe care Elijah Baley l-a iubit. Da, l-a iubit. Am vrut să-l văd pe Elijah înainte să moară, să-mi iau rămas bun de la el; dar el l-a vrut pe Daneel – și acesta este Daneel. Acesta este chiar el. Iar celălalt este Giskard, care l-a cunoscut pe Elijah doar pe Aurora, dar care a reușit să-i salveze viața acolo. Fără acești doi roboți, Elijah Baley nu și-ar fi atins scopul. Planetele din Spațiu ar avea încă supremația, Lumile colonizate n-ar exista și nici unul dintre voi nu v-ați afla aici. Eu știu asta. Voi știți asta. Mă întreb dacă domnul Tomas Bistervan știe asta. Daneel și Giskard sunt nume onorate pe această planetă. Sunt folosite în mod obișnuit de urmașii lui Elijah Baley, la cererea lui. Am sosit pe o navă al cărei căpitan se numește Daneel Giskard Baley. Mă întreb câți dintre cei pe care îi privesc în clipa asta – în persoană sau prin hiperunde – poartă numele lui Daneel sau al lui Giskard? Ei bine, acești roboți din spatele meu sunt cei ale căror nume le celebrați. Și trebuie ca ei să fie arătați cu degetul de Tomas Bistervan?

Murmurul crescând din sală devenea tot mai tare și Gladia își ridică brațele implorator:

— O clipă. O clipă. Lăsați-mă să termin. Nu v-am spus de ce i-am adus pe acești doi roboți.

Imediat se făcu liniște.

— Acești doi roboți, zise Gladia, nu l-au uitat niciodată pe Elijah Baley, așa cum nu l-am uitat

nici eu. Decadele care au trecut nu au șters câtuși de puțin amintirea lui. Când am fost gata să pășesc pe nava căpitanului Baley, când am știut că s-ar putea să vizitez Lumea lui Baley, cum să fi refuzat să-i iau pe Daneel și pe Giskard cu mine? Ei voiau să vadă planeta pe care Elijah Baley a făcut-o posibilă, planeta pe care și-a petrecut bătrânețea și pe care a murit. Da, sunt roboți, dar sunt roboți inteligenți care l-au slujit pe Elijah Baley bine și cu credință. Nu e destul să respecti toate ființele umane; trebuie să respecti toate ființele inteligente. Așa că i-am adus aici.

Apoi, cu un strigăt final care cerea un răspuns:

— *Am făcut rău?*

Își primi răspunsul. Un strigăt enorm de „Nu!” răsună în întreaga încăpere și toată lumea, bărbați sau femei, se ridicase în picioare, bătând din palme, tropăind, vociferând, țipând – iar... și iar... și iar.

Gladia îi privi zâmbind și, pentru că zgomotul nu se sfârșea, deveni conștientă de două lucruri. Primul, era udă toată de transpirație. Al doilea, era mai fericită decât oricând în viață.

Parcă toată viața așteptase această clipă – clipa în care ea, crescută în izolare, afla în sfârșit, după douăzeci și trei de decade, că putea înfrunta mulțimile, manevrându-le și supunându-le după plac.

Ascultă răspunsul neobosit și zgomotos – iar... și iar... și iar...

35

Mult timp după aceea – nu-și dădea seama cât – Gladia își reveni, în fine. Mai întâi fusese un zgomot continuu, îmbulzeala oamenilor de pază care o mânau prin mulțime, intrarea în tunele fără sfârșit ce păreau să se cufunde mai adânc, tot mai adânc în pământ. Pierduse legătura cu D.G. și nu

știa sigur dacă Daneel și Giskard erau în siguranță, cu ea. Voia să întrebe de ei, dar o înconjură numai lume fără chipuri. Se gândi vag că roboții trebuiau să fie cu ea, fiindcă ei s-ar opune despărțirii, iar ea ar auzi scandalul, dacă s-ar face vreo încercare.

Când ajunse, în sfârșit, într-o încăpere, cei doi roboți erau acolo, cu ea. Nu știa bine unde se află, dar camera era foarte mare și curată. Nu era mare lucru, în comparație cu casa ei de pe Aurora, dar pe lângă cabina de pe navă era chiar luxoasă.

— Veți fi în siguranță aici, doamnă, zise ultimul dintre cei din gardă când ieși. Dacă aveți nevoie de ceva, anunțați-ne.

Îi arată un dispozitiv pe o măsuță lângă pat. Ea se uită la acesta, dar când se întoarse să întrebe ce este și cum funcționează, garda ieșise.

Ei bine, se gândi, mă descurc eu.

— Giskard, zise ea obosită, află care dintre aceste uși duce la baie și află cum funcționează dușul. Ceea ce *trebuie* să fac în clipa asta e un duș.

Se așază ușurel, conștientă că e udă și nedorind să păteze scaunul cu transpirația ei. Începu să simtă dureri din cauza rigidității nefirești a poziției ei, când intră Giskard.

— Doamnă, dușul funcționează, zise el, iar temperatura este reglată. Există o materie solidă despre care cred că e săpun și un fel de material primitiv de șters, împreună cu diferite alte articole care ar putea fi folositoare.

— Îți mulțumesc, Giskard, zise Gladia, dându-și seama că, în ciuda declarațiilor pompoase că roboți ca Giskard nu îndeplineau servicii de slugă, tocmai asta îi ceruse ea să facă. Dar împrejurările nu sunt întotdeauna aceleași...

I se părea că, dacă niciodată nu simțise nevoia unui duș mai abitir decât acum, nici nu savurase vreunul mai mult. Rămase sub el mai mult decât trebuia și când termină, nici nu-i trecu prin cap să se întrebe dacă prosoapele fuseseră cumva

sterilizate cu radiații decât după ce se șterse – și atunci era prea târziu.

Scotoci după obiectele pe care Giskard le scosese pentru ea – pudră, deodorant, pieptene, pastă de dinți, uscător pentru păr – dar nu găsi nimic să-i servească drept perie de dinți. Până la urmă renunță și-și folosi degetul, lucru care o nemulțumi total. Nu exista nici perie pentru păr și asta era, de asemenea, nemulțumitor. Curăți pieptenul cu săpun înainte de a-l folosi, totuși renunță la el. Găsi ceva de îmbrăcat care părea potrivit pentru a fi purtat în pat. Mirosea a curat, dar era mult prea larg, hotărî ea.

Daneel vorbi încet:

— Doamnă, căpitanul vrea să știe dacă vă poate vedea.

— Cred că da, zise Gladia, încă scotocind după o cămașă de noapte. Să intre.

D.G. arăta obosit și chiar palid, dar când ea se întoarse să-l salute, zâmbi ostenit și spuse:

— E greu de crezut că dumneata ai peste douăzeci și trei de decade.

— Cum? În chestia asta?

— Ajută. E semitransparentă. Sau nu știai?

Ea privi nesigură în jos, la cămașa de noapte, apoi spuse:

— Bun, dacă asta te amuză, dar eu trăiesc, totuși, de două secole și o treime.

— Nimeni n-ar zice, când se uită la dumneata. Trebuie să fi fost foarte frumoasă în tinerețe.

— Nu mi s-a spus niciodată așa ceva, D.G. Întotdeauna am crezut că pot aspira cel mult la un farmec potolit. În orice caz, cum folosesc obiectul ăsta?

— Cutia telefonică? Atinge doar pata din partea dreaptă și te va întreba cineva dacă vrei ceva și apoi poți continua.

— Bun. O să am nevoie de o perie de dinți, o perie pentru păr și haine.

— Voi avea grijă să primești peria de dinți și peria pentru păr. În privința hainelor, s-a prevăzut și asta. Ai un sac cu haine în dulap. Vei vedea că are în el tot ce e mai modern pe Lumea lui Baley, dar bineînțeles că s-ar putea să nu-ți placă. Și nu garantez că sunt măsura dumitale. Cele mai multe femei de pe Lumea lui Baley sunt mai înalte decât dumneata și, cu siguranță, mai late și mai robuste. Dar nu contează. Cred că vei sta închisă un timp.

— De ce?

— Ei bine, doamna mea. Se pare că ai ținut un discurs în seara asta și, după câte îmi amintesc, n-ai vrut să stai jos, deși nu o dată ți-am sugerat s-o faci.

— Mie mi s-a părut un succes, D.G.

— A fost. A fost un succes răsunător.

D.G. zâmbi larg, își scărpină barba pe partea dreaptă, de parcă și-ar fi chibzuit foarte atent spusele.

— Totuși, succesul are și părțile lui rele. În clipa asta, aș spune că ești cea mai cunoscută persoană de pe Lumea lui Baley și fiecare locuitor al planetei vrea să te vadă și să te atingă. Dacă te-am scoate undeva, oriunde, ar însemna o răsccoală pe loc. Cel puțin să se liniștească lucrurile. Nu putem ști cât va dura asta. Pe urmă, i-ai făcut până și pe șoimii de război să te aclame, dar în lumina rece a zilei, când hipnoza și isteria se risipesc, vor fi furioși. Dacă bătrânul Bistervan nu s-a gândit să te omoare chiar imediat după ce ai vorbit, atunci până mâine cu siguranță că va considera ambiția vieții lui să te ucidă prin tortură lentă. Și mai sunt și oamenii din partidul lui, care ar putea încerca să-l constrângă pe Bătrân să-și satisfacă neînsemnatul lui capriciu. De aceea te afli aici, doamna mea. De aceea camera asta, podeaua, întregul hotel sunt supravegheate de nu știu câte plutoane de oameni de gardă, printre care sper să nu existe ascunși șoimi de război. Și pentru că am colaborat atât de

strâns cu dumneata în acest joc de-a eroul și eroina, sunt închis aici și eu, și nu pot pleca.

— O, făcu Gladia indiferentă. Îmi pare foarte rău. Deci, nu-ți poți vedea familia.

D.G. dădu din umeri:

— Neguțătorii nu prea au o familie adevărată.

— Atunci, prietena.

— Va supraviețui. Probabil mai bine decât mine.

O privi gânditor pe Gladia.

Ea îi spuse, hotărâtă:

— Nici să nu-ți *treacă* prin cap, căpitane.

D.G. își înălță sprâncenele:

— Nu pot fi împiedicat să mă gândesc, dar nu voi *face* nimic, doamnă.

— Cât timp crezi că voi sta aici? întrebă Gladia. Serios.

— Depinde de Directorat.

— Directorat?

— Comitetul nostru executiv format din cinci membri, doamnă. Cinci oameni – își ridică o mână cu degetele desfăcute – fiecare cu un mandat de cinci ani, dar nu aleși toți simultan, ci câte unul, în fiecare an succesiv. În felul acesta, anual are loc o înlocuire, plus alegeri speciale în caz de moarte sau incompetență. Acest fapt oferă continuitate și reduce pericolul deciziei luate de către o singură persoană. Mai înseamnă și că fiecare hotărâre trebuie explicată și că durează, uneori, mai mult decât ne putem permite.

— Cred, zise Gladia, că dacă unul din cei cinci ar fi un individ hotărât și puternic...

— Ca să-și poată impune părerile celorlalți. Astfel de situații s-au petrecut cândva, dar acum nu e atunci – dacă înțelegi ce vreau să spun. Directorul Șef este Genovus Pandaral. Nu e nimic rău în ceea ce-l privește, dar e nehotărât – și uneori e același lucru. Am vorbit cu el ca să permită roboților dumitale să stea pe scenă cu noi și s-a dovedit a fi o idee proastă. Zero la unu pentru noi amândoi.

— Dar de ce a fost o idee proastă? Lumea a fost *încântată*.

— *Prea* încântată, doamnă. Noi doream ca dumneata să fii mica noastră eroină din Spațiu și să ne ajuți să nu înfierbântăm opinia publică, astfel încât să nu începem un război prematur. Ai vorbit foarte bine despre longevitate; i-ai făcut să le pară bine că trăiesc puțin. Dar pe urmă i-ai făcut să le placă roboții, și noi nu vrem asta. În privința asta, nu suntem atât de entuziasmați că publicul salută noțiunea de rudenie cu cei din Spațiu.

— Nu vreți un război prematur, dar nu vreți nicio pace prematură. Despre asta e vorba?

— Foarte bine exprimat, doamnă.

— Atunci, ce vreți?

— Vrem Galaxia, *întreaga* Galaxie. Vrem să colonizăm și să populăm fiecare planetă locuibilă și să înființăm nimic altceva decât un Imperiu Galactic. Și nu vrem să intervină cei din Spațiu. Ei pot rămâne pe propriile lor planete, să trăiască în pace așa cum le place, dar nu trebuie să intervină.

— Dar atunci îi veți claustra pe cele cincizeci de planete ale lor, așa cum noi i-am claustrat pe Pământeni pe Pământ atâția ani în șir. Aceeași veche nedreptate. Ești la fel de rău ca Bistervan.

— Situațiile sunt diferite. Pământenii au fost claustrați în ciuda potențialului lor expansiv. Voi, cei din Spațiu, nu aveți un asemenea potențial. Voi ați ales calea longevității și roboții, iar potențialul a dispărut. Nici măcar nu mai aveți cincizeci de planete. Solaria a fost abandonată. Vor urma și celelalte, în timp. Coloniștii n-au niciun interes să-i împingă pe cei din Spațiu pe calea dispariției, dar de ce să intervenim în alegerea lor voluntară? Discursul dumatile a avut tendința s-o facă.

— Mă bucur. Ce credeai că voi spune?

— Ți-am explicat. Pace și iubire și stai jos. Ai fi putut termina într-un minut.

— Nu-mi vine să cred că te-ai așteptat la ceva atât de prostesc din partea mea, zise Gladia

supărată. Drept cine m-ai luat?

— Drept ceea ce te-ai dat chiar dumneata – cineva înspăimântat de moarte de ideea de a vorbi. De unde să știm că ești o nebună care poate, într-o jumătate de oră, să-i convingă pe locuitorii Lumii lui Baley să ovaționeze ceea ce noi, de ani în șir, îi convingem să huiduiască? Dar vorbind nu ajungem nicăieri.

Se ridică greoi în picioare.

— Vreau să fac și eu un duș și mai bine aș dormi peste noapte – dacă voi putea. Pe mâine.

— Dar când aflăm ce va decide Directoratul cu privire la mine?

— Când vor afla *ei*, ceea ce s-ar putea să nu fie prea curând. Noapte bună, doamnă.

36

— Am făcut o descoperire, zise Giskard fără urmă de emoție în glas. Am făcut-o fiindcă, pentru prima oară în viața mea, m-am aflat în fața a mii de ființe umane. Dacă asta s-ar fi întâmplat acum două secole, aș fi făcut descoperirea atunci. Dacă nu m-aș fi aflat niciodată în fața atâtor oameni deodată, atunci n-aș fi făcut niciodată descoperirea. Gândește-te, deci, câte puncte vitale aș putea atinge cu ușurință, dar n-am făcut-o niciodată și niciodată n-o voi face, pur și simplu pentru că nu mă voi întâlni niciodată cu condițiile necesare pentru asta. Rămân ignorant, cu excepția cazurilor în care mă ajută circumstanțele, iar eu nu mă pot baza pe circumstanțe.

Daneel spuse:

— N-am crezut, prietene Giskard, că doamna Gladia, cu modul ei de viață confirmat de mult, ar putea înfrunta mii de oameni cu calm. N-am crezut că e în stare să vorbească. Când s-a dovedit că poate, am presupus că ai intervenit tu și că ai

descoperit că se poate face asta fără vreun prejudiciu. Asta era descoperirea ta?

— Prietene Daneel, zise Giskard, de fapt tot ce am îndrăznit să fac, a fost să slăbesc *foarte puține* tensiuni inhibitorii, atâta cât să-i permită să spună câteva cuvinte și să fie auzită.

— Dar a făcut mult mai mult de-atât.

— După această reglare microscopică, m-am îndreptat spre multitudinea de minți pe care le aveam în față în sală. Niciodată n-am avut de-a face cu atât de multe, ca și doamna Gladia, și am fost luat prin surprindere, ca și ea. Mai întâi am descoperit că nu pot face nimic cu vastul angrenaj mental ce se abătuse asupra mea. M-am simțit neajutorat. Iar apoi am observat mici atitudini prietenoase, curiozități, interese – nu le pot descrie în cuvinte – cu o nuanță de simpatie pentru doamna Gladia. M-am jucat cu ceea ce am descoperit că avea această nuanță de simpatie, intensificându-le și accentuându-le numai puțin. Voiam o mică reacție în favoarea doamnei Gladia, care ar fi putut-o încuraja, care ar fi făcut inutilă tentația mea de a interveni în mintea ei. Asta a fost tot ce am făcut. Nu știu câte fire de culoare potrivită am mânuit. Nu multe.

— Și atunci, prietene Giskard?

— Am aflat, prietene Daneel, că am început ceva ce era autocatalitic. Fiecare fir pe care îl strângeam strângea un fir învecinat de același fel, iar acestea două împreună strângeau alte câteva din preajmă. N-a mai fost nevoie să fac nimic. Mici agitații, mici sunete și mici priviri care păreau să fie de acord cu ceea ce spunea doamna Gladia i-au încurajat și pe ceilalți. Apoi am descoperit ceva și mai ciudat. Toate aceste minore semne de aprobare, pe care le-am putut detecta numai fiindcă, pentru mine mințile erau accesibile, trebuie să le fi detectat și doamna Gladia într-un fel, deoarece din mintea ei au dispărut alte inhibiții fără să le fi atins eu. Ea a început să vorbească mai

repede, cu mai multă încredere, iar publicul a reacționat mai bine ca niciodată – fără ca eu să fac ceva. Iar la sfârșit a fost isterie, o furtună de tunete și fulgere mentale atât de puternice, încât a trebuit să-mi închid mintea în fața lor, altfel mi-ar fi supraîncărcat circuitele. Niciodată, în toată existența mea, n-am mai pomenit ceva asemănător, și n-a început cu mai multe modificări provocate de mine în acea mulțime decât cele pe care le provocam, în trecut, la o mână de oameni. De fapt, cred că efectul s-a difuzat dincolo de publicul sensibil la influența mea – la marele public de pe hiperunde.

— Nu înțeleg cum se poate așa ceva, prietene Giskard, zise Daneel.

— Nici eu, prietene Daneel. Nu sunt om. Nu încerc direct posesia unei minți omenești cu toate complicațiile și contradicțiile ei, așa că nu înțeleg mecanismele la care reacționează acestea. Dar se pare că mulțimile sunt mult mai ușor de manevrat decât indivizii. E un paradox. E nevoie de mai mult efort pentru a deplasa o greutate mai mare decât una mai mică. E nevoie de mai mult efort pentru a contracara o energie mai mare decât una mai mică. Distanța mai mare se parcurge într-un timp mai îndelungat decât distanța mai mică. Atunci de ce mai mulți oameni ar fi mai ușor de influențat decât mai puțini? Tu gândești ca o ființă umană, prietene Daneel. Poți explica?

Daneel răspunse:

— Tu însuși, prietene Giskard, ai spus că a fost un efect autocatalitic, că a fost vorba de molipsire. O singură scânteie poate sfârși prin a arde o pădure.

Giskard se opri și păru cufundat în gânduri. Apoi spuse:

— Nu e niciun motiv de molipsire în afară de emoție. Doamna Gladia a ales argumentele pe care le-a simțit că vor influența sentimentele publicului. N-a încercat să se gândească la ele. Atunci, poate

că mulțimea, cu cât e mai numeroasă, cu atât e mai ușor de influențat cu ajutorul emoțiilor, și nu al rațiunii. Deoarece emoțiile sunt puține, iar elementele raționale multe, mai ușor poate fi prevăzută comportarea unei mulțimi decât a unei singure persoane. Iar asta înseamnă, în schimb, că, dacă pot fi emise legi ce dau posibilitatea să fie prevăzut mersul istoriei, trebuie să avem de-a face cu populații numeroase, cu cât mai numeroase cu atât mai bine. Asta ar putea fi chiar Prima Lege a Psihoistoriei, cheia pentru studiul „umanisticii”. Și totuși...

— Da?

— Mă intrigă că mi-a luat atâta timp să înțeleg asta, numai pentru că nu sunt ființă umană. Poate că o ființă umană și-ar înțelege instinctiv propria minte, destul de bine ca să știe cum să influențeze altele asemănătoare cu a ei. Doamna Gladia, fără nicio experiență în discuția cu mase mari de oameni, s-a descurcat de minune. Mult mai bine ar fi dacă am avea cu noi pe cineva ca Elijah Baley. Prietene Daneel, nu te gândești la el?

— Poți vedea imaginea lui în mintea mea? întrebă Daneel. E surprinzător, prietene Giskard.

— Nu-l văd pe el, prietene Daneel. Nu-ți pot recepționa gândurile. Dar simt emoții și dispoziții sufletești – iar mintea ta are o configurație care, din experiența trecutului, știu că e asociată cu Elijah Baley.

— Doamna Gladia a menționat faptul că am fost ultimul care l-a văzut pe partenerul Elijah în viață, așa că revăd din nou în memorie acel moment. Mă gândesc din nou la ce-a spus el.

— De ce, prietene Daneel?

— Caut înțelesul. Simt că e foarte important.

— Cum ar putea avea alt înțeles ceea ce a spus el, dincolo de semnificația cuvintelor? Dacă ar fi existat vreun înțeles ascuns, Elijah Baley l-ar fi dat pe față.

— Poate că nici partenerul Elijah însuși nu și-a dat seama de înțelesul celor pe care le spunea, zise Daneel încet.

10. După discurs

37

Amintirea!

Se afla în mintea lui Daneel ca o cutie închisă, plină cu amănunte infinite, întotdeauna la îndemână pentru uzul personal. La unele fragmente revenea des pentru informațiile pe care le conțineau, însă doar câteva erau rechemate pur și simplu pentru că Daneel voia să le simtă finețea. Cele mai multe dintre acestea erau cele care îl includeau pe Elijah Baley.

Cu multe decade în urmă, Daneel venise pe Lumea lui Baley când Elijah Baley trăia încă. Doamna Gladia venise cu el dar, după ce intraseră pe orbita din jurul planetei, venise Bentley Baley să-i întâlnească, pe nava lui mică, și fusese adus la bord. Pe vremea aceea, era un bărbat destul de ursuz, de vârstă mijlocie.

O privise pe Gladia cu ochi vag dușmănoși și spusese:

— Nu-l puteți vedea, doamnă.

Iar Gladia, care plânsese, întrebase:

— De ce?

— El nu dorește asta, doamnă, iar eu trebuie să-i respect dorințele.

— Nu pot crede așa ceva, domnule Baley.

— Am o notă scrisă de mână și o înregistrare vorbită, doamnă. Nu știu dacă îi recunoașteți scrisul ori vocea, dar aveți cuvântul meu de onoare că sunt ale lui și că asupra lui nu s-a exercitat nicio presiune pentru a le emite.

Ea intrase în cabina ei să citească și să asculte singură. Apoi ieșise – arătând distrusă – dar reușise

să spună cu hotărâre:

— Daneel, trebuie să mergi singur să-l vezi. Este dorința lui. Dar trebuie să-mi raportezi tot ce s-a făcut și s-a vorbit.

— Da, doamnă, spusese Daneel.

Daneel se duse pe nava lui Bentley, iar bărbatul îi spuse:

— Roboții nu au voie pe această planetă, Daneel, dar în cazul tău se face o excepție, pentru că e dorința tatălui meu și pentru că el este extrem de respectat aici. Nu am nimic personal cu tine, înțelegi, dar prezența ta aici trebuie să fie absolut limitată. Vei fi dus direct la tatăl meu. După ce el va termina cu tine, vei fi adus imediat înapoi pe orbită. Înțelegi?

— Înțeleg, domnule. Cum se simte tatăl dvs.?

— E pe moarte, zise Bentley, poate în mod conștient brutal.

— Înțeleg și asta, spuse Daneel cu vocea tremurându-i evident, nu din cauza emoției, ci fiindcă ideea morții unei ființe umane, chiar dacă inevitabilă, îi tulbura circuitele pozitronice. Vreau să spun, cât mai are înainte de a muri?

— Ar fi trebuit să moară acum câțva timp. Mai e în viață pentru că refuză să se ducă înainte de a te vedea.

Asolizară. Era o planetă mare, dar partea locuită era mică și sărăcăcioasă. Era o zi noroasă și plouase de curând. Străzile largi și drepte erau pustii, de parcă populația de acolo nu avea chef să se adune ca să se uite la un robot.

Mașina de teren îi purtă prin pustietate și îi aduse la o casă ceva mai mare și mai impozantă decât celelalte. Intrară împreună. În dreptul unei uși interioare, Bentley se opri:

— Tatăl meu este înăuntru, zise el cu tristețe. Trebuie să intri singur. Nu vrea să vin cu tine. Intră. S-ar putea să nu-l recunoști.

Daneel intră în întunericul camerei. Ochii i se obișnuiră repede și desluși un corp acoperit de un

cearșaf, așezat în interiorul unui cocon transparent, vizibil doar datorită strălucirii lui slabe. Lumina din cameră spori puțin și Daneel văzu bine chipul.

Bentley avusese dreptate. Daneel nu zări nimic din partenerul lui de odinioară. Ochii erau închiși, iar Daneel avu impresia că vede un cadavru. Nu văzuse niciodată o ființă umană moartă și, când îi veni deodată gândul ăsta, se clătină și i se păru că nu-l țin picioarele. Dar ochii bătrânului se deschiseră și Daneel își recăpătă echilibrul, deși continuă totuși să simtă o slăbiciune neobișnuită.

Ochii îl priviră și un zâmbet mic și slab arcui buzele palide și crăpate.

— Daneel. Vechiul meu prieten, Daneel.

În acea șoaptă era amintirea vagă a vocii lui Baley. De sub cearșaf se ridică încet un braț, iar lui Daneel i se păru că îl recunoaște totuși pe Elijah.

— Partenere Elijah, zise el încet.

— Îți mulțumesc... Îți mulțumesc pentru că ai venit.

— Pentru mine era important să vin, partenere Elijah.

— Mi-a fost teamă că n-o să te lase. Ei – ceilalți – te consideră un robot.

— *Sunt* robot.

— Pentru mine nu, Daneel. Nu te-ai schimbat, nu-i așa? Nu te văd prea bine, dar mi se pare că ești exact așa cum te țin minte. Când te-am văzut ultima oară? Acum douăzeci și nouă de ani?

— Da, și în tot timpul ăsta nu m-am schimbat, așa că, vezi, *sunt* robot.

— Dar eu m-am schimbat, și încă mult. N-ar fi trebuit să te las să mă vezi în halul ăsta, dar n-am putut rezista dorinței de a te vedea încă o dată.

Vocea lui Baley părea să fi devenit ceva mai puternică, de parcă ar fi întărit-o vederea lui Daneel.

— Îmi pare bine să te văd, partenere Elijah, oricât de mult te-ai schimbat.

— Și Gladia? Ce mai face?

— Este bine. A venit cu mine.

— Nu este...

În glas i se simți un licăr de teamă, pe când încerca să privească în jur.

— Nu este pe planetă, dar se află pe orbită. I s-a explicat că nu doreai s-o vezi... și a înțeles.

— Nu-i adevărat. *Vreau* s-o văd, dar am putut rezista tentației. Nu s-a schimbat, nu-i așa?

— Arată la fel ca ultima oară când ai văzut-o.

— Bun... Dar n-o puteam lăsa să mă vadă așa. Nu suportam ca *asta* să-i fie ultima amintire despre mine. Cu tine e altceva.

— Pentru că sunt robot, partenere Elijah.

— Încetează cu asta, se răsti muribundul. Pentru mine n-ai fi însemnat mai mult dacă erai om, Dancel.

Zăcu în tăcere un timp, apoi spuse:

— În toți anii ăștia n-am chemat-o niciodată pe hiperunde, nu i-am scris niciodată. Nu-mi puteam permite să mă amestec în viața ei... E încă măritată cu Gremionis?

— Da, domnule.

— Și e fericită?

— Nu-mi pot da seama. Nu se poartă într-un mod care ar putea fi considerat nefericire.

— Copii?

— Cei doi autorizați.

— Nu s-a supărat că nu am comunicat?

— Cred că ți-a înțeles motivele.

— Mă... pomeneste vreodată?

— Aproape niciodată, dar părerea lui Giskard e că se gândește adesea la dumneata.

— Ce mai face Giskard?

— Funcționează bine – în felul pe care îl cunoști.

— Deci, știi despre capacitățile lui.

— Mi-a povestit, partenere Elijah.

Din nou Baley zăcu în tăcere. Apoi se agită și spuse:

— Daneel, am vrut să vii din dorința egoistă de a te vedea, de a vedea cu ochii mei că nu te-ai schimbat, că amintirea zilelor mari din viața mea încă există, că mă ții minte și că vei continua să-ți amintești de mine... Dar mai vreau să-ți spun ceva. Voi muri în curând, Daneel, și știu că vestea ar fi ajuns la tine. Chiar dacă n-ai fi fost aici, chiar dacă erai pe Aurora, ai fi aflat. Moartea mea se va afla în Galaxie.

Pieptul i se înălță într-un râs slab și mic:

— Cine ar fi crezut-o cândva?

Spuse:

— Bineînțeles că ar fi auzit și Gladia, dar ea știe că trebuie să mor și va accepta asta, oricât de trist ar fi. Mă temeam de efectul pe care l-ar fi avut asupra ta, pentru că ești – așa cum insiști, iar eu neg – robot. De dragul vremurilor de odinioară, ai putea simți că e obligatoriu pentru tine să mă împiedici să mor, și pentru că nu vei fi în stare s-o faci, te-ar putea afecta definitiv. Să discutăm, deci, despre asta.

Vocea lui Baley devenea tot mai slabă. Deși Daneel stătea nemișcat, în mod neobișnuit pe chipul lui se citea emoția. Era o expresie de îngrijorare și supărare. Baley avea ochii închiși și n-o putea vedea.

— Moartea mea, Daneel, spuse el, nu e importantă. Nicio moarte a unui individ, ființă umană, nu e importantă. Cel care moare își lasă în urmă realizările și ele *nu* mor în totalitate. Nu mor în totalitate cât timp există omenire... Înțelegi ce vreau să spun?

— Da, partenere Elijah, spuse Daneel.

— Munca fiecărui individ contribuie la un întreg și astfel devine o parte nemuritoare a întregului. Acel întreg de vieți omenești – trecute, prezente și viitoare – formează o țesătură care există de multe zeci de mii de ani și devine din ce în ce mai complicată și mai frumoasă cu timpul. Până și cei din Spațiu sunt o parte din țesătură,

sporindu-i și ei complexitatea și frumusețea. Viața unui individ este un fir din țesătură, și ce înseamnă un fir în comparație cu întregul? Daneel, gândește-te la țesătură și nu te lăsa afectat de deșirarea unui singur fir. Există atât de multe alte fire, toate valoroase, fiecare contribuind la...

Baley se opri, dar Daneel așteptă cu răbdare. Bărbatul deschise ochii și se încruntă ușor, privindu-l.

— Tot aici ești? E timpul să pleci. Ți-am spus ce am avut de spus.

— Nu vreau să plec, partenere Elijah.

— Trebuie. Nu mă mai pot opune morții. Sunt obosit – extraordinar de obosit. Vreau să mor. E timpul.

— Nu am voie să aștept cât ești în viață?

— Nu vreau. Dacă mor în timp ce tu mă urmărești, te-ar putea afecta destul de rău, în ciuda celor ce ți-am spus. Acum pleacă. E un... un ordin. Îți dau voie să fii robot dacă vrei, dar, în cazul ăsta, trebuie să te supui ordinelor mele. Orice-ai face, nu-mi poți salva viața, așa că nimic nu contravine celei de-a Doua Legi. Pleacă!

Baley îl ținui cu un deget tremurând și spuse:

— Rămas bun, prietene Daneel.

Daneel se întoarse încet, îndeplinind ordinul cu o dificultate fără precedent.

— Rămas bun, partenere...

Se opri, apoi vorbi ușor răgușit:

— Rămas bun, prietene Elijah.

Bentley îl întâmpină pe Daneel în camera învecinată:

— Mai trăiește?

— Trăia când am ieșit eu.

Bentley intră și ieși aproape imediat:

— Acum nu mai trăiește. Te-a văzut și pe urmă – gata.

Daneel își dădu seama că trebuie să se rezeme de perete. Trecu un timp până ce se putu ține pe picioare.

Bentley îl așteptă, cu ochii duși, apoi se întoarseră împreună la nava cea mică și reveniră pe orbită, unde aștepta Gladia.

Întrebă la rândul ei dacă Elijah mai trăia, iar când îi spuseră cu blândețe că nu, se întoarse cu ochii uscați și intră în cabina ei ca să plângă.

37a

Daneel își continuă gândul de parcă amintirea vie a morții lui Baley, în toate amănuntele ei, nu ar fi intervenit pentru o clipă.

— Și totuși, acum s-ar putea să înțeleg ceva mai mult din ce spunea partenerul Elijah, în lumina discursului doamnei Gladia.

— În ce fel?

— Încă nu sunt sigur. E foarte greu să te gândești în sensul în care încerc eu să mă gândesc.

— Voi aștepta cât timp va trebui, zise Giskard.

38

Genovus Pandaral era înalt, totuși nu foarte bătrân, cu toată clăia lui de păr alb care, împreună cu perciunii albi și zburliți, îi dădeau un aer de demnitate și distincție. Faptul că arăta ca un conducător îl ajutase să promoveze în armată dar, așa cum știa el foarte bine, înfățișarea îi era mult mai impunătoare decât firea. O dată ce fusese ales în Directorat, trecuse foarte repede peste entuziasmul de la început. Era depășit de sarcini și, an după an, când avansa automat un grad, își dădea mai bine seama de asta. Acum era Director Șef.

Să fii tocmai Director Șef!

Pe vremuri, nu însemna nimic să fii conducător. Pe timpul lui Nephi Morler, cu opt decade în urmă, acel Morler despre care și copiii de școală știau că a fost cel mai mare dintre toți Directorii, nu însemnase nimic. Ce era Lumea lui Baley pe

atunci? O planetă mică, câteva ferme, o mână de orașe îngrămădite de-a lungul căilor naturale de acces. Populația totală nu depășea cinci milioane și cele mai importante exporturi erau lâna neprelucrată și ceva titan. Locuitorii Spațiului îi ignoraseră total, sub influența mai mult sau mai puțin benignă a lui Han Fastolfe de pe Aurora, iar viața era simplă. Oamenii puteau călători oricând înapoi pe Pământ – dacă voiau să se culturalizeze sau să simtă tehnologia – și exista un flux continuu de Pământeni imigranți. Populația imensă a Pământului era inepuizabilă.

Atunci, de ce să nu fi fost Morler un Director mare? Nu avusese nimic de făcut.

Iar în viitor va fi din nou ușor să conduci. Pentru că locuitorii Spațiului continuau să degenereze (orice copil știa asta, că trebuie să piară în contradicțiile societății lor – deși Pandaral se întreba, uneori, dacă lucrurile stăteau chiar așa) și, deoarece Coloniștii continuau să crească în număr și putere, avea să vină, în curând, vremea când se va trăi din nou în siguranță. Coloniștii vor trăi în pace și-și vor dezvolta la maximum propria tehnologie. Pe măsură ce Lumea lui Baley se popula, își însușea proporțiile și metodele unui alt Pământ, așa cum făceau toate planetele, în timp ce din loc în loc apăreau altele noi, tot mai multe, alcătuind, în cele din urmă, viitorul Imperiu Galactic. Și cu siguranță Lumea lui Baley, fiind cea mai veche și cea mai populată dintre toate planetele, va avea întotdeauna un loc de cinste în acel Imperiu, sub conducerea blândă și continuă a Mamei Pământ.

Dar Pandaral nu fusese Director în trecut. Nici în viitor. Era acum.

Han Fastolfe murise, însă Kelden Amadiro trăia. Amadiro se opusese ca Pământului să i se îngăduie să trimită Coloniști cu douăzeci de decade în urmă și acum trăia ca să le facă necazuri. Cei din Spațiu erau încă prea puternici ca să nu se țină seama de

ei; Coloniștii nu erau încă destul de puternici să avanseze cu încredere. Într-un fel, Coloniștii trebuiau să se țină departe de locuitorii Spațiului, până ce balanța s-ar fi echilibrat suficient. Și sarcina de a-i menține pe cei din Spațiu liniștiți și pe Coloniști hotărâți și totodată cu capul pe umeri cădea în grija lui Pandaral – mai mult decât în a altcuiva – și era o sarcină care nici nu-i plăcea și pe care nici n-o dorea.

Acum era dimineată, o dimineată rece și cenușie cu mai multă zăpadă – deși *asta* nu era o surpriză – iar el își croi singur drumul spre hotel. Nu dorea nicio suită.

Gărzile, în număr mare, luară poziție de drepți, iar el le făcu un semn obosit. Îl întreabă pe căpitanul gărzilor, când acesta îi veni în întâmpinare:

— Vreun necaz, căpitane?

— Nici unul, domnule Director. Totul e bine.

Pandaral încuviință.

— Ce cameră i s-a dat lui Baley?... Ah... Și femeia din Spațiu și roboții ei sunt sub strictă supraveghere? Bun.

Trecu mai departe. În mare, D.G. se comportase bine. Solaria, abandonată, putea fi folosită de Neguțatori ca sursă aproape inepuizabilă de roboți și ca sursă de profituri mari – deși profiturile nu trebuiau considerate echivalentul firesc al securității planetei, se gândi Pandaral morocănos. Dar era mai bine ca Solaria, explozibil cu aspect inofensiv, să fie lăsată în pace. Nu merita un război. D.G. făcuse bine că plecase imediat. Și că luase amplificatorul nuclear cu el. Până acum, asemenea dispozitive erau atât de masive, încât nu puteau fi folosite decât în instalații uriașe și scumpe, proiectate pentru a distruge nave invadatoare – dar nici acestea nu depășiseră stadiul de plan. Erau prea scumpe. Variantele mai mici și mai ieftine erau absolut necesare, așa că D.G. avea dreptate când spunea că era mult mai important să

aducă acasă un amplificator de pe Solaria decât toți roboții de pe acea planetă. Acest amplificator i-ar fi putut ajuta enorm pe savanții de pe Lumea lui Baley.

Și totuși, dacă o planetă din Spațiu putea avea un amplificator portabil, de ce să nu aibă și celelalte? De ce nu și Aurora? Dacă aceste arme se micșorau într-atât încât să încapă pe nave de război, o flotă a celor din Spațiu putea distruge fără probleme oricât de multe nave ale Coloniștilor. Cât de evoluți erau în această privință? Și cât de repede putea progresa Lumea lui Baley în aceeași direcție cu ajutorul amplificatorului pe care-l adusesese D.G.?

Bătu la ușa camerei lui D.G., apoi intră fără să mai aștepte răspuns și se așeză fără să aștepte invitație. Existau *unele* avantaje în faptul de a fi Director Șef.

D.G. își scoase capul din baie și vorbi prin prosopul cu care își ștergea părul:

— Mi-ar fi plăcut s-o întâmpin pe Excelența voastră directorială cu respectul cuvenit, dar sunt în dezavantaj, deoarece mă aflu în situația extrem de penibilă de a fi ieșit chiar acum de sub duș.

— Mai taci din gură, zise Pandaral indispus.

De obicei îi plăcea vioiciunea nestăvilită a lui D.G., dar nu acum. Într-un fel, nu-l înțelegea pe D.G. Era un Baley, un urmaș în linie dreaptă al marelui Elijah și al întemeietorului, Bentley. Asta făcea ca D.G. să fie îndreptățit să ia postul de director, mai ales că avea genul de bonomie care plăcea publicului. Și totuși el alesese să fie Neguțător, ceea ce însemna o viață grea – și periculoasă. Te putea îmbogăți, dar mult mai probabil putea să te ucidă sau, mai rău, să te îmbătrânească înainte de vreme. În plus, viața de Neguțător a lui D.G. îl ținea departe de Lumea lui Baley luni întregi, într-o vreme când Pandaral ar fi preferat sfaturile sale în locul celor ale majorității conducătorilor de departamente. Nu-ți dădeai

întotdeauna seama când e serios D.G. dar, trecând peste asta, merita să-l ascuți.

Pandaral vorbe apăsător:

— Nu cred că discursul acestei femei a fost cel mai bun lucru care ni se putea întâmpla.

D.G., aproape îmbrăcat, dădu din umeri:

— Cine ar fi prevăzut asta?

— Tu ai fi putut s-o faci. Trebuia să-i fi studiat cu atenție obiceiurile – dacă te-ai hotărât s-o iei.

— I-am *studiat* obiceiurile, domnule Director. A petrecut peste trei decade pe Solaria. Pe Solaria s-a format și a trăit acolo înconjurată numai de roboți. A văzut ființe umane doar în holograme, cu excepția soțului ei – iar el n-o vizita prea des. S-a adaptat greu pe Aurora și chiar și acolo a trăit mai ales cu roboți. Niciodată, în douăzeci și trei de decade, n-a văzut mai mult de douăzeci de oameni la un loc, darămite patru mii. Am presupus că nu va fi în stare să rostească mai mult de câteva cuvinte – nici atât. N-aveam de unde ști că e o agitatoare de mulțimi.

— Ai fi putut-o opri, când ai aflat că este. Stătea chiar în dreapta ei.

— Voiați o răsccoală? Oamenii o ascultau cu plăcere. Știți bine că așa e. Dacă aș fi obligat-o să tacă, ar fi dat buzna pe scenă. De fapt, domnule Director, *dvs.* n-ați încercat s-o opriți.

Pandaral își dresă vocea:

— M-am gândit la asta, dar de fiecare dată când mă uitam în spate prindeam privirea robotului ei – cel care seamănă cu un robot.

— Giskard. Da, și ce-i cu asta? El nu v-ar fi făcut vreun rău.

— Știu. Totuși mă enerva și cumva mă descuraja.

— Ei bine, nu mai contează, domnule Director, zise D.G.

Acum era îmbrăcat complet și îi arătă celuiilalt tava cu micul dejun.

— Cafeaua e caldă încă. Serviți-vă cu chifle și dulceață, dacă doriți... O să treacă. Nu cred că publicul va fi, într-adevăr, copleșit de dragoste pentru cei din Spațiu ca să ne strice politica. Ne-ar putea fi chiar de folos. Dacă aud cei din Spațiu despre asta, partidul lui Fastolfe s-ar putea întări. O fi murit Fastolfe, dar partidul lui n-a murit – încă – iar noi trebuie să încurajăm politica lor moderată.

— Lucrul la care mă gândesc eu, zise Pandaral, este Congresul tuturor Coloniștilor, care va fi peste cinci luni. Va trebui să ascult nenumărate aluzii usturătoare despre calmarea celor de pe Lumea lui Baley și despre faptul că îi iubesc pe cei din Spațiu. Ascultă-mă pe mine, adăugă el posomorât, cu cât e planeta mai mică, cu atât e mai plină de șoimi de război.

— Atunci, spuneți-le și lor asta, zise D.G. Purtați-vă ca un om de stat în public, dar când îi luați de-o parte priviți-i drept în ochi – neoficial – și spuneți-le că pe Lumea lui Baley există libertate de exprimare și că vrem ca lucrurile să rămână astfel. Spuneți-le că Lumea lui Baley are aceleași interese ca și Pământul, dar că, dacă vreo planetă dorește să-și dovedească marele devotament față de Pământ declarând război celor din Spațiu, Lumea lui Baley o va urmări cu interes, dar nimic altceva. Asta ar trebui să-i amuțească.

— O, nu, făcu Pandaral alarmat. O remarcă de felul ăsta ar răsufla. Ar crea o atmosferă imposibilă.

D.G. spuse:

— Aveți dreptate, ceea ce e mare păcat. Dar *gândiți* și nu lăsați capetele alea mici cu gură mare să vă domine.

Pandaral oftă:

— Cred că ne vom descurca, dar seara trecută ne-a zădărnicit planurile și n-am putut termina pe un ton optimist. Asta e ceea ce într-adevăr regret.

— Ce ton optimist?

— Când ai plecat de pe Aurora pe Solaria, zise Pandaral, pe Solaria au mers și două nave Auroriene. N-ai știut?

— Nu, dar e ceva la care m-am așteptat, zise D.G. cu indiferență. De aceea m-am deranjat să merg pe Solaria pe o cale laterală.

— Una dintre navele Auroriene a asolizat pe Solaria, la mii de kilometri depărtare de voi – așa că nu s-a prea ostenit să vă țină sub observație – iar a doua a rămas pe orbită.

— Normal. Așa aș fi făcut și eu dacă aș fi avut o a doua navă la dispoziție.

— Nava Auroriană care a aterizat a fost distrusă în câteva ore. Nava de pe orbită a raportat întâmplarea și i s-a ordonat să se întoarcă... O stație de recepție a Neguțătorilor a interceptat raportul și ni l-a trimis.

— Raportul era decodificat?

— Sigur că nu, dar era transmis într-unul dintre codurile pe care le-am descifrat.

D.G. dădu gânditor din cap, apoi spuse:

— Foarte interesant. Înseamnă că n-au avut pe nimeni care să vorbească limba Solariană.

— Evident, zise Pandaral cu seriozitate. Dacă nimeni nu află unde au plecat Solarienii, femeia asta a ta este singura Solariană disponibilă din Galaxie.

— Iar ei m-au lăsat s-o iau, nu-i așa? E greu pentru Aurorienii.

— În orice caz, aseară aveam de gând să anunț distrugerea navei Auroriene. La drept vorbind – nu-i nicio bucurie. Totuși, i-ar fi impulsionat pe toți Coloniștii din Galaxie. Vreau să spun, noi am scăpat, iar Aurorienii nu.

— Noi aveam o Solariană, zise D.G. sec. Aurorienii n-aveau.

— Foarte bine. Asta ar fi făcut ca tu și femeia să apăreți într-o lumină bună... Dar n-a ieșit nimic. După cele spuse de femeie, orice altceva ar fi fost

o discrepanță, chiar și vestea despre distrugerea unei nave de război Auroriene.

— Ca să nu mai vorbim, spuse D.G., de faptul că, de îndată ce toată lumea ar fi terminat cu aplauzele pentru rudenie și iubire, ar fi fost deplasat – pentru următoarea jumătate de oră, oricum – să aplaude moartea câtorva sute de rude de pe Aurora.

— Cred că da. Așa că am pierdut o lovitură psihologică extraordinară.

D.G. se încruntă:

— Lăsați-o baltă, domnule Director. Oricând puteți rezolva cu propaganda, altădată, la un timp mai potrivit. Important este ce înseamnă asta. O navă Auroriană a fost aruncată în aer. Asta înseamnă că ei nu se așteptau să fie folosit un amplificator nuclear. Celelalte nave i s-a ordonat să plece și asta înseamnă că nu era echipată cu un dispozitiv de protecție împotriva acestuia – și poate că nici n-au un sistem de protecție. Aș deduce de aici că amplificatorul portabil – sau semiportabil, oricum – este o realizare strict Solariană și nu una a Spațiului în general. Asta este o veste bună pentru noi – dacă e adevărată. Deocamdată să nu ne îngrijorăm pentru aspectele minore ale propagandei, ci să ne concentrăm asupra obținerii cât mai multor informații pe care le putem storce din acest amplificator. Vrem să-i întrecem pe cei din Spațiu în privința asta... dacă se poate.

Pandaral ronțăi o chiflă și spuse:

— Poate că ai dreptate. Dar în cazul ăsta, cum intercalăm cealaltă veste?

— Care cealaltă veste? întrebă D.G. Domnule Director, aveți de gând să-mi oferiți toate informațiile de care am nevoie pentru o conversație inteligentă, sau intenționați să le lansați una câte una, ca eu să sar după ele?

— Nu te supăra, D.G. N-are rost să stau de vorbă cu tine dacă nu-mi pot permite să fiu

neoficial. Știi ce înseamnă o ședință la Directorat? Vrei postul meu? Poți să-l iei, să știi.

— Nu, mulțumesc, nu-mi trebuie. Ceea ce vreau este cealaltă veste a dvs...

— Avem un mesaj de pe Aurora. Un mesaj adevărat. Au catadicsit să comunice direct cu noi, în loc să ni-l trimită prin intermediul Pământului.

— Atunci, am putea considera că este un mesaj important pentru ei. Ce doresc?

— O vor înapoi pe femeia de pe Solaria.

— Deci e clar că știu că nava noastră a scăpat de pe Solaria și s-a întors pe Lumea lui Baley. Au și ei stațiile lor de interceptare și trag cu urechea la comunicările noastre, așa cum și noi tragem cu urechea la ale lor.

— Categoric, zise Pandaral extrem de iritat. Ne descifrează codurile la fel de repede cum le descifrăm și noi pe ale lor. Impresia mea este că ar trebui să ajungem la o înțelegere, să trimitem mesaje necifrate și unii, și alții. Nu ne-ar strica nici unuia.

— Au spus de ce vor femeia?

— Sigur că nu. Cei din Spațiu nu dau explicații; ei dau ordine.

— Au aflat exact ce a rezolvat femeia pe Solaria? Fiindcă este singura persoană care vorbește Solariană autentică, o vor ca să curețe planeta de supraveghetori?

— Nu știu cum ar fi putut afla, D.G. Noi am explicat rolul ei de-abia aseară. Mesajul de pe Aurora s-a primit cu mult timp înainte... Dar nu contează de ce o vor. Întrebarea este: ce facem? Dacă nu le-o dăm înapoi, am putea avea o criză cu Aurora, pe care n-o doresc. Dacă le-o dăm, celor de pe Lumea lui Baley li se va părea ciudat, iar bătrânul Bistervan va avea o zi plină de evenimente, timp în care va sublinia că îi servim pe cei din Spațiu.

Se priviră, apoi D.G. spuse încet:

— Va trebui s-o dăm înapoi. La urma urmei, este locuitoare a Spațiului și cetățean al Aurorei. N-o putem ține împotriva voinței Aurorei, fiindcă vom expune riscului pe fiecare Neguțător care se aventurează cu afaceri în teritoriile Spațiului. Dar o voi duce *eu* înapoi, domnule Director, iar dvs. puteți da vina pe mine. Spuneți că pentru a o duce pe Solaria mi s-a pus condiția s-o aduc înapoi pe Aurora, ceea ce de fapt este adevărat, chiar dacă n-a existat o înțelegere scrisă, și că eu sunt om de cuvânt și am considerat că trebuie să respect înțelegerea... Și poate ieșim în avantaj.

— În ce fel?

— Va trebui să mă gândesc. Dar dacă o s-o fac, domnule Director, nava mea va trebui reutilată pe cheltuiala planetei. Iar oamenilor mei le va trebui un spor de sănătate... Haideți, domnule Director, doar renunță la permisiile lor.

39

Ținând seama de faptul că nu intenționase să mai pună piciorul pe navă cel puțin trei luni, D.G. părea extrem de bine dispus.

Și, ținând seama de faptul că Gladia avea o cabină mai mare și mai luxoasă decât cea dinainte, părea mai degrabă prost dispusă.

— De ce toate astea? întrebă ea.

— Calul de dar se caută la dinți? întrebă D.G.

— Întreb doar. De ce?

— Pentru că, doamna mea, ești o eroină de categoria întâi, și când nava a fost reutilată, locul ăsta a fost împopoțonat pentru dumneata.

— Împopoțonat?

— Așa vine vorba. Împodobit, dacă vrei.

— Spațiul ăsta n-a fost creat acum. Cine l-a pierdut?

— De fapt, a fost locuința membrilor echipajului, dar ei au insistat, știi. Ești scumpa lor.

De fapt, Niss... îți amintești de Niss?

— Bineînțeles.

— Vrea să-l iei pe el în locul lui Daneel. Spune că lui Daneel nu-i place slujba și că își cere întruna iertare față de victime. Niss spune că el va distruge pe oricine te va necăji cât de puțin, că o să-i facă plăcere și n-o să-și ceară niciodată scuze.

Gladia zâmbi:

— Spune-i că am în vedere oferta lui și că mi-ar face plăcere să dau mâna cu el, dacă asta se poate aranja. N-am avut ocazia s-o fac înainte de a asoliza pe Lumea lui Baley.

— Sper că vei purta mănușile când vei da mâna.

— Bineînțeles, dar mă întreb dacă este chiar necesar. Nici măcar nu mi-a curs nasul de când am plecat de pe Aurora. Probabil că injecțiile pe care le-am făcut mi-au întărit de minune sistemul imunologic.

Privi din nou în jurul ei:

— Ați făcut până și nișe în perete pentru Daneel și Giskard. E foarte drăguț din partea ta, D.G.

— Doamnă, zise D.G., ne dăm toată silința să-ți facem pe plac și suntem încântați că ești mulțumită.

— Destul de ciudat – Gladia părea ea însăși uimită de ceea ce avea de gând să spună – dar nu sunt chiar mulțumită. Nu sunt sigură că vreau să plec de pe planeta voastră.

— Nu? Frig, zăpadă, plictiseală, mulțimi primitive și nesfârșite care te salută de pretutindeni. Ce te poate atrage aici?

— Nu mulțimile care mă salută, se înroși Gladia.

— Mă voi preface că te cred, doamnă.

— Nu e asta. E ceva cu totul diferit. Eu... eu n-am făcut niciodată nimic. M-am distrat în diverse moduri banale, am lucrat în domeniul colorării câmpului de forță și la proiectarea învelișului exterior al roboților. Am făcut dragoste, am fost soție și mamă și... și nu m-am remarcat în nimic

din toate acestea. Dacă aş muri deodată sau dacă nu m-aş fi născut niciodată, nimeni şi nimic n-ar fi afectat – poate cu excepţia câtorva prieteni apropiaţi. Acum e altceva.

— Da?

În glasul lui D.G. nu era nici cea mai mică zeflema.

— Da! zise Gladia. Pot influenţa oamenii. Pot alege o cauză şi mi-o pot însuşi. *Am ales* o cauză. Vreau să împiedic războiul. Vreau ca Universul să fie populat de cei din Spaţiu şi de Colonişti deopotrivă. Vreau ca fiecare grupare să-şi păstreze particularităţile, dar să le accepte de bună voie şi pe ale celorlalţi. Vreau să muncesc atât de mult pentru asta încât, după moartea mea, istoria să se schimbe datorită mie, iar oamenii să spună: „Lucrurile n-ar fi mers atât de bine dacă n-ar fi fost ea.”

Se întoarse către D.G. cu chipul strălucitor:

— Ştii ce mult contează să ai şansa de a fi *cineva*, după ce două secole şi o treime ai fost nimeni; să afli că viaţa pe care ai crezut-o atât de pustie conţine totuşi ceva, ceva minunat; să fii fericit multă, multă vreme, după ce ai renunţat la orice speranţă de fericire?

— Nu trebuie să stai pe Lumea lui Baley, doamna mea, ca să ai toate astea.

D.G. părea cumva descumpănit.

— Nu le voi avea pe Aurora. Pe Aurora sunt doar o imigrantă de pe Solaria. Pe o planetă colonistă sunt o locuitoare a Spaţiului – ceva aparte.

— Şi totuşi de câteva ori – şi încă destul de energic – ai declarat că vrei să te întorci pe Aurora.

— Cu câţva timp în urmă, da – dar acum nu mai vorbesc aşa, D.G. Acum chiar că nu mai vreau.

— Ne-ar influenţa foarte mult acest lucru, numai că Aurora te vrea. Aşa ne-a spus.

Gladia era evident uimită:

— Mă *vrea*?

— Un mesaj oficial de la Președintele Consiliului de pe Aurora ne spune că da, zise D.G. cu blândețe. Ne-ar face plăcere să te păstrăm, dar Directorii au hotărât că nu merită să riscăm o criză interstelară ținându-te aici. Nu sunt sigur că le împărtășesc părerea, dar ei au hotărât.

— De ce m-ar vrea? se încruntă Gladia. Locuiesc pe Aurora de peste douăzeci de decade și nu mi s-a părut niciodată că sunt dorită... Stai! Crezi că mă consideră acum singurul mijloc de a opri supraveghetorii de pe Solaria?

— M-am gândit la asta, doamna mea.

— N-o voi face. Era cât pe ce să fiu învinsă de supraveghetoarea aceea și poate că niciodată nu voi fi în stare să repet ce am făcut atunci. Știu că n-o voi face... În afară de asta, de ce au ei nevoie să coboare pe planetă? Pot distruge supraveghetorii de la distanță, acum când știu despre ce e vorba.

— De fapt, zise D.G., mesajul care cere întoarcerea dumatile a fost trimis cu mult timp înainte ca ei să fi aflat despre conflictul nostru cu supraveghetoarea. Trebuie că te vor pentru altceva.

— Oh.

Păru abătută. Apoi se aprinse din nou:

— Nu-mi pasă ce altceva. Nu vreau să mă întorc. Am munca mea aici și am de gând s-o continui.

D.G. se ridică:

— Mă bucur că te aud vorbind așa, doamnă Gladia. Speram să simți astfel. Ți promit că-mi voi da toată silința să te iau cu mine când vom pleca de pe Aurora. Însă acum *trebuie* să merg pe Aurora și dumneata *trebuie* să vii cu mine.

40

Gladia urmări Lumea lui Baley în timp ce se îndepărta, cu emoții total diferite de cele cu care o

urmărise la venire. Era exact aceeași planetă rece, cenușie, sărăcăcioasă de la început, dar mai avea căldura și viața oamenilor. Acestea erau adevărate.

Solaria, Aurora, celelalte Lumi din Spațiu pe care ea le vizitase sau le vizionase pe hiperunde, toate păreau populate cu oameni ireali – gazoși. Acesta era cuvântul – gazoși. Indiferent cât de puține erau ființele umane ce trăiau pe o planetă din Spațiu, acestea se răspândeau și umpleau planeta la fel ca moleculele unui gaz ce se răspândesc pentru a umple un rezervor. Părea că locuitorii Spațiului se respingeau reciproc. Și chiar că o făceau, se gândi ea cu tristețe. Cei din Spațiu o respinseseră întotdeauna. Pe Solaria fusese educată să simtă o repulsie extraordinară, dar chiar pe Aurora, când avusese experiențe sexuale cu nemiluita, partea cea mai neplăcută era apropierea pe care acestea o făceau necesară.

Cu excepția – cu excepția lui Baley... Dar el nu era din Spațiu.

Lumea lui Baley nu era așa. Probabil că nicio planetă a Coloniștilor nu era așa. Coloniștii erau strâns uniți, lăsând în urma lor întinse zone pustii drept preț al unirii – pustii până ce le ocupa populația ce creștea ca număr. O planetă a Coloniștilor era o lume a oamenilor uniți, o lume cu pietricele și bolovani, nu cu oameni gazoși.

De ce era așa? Poate că din cauza roboților! Ei reduceau dependența oamenilor față de oameni. Ei umpleau spațiile dintre aceștia. Erau stratul izolator care micșora atracția firească pe care oamenii o aveau unii față de alții, astfel încât întregul sistem se descompunea în fragmente. Asta trebuia să fie. Nicăieri nu erau mai mulți roboți decât pe Solaria, iar acolo efectul izolator fusese atât de uriaș, încât moleculele de gaz care erau ființele umane deveniseră total inerte, fără să mai interacționeze aproape deloc. (Unde plecaseră Solarienii, se întrebă ea din nou, și cum trăiau?)

Un motiv îl constituia și durata lungă a vieții. Cum să te atașezi emoțional de cineva fără să ți se acrească pe măsură ce trec atâtea decade; sau, dacă moare cineva, cum să suporti celălalt pierderea timp de mai multe decade? Învățați atunci să nu te atașezi emoțional, ci să te retragi, să te izolezi. Pe de altă parte, ființele umane, dacă trăiau puțin, nu se puteau sătura de fascinația vieții. În timp ce generațiile treceau repede una după alta, mingea fascinației ricoșa de la unul la celălalt fără să atingă vreodată pământul.

Cât de puțin timp trecuse de când îi spusese ea lui D.G. că nu mai avea nimic de făcut sau de învățat, că încercase de toate și se gândise la toate, că trebuia să trăiască plictisită la maximum? Și nu știa și nici măcar nu visa, în timp ce vorbea, despre mulțimi de oameni, una după alta; să vorbească în fața atâtoră, încât păreau o mare de capete; să le audă reacția, nu în cuvinte, ci în sunete fără cuvinte; să se amestece printre ei, să simtă ca ei, să devină un organism uriaș. Nu numai că nu încercase niciodată așa ceva, dar nici nu visase că ar *putea* încerca așa ceva. Cât de multe nu știa încă, în ciuda vieții ei îndelungate? Ce lucruri mai existau, pe care ea nici nu și le putea închipui și pe care să le încerce?

Daneel zise cu blândețe:

— Doamnă Gladia, cred că semnalizează căpitanul că vrea să intre.

Gladia tresări:

— Să intre, atunci.

D.G. pătrunse cu sprâncenele ridicate:

— M-am liniștit. M-am gândit că poate nu ești acasă.

Gladia zâmbi:

— Într-un fel, nu eram. Eram pierdută în gânduri. Mi se întâmplă uneori.

— Ești norocoasă, zise D.G. Gândurile mele nu sunt niciodată destul de mari ca să mă pierd în ele.

Te-ai răzgândit în legătură cu vizitarea Aurorei, doamnă?

— Nu, nu m-am răzgândit. Iar unul dintre gândurile în care mă pierdusem era că încă n-am habar de ce trebuie să mergi și tu pe Aurora. Nu doar ca să mă duci pe mine înapoi. Orice remorcher spațial ar fi putut face asta.

— Pot să mă așez, doamnă?

— Da, sigur. Asta se subînțelege, căpitane. Aș vrea să încetezi să mă tratezi ca pe o aristocrată. Începe să mă plictisească. Și dacă e un mod ironic de a sublinia că sunt o locuitoare a Spațiului, atunci e mai mult decât plictisitor. De fapt, aproape că aș vrea să-mi spui Gladia.

— Se pare că ești nerăbdătoare să te descotorosești de identitatea ta spațială, Gladia, zise D.G., așezându-se și punând picior peste picior.

— Aș vrea să uit diferențele minore.

— Minore? Nu atâta vreme cât trăiești de patru ori mai mult decât mine.

— Ciudat, dar m-am gândit la asta mai degrabă ca la un dezavantaj pentru cei din Spațiu... În cât timp ajungem pe Aurora?

— Fără ocoluri de data asta. Câteva zile ca să ne îndepărtăm suficient de soarele nostru, să putem face un salt prin hiperspațiu care ne va duce la alte câteva zile distanță de Aurora și gata.

— Și de ce trebuie să mergi *tu* pe Aurora, D.G.?

— Aș putea spune că din simplă politețe, dar de fapt aș vrea să am ocazia să-i explic Președintelui vostru – sau chiar unuia dintre subordonații lui – exact ce s-a întâmplat pe Solaria.

— Ei nu știu ce s-a întâmplat?

— În mare, știu. Au fost destul de amabili să ne intercepteze comunicările, așa cum am fi făcut și noi cu ale lor dacă situația era inversă. Totuși, poate că n-au tras concluziile corecte. Aș vrea să-i corectez – dacă așa stau lucrurile.

— Care sunt concluziile corecte, D.G.?

— După cum știi, supraveghetorii de pe Solaria au fost programați să considere o persoană drept ființă umană numai dacă vorbește cu accent Solarian, așa cum ai făcut tu. Asta înseamnă că nu numai Coloniștii nu sunt considerați oameni, dar nici locuitorii Spațiului care nu sunt de pe Solaria. Ca să fiu mai explicit, Aurorienii n-ar fi fost considerați ființe umane dacă ar fi asolizat pe Solaria.

Gladia făcu ochii mari:

— E de necrezut. Solarienii nu i-ar fi pus pe supraveghetori să-i trateze pe Aurorienii cum te-au tratat pe tine.

— Zău? Deja au distrus o navă Auroriană. Știi asta?

— O navă Auroriană? Nu, nu știam.

— Te asigur că au făcut-o. A coborât cam în același timp cu noi. Noi am scăpat, dar ei nu. Înțelegi, noi te aveam pe tine, dar ei nu. Concluzia este – sau ar trebui să fie – că Aurorienii nu pot conta automat pe alianța cu celelalte planete din Spațiu. În caz de pericol, fiecare planetă din Spațiu va merge pe cont propriu.

Gladia negă cu violență:

— Ar fi incorect să generalizăm dintr-un singur exemplu. Probabil că Solarienilor li s-a părut greu să-i oblige pe supraveghetori să reacționeze favorabil la cincizeci de accente și nefavorabil la alte câteva zeci. A fost mai ușor să-i fixeze la un singur accent. Asta-i tot. Au pariat că niciun locuitor al Spațiului nu va încerca să asolizeze pe planeta lor și au pierdut.

— Da, sunt sigur că așa va explica și conducerea Aurorei, pentru că oamenilor le este, în general, mai ușor să tragă o concluzie plăcută decât una neplăcută. Ceea ce vreau eu să fac este să mă asigur că văd posibilitatea celei neplăcute – și că asta îi pune, într-adevăr, în încurcătură. Iartă-mi narcisismul, dar nu am încredere că altcineva ar face asta la fel de bine ca mine și de aceea mă

gândesc că eu, și nu altcineva, ar trebui să merg pe Aurora.

Gladia se simțea grozav de chinuită. Nu voia să fie locuitoare a Spațiului; voia să fie o ființă umană și să uite ceea ce tocmai denumise „diferențe minore”. Și totuși, când D.G. vorbi cu satisfacție evidentă despre constrângerea Aurorei într-o situație umilitoare, se simți încă locuitor al Spațiului.

Spuse supărată:

— Presupun că Lumile colonizate sunt și ele în conflict unele cu altele. Nu va fi fiecare planetă Colonistă pe cont propriu?

D.G. scutură din cap:

— Poate ai impresia că așa trebuie să fie, iar eu n-aș fi surprins dacă fiecare planetă Colonistă în parte ar fi tentată, uneori, să pună propriul interes înaintea celui general, dar noi avem ceva ce vouă, locuitorilor Spațiului, vă lipsește.

— Și ce e asta? O mare noblețe?

— Sigur că nu. Nu suntem mai nobili decât cei din Spațiu. Ceea ce avem noi este Pământul. Este planeta noastră. Fiecare Colonist vizitează Pământul cât poate de des. Fiecare Colonist știe că există o planetă, una mare și avansată, cu o istorie incredibil de bogată, cu diversitate culturală și complexitate ecologică, căreia el sau ea îi aparține. Planetele Coloniste se pot certa între ele, dar cearta nu poate da naștere violenței sau ruperii totale de relații, fiindcă automat este chemată conducerea Pământului pentru a media toate problemele, iar hotărârea este suficientă și nu se pune la îndoială. Acestea sunt cele trei avantaje ale noastre, Gladia: lipsa roboților, ceea ce ne îngăduie să ne construim noile Lumi cu mâinile noastre; succesiunea rapidă de generații, care favorizează schimbările continue; și mai ales Pământul, care este esența noastră.

— Dar cei din Spațiu... începu Gladia repede, dar se opri.

D.G. zâmbi și spuse cu un iz de amărăciune:

— Voiai să spui că și cei din Spațiu sunt urmașii Pământenilor și că este și planeta lor? În fapt este adevărat, dar psihologic este fals. Cei din Spațiu și-au dat toată silința să-și nege moștenirea. Ei nu se consideră Pământeni, o dată plecați – sau de câte ori or fi plecat. Dacă aș fi mistic, aș spune că locuitorii Spațiului nu pot supraviețui multă vreme, după ce s-au desprins de rădăcini. Bineînțeles că nu sunt mistic și nu pun problema astfel – totuși ei nu pot supraviețui multă vreme. Așa cred.

Apoi, după o scurtă pauză, adăugă puțin încurcat, de parcă și-ar fi dat seama că, în exaltarea lui, o lovea într-un punct sensibil:

— Dar te rog să te consideri ființă umană, Gladia, mai degrabă decât locuitoare a Spațiului, iar eu mă voi considera tot ființă umană, și nu Colonist. Omenirea *va supraviețui*, fie că va fi prin Coloniști, prin locuitorii din Spațiu sau și prin unii și prin ceilalți. Eu cred că o va face doar prin Coloniști, dar s-ar putea să mă înșel.

— Nu, zise Gladia, încercând să nu pară emoționată. Cred că ai dreptate, dacă nu cumva lumea va învăța să nu mai facă deosebirea între locuitorii din Spațiu și Coloniști. Acesta e scopul meu – să-i ajut pe oameni să realizeze asta.

— Oricum, zise D.G., privind la ceasul sub formă de bandă întunecată ce înconjura peretele, ți-am întârziat prânzul. Pot lua masa cu tine?

— Bineînțeles, spuse Gladia.

D.G. se ridică.

— Atunci, mă duc să-l aduc. L-aș trimite pe Daneel sau pe Giskard, dar nu vreau deloc să mă obișnuiesc să dau ordine roboților. Pe lângă asta, oricât de mult te-ar adora echipajul, nu cred că adorația se extinde asupra roboților.

De fapt, Gladiei nu-i plăcu mâncarea pe care o aduse D.G. Nu se putea obișnui cu lipsa de subtilitate în privința aromelor, care putea fi

urmarea faptului că pe Pământ se gătea cu drojdie pentru consumul curent. Dar nu era nici deosebit de rea la gust. O mâncă indiferentă.

D.G., observându-i lipsa de entuziasm, spuse:

— Sper că mâncarea nu te-a indispus?

Ea negă:

— Nu. Se pare că mă obișnuiesc. Am avut câteva episoade neplăcute când am venit prima oară pe navă, dar nu prea serioase.

— Mă bucur, dar, Gladia...

— Da?

— Nu te poți gândi la niciun motiv pentru care guvernul Aurorei te vrea atât de urgent înapoi? Nu cred că e vorba de felul în care te-ai descurcat cu supraveghetoarea, și nici de discursul tău. Cererea a fost trimisă cu mult timp înainte ca ei să fi aflat de una sau de cealaltă.

— În acest caz, spuse Gladia cu tristețe, poate nu mă vor pentru ceva. Niciodată nu m-au vrut.

— Dar trebuie să fie ceva. După cum ți-am spus, mesajul a sosit în numele Președintelui Consiliului de pe Aurora.

— Chiar acest Președinte, chiar în această perioadă, este considerat o marionetă.

— Da? Cine se află în spatele lui? Kelden Amadiro?

— Exact. Deci îl cunoști?

— O, da, zise D.G. posomorât, sufletul fanaticilor care sunt împotriva Pământului. Omul care a fost distrus din punct de vedere politic de dr. Fastolfe, acum douăzeci de decade, supraviețuiește ca să ne amenințe din nou. Este un exemplu de neajuns al longevității.

— Dar e și o enigmă, spuse Gladia. Amadiro e un om răzbnător. Știe că Elijah Baley a fost cauza acelei înfrângeri de care vorbești și crede că port și eu răspunderea. Antipatia lui – *extraordinară* – se extinde asupra mea. Dacă Președintele mă vrea, asta nu înseamnă decât că Amadiro mă vrea – și de ce m-ar vrea Amadiro? Mai degrabă s-ar

descotorosi de mine. Probabil că de aceea m-a trimis cu tine pe Solaria. Cu siguranță se aștepta ca nava ta să fie distrusă – și eu împreună cu ea. Și asta nu l-ar fi îndurerat deloc.

— Fără lacrimi nestăpânite, da? zise D.G. gânditor. Dar cu siguranță că nu ți s-a spus asta. Nimeni nu ți-a spus: „Du-te cu nebunul ăla de Neguțător, pentru că ne va oferi plăcerea de a fi ucisă.”

— Nu. Mi-au spus că aveai mare nevoie de ajutorul meu și că deocamdată e politic să cooperăm cu Lumile colonizate și că voi ajuta enorm Aurora dacă, la întoarcere, raportezi ce s-a întâmplat pe Solaria.

— Da, așa au spus. Poate că au vorbit serios, până la un punct. Apoi, când – în ciuda tuturor așteptărilor – nava noastră a scăpat, iar cea de pe Aurora a fost distrusă, poate că au vrut o relatare a evenimentelor de la fața locului. Așadar, când te-am dus pe Lumea lui Baley și nu înapoi pe Aurora, au plâns să te întorci. Sigur că până acum au aflat povestea, așa că s-ar putea să nu te mai vrea. Totuși... – el vorbea mai mult cu el însuși, decât cu Gladia – ce știi ei este ce au văzut pe hiperunde de pe Lumea lui Baley, și poate că n-o să considere asta ca fiind adevărul. Și totuși...

— Și totuși ce, D.G.?

— Cumva instinctul îmi spune că mesajul lor nu se putea naște doar din dorința de a avea raportul tău. Am impresia că violența cererii a mers prea departe.

— Nu pot dori nimic altceva. *Nimic*, zise Gladia.

— Mă întreb, făcu D.G.

41

— Și eu mă întreb, vorbi Daneel în aceeași seară, din nișa lui.

— În legătură cu ce te întrebi, prietene Daneel? zise Giskard.

— Mă întreb în legătură cu adevărata semnificație a mesajului de pe Aurora, care o cere pe doamna Gladia. Pentru mine, ca și pentru căpitan, dorința de a avea un raport nu pare o motivație suficientă.

— Ai o altă sugestie?

— Am o idee, prietene Giskard.

— Pot să o știu, prietene Daneel?

— M-am gândit că, poate, când cere întoarcerea doamnei Gladia, Consiliul se așteaptă să vadă mai mult decât cere – și s-ar putea să n-o vrea pe doamna Gladia.

— Ce poate obține mai mult, în afară de doamna Gladia?

— Prietene Giskard, este de conceput faptul ca doamna Gladia să se întoarcă fără noi doi?

— Nu, dar la ce i-am folosi noi doi Consiliului?

— Eu, prietene Giskard, nu i-aș fi de niciun folos. Tu, însă, ești unic, pentru că poți citi direct mințile oamenilor.

— Așa este, prietene Daneel, dar Consiliul nu știe asta.

— De când am plecat noi, nu e posibil să fi descoperit cumva acest fapt și să regrete amarnic fiindcă te-a lăsat să pleci de pe Aurora?

Giskard nu ezită prea mult:

— Nu, nu este posibil, prietene Daneel. Cum să fi aflat?

Daneel zise, cu grijă:

— M-am gândit astfel. La vizita pe care ai făcut-o pe Pământ, cu mult timp în urmă, împreună cu dr. Fastolfe, ai reușit să reglezi câțiva roboți de pe Pământ, astfel încât să le conferi o capacitate mentală foarte redusă, atâta cât să le permită să-ți continue munca de a influența pe oficialii de pe Pământ să abordeze cu curaj și încredere procesul colonizării. Cel puțin așa mi-ai spus odată. Deci există pe Pământ roboți capabili să influențeze

gândirea. Și apoi, așa cum am bănuir de curând, Institutul de Robotică de pe Aurora a trimis pe Pământ roboți cu înfățișare umană. Nu știm ce anume urmăresc, dar cel mai simplu lucru la care te poți aștepta de la asemenea roboți este să urmărească evenimentele de pe Pământ și să raporteze pe Aurora. Chiar dacă roboții de pe Aurora nu pot citi gândurile, ei pot trimite rapoarte referitoare la faptul că o persoană oficială sau alta și-a schimbat brusc atitudinea față de colonizare și poate că, de când am plecat noi, i-a trecut cuiva prin cap – poate chiar doctorului Amadiro – că lucrul ăsta nu se poate explica decât prin existența pe Pământ a roboților care influențează gândirea. Și atunci s-ar putea ajunge la dr. Fastolfe sau chiar la tine. De asemenea, pentru oficialitățile Auroriene ar deveni clar sensul unor anumite evenimente, care ar putea mai degrabă să fie puse în seama ta, decât a doctorului Fastolfe. Drept urmare, acestea vor dori cu disperare să te întorci, fără să te ceară în mod direct, fiindcă astfel ar trăda ceea ce au aflat. Așa că o vor cere pe doamna Gladia – o cerere firească – știind că vei fi adus și tu înapoi, odată cu ea.

Giskard rămase tăcut un minut întreg, apoi spuse:

— Este un raționament interesant, prietene Daneel, dar nu se leagă. Acei roboți pe care i-am destinat pentru sarcina de a încuraja colonizarea și-au îndeplinit sarcina cu mai bine de optsprezece decade în urmă și au fost inactivați încă de atunci, cel puțin în privința influențării gândirii. Mai mult, pe Pământ au fost îndepărtați roboții din Orașe și restrânși la zonele nepopulate din afara acestora, cu destul de multă vreme în urmă. Asta înseamnă că roboții cu aspect uman care, așa cum am speculat noi, au fost trimiși pe Pământ, n-ar fi avut, oricum, ocazia să-i întâlnească pe roboții mei care influențau gândirea și nici nu și-ar fi putut da seama că există așa ceva, dat fiind faptul că roboții

nu se mai ocupă de asta. Deci este imposibil ca însușirea mea specială să fi fost descoperită în felul pe care-l sugerezi.

— Nu există alt mod de a fi descoperită, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Nici unul, răspunse Giskard categoric.

— Și totuși, mă întreb, zise Daneel.

Partea a patra – AURORA

11. Bătrânul conducător

42

Kelden Amadiro nu era imun la neplăcerile omenеști provocate de memorie. De fapt, era mai înclinat spre acestea decât alții. În plus, în cazul lui persistența memoriei era însoțită de o satisfacție neobișnuită, ținând seama de intensitatea furiei și a frustrării profunde și îndelungate.

Toate merseseră atât de bine pentru el cu douăzeci de decade în urmă. Era întemeietorul Institutului de Robotică (era *încă* întemeietorul) și timp de o clipă strălucitoare și triumfătoare i se păruse că nu poate rata controlul total asupra Consiliului, zdrobindu-și marele dușman, pe Han Fastolfe, și lăsându-l într-o situație fără ieșire.

Dacă ar fi reușit – măcar de-ar fi reușit...

(Cât de mult încerca să nu se gândească la asta și cât îl mai chinuia memoria, iar și iar, de parcă nu era el destul de supărat și de disperat.)

Dacă ar fi câștigat, Pământul ar fi rămas izolat și singur, iar el ar fi avut grijă să degenereze, să decadă și, în cele din urmă, să dispară. De ce nu? Era mult mai bine ca populația cu viață scurtă a unei planete bolnave și supraaglomerate să moară, decât să ducă traiul pe care și-l impusese singură. Iar lumile din Spațiu, liniștite și în siguranță, s-ar fi extins în continuare. Fastolfe se plânsese întotdeauna că locuitorii Spațiului trăiau prea mult și prea confortabil cu garniturile lor de roboți ca să fie deschizători de drumuri, dar Amadiro i-ar fi dovedit că nu are dreptate.

Și totuși, Fastolfe câștigase. Când era cât pe ce să fie înfrânt, ajunsese cumva – incredibil – în

pustiu, ca să zicem așa, și se trezise cu victoria la îndemână – îi picase din cer. Fusesse Pământeianul acela, desigur, Elijah Baley...

Însă memoria lui Amadiro, altfel destul de incomodă, se oprea întotdeauna la Pământeian și venea înapoi. El nu revedea acel chip, acea voce, nu-și amintea faptele. Numele era destul. Douăzeci de decade nu-i fuseseră de-ajuns ca să estompeze ura pe care o simțea vie – sau să domolească durerea pe care o simțea în fiecare celulă a corpului său.

Și cu Fastolfe la conducerea politică, nenorociții de Pământenii fugiseră de pe planeta lor decăzută și se stabiliseră pe mai multe planete, una după alta. Iureșul dezvoltării Pământului îi uluise pe cei din Spațiu și îi paralizase. De câte ori se adresase Amadiro Consiliului, arătând că Galaxia le scăpa printre degete locuitorilor Spațiului, că Aurora privea cu indiferență cum planetă după planetă erau ocupate de suboameni, că an de an nepăsarea puneă stăpânire pe sufletul celor din Spațiu?

— Treziți-vă, strigase el. Treziți-vă! Uitați-vă cum sporește numărul lor. Uitați-vă cum se înmulțesc Lumile Coloniștilor. Ce așteptăm? Să ne ajungă până la gât?

Și întotdeauna Fastolfe răspundea cu vocea lui cântată, iar Aurorienii și ceilalți locuitori ai Spațiului (urmând mereu calea Aurorei, când Aurora nu alegea nicio cale) se linișteau și reveneau la moțâiala lor. Evidența părea să nu-i atingă. Argumentele, cifrele, înrăutățirea incontestabilă a afacerilor de la o decadă la alta îi lăsa nepăsători. Cum era posibil să le strige întruna adevărul, să se adeverească pas cu pas fiecare prevestire pe care o făcuse el și, totuși, să vadă cum o majoritate constantă îl urmează pe Fastolfe ca oile?

Cum era posibil ca Fastolfe însuși să vadă că tot ce spunea el se dovedea curată nebunie și, totuși, să nu se abată de la politica lui? Nu numai că

stăruia cu încăpățănare în greșeală, dar pur și simplu părea să nu-și dea seama că greșește.

Dacă Amadiro ar fi fost omul care să iubească la nebunie iluziile, și-ar fi închipuit cu siguranță că asupra Lumilor din Spațiu s-a abătut un fel de vrajă, un fel de descântec de nepăsare. Și-ar fi închipuit că are cineva puterea magică de a adormi mințile, altfel treze, și de a orbi în fața adevărului ochii, altfel ageri.

Ca să pună capac la toate, oamenii îl deplângeau pe Fastolfe pentru că murise nefericit. Nefericit, spuneau ei, pentru că locuitorii Spațiului nu cucereau Lumi noi pentru ei înșiși. Chiar politica lui Fastolfe îi împiedicase să facă asta! Ce drept avea el să se simtă nefericit din cauza asta? Ce-ar fi făcut el dacă, asemenea lui Amadiro, ar fi văzut și ar fi rostit întotdeauna adevărul și i-ar fi fost imposibil să-i silească pe locuitorii Spațiului – pe destui dintre ei – să-l asculte.

De câte ori se gândise el că mai bine era Galaxia pustie, decât sub stăpânirea suboamenilor? Dacă ar fi avut puterea magică să distrugă Pământul – Lumea lui Elijah Baley – cu un semn din cap, ce nerăbdător ar fi fost. Și totuși, să găsească alinare în asemenea închipuiri nu putea să fie decât un semn al disperării lui absolute. Era cealaltă față a dorinței lui repetate și zadarnice de a renunța și de a muri – dacă i-ar fi îngăduit roboții lui.

Apoi venise vremea când i se dăduse puterea să distrugă Pământul – chiar i se impusese, împotriva voinței lui. Vremea asta venise cu vreo trei pătrimi de decadă în urmă, când îl întâlnise prima oară pe Levular Mandamus.

43

Amintirea! Cu trei pătrimi de decadă în urmă...

Amadiro își ridică ochii și observă că Maloon Cicis intrase în birou. Fără îndoială că bătuse la

ușă și avea dreptul să între dacă nu i se răspundea.

Amadiro oftă și își lăsă de-o parte minicalculatorul. Cicis fusese mâna lui dreaptă încă de la înființarea Institutului. Îmbătrânea în serviciul său. Nu se observa nimic radical, doar un aer general de decădere moderată. Nasul părea să-i fie ceva mai asimetric decât altădată. Își frecă propriul nas cam borcănat și se întrebă cât de mult îl cuprindea pe el decăderea moderată. Cândva avusese un metru nouăzeci și cinci, înălțime bună chiar după standardele din Spațiu. Bineînțeles că se ținea la fel de drept ca întotdeauna și totuși, când se măsurase de curând, nu reușise să treacă de un metru nouăzeci și trei. Începea oare să se gârbovească, să se zbârcească, să se taseze?

Lăsă de-o parte aceste gânduri, care erau chiar ele un semn mai sigur de înaintare în vârstă decât simpla măsurătoare, și întrebă:

— Ce e, Maloon?

Cicis era urmat de un robot personal nou – foarte modern și cu aspect lucios. Și asta era un semn de bătrânețe. Dacă nu poți să te menții tânăr, poți oricând să-ți cumperi un robot nou. Amadiro hotărâse să nu stârnească vreodată zâmbetele celor cu adevărat tineri lăsându-se pradă acestei iluzii – mai ales fiindcă Fastolfe, care era cu opt decade mai în vârstă decât el, nu făcuse niciodată așa ceva.

— E din nou băiatul ăsta, Mandamus, șefule, răspunse Cicis.

— Mandamus?

— Cel care insistă să vă vadă.

Amadiro chibzui un timp.

— Vrei să spui, idiotul care e un urmaș al femeii de pe Solaria?

— Da, șefule.

— Ei bine, eu nu vreau să-l văd. Încă nu i-ai explicat clar asta, Maloon?

— Clar. Din belșug. Îmi cere să vă înmânez un bilet și spune că atunci îl veți primi.

— Nu cred, Maloon, zise Amadiro încet. Ce spune în bilet?

— Nu înțeleg, șefule. Nu e în galactică.

— În cazul ăsta, de ce-aș înțelege eu mai mult ca tine?

— Nu știu, dar mi-a cerut să vi-l dau. Dacă vreți să vă uitați la el, șefule, și să spuneți ceva, mă întorc și mă descotorosesc de el încă o dată.

— Bine, atunci, să-l văd, zise Amadiro, dând din cap.

Privi biletul cu dezgust. Suna așa: „*Ceterum censeo, delenda est Carthago.*”^[3]

Amadiro citi mesajul, își ridică ochii înspre Maloon, apoi îi coborî din nou spre mesaj. În cele din urmă spuse:

— Probabil că te-ai uitat la asta, de vreme ce știi că nu e galactică. L-ai întrebat ce înseamnă?

— Da, șefule. A spus că e limba latină, dar asta nu m-a lămurit mai mult. A spus că dvs. o să înțelegeți. E un om foarte hotărât și a spus că o să stea aici toată ziua, așteptând să citiți dvs. biletul.

— Cum arată?

— Subțire. Serios. Probabil fără simțul umorului. Înalt, dar nu chiar ca dvs. Ochi ageri, adânciți în orbite, buze subțiri.

— Câți ani are?

— După aspectul pielii, aș spune că vreo patru decade și ceva. E foarte tânăr.

— În cazul ăsta, trebuie să fim îngăduitori cu tinerețea. Trimite-l înăuntru.

Cicis păru surprins:

— Vreți să-l vedeți?

— Tocmai am spus-o, nu-i așa? Trimite-l înăuntru.

44

Tânărul pătrunse în încăpere aproape în pas de marș. Se opri țeapăn în fața biroului și spuse:

— Vă mulțumesc, domnule, pentru că ați fost de acord să mă primiți. Pot avea permisiunea dvs. de a fi însoțit de roboții mei?

Amadiro își înalță sprâncenele:

— Aș fi încântat să-i văd. Îmi permiți să-i păstrez pe ai mei cu mine?

De mulți ani nu mai auzise pe nimeni rostind vechea formulă pentru roboți. Era unul dintre acele obiceiuri vechi și bune care nu se mai practicau, fiindcă noțiunea de politețe decădea și se înțelegea din ce în ce mai mult de la sine că roboții personali ai cuiva erau ceva inseparabil de persoana respectivă.

— Da, domnule, zise Mandamus și cei doi roboți intrară.

Amadiro observă că n-o făcuseră până ce nu li se permisesse. Erau roboți noi, evident eficienți, și vedeau toate semnele unei iscusințe deosebite.

— Proiect propriu, domnule Mandamus?

Roboții care erau proiectați de posesorii lor erau întotdeauna mai valoroși.

— Într-adevăr, domnule.

— Deci ești robotician?

— Da, domnule. Am absolvit Universitatea de pe Eos.

— Ai lucrat sub conducerea lui...

— Nu sub conducerea doctorului Fastolfe, domnule, zise Mandamus liniștit. Sub cea a doctorului Maskellnik.

— A, dar nu ești membru al Institutului.

— Am făcut cerere pentru angajare, domnule.

— Înțeleg.

Amadiro își aranjă hârtiile pe birou și, apoi, întrebă repede, fără să ridice ochii:

— Unde ai învățat limba latină?

— Nu cunosc destul de bine limba latină ca să o citesc sau să o vorbesc, însă cunosc destule despre ea ca să știu acest citat și unde să-l găsesc.

— Asta e ceva remarcabil. Cum se explică?

— Nu pot dedica fiecare clipă din timpul meu roboticii, așa că mă interesează și alte lucruri. Unul dintre ele este planetologia, cu referire specială la Pământ. Asta m-a dus la istoria și cultura Pământului.

— Nu e o ocupație răspândită printre cei din Spațiu.

— Nu, domnule, și e foarte rău. Întotdeauna trebuie să-ți cunoști dușmanii – cum faceți dvs., domnule.

— Cum fac eu?

— Da, domnule. Cred că sunteți familiarizat cu multe aspecte de pe Pământ și sunteți mai instruit în privința asta decât mine, pentru că ați studiat mai mult timp subiectul.

— De unde știi?

— Am încercat să aflu cât mai multe despre dvs., domnule.

— Fiindcă sunt alt dușman de-al dumitale?

— Nu, domnule, pentru că vreau să fac din dvs. un aliat.

— Să mă faci un aliat? Atunci, ai de gând să te folosești de mine? Nu ți se pare că ești puțin impertinent?

— Nu, domnule, fiindcă sunt sigur că veți dori să fiți aliatul meu.

Amadiro se holbă la el.

— Cu toate acestea, *mie* mi se pare că ești ceva mai mult decât puțin impertinent... Spune-mi, înțelegi citatul ăsta pe care l-ai găsit pentru mine?

— Da, domnule.

— Atunci, tradu-l în galactica standard.

— Înseamnă: „După părerea mea, Cartagina trebuie distrusă.”

— Și ce înseamnă asta după părerea *dumitale*?

— Cel care a spus asta era Marcus Porcius Cato, senator al Republicii Romane, o formă de organizare politică antică a Pământului. El își înfrânsese principalul rival, Cartagina, dar nu o distrusese. Cato susținea că Roma nu se putea

simți în siguranță până ce nu era complet distrusă Cartagina – și până la urmă a fost, domnule.

— Dar ce e Cartagina pentru dumneata, tinere?

— Se poate face o analogie.

— Adică?

— Adică și Lumile din Spațiu au un principal dușman care, după părerea mea, trebuie distrus.

— Spune numele dușmanului.

— Planeta Pământ, domnule.

Amadiro bătu foarte ușor darabana pe birou, cu degetele.

— Și vrei ca eu să fiu aliatul dumitale într-un asemenea proiect. Presupui că voi fi fericit și nerăbdător... Spune-mi, domnule Mandamus, când am spus eu vreodată, în nenumăratele mele discursuri și scrieri pe această temă, că Pământul trebuie distrus?

Buzele lui Mandamus se subțiară și nările îi fremătară.

— Nu mă aflu aici, spuse el, în încercarea de a vă atrage în ceva ce poate fi folosit împotriva dvs. Nu am fost trimis de dr. Fastolfe sau de cineva din partidul lui. Nici *eu* nu sunt din partidul lui. Nici nu încerc să spun ce gândiți. Spun doar ce gândesc *eu*. După părerea mea, Pământul trebuie distrus.

— Și cum propui să distrugi Pământul? Sugerezi să aruncăm bombe nucleare pe el până ce explozia, radiațiile și norii de praf vor distruge planeta? Fiindcă, dacă e așa, cum propui să împiedici navele Coloniste să facă același lucru Aurorei și atâtor altor Lumi din Spațiu, la care pot ajunge? Pământul putea fi distrus fără să fim pedepsiți, cu cel mult cincisprezece decade în urmă. Acum nu se mai poate.

Mandamus părea revoltat.

— Nu mă gândesc deloc la așa ceva, dr. Amadiro. Nu distrug ființe umane fără să fie nevoie, chiar dacă sunt de pe Pământ. Există, totuși, un mod în care Pământul poate fi distrus

fără să ucidem inutil oamenii cu toptanul – și nu vor exista represalii.

— Ești un visător, spuse Amadiro, sau poate că nu ești prea sănătos.

— Să vă explic.

— Nu, tinere. Am puțin timp și fiindcă mi-a trezit curiozitatea citatul dumitale, pe care l-am înțeles perfect, mi-am permis deja să pierd prea mult din timp cu dumneata.

Mandamus se ridică în picioare:

— Înțeleg, dr. Amadiro, și vă cer scuze că v-am răpit din timpul dvs. mai mult decât vă puteți permite. Gândiți-vă, totuși, la ce v-am spus și, dacă sunteți curios, căutați-mă când îmi veți putea dedica mai mult timp decât acum. Nu așteptați, însă, prea mult, pentru că mă voi adresa în altă parte dacă va trebui, fiindcă de distrus voi distruge Pământul. Vedeți, sunt sincer cu dvs.

Tânărul încercă să schițeze un zâmbet care îi întinse obrazii, însă fără să aibă alt efect pe chipul lui.

— La revedere, spuse el, și mulțumesc din nou.

Și ieși.

Amadiro privi gânditor după el un timp, apoi atinse un contact pe partea laterală a biroului.

— Maloon, zise el când intră Cicis, vreau să fie urmărit acest tânăr ceas de ceas și vreau să-i aflu pe toți cei cu care vorbește. Pe toți. Vreau să fie toți identificați și iscodiți. Cei pe care-i voi indica trebuie să fie aduși la mine... Dar, Maloon, totul trebuie făcut discret și cu o atitudine de convingere dulce și prietenească. După cum știi, încă nu sunt stăpân aici.

Dar avea să fie până la urmă. Fastolfe avea douăzeci și șase de decade și decădea vizibil, iar Amadiro era cu opt decade mai tânăr.

Amadiro își primi rapoartele pe nouă zile.

Mandamus vorbea cu roboții lui, uneori cu colegi de la Universitate și, mai rar, cu persoanele din locuințele învecinate cu a lui. Conversațiile lui erau absolut obișnuite și, cu mult timp înainte de trecerea celor nouă zile, Amadiro se hotărî că nu-l putea aștepta mai mult pe tânăr. Mandamus era de-abia la începutul unei vieți lungi și putea să mai aibă treizeci de decade înainte; Amadiro avea cel mult opt sau zece.

Și Amadiro, gândindu-se la ce spusese tânărul, simțea, cu un neastâmpăr crescând, că nu putea risca să existe un mod de a distruge Pământul pe care el să-l ignore. Putea oare permite ca distrugerea Pământului să aibă loc după moartea lui, astfel încât să nu fie martor la ea? Sau, aproape la fel de rău, să se petreacă în timpul vieții lui, dar cu altcineva drept creierul acțiunii, cu degetul altcuiva pe contact? Nu, trebuia s-o vadă, să fie martor la ea și s-o *înfăptuiască*; altfel de ce îndurase o atât de îndelungată frustrare? Poate că Mandamus era prost sau nebun dar, în acest caz, Amadiro trebuia să știe sigur că e prost sau nebun.

Când ajunse cu gândul în acest punct, Amadiro îl chemă pe Mandamus în biroul lui. Își dădea seama că, procedând astfel, se umilește, dar umilirea era prețul pe care trebuia să-l plătească pentru a se asigura că nu exista cea mai mică șansă ca Pământul să fie distrus fără el. Era un preț pe care el era dispus să-l plătească.

Se întări și pentru posibilitatea ca Mandamus să vină în fața lui, cu un surâs afectat, triumfător și disprețuitor în același timp. Va trebui să suporte și asta. Bineînțeles, după aceea, dacă ideile tânărului se vor dovedi prostești, va avea el grijă să-l pedepsească atât cât permite o societate civilizată, dar în caz contrar...

Deci fu încântat când Mandamus intră în biroul lui cu moderată umilință și îi mulțumi, aparent absolut sincer, pentru că îl primea a doua oară.

Amadiro avu impresia că trebuie să fie amabil la rândul lui.

— Dr. Mandamus, zise el, când ți-am cerut să pleci fără să-ți ascult planul, m-am făcut vinovat de impolitețe. Spune-mi, așadar, ce ai de gând și te voi asculta până ce-mi va fi clar — așa cum presupun că va fi — că planul dumitale este, probabil, mai mult rodul entuziasmului, decât al judecății la rece. Atunci ne vom despărți din nou, dar fără dispreț din partea mea, iar dumneata sper că vei reacționa fără mânie.

— Nu mă pot mânia fiindcă mi s-a acordat o audiere echitabilă și răbdătoare, dr. Amadiro, spuse Mandamus. Dar dacă se va dovedi că ceea ce voi spune are sens pentru dvs. și oferă speranțe?

— În acest caz, răspunse Amadiro încet, ar putea deveni posibil să lucrăm împreună.

— Ar fi minunat, domnule. Împreună am putea realiza mai multe decât separat. Dar ar exista ceva mai palpabil decât privilegiul de a lucra împreună? Ar exista vreo recompensă?

Amadiro păru nemulțumit.

— Bineînțeles că voi fi recunoscător, dar nu sunt decât consilier și președinte al Institutului de Robotică. Există o limită în ceea ce pot face pentru dumneata.

— Înțeleg asta, dr. Amadiro. Dar în aceste limite n-aș putea conta pe ceva? Acum?

Îl privi ferm pe Amadiro. Acesta se încruntă când se trezi privind într-o pereche de ochi pătrunzători și absolut neșovăitori. Nu mai era vorba de umilință! Întrebă cu răceală:

— La ce te gândești?

— La nimic din ceea ce nu-mi puteți oferi, dr. Amadiro. Faceți-mă membru al Institutului.

— Dacă vei trece examenul de admitere...

— Nu vă temeți. Îl voi trece.

— Nu putem lăsa această hotărâre la latitudinea candidatului. Trebuie să...

— Haideți, dr. Amadiro, asta nu e un mod de a începe o relație. De vreme ce m-ați ținut sub observație clipă de clipă de când am plecat de la dvs. ultima oară, nu-mi vine să cred că nu mi-ați studiat dosarul cu atenție. Prin urmare, trebuie să *știți* că voi lua examenul. Dacă, dintr-un motiv oarecare, ați crede că nu-l iau, n-ați spera că sunt suficient de ingenios ca să întocmesc un plan pentru distrugerea Cartaginei noastre speciale, iar eu nu m-aș afla din nou aici, la chemarea dvs.

Amadiro simți o clipă cum fierbe. În clipa aceea simți că nici măcar distrugerea Pământului nu merita ca el să suporte atitudinea asta lăudăroasă din partea unui copil. Însă doar o clipă. Apoi îi reveni simțul echilibrului și își spuse că o persoană atât de tânără, îndrăzneță și foarte sigură de ea era chiar omul care îi trebuia. În afară de asta, *studiase* dosarul lui Mandamus, nu se punea problema ca el să nu treacă examenul de admitere la Institut.

În cele din urmă (cu prețul unei hipertensiuni arteriale), spuse:

— Ai dreptate. Iei examenul.

— Atunci înscrieți-mă. Sunt sigur că aveți formularele necesare în computer. Nu trebuie decât să introduceți numele meu, școala, anul absolvirii și orice alte banalități statistice sunt necesare, apoi să semnați.

Amadiro se întoarse către computerul lui, fără un cuvânt. Introduse informațiile necesare, scoase formularul, îl semnă și i-l înmână lui Mandamus:

— Are data de astăzi. Ești membru al Institutului.

Mandamus studie hârtia, apoi o dădu unuia dintre roboții lui, care o vârî într-o mapă mică pe care și-o puse apoi sub braț.

— Mulțumesc, zise el, este extrem de amabil din partea dvs. și sper să nu vă dezamăgesc vreodată sau să vă fac să regretați această apreciere binevoitoare a capacităților mele, pe care mi-o acordați. Și totuși, mai rămâne un lucru.

— Chiar așa? Care?

— Am putea discuta felul recompensei finale – bineînțeles, numai în caz de succes. Succes absolut.

— N-ar fi mai logic să amânăm acest lucru până ce succesul absolut este obținut sau este destul de aproape de a fi obținut?

— Din punct de vedere rațional, da. Însă eu sunt alcătuit în egală măsură din vise și rațiune. Mi-ar plăcea să visez puțin.

— Ei bine, zise Amadiro, ce ai vrea să visezi?

— Am impresia, dr. Amadiro, că dr. Fastolfe nu se simte deloc bine. A trăit destul și nu mai poate împiedica venirea morții prea mult timp.

— Și ce-i cu asta?

— După ce moare el, partidul dvs. va deveni mai agresiv și poate că mai mulți membri lipsiți de entuziasm ai partidului lui Fastolfe vor considera oportun să-și schimbe orientarea. Fără Fastolfe, alegerile viitoare vor fi cu siguranță ale dvs.

— E posibil. Și ce-i cu asta?

— Veți deveni conducătorul de facto al Consiliului și călăuza politicii externe a Aurorei, care înseamnă, de fapt, politica externă a planetelor din Spațiu, în general. Și dacă planul meu dă roade, conducerea dvs. va fi atât de reușită, încât Consiliul nu va întârzia să vă aleagă Președinte, cu prima ocazie.

— Visele dumitale sunt îndrăznețe, tinere. Și dacă tot ceea ce prezici se va adevăra, ce va urma?

— Nu prea veți mai avea timp să conduceți Aurora și Institutul de Robotică. Deci vă cer, când vă veți hotărî să demisionați din funcția dvs. actuală de conducător al Institutului, să fiți pregătit să mă susțineți pe mine drept succesorul dvs. la acest post. Nu e posibil să fie respinsă cererea dvs. personală.

— Există un examen de admitere pentru post, zise Amadiro.

— Îl voi trece.

— Să așteptăm și să vedem.

— Sunt dornic să aștept și să văd, dar o să vedeți că veți dori să-mi îndepliniți această cerere cu mult înainte de succesul nostru total. Deci, vă rog să începeți prin a vă obișnui cu ideea.

— Toate astea până să aud un cuvânt, murmură Amadiro. Ei bine, ești membru al Institutului și mă voi strădui să mă obișnuiesc cu visele dumitale personale, dar acum hai să încheiem preliminariile și spune-mi cum intenționezi să distrugi Pământul.

Aproape automat, Amadiro făcu semnul ce arăta roboților săi că nu trebuia să memoreze nimic din conversație. Iar Mandamus, cu un zâmbet mic, făcu același lucru cu ai săi.

— Deci, să începem, spuse Mandamus.

Dar înainte ca el să mai rostească vreun cuvânt, Amadiro trecu la atac:

— Ești sigur că nu ești în favoarea Pământului?

Mandamus păru stupefiat:

— Eu vin la dvs. cu o propunere pentru *distrugerea* Pământului.

— Și totuși, ești urmașul femeii de pe Solaria – a cincea generație, am înțeles.

— Da, domnule, se află în dosar. Ce-i cu asta?

— Femeia de pe Solaria este – și a fost mult timp – colaboratoarea apropiată... prietena... protejata... lui Fastolfe. Mă întreb dacă nu împărtășești, așadar, părerile lui în favoarea Pământului.

— Din cauza originii mele?

Mandamus părea sincer uimit. Timp de o clipă, ceea ce ar fi putut fi o scăpărare de enervare sau chiar mânie păru să-i strângă nările, dar aceasta dispăru și el vorbi calm:

— O colaboratoare apropiată de tot atâta timp... prietenă... protejată a dvs. este dr. Vasilia Fastolfe, fiica doctorului Fastolfe. Este urmașa lui din prima generație. Mă întreb dacă nu-i împărtășește părerile.

— Și eu m-am întrebat în trecut, zise Amadiro, dar nu i le împărtășește și, în cazul ei, am încetat să mă mai întreb.

— Puteți înceta să vă întrebați și în cazul meu, domnule. Sunt locuitor al Spațiului și vreau să-i văd pe cei din Spațiu conducând Galaxia.

— Foarte bine, atunci. Continuă cu descrierea planului dumitale.

— Voi începe, zise Mandamus, dar – dacă nu vă supărați – de la început. Dr. Amadiro, astronomii sunt de acord că în Galaxia noastră există milioane de planete asemănătoare Pământului, planete pe care ființele umane pot trăi după adaptarea corespunzătoare a mediului, dar fără să fie nevoie de transformări geologice. Atmosferele lor sunt respirabile, există oceane, terenul și clima sunt potrivite, există viață, într-adevăr, atmosfera n-ar conține oxigen liber fără prezența planctonului din ocean. Pământul este de multe ori sterp, dar de îndată ce el și oceanul suportă transformări biologice – adică, odată ce acestea sunt însămânțate cu forme de viață de pe Pământ – viața se dezvoltă și planeta poate fi colonizată. Mii de astfel de planete au fost înregistrate și studiate și vreo jumătate dintre ele sunt deja ocupate de Coloniști. Și totuși, nici una dintre planetele locuibile, toate acelea care au fost descoperite până în prezent, nu are enorma diversitate și excesul de viață al Pământului. Nici una nu are mai mult de o mică varietate de viermi sau nevertebrate asemănătoare insectelor sau, în ceea ce privește plantele, ceva mai avansat decât o tufă de ferigi. Nici nu se pune problema inteligenței sau a vreunui lucru cât de cât apropiat de inteligență.

Amadiro ascultă frazele politicoase și se gândi: „Vorbește ce-a învățat pe dinafară.”

Se foi și spuse:

— Nu sunt planetolog, dr. Mandamus, dar te rog să mă crezi că nu-mi spui nimic din ceea ce nu știu deja.

— După cum v-am spus, dr. Amadiro, încep cu începutul... Astronomii cred din ce în ce mai mult că avem o mulțime de planete locuibile în Galaxie și că toate – sau aproape toate – au alte caracteristici față de Pământ. Din nu se știe care motiv, Pământul este o planetă surprinzător de neobișnuită și evoluția a continuat pe ea într-un ritm extrem de rapid și într-un mod foarte anormal.

Amadiro spuse:

— Argumentul obișnuit este că, dacă în Galaxie ar exista alte specii inteligente la fel de avansate ca noi, și-ar fi dat seama, deja, de expansiunea noastră și ne-ar fi făcut cunoscut acest lucru – într-un fel sau altul.

— Da, domnule, zise Mandamus. De fapt, dacă în Galaxie ar exista alte specii inteligente, mai avansate decât noi, mai întâi și-ntâi că n-am fi avut nicio șansă de expansiune. Așadar, ar părea sigur că noi suntem singurele specii din Galaxie în stare să călătorească în hyperspațiu. Poate nu e foarte sigur că suntem singurele specii inteligente din Galaxie, dar există multe șanse să fim.

Amadiro asculta, acum, cu un zâmbet obosit. Tânărul se exprima didactic, de parcă și-ar fi bătut surd ritmul ideii lui fixe. Era unul dintre semnele monomaniei sale, iar speranța timidă pe care o avusese Amadiro, că Mandamus chiar poseda ceva care ar fi schimbat mersul istoriei, începea să slăbească. Spuse:

— Continui să-mi spui lucruri știute, dr. Mandamus. Oricine știe că Pământul pare unic și că, probabil, suntem singurele specii inteligente din Galaxie.

— Dar nimeni nu pare să-și pună întrebarea simplă: „*De ce?*”. Pământenii și Coloniștii nu și-o pun. Ei acceptă faptul. Ei au o atitudine mistică față de Pământ și îl consideră o planetă sfântă, astfel încât natura lui neobișnuită e acceptată ca atare. În ceea ce-i privește pe locuitorii din Spațiu, noi nu întrebăm. Ignorăm. Ne dăm toată silința să

nu ne gândim deloc la Pământ, fiindcă, dacă o facem, suntem siliți să mergem mai departe și să ne gândim că noi înșine suntem urmașii Pământenilor.

— Nu văd de ce merită să punem întrebarea. Nu trebuie să căutăm răspunsuri complicate la „De ce?”. Procesele întâmplătoare joacă un rol important în evoluție și, într-o oarecare măsură, în orice. Dacă există milioane de planete locuibile, evoluția poate continua pe fiecare dintre ele în alt ritm. Pe majoritatea, ritmul va avea o valoare intermediară; pe unele, ritmul va fi deosebit de lent, pe altele deosebit de rapid; poate că pe una va continua extrem de lent și pe alta extrem de rapid. Întâmplător, Pământul este una dintre cele pe care evoluția s-a desfășurat extrem de rapid și iată de ce suntem noi aici. Acum, dacă ne întrebăm „De ce?”, răspunsul firesc – și suficient – este „întâmplarea”.

Amadiro așteptă să-și dea celălalt pe față toanele, izbucnind cu furie într-o declarație predominant logică, expusă într-un mod amuzant, care să-i desființeze complet teza. Însă Mandamus îl privi câteva clipe cu ochii lui înfundați în orbite, apoi rosti calm:

— Nu.

Mandamus tăcu două secunde, apoi spuse:

— E nevoie de mai mult decât una sau două întâmplări norocoase ca să accelerezi de mii de ori evoluția. Pe orice planetă, cu excepția Pământului, viteza de evoluție este strâns legată de fluxul de radiații cosmice în care este scăldată planeta. Această viteză nu e rezultatul întâmplării, ci numai al radiațiilor cosmice, care produc mutații într-un ritm scăzut. Pe Pământ, ceva produce mult mai multe mutații decât pe altă planetă locuibilă, și asta n-are nicio legătură cu radiațiile cosmice, pentru că ele nu lovesc Pământul într-o foarte mare profunzime. Poate că acum înțelegeți ceva mai bine motivul pentru care întrebarea „De ce?” poate fi importantă.

— Ei bine, atunci, dr. Mandamus, de vreme ce încă ascult, cu mai multă răbdare decât aş fi crezut că am, răspunde la întrebarea pe care o pui cu atâta insistenţă. Sau nu ai decât întrebarea, şi niciun răspuns?

— Am un răspuns, zise Mandamus, şi se bazează pe faptul că Pământul mai este unic într-un fel.

— Să anticipez, spuse Amadiro. Te referi la satelitul lui cel mare. Cu siguranţă, dr. Mandamus, că nu susţii că e descoperirea dumitale.

— Deloc, zise Mandamus înţepat, dar consider că sateliţii mari par să fie obişnuiţi. Sistemul nostru planetar are cinci, cel al Pământului are şapte şi aşa mai departe. Toţi sateliţii mari cunoscuţi, cu excepţia unuia, înconjoară giganţi gazoşi. Doar satelitul Pământului, Luna, înconjoară o planetă nu cu mult mai mare decât ea însăşi.

— Să îndrăznim să folosim din nou cuvântul „întâmplare”, dr. Mandamus?

— În cazul ăsta, ar putea fi întâmplarea, dar Luna rămâne unică.

— Chiar şi aşa. Ce legătură poate avea satelitul cu belşugul de viaţă de pe Pământ?

— Poate că nu e evident şi nu e posibil să facem o legătură – dar e aproape imposibil ca două astfel de exemple de unicitate pe o singură planetă să nu aibă nicio legătură între ele. Eu am găsit o legătură.

— Zău? făcu Amadiro cu prudenţă.

Asta era dovada de netăgăduit a excentricităţii. Privi întâmplător spre ceasul sub formă de bandă de pe perete. Chiar că nu mai putea pierde mult timp, cu toate că era în continuare curios.

— Luna, zise Mandamus, se îndepărtează încet de lângă Pământ, din cauza efectului de maree. Mareele mari ale Pământului sunt consecinţa unică a existenţei marelui său satelit. Soarele Pământului provoacă, de asemenea, maree, dar numai la o

treime din intensitatea mareelor Lunii – așa cum soarele nostru provoacă marea mică pe Aurora. De vreme ce Luna se îndepărtează din cauza mareelor, ea a fost mult mai aproape de Pământ în preistoria sistemului său planetar. Cu cât Luna e mai aproape, cu atât mai mari sunt marea pe Pământ. Aceste marea au avut două efecte importante asupra Pământului. Au modelat continuu scoarța terestră și i-au încetinit mișcarea de rotație, atât prin modelarea pomenită, cât și prin frecarea apei oceanelor de fundurile puțin adânci ale mărilor – astfel încât energia de rotație s-a transformat în căldură. Așadar, Pământul are o scoarță mai subțire decât orice altă planetă locuibilă pe care o știm și este singura pe care se desfășoară activități vulcanice și care posedă un sistem activ de plăci tectonice.

Amadiro zise:

— Dar nici toate astea nu au vreo legătură cu abundența de forme de viață de pe Pământ. Dr. Mandamus, ori treci la subiect, ori pleci.

— Vă rog să mă mai suportați puțin, dr. Amadiro. E important să înțelegem subiectul, odată ce ajungem la el. Am efectuat o foarte atentă simulare pe calculator a evoluției învelișului chimic al Pământului, incluzând efectul de marea și plăcile tectonice, lucru pe care nimeni nu l-a realizat vreodată atât de meticulos și de atent ca mine – dacă îmi dați voie să mă laud.

— O, categoric, murmură Amadiro.

— Și reiese foarte clar – vă voi prezenta oricând doriți toate datele necesare – că uraniul și toriul sunt depozitate în scoarța terestră, în învelișul superficial, în concentrații de până la o mie de ori mai mari decât pe oricare altă planetă locuibilă. În plus, sunt depozitate neuniform, astfel încât pe Pământ există regiuni unde cele două elemente sunt chiar mai concentrate.

— Și, presupun, extrem de periculoase din cauza radioactivității?

— Nu, dr. Amadiro. Uraniul și toriul sunt foarte slab radioactive, și chiar în locurile unde concentrația lor este relativ mare, nu este foarte mare în sens absolut... Toate astea, repet, sunt consecința existenței unui satelit mare.

— Deci presupun că radioactivitatea, chiar dacă nu e suficient de intensă ca să prezinte vreun pericol pentru viață, ajunge pentru a spori rata mutațiilor. Așa e, dr. Mandamus?

— Așa e. Din când în când se petrec dispariții, dar și dezvoltări mai rapide de noi specii – rezultând o enormă diversitate și abundență de forme de viață. Și, în cele din urmă, doar pe Pământ s-a ajuns la dezvoltarea unei specii dotate cu inteligență și a unei civilizații.

Amadiro dădu din cap a încuviințare. Tânărul nu era nebun. Poate se înșela, dar nebun nu era. Dar poate că avea dreptate. Amadiro nu era planetolog, așa că ar fi trebuit să verifice subiectul în cărți, să vadă dacă Mandamus descoperise numai ceea ce deja se știa, așa cum făceau mulți entuziaști. Însă exista un lucru mai important, pe care trebuia să-l verifice imediat. Spuse cu voce blândă:

— Ai vorbit despre posibila distrugere a Pământului. E vreo legătură între asta și însușirile sale unice?

— Se poate profita de însușiri unice într-un mod unic, răspunse Mandamus la fel de blând.

— Anume, în cazul ăsta – în ce mod?

— Înainte de a discuta modul, dr. Amadiro, trebuie să vă spun că, dintr-un punct de vedere, problema referitoare la posibila distrugere fizică a Pământului depinde de dvs.

— De mine?

— Da, zise Mandamus cu hotărâre. Altfel de ce aş veni la dvs. cu povestea asta lungă, dacă nu să vă conving că știu ce vorbesc, astfel încât să doriți să cooperați cu mine într-un mod ce va fi esențial pentru reușită?

Amadiro respiră din rărunchi:

— Și dacă aș refuza, altcineva ți-ar fi de folos?

— S-ar putea să mă adresez altora, dacă dvs. refuzați. *Refuzați?*

— Poate că nu, dar mă întreb cât de esențial sunt pentru dumneata.

— Răspunsul este: nu chiar atât de esențial cât sunt eu pentru dvs. *Trebuie* să cooperați cu mine.

— Trebuie?

— Aș vrea s-o faceți – dacă preferați să mă exprim astfel. Dar dacă doriți ca Aurora și locuitorii din Spațiu să triumfe, acum și pentru totdeauna, asupra Pământului și asupra Coloniștilor, atunci *trebuie* să cooperați cu mine, fie că vă place sau nu expresia.

— Spune-mi exact ce *trebuie* să fac, zise Amadiro.

— Începeți prin a-mi spune dacă e adevărat că Institutul a proiectat și construit în trecut roboți cu aspect uman.

— Da, a făcut-o. Cincizeci cu totul. Asta s-a întâmplat acum cincisprezece sau douăzeci de decade.

— Cu atâta vreme în urmă? Și ce s-a întâmplat cu ei?

— Au fost un eșec, zise Amadiro cu indiferență.

Mandamus se rezemă de scaun cu o expresie îngrozită pe chip:

— Au fost distruși?

— Distroși? își înalță Amadiro sprâncenele. Nimeni nu distruge roboți scumpi. Sunt în depozit. Li s-a scos sursa de alimentare și în fiecare dintre ei se află o baterie specială, cu microfuziune, cu durată mare de viață, ca să mențină funcționarea la parametri minimi a conexiunilor pozitronice.

— Deci pot fi repuși în funcțiune?

— Sunt sigur că da.

Mandamus bătu cu mâna dreaptă, pe brațul scaunului, un ritm stăpânit. Spuse, rânjind:

— Atunci, putem câștiga.

12. Planul și fiica

46

De multă vreme nu se mai gândise Amadiro la roboții cu înfățișare umană. Era un gând dureros, iar el se străduise, cu oarecare greutate, să-și țină mintea departe de acest subiect. Și acum Mandamus îl scosese la iveală pe neașteptate.

Robotul cu înfățișare umană fusese marele atu al lui Fastolfe în acele zile demult trecute, când Amadiro se aflase la un milimetru de a câștiga jocul, atuul și toate celelalte. Fastolfe proiectase și construisese doi roboți cu aspect uman (dintre care unul mai exista) și nimeni altcineva nu reușise să mai construiască vreunul. Toți membrii Institutului de Robotică, lucrând laolaltă, nu reușiseră.

Tot ce recuperase Amadiro din marea lui înfrângere fusese acel atu. Fastolfe se văzuse silit să dezvăluie proiectul roboților. Asta însemna că roboții cu aspect uman puteau fi construiți și *erau* construiți dar, iată, nu erau doriți. Aurorienii nu-i doreau în societatea lor.

Amadiro își strâmbă gura când își aminti de acel necaz. Povestea femeii de pe Solaria devenise cumva cunoscută – faptul că ea se folosisese de Jander, unul dintre cei doi roboți cu aspect uman ai lui Fastolfe – și că o făcuse din punct de vedere sexual. Teoretic, Aurorienii nu aveau nicio obiecție față de o asemenea situație. Însă, dacă se gândeau mai pe îndelete, femeilor Auroriene nu le surâdea gândul de a avea drept rivali roboți femei. Nici bărbații Aurorienii nu doreau să se ia la întrecere cu roboți bărbați.

Institutul se străduise din răspuțeri să explice cã roboții cu aspect uman nu erau destinați Aurorienilor, ci pentru a servi drept prim lot de exploratori, care să selecționeze și să amelioreze noi planete locuibile, pe care Aurorienii le-ar fi ocupat mai târziu, după ce ar fi fost aclimatizate. Explicația n-a fost acceptată, bănuiala și împotrivirea nutrindu-se reciproc. Cineva îi denumise pe umanoizi „țeapa”. Expresia se răspândise și Institutul fu silit să renunțe. Amadiro insistase cu încăpățânare să fie puși la naftalină cei existenți, pentru o eventuală folosire în viitor – speranță care, încă, nu se materializase.

De ce existase această împotrivire față de roboții cu aspect uman? Amadiro simți cum îi revine, vag, enervarea care îi otrăvise viața cu atât de multe decade în urmă. Până și Fastolfe, deși fără tragere de inimă, fusese de acord cu retragerea proiectului și, ca să fim drepți, așa și făcuse, chiar dacă fără verva cu care se dedica problemelor ce îl interesau cu adevărat... Dar nu ajutase la nimic.

Și totuși, – dacă Mandamus avea acum în minte un proiect care să meargă și care să aibă nevoie de roboți...

Amadiro nu prea avea predilecție pentru strigăte mistice de genul: „Așa a fost mai bine. Așa a fost să fie.” Însă trebui să facă un efort ca să nu gândească astfel, în timp ce ascensorul îi cobora undeva, mult sub nivelul solului – singurul loc de pe Aurora ce putea fi asemuit cumva cu fantasticele Caverne de Oțel de pe Pământ.

La semnul lui Amadiro, Mandamus ieși din ascensor și se trezi pe un culoar întunecat. Era răcoare și un ventilator mișca ușor aerul. Se înfioră puțin. Amadiro veni după el. Fiecare dintre ei era urmat de câte un singur robot.

— Puțini oameni vin aici, zise Amadiro sec.

— La ce nivel sub pământ ne aflăm? întrebă Mandamus.

— La vreo cincisprezece metri. Sunt mai multe nivele. Roboții cu aspect uman sunt depozitați la acesta.

Amadiro se opri o clipă, cufundat parcă în gânduri, apoi se întoarse hotărât la stânga:

— Pe aici!

— Nu există inscripții indicatoare?

— După cum am spus, aici vin puțini oameni. Cei care o fac știu unde să meargă pentru a găsi ce le trebuie.

În timp ce vorbea, ajunseră la o ușă care, în lumina difuză, părea solidă și impunătoare. De o parte și de alta stătea câte un robot. Nu aveau înfățișare umană. Mandamus îi privi cu ochi de cunoscător și spuse:

— Acestea sunt modele simple.

— Foarte simple. Doar nu te așteptai să irosim ceva complex doar pentru paza unei uși.

Amadiro vorbi tare, însă impasibil:

— Sunt Kelden Amadiro.

Ochii ambilor roboți clipiră scurt. Se dădură la o parte din fața ușii, care se deschise fără zgomot, ridicându-se.

Amadiro îi făcu semn celuilalt să intre și, când trecu pe lângă roboți, spuse calm:

— Lăsați-o deschisă și reglați lumina pentru folosință personală.

— Nu cred că aici poate intra oricine, zise Mandamus.

— Bineînțeles că nu. Acești roboți îmi recunosc înfățișarea și vocea, și au nevoie de ambele, înainte de a deschide ușa.

Adăugă mai mult pentru el:

— Nicăieri, pe planetele din Spațiu, nu sunt necesare chei sau coduri. Roboții ne păzesc întotdeauna și cu credință.

— Câteodată mă gândesc, făcu Mandamus meditativ, că, dacă un Aurorian ar împrumuta unul dintre acele blastere pe care Coloniștii par să le care cu ei peste tot pe unde merg, n-ar mai exista

uși închise pentru el. Ar distruge roboții într-o clipă, apoi s-ar duce unde ar vrea și ar face tot ce ar dori.

Amadiro îl săgetă cu o privire furioasă:

— De ce ar dori un locuitor al Spațiului să folosească asemenea arme pe o planetă de-a sa? Noi ne ducem traiul fără arme și fără violență. Nu înțelegi că *de aceea* mi-am închinat viața înfrângerii și distrugerii Pământului și progeniturilor lui infecte?... Da, cândva foloseam violența, dar asta a fost cu mult timp în urmă, când au luat ființă Lumile din Spațiu, când încă nu ne descotorosiserăm de veninul Pământului de pe care veneam și înainte de a aprecia siguranța oferită de roboți. Nu merită, oare, să luptăm pentru pace și siguranță? Lumi fără violență! Lumi în care să domnească rațiunea! Am făcut bine când am lăsat zeci de planete locuibile la îndemâna barbarilor cu viață scurtă care, așa cum spui, cară blastere pretutindeni după ei?

— Și totuși, murmură Mandamus, sunteți gata să folosiți violența pentru a distruge Pământul?

— Violența de scurtă durată – și pentru un scop anume – este prețul pe care va trebui, probabil, să-l plătim, spre a pune capăt violenței pentru totdeauna.

— Sunt în suficientă măsură locuitor al Spațiului, zise Mandamus, pentru a dori până și acea violență redusă la minimum.

Acum se aflau într-o cameră mare, ca o peșteră și, de îndată ce intrară, pereții și tavanul se scaldară într-o lumină difuză și lipsită de strălucire.

— Ei bine, dr. Mandamus, asta e ceea ce vrei? întrebă Amadiro.

Mandamus privi înlemnit în jur. În cele din urmă reuși să rostească:

— Incredibil!

Se afla acolo un întreg regiment de ființe umane, cu ceva mai multă viață în ele decât ar fi

vădit niște statui, dar cu mult mai puțină decât niște ființe umane adormite.

— Stau în picioare, murmură Mandamus.

— Ocupă mai puțin loc așa, evident.

— Dar stau de vreo cincisprezece decade. E *imposibil* să mai fie în stare de funcționare. Cu siguranță că le-au înțepenit articulațiile, organele li s-au stricat.

— Se poate, dădu Amadiro din umeri. Totuși, dacă articulațiile s-au deteriorat – și cred că nu e exclus – acestea pot fi înlocuite, dacă trebuie. Se pune întrebarea dacă am avea vreun motiv s-o facem.

— Avem un motiv, zise Mandamus.

Privi capetele roboților. Fiecare se uita în altă parte și asta le dădea un aspect puțin neliniștitor, de parcă se aflau pe punctul de a rupe rândurile. Spuse:

— Fiecare arată altfel și diferă ca înălțime, constituție și așa mai departe.

— Da. Te surprinde? Ne gândeam ca ei, împreună cu alții pe care i-am fi putut construi, să fie exploratorii noilor Lumi. Ca să facă lucrul ăsta cum se cuvine, voiam să fie cât mai umani cu putință, adică să aibă individualitate, la fel ca Aurorienii. Nu ți se pare normal?

— Categoric. Mă bucur că e așa. Am citit tot ce-am găsit despre cei doi protoumanoizi pe care i-a construit Fastolfe însuși – Daneel Olivaw și Jander Panell. Am văzut holografii cu ei, păreau identici.

— Da, spuse Amadiro nervos. Nu numai identici, dar și o parodie, de fapt, a concepției despre locuitorul ideal al Spațiului. Acesta era romantismul lui Fastolfe. Sunt sigur că ar fi construit o specie de roboți cu aspect uman substituibili, la care ambele sexe să aibă o înfățișare atât de eterică – sau ceea ce își închipuia el despre asta – încât i-ar fi făcut complet inumani. O fi Fastolfe un robotician strălucit, dar ca om e incredibil de prost.

Dădu din cap. Să fie înfrânt de un om incredibil de prost, se gândi – apoi alungă acest gând. Nu fusese înfrânt de Fastolfe, ci de acel Pământeian diabolic. Pierdut în gânduri, nu auzi următoarea întrebare a lui Mandamus.

— Poftim? făcu el, cu un început de iritare.

— Am spus: dvs. i-ați proiectat, dr. Amadiro?

— Nu, printr-o ciudată coincidență – și încă una care mă frapează prin ironia ei deosebită – aceștia au fost proiectați de fiica lui Fastolfe, Vasilia. Este la fel de strălucitoare ca el și mult mai inteligentă – ceea ce ar putea constitui unul dintre motivele pentru care nu s-au înțeles niciodată.

— După cum am auzit în legătură cu ei... – încep Mandamus.

Amadiro dădu din mână:

— Și eu am auzit povestea, dar nu contează. E suficient că ea lucrează într-adevăr foarte bine și că nu există pericolul să împărtășească ideile cuiva care, în ciuda întâmplării de a-i fi părinte biologic, este – și trebuie să rămână pentru totdeauna – un străin disprețuit. Știi doar că ea își spune Vasilia Aliena.

— Da, știu. Ați înregistrat schemele cerebrale ale acestor roboți cu aspect uman?

— Desigur.

— Ale *fiecăruia*?

— Bineînțeles.

— Și îmi pot fi puse la dispoziție?

— Dacă va fi cazul.

— Va fi, zise Mandamus cu hotărâre. De vreme ce acești roboți au fost proiectați pentru activități de explorare, să presupun că sunt dotați pentru a explora o planetă în condiții primitive?

— Asta se înțelege de la sine.

— E perfect – dar ar putea fi necesare unele modificări. Credeți că Vasilia Fast... Aliena m-ar putea ajuta, dacă va fi nevoie? Evident, ea e cea mai obișnuită cu schemele cerebrale.

— Evident. Însă nu știu dacă va dori să te ajute. Știu că, deocamdată, îi este imposibil s-o facă, deoarece nu se află pe Aurora.

Mandamus păru surprins și nemulțumit:

— Dar unde se află, dr. Amadiro?

— Ai văzut roboții cu aspect uman, zise Amadiro, și nu vreau să mai zăbovesc în aceste locuri mohorâte. M-ai făcut să aștept destul și nu trebuie să te plângi dacă te fac și eu să aștepti. Dacă mai ai întrebări, hai să le rezolvăm în biroul meu.

47

Ajunși în birou, Amadiro mai trăgăna puțin lucrurile.

— Așteaptă-mă aici, zise el foarte răspicat și ieși.

Mandamus așteptă nemișcat, punându-și ordine în gânduri, întrebându-se când va reveni Amadiro – dacă va reveni. Va fi arestat sau pur și simplu alungat? Se săturase Amadiro să aștepte partea cea mai importantă? Mandamus refuza să creadă așa ceva. Își făcuse o idee despre dorința disperată a lui Amadiro de a plăti niște polițe vechi. Părea evident că el nu se va plictisi să asculte, cât timp exista cea mai mică șansă ca Mandamus să facă răzbumarea posibilă.

În timp ce privea indiferent prin birou, Mandamus începu să se întrebe dacă în dosarele computerizate ce-i erau la îndemână n-ar putea găsi vreo informație care să-i fie de folos. Ar fi fost bine să nu depindă cu orice de Amadiro. Gândul era inutil. Mandamus nu cunoștea codul de intrare pentru dosare și, chiar dacă l-ar fi cunoscut, câțiva dintre roboții personali ai lui Amadiro stăteau în picioare în nișele lor și l-ar fi oprit de îndată ce ar fi făcut un singur pas înspre orice

lucru care, în mintea lor, era însemnat ca susceptibil. Până și roboții lui ar fi făcut-o.

Amadiro avea dreptate. Roboții erau atât de folositori, de eficienți – și incoruptibili – în calitate de gărzi, încât nimănui nu-i trecea prin cap ideea vreunui lucru criminal, ilegal sau, pur și simplu, clandestin. Această tendință se atrofiase – cel puțin în comparație cu alți locuitori ai Spațiului.

Se întrebă cum se descurcau Coloniștii fără roboți. Mandamus încercă să-și imagineze indivizi umani ciocnindu-se, fără bare de protecție sub formă de roboți, care să amortizeze interacțiunea, fără roboți care să le confere sentimentul de siguranță și să impună – aproape pe nesimțite – o comportare corespunzătoare. În aceste împrejurări era imposibil pentru Coloniști să fie altceva decât barbari, iar Galaxia nu putea fi lăsată pe mâna lor. Amadiro avea dreptate în această privință și avusese întotdeauna dreptate, în timp ce Fastolfe se înșela amarnic.

Mandamus încuviință din cap, de parcă s-ar fi convins, din nou, pe sine însuși de justetea lucrurilor pe care le pune la cale. Oftă și dori să nu fi fost necesar, apoi se pregăti să revadă argumentele care îi dovedeau că *era* necesar, când intră Amadiro.

Amadiro era, încă, o persoană impunătoare, chiar dacă mai avea puțin până la împlinirea vârstei de douăzeci și opt de decade. Arăta exact cum ar fi trebuit să arate orice locuitor al Spațiului, cu excepția nefericitei diformități a nasului.

Spuse:

— Îmi pare rău că te-am făcut să aștepți, dar am avut ceva de făcut. Sunt conducătorul acestui Institut și asta aduce după sine răspunderi.

— Îmi puteți spune unde este dr. Vasilina Aliena? întrebă Mandamus. După aceea vă voi expune fără întârziere planul meu.

— E în călătorie. Vizitează fiecare planetă din Spațiu, pentru a afla unde a ajuns fiecare dintre ele

cu cercetarea în robotică. Ea crede că, de vreme ce Institutul de Robotică a fost creat pentru a coordona cercetarea individuală de pe Aurora, coordonarea interplanetară ar grăbi dezvoltarea în acest domeniu. De fapt, e o idee bună.

Mandamus râse scurt și fără umor:

— Nimeni n-o să-i spună nimic. Nu cred că vreo planetă din Spațiu îi va acorda Aurorei altă prioritate, în afara celei pe care, deja, o are.

— Nu fi atât de sigur. Problema Coloniștilor ne-a tulburat pe toți.

— Știți unde se află ea acum?

— Avem traseul ei.

— Chemați-o înapoi, dr. Amadiro.

Amadiro se încruntă:

— Nu cred că îmi va fi ușor. Am impresia că vrea să stea departe de Aurora până ce moare tatăl ei.

— De ce? întrebă Mandamus surprins.

— Nu știu, dădu Amadiro din umeri. Nu-mi pasă. Dar ceea ce știu este că timpul dumitale s-a scurs. Înțelege? Treci la subiect sau pleacă.

Arătă spre ușă posomorât, iar Mandamus simți că răbdarea celuiilalt nu va mai dura mult.

Zise:

— Foarte bine. Mai există un al treilea punct de vedere din care Pământul este unic...

Vorbea ușor și cu economie, de parcă făcea o expunere pe care o repetase și șlefuisse de multe ori, doar pentru a i-o prezenta lui Amadiro. Iar Amadiro se trezi că e din ce în ce mai captivat.

Asta era! Amadiro simți, mai întâi, o imensă ușurare. Avusese dreptate când pariase că tânărul nu era trăsnit. Era absolut întreg la minte.

Apoi veni triumful. Cu siguranță că va merge. Bineînțeles, părerea tânărului, așa cum era prezentată, se abătea puțin de la calea pe care Amadiro simțea că ar fi trebuit s-o urmeze, dar de asta se putea avea grijă până la urmă. Întotdeauna sunt posibile modificări.

Iar când Mandamus termină, Amadiro spuse cu un glas pe care se strădui să și-l stăpânească:

— N-avem nevoie de Vasilia. Institutul posedă cunoștințele tehnice necesare care să ne permită să începem imediat. Doctore Mandamus – în glasul lui Amadiro își făcu loc o nuanță de respect – lasă lucrurile să meargă așa cum le-ai planificat – și mi-e imposibil să cred că n-o să fie așa – și dumneata vei fi conducătorul Institutului când voi fi eu Președintele Consiliului.

Mandamus zâmbi îngust și scurt, în timp ce Amadiro se rezemă de spătarul scaunului și, la fel de scurt, își permise să privească viitorul cu mulțumire și încredere, lucru pe care nu-l putuse face timp de douăzeci de decade lungi și istovitoare.

Cât va dura? Decade? O decadă? O parte dintr-o decadă?

Nu mult. Nu mult. Trebuia accelerat cu orice chip, să trăiască și el să vadă cum cade acea hotărâre veche, iar el devine stăpân al Aurorei – și deci al planetelor din Spațiu – și deci (Pământul și Lumile colonizate fiind distruse) chiar stăpân al Galaxiei, înainte de a muri.

48

Când dr. Fastolfe muri, șapte ani după ce Amadiro și Mandamus se întâlniră și își puseră proiectul în mișcare, hiperunde transmise vestea cu efect de explozie în fiecare colț al planetelor locuite. Merita cea mai mare atenție pretutindeni.

În Lumile din Spațiu vestea era importantă pentru că Fastolfe fusese cel mai puternic om de pe Aurora și, deci, din Galaxie, timp de peste douăzeci de decade. În Lumile colonizate și pe Pământ era, de asemenea, importantă pentru că Fastolfe fusese un prieten – atât cât putea fi prieten

un locuitor al Spațiului – și acum se punea problema dacă se va schimba politica Spațialilor și dacă da, cum.

Vestea ajunsese și la Vasilă Aliena, încărcată de amărăciunea ce învăluisese, încă de la început, relația cu tatăl ei biologic. Își impusese să nu simtă nimic la moartea lui, totuși nu dorise să se afle pe aceeași planetă cu el la data când aceasta avea să se întâmple. Voia să evite întrebările care i se vor pune pretutindeni, dar mai ales și mai insistent pe Aurora.

Printre locuitorii din Spațiu, relația părinți-copii era, în cel mai bun caz, una lipsită de forță și indiferentă. Dat fiind că trăiau mult, era ceva de la sine înțeles. Vasilă n-ar fi trezit interesul nimănui în această privință, dacă Fastolfe nu s-ar fi remarcat atât de mult timp ca lider de partid iar ea, aproape la fel de îndelungat, ca partizan al părții adverse.

Era infernal. Se luptase ca Vasilă Aliena să devină numele ei legal și să-l poată folosi în toate actele, toate interviurile, în afacerile de tot felul și, totuși, știa sigur că majoritatea oamenilor o considerau tot Vasilă Fastolfe. Părea că *nimic* nu putea desființa acea relație absolut lipsită de sens, astfel încât era silită să accepte ca lumea să i se adreseze folosind doar primul nume.

Și asta părea să accentueze asemănarea dintre ea și femeia Solariană care, din motive absolut diferite, își renegase primul soț, așa cum Vasilă își renegase tatăl. Nici femeia de pe Solaria nu putuse trăi cu numele pe care le avea dinainte și sfârșise prin a avea unul singur – Gladia.

Vasilă și Gladia, care nu se adaptaseră, care renegaseră. Chiar semănau una cu cealaltă. Vasilă aruncă o privire în oglinda din cabina ei. Nu o văzuse pe Gladia de multe decade, dar era sigură că asemănarea se păstra. Amândouă erau scunde și subțiri. Amândouă erau blonde și semănau cumva și la chip.

Dar Vasilia pierduse întotdeauna și Gladia întotdeauna câștigase. Când Vasilia își părăsise tatăl și îl ștersese din viața ei, el o găsisese în schimb pe Gladia – fiica îngăduitoare și ascultătoare pe care el o dorise mereu, așa cum nu fusese Vasilia.

Cu toate acestea, faptul o amăra pe Vasilia. Ea era robotician, la fel de competentă și de talentată ca Fastolfe însuși, în timp ce Gladia era o simplă artistă, ce se distra colorând câmpuri de forță și creând iluzii de îmbrăcăminte pentru roboți. Cum putea Fastolfe să fie mulțumit de pierderea uneia, alegându-se numai cu cealaltă?

Și când venise pe Aurora acel detectiv, Elijah Baley, o intimidase pe Vasilia, care îi dezvăluise mult mai multe dintre gândurile și sentimentele ei decât o făcuse vreodată cu altcineva. În schimb, cu Gladia fusese blândețea personificată și îi ajutase, pe ea și pe protectorul ei, Fastolfe, să câștige împotriva tuturor aparențelor, deși nici până astăzi Vasilia nu înțelegea cum se întâmplase așa ceva.

Gladia stătuse alături de Fastolfe cât timp acesta fusese bolnav, ea îl ținuse de mână până la sfârșit și îi ascultase ultimele cuvinte. Vasilia nu știa de ce asta o dureau atât de mult, mai ales că în niciun caz ea n-ar fi ținut seama de existența bătrânului până acolo încât să fie martoră la trecerea lui în neființă în sens absolut – și totuși era furioasă pe Gladia.

„Așa simt eu, își spuse ea sfidător, și nu sunt datoră nimănui cu explicații.”

Îl pierduse și pe Giskard. Giskard fusese robotul ei, robotul Vasiliei, de când era fetiță, robotul încredințat de un tată ce părea să țină la ea pe atunci. Datorită lui Giskard învățase ea robotică și față de el avusese primul sentiment de afecțiune adevărată. Când era copil nu făcuse speculații pe marginea celor Trei Legi, nici nu filozofase pe seama automatismului pozitronic. Giskard *păruse* s-o îndrăgească, *se purtase* ca și cum ar fi îndrăgit-o și asta era destul pentru un copil. Niciodată nu

mai găsisse asemenea afecțiune la o ființă umană – cu siguranță nu la tatăl ei.

Până astăzi, nu avusese curajul să se joace prosteste de-a dragostea cu cineva. Amărăciunea provocată de pierderea lui Giskard o învățase că pentru un câștig inițial nu merita să pierzi totul la sfârșit.

Când plecase de acasă, renegându-și tatăl, acesta nu-i dăduse voie lui Giskard s-o însoțească, deși ea fusese cea care îl perfecționase nespun de mult când îl reprogramase cu atenție. Iar când tatăl ei murise, îl lăsase pe Giskard femeii de pe Solaria. I-l lăsase și pe Daneel, dar Vasiliei nu-i păsa de acea copie palidă a unui bărbat. Ea îl voia pe Giskard, care era al ei.

Acum Vasilia se întorcea pe Aurora. Își terminase călătoria. De fapt, din punct de vedere al utilității, și-o terminase cu câteva luni în urmă. Rămăsese totuși pe Hesperos fiindcă avea nevoie să se odihnească, așa cum explicase în adresa oficială către Institut.

Oricum, Fastolfe murise și ea se putea întoarce. Și pentru că nu putea schimba în întregime trecutul, putea schimba o parte a lui. Giskard trebuia să fie din nou al ei.

În privința asta era hotărâtă.

49

Reacția lui Amadiro la întoarcerea Vasiliei fu destul de ambiguă. Ea nu se întorsese înainte ca bătrânul Fastolfe (acum, că murise, el îi putea rosti numele cu mai mare ușurință) să împlinească o lună de când se afla în urnă. Asta îi măgulea părerea despre propria înțelegere. La urma urmei, îi spusese lui Mandamus că ea voise să stea departe de Aurora până la moartea tatălui ei.

Și pe urmă, Vasilia era de o transparență convenabilă. Îi lipsea calitatea exasperantă a lui

Mandamus, noul lui favorit, care părea întotdeauna să mai aibă ascuns un gând nerostit, indiferent de cât de complet dădea impresia că și-ar fi golit conținutul minții.

Pe de altă parte, femeia era enervant de greu de ținut în frâu, foarte improbabil că ar fi urmat liniștită calea indicată de el. S-o lase să cerceteze în amănunt celelalte Lumi din Spațiu în anii petrecuți departe de Aurora, dar pe urmă s-o lase tot pe ea să explice totul în cuvinte sumbre și enigmatice.

Așa că o întâmpină cu un entuziasm situat undeva între minciună și adevăr.

— Vasilă, sunt atât de bucuros că te-ai întors. Institutul zboară cu o singură aripă de când ai plecat.

— Lasă, Kelden – ea singură nu avea ezitări sau inhibiții când era vorba să-i spună pe nume, deși era mai tânără decât el cu două decade și jumătate – aripa aia e a ta și, spune-mi, de când ai încetat să mai fii absolut sigur că o aripă ți-ar fi de ajuns?

— De când te-ai hotărât să lipsești ani întregi. Ți se pare că Aurora s-a schimbat mult în intervalul ăsta?

— Deloc – ceea ce, poate, ar trebui să ne îngrijoreze. Lipsa de schimbare înseamnă decădere.

— Un paradox. Nu există decădere fără o schimbare în rău.

— Lipsa de schimbare înseamnă o schimbare în rău, Kelden, în comparație cu Lumile Coloniștilor, care ne înconjoară. Ele se schimbă rapid, își extind controlul asupra tot mai multor planete și mai intens asupra fiecărei planete în parte. Forța, puterea și încrederea în sine le sporesc, în timp ce noi stăm pe loc visând și constatăm că lipsa de schimbare ar putea însemna, prin comparație, o scădere constantă.

— Frumos, Vasilă! Cred că ai învățat asta pe dinafară, cu atenție, în timp ce zburai înapoi.

Totuși, s-a petrecut o schimbare în situația politică a Aurorei.

— Vrei să spui că a murit tatăl meu biologic.

Amadiro își desfăcu brațele, în același timp înclinând ușor din cap:

— După cum spui. El era în mare măsură răspunzător pentru paralizia noastră și a murit, deci îmi închipui că va fi o schimbare acum, deși nu trebuie neapărat să fie una vizibilă.

— Ai secrete față de mine, nu-i așa?

— Aș face eu așa ceva?

— Bineînțeles. Zâmbetul ăsta fals al tău te trădează întotdeauna.

— Atunci, trebuie să învăț să fiu serios cu tine... Haide, am raportul tău. Spune-mi ce nu e inclus în el.

— Totul e inclus în el – sau aproape. Fiecare Lume din Spațiu declară cu vehemență că aroganța crescândă a Coloniștilor o deranjează. Fiecare e ferm hotărâtă să se opună Coloniștilor până la capăt, urmând cu entuziasm linia trasată de Aurora, cu o vitejie ce desfide moartea.

— Să urmeze linia noastră, da. Și dacă noi nu trasăm o linie?

— Atunci vor aștepta și vor încerca să-și ascundă bucuria că noi nu conducem. Altfel... Ei bine, fiecare își dezvoltă tehnologia și fiecare refuză să dezvăluie precis ceea ce face. Fiecare lucrează independent și nu există unitate nici măcar pe propriul glob. Nicăieri, pe nicio planetă din Spațiu, nu există nici măcar o singură echipă de cercetare asemănătoare cu Institutul nostru de Robotică. Fiecare Lume este alcătuită din cercetători individuali, iar fiecare dintre aceștia își ferește cu grijă datele de toți ceilalți.

Amadiro era aproape mulțumit de sine când spuse:

— Nu mă aștept să fie la fel de avansați ca noi.

— Păcat că nu sunt, replică Vasilă tăios. Dacă în toate Lumile din Spațiu este harababură de

indivizi, se progresează prea încet. Lumile Coloniștilor se întâlnesc periodic la convenții, au institutele lor – și chiar dacă sunt mult în urma noastră, ne *vor* ajunge. Am reușit, totuși, să descopăr câteva tehnologii avansate la care se lucrează pe planetele din Spațiu și le-am trecut pe toate în raportul meu. De exemplu, toate lucrează la amplificatorul nuclear, dar nu cred că dispozitivul acesta a trecut pe vreo planetă de probele de laborator. Încă nu există ceva care să fie folosit la bordul unei nave.

— Sper să ai dreptate, Vasilă. Amplificatorul nuclear este o armă pe care ar putea-o folosi flotele noastre spațiale, fiindcă i-ar distruge imediat pe Coloniști. Totuși, cred că ar fi mai bine dacă Aurora ar avea arma înaintea fraților noștri din Spațiu... Dar ai spus că în raportul tău a fost inclus *aproape* totul. L-am auzit pe acest „aproape”. Ce nu e inclus, atunci?

— Solaria!

— Ah, cea mai tânără și cea mai aparte dintre Lumile din Spațiu.

— N-am obținut aproape nimic direct de la ei. M-au vizionat cu o dușmănie absolută, așa cum cred că l-ar fi vizionat pe oricare nesolarian, fie el din Spațiu sau Colonist. Și când spun „vizionat”, vorbesc în sensul lor. Am stat aproape un an pe planetă, mult mai mult decât am petrecut pe oricare alta, și în toate acele luni n-am *văzut* nici măcar un Solarian față în față. Oricum, i-am *vizionat* – pe el sau pe ea – prin holograme pe hiperunde. N-am avut niciodată de-a face cu ceva tangibil – doar imagini. Planeta era confortabilă, incredibil de luxoasă, de fapt, iar pentru un iubitor de natură, absolut intactă, dar ce dor mi-era să *văd cu adevărat* pe cineva!

— Păi, vizionarea este un obicei Solarian. Toți știm asta, Vasilă. Trăiește și lasă-i și pe alții să trăiască.

— Hm, făcu Vasilă. Îngăduința ta ar putea fi deplasată. Roboții tăi sunt în regim de nerepetare?

— Da, sunt. Și te asigur că nu trage nimeni cu urechea.

— Sper că nu, Kelden... Am impresia de nezdruncinat că Solarienii sunt mai aproape de realizarea unui amplificator nuclear miniaturizat decât oricare altă planetă – decât noi. Ar putea fi pe cale să realizeze unul portabil și care să aibă un consum de energie destul de mic pentru a fi folosit pe navele spațiale.

Amadiro se încruntă:

— Cum reușesc asta?

— Nu-mi dau seama. Doar nu-ți închipui că mi-au arătat fotocopii, nu-i așa? Impresiile mele sunt atât de incomplete, încât n-am îndrăznit să le trec în raport, dar, din câte un lucru auzit ici sau observat colo, cred că ei fac progrese importante. E ceva la care ar trebui să ne gândim cu atenție.

— O vom face... Mai vrei să-mi spui ceva?

— Da – ceva care, de asemenea, nu se află în raport. Solaria se străduiește de multe decade să fabrice roboții cu aspect uman și cred că și-au atins *acest* scop. Nicio altă lume din Spațiu – cu excepția noastră, bineînțeles – nici măcar n-a încercat așa ceva. Când am întrebat, pe fiecare planetă, ce au de gând cu privire la roboții cu aspect uman, reacția a fost unanimă. Consideră ideea în sine neplăcută și îngrozitoare. Cred că toți au aflat de eșecul nostru și l-au pus la suflet.

— Dar nu și Solaria. De ce?

— Pe de o parte, ei au trăit întotdeauna în cea mai robotizată societate din Galaxie. Sunt înconjurați de roboți – zece mii de persoană. Planeta e saturată de ei. Dacă vrei să hoinărești fără țintă, căutând oameni, nu găsești nimic. Așa că, de ce i-ar deranja pe cei câțiva Solarieni, trăind pe o astfel de planetă, gândul la câțiva roboți în plus, numai pentru că au înfățișare umană? Și apoi,

acel nenorocit pseudouman, pe care l-a proiectat și construit Fastolfe și care mai există...

— Daneel, zise Amadiro.

— Da, acela. *El* a fost pe Solaria acum douăzeci de decade, iar Solarienii l-au luat drept om. Încă nu și-au revenit din asta. Chiar dacă nu erau obișnuiți cu umanoizii, s-au simțit umiliți să fie înșelați. A fost o demonstrație de neuitat că Aurora îi depășea cu mult, în orice caz în acel domeniu al roboticii. Solarienii se mândresc peste măsură că ar fi cei mai avansați roboticieni din Galaxie și persoane individuale de pe Solaria lucrează, chiar de atunci, la roboții cu aspect uman – dacă nu pentru alt motiv, măcar pentru a șterge acea rușine. Dacă ar fi mai mulți sau ar avea un institut care să le coordoneze activitatea, fără îndoială că ar fi reușit demult. Așa cum stau lucrurile, cred că acum și-au atins scopul.

— Nu știi exact, nu-i așa? E o bănuială ce se bazează pe date fragmentare.

— Chiar așa, dar e o bănuială foarte puternică și merită o investigație mai amănunțită... Și un al treilea punct. Aș jura că lucrează la comunicații telepatic. Exista un utilaj, pe care datorită unei imprudențe am avut ocazia să-l văd. Și odată, când îl vizionam pe unul dintre roboticienii lor, pe ecran s-a zărit o tablă cu desenul unei matrice pozitronice, care nu semăna cu nimic din ce-am văzut eu vreodată. Am avut, totuși, impresia că desenul s-ar potrivi unui program telepatic.

— Bănuiesc, Vasilă, că povestea asta e țesută dintr-o pânză de păianjen mai fină chiar decât cea despre roboții cu înfățișare umană.

Pe chipul Vasiliei se citi o oarecare jenă:

— Trebuie să recunosc că, poate, ai dreptate.

— De fapt, Vasilă, pare o simplă fantezie. Dacă desenul matricei pe care l-ai văzut nu semăna cu nimic din ce îți minte să fi văzut vreodată, cum poți crede că se potrivește cu ceva?

Vasilă ezită.

— Drept să-ți spun, m-am mirat și eu. Și totuși, când am văzut desenul, cuvântul „telepatie” mi-a venit imediat în gând.

— Deși telepatia este imposibilă chiar și în teorie.

— Se *crede* că e imposibilă chiar și în teorie. Nu e deloc totuna.

— Nimeni n-a reușit vreodată să progreseze în domeniul ăsta.

— Da, dar de ce să mă fi uitat eu la desenul ăla și să mă gândesc la „telepatie”?

— Păi, Vasilia, poate fi vorba de o reacție psihică, pe care n-are rost s-o analizezi. Eu aș lăsa-o baltă... Altceva?

— Încă un lucru – și cel mai uimitor dintre toate. Am impresia, Kelden, din datele adunate de ici și de colo, că Solarienii au de gând să-și părăsească planeta.

— De ce?

— Nu știu. Populația lor, așa puțin numeroasă cum este, scade în continuare. Poate vor s-o ia de la capăt în altă parte, înainte de a pieri toți.

— Cum s-o ia de la capăt? Unde să se ducă?

Vasilia dădu din cap:

— Ți-am spus tot ce știu.

Amadiro zise încet:

— Ei bine, atunci voi ține seama de asta. Patru lucruri: amplificator nuclear, roboți cu aspect uman, roboți telepatici și părăsirea planetei. Sincer să fiu, nu cred nimic din toate astea, dar voi convinge Consiliul să autorizeze convorbiri cu regentul Solariei... Și acum, Vasilia, cred că ți-ar prinde bine să te odihnești, așa că de ce nu-ți iei liber câteva săptămâni, să te obișnuiești cu soarele Aurorei și cu vremea frumoasă, înainte de a reveni la lucru?

— E drăguț din partea ta, Kelden, zise Vasilia, rămânând în continuare pe scaun, dar mai sunt două lucruri pe care trebuie să le discut.

Amadiro privi involuntar spre ceasul sub formă de bandă:

— N-o să ia prea mult timp, nu-i așa, Vasilia?

— Oricât ar dura, Kelden, asta e.

— Ce vrei, așadar?

— Pentru început, cine e tânărul Știe-tot care pare să creadă că el conduce Institutul, acest cum-îl-cheamă, Mandamus?

— L-ai întâlnit, nu-i așa? întrebă Amadiro, zâmbetul lui mascând o oarecare jenă. Vezi, lucrurile *într-adevăr* se schimbă pe Aurora.

— În cazul ăsta, cu siguranță că nu în bine, zise Vasilia posomorâtă. Cine *este* el?

— Este exact așa cum l-ai descris – un Știe-tot. Este un tânăr strălucit, destul de bun în robotică, dar care cunoaște tot atâta fizică, planetologie, chimie...

— Și câți ani are monstrul ăsta de erudiție?

— Încă nu a împlinit cinci decade.

— Și ce va deveni copilul ăsta când va crește mare?

— Poate că la fel de înțelept, pe cât e de strălucit.

— Nu te preface că nu mă înțelegi, Kelden. Te gândești să-l pregătești pentru a deveni viitorul conducător al Institutului?

— Deocamdată am de gând să mai trăiesc încă multe decade.

— ăsta nu e răspuns.

— E singurul răspuns pe care-l am.

Vasilia se foi pe scaun, iar robotul ei, ce-i stătea în spate, își roti ochii într-o parte și-n alta, de parcă s-ar fi pregătit să respingă un atac, probabil silit să se comporte astfel de agitația femeii.

— Kelden, zise Vasilia, eu trebuie să fiu următorul conducător. Așa mi-ai spus.

— Ți-am spus, dar de fapt, Vasilia, după ce mor eu, Consiliul de Directori va face alegerea. Chiar dacă las în urma mea instrucțiuni referitoare la următorul conducător, Consiliul le poate respinge.

Așa reiese din clauzele contractului de constituire a Institutului.

— Scrie tu indicațiile tale, Kelden, și am eu grijă de Consiliul de Directori.

Iar Amadiro, încrețindu-și spațiul dintre sprâncene, zise:

— Ăsta e un lucru pe care deocamdată nu doresc să-l mai discut. Care este celălalt lucru de care spuneai?

Ea îl privi furioasă o clipă, apoi vorbi de parcă ar fi mușcat din cuvânt:

— Giskard!

— Robotul?

— Bineînțeles că robotul. Mai știi vreun Giskard despre care să pot vorbi eu?

— Ei bine, ce-i cu el?

— Este *al meu*.

Amadiro păru surprins:

— Este – sau a fost – proprietatea legală a lui Fastolfe.

— Giskard era al meu când eram copil.

— Fastolfe ți l-a împrumutat și, în cele din urmă, l-a luat înapoi. Nu a existat niciun transfer oficial de proprietate, nu-i așa?

— Din punct de vedere moral, el era al meu. Dar oricum, Fastolfe nu-l mai deține. El a murit.

— Dar a făcut un testament. Și, dacă ții bine minte, prin acel testament, doi roboți – Giskard și Daneel – sunt acum proprietatea femeii de pe Solaria.

— Dar eu nu vreau asta. Eu sunt fiica lui Fastolfe...

— Zău?

Vasilă se înroși:

— Ridic pretenții asupra lui Giskard. De ce l-ar avea o străină – o persoană venită din altă parte?

— Pentru că așa a făcut Fastolfe testamentul. Și ea este cetățeană a Aurorei.

— Cine spune asta? Pentru orice Aurorian, ea este „femeia de pe Solaria”.

Amadiro își coborî pumnii încheștați pe brațele scaunului, într-un acces brusc de furie:

— Vasilă, ce dorești de la mine? N-o simpatizez pe femeia de pe Solaria. De fapt, îmi este profund antipatică și, dacă s-ar putea, aș...

Aruncă o privire spre roboții lui, parcă nevrând să-i deranjeze:

— ... aș alunga-o de pe planetă. Dar nu mă pot opune testamentului. Chiar dacă ar exista o cale legală pentru asta – și nu există – n-ar fi înțelept s-o fac. Fastolfe a murit.

— Exact motivul pentru care Giskard ar trebui acum să fie al meu. Amadiro n-o luă în seamă:

— Iar coaliția pe care a condus-o el se destramă. În ultimele câteva decade a durat numai datorită farmecului său personal. Acum, ceea ce aș vrea eu să fac este să culeg fragmente din acea coaliție și să le adaug la cea care urmează, a mea. Astfel, aș putea forma o grupare destul de puternică pentru a domina Consiliul și pentru a lua conducerea la viitoarele alegeri.

— Iar tu să devii următorul Președinte?

— De ce nu? Aurora ar avea de câștigat, pentru că mi-ar da ocazia să schimb politica noastră îndelungată de dezastru global, până nu e prea târziu. Necazul e că nu am popularitatea lui Fastolfe. Nu am darul lui de a revărsa sfîntenie drept paravan pentru prostie. Prin urmare, nu ar fi bine dacă aș da impresia că mă impun, într-un mod meschin și necinstit, asupra unui mort. Nimeni nu trebuie să spună că, după ce am fost înfrânt de Fastolfe în timp ce acesta trăia, i-am nesocotit testamentul după moartea sa, din răutate mărunță. Nu voi lăsa ca un lucru atât de ridicol să stea în calea hotărârilor de viață și de moarte pe care trebuie să le ia Aurora. Mă înțelegi? Va trebui să te descurci fără Giskard!

Vasilă se ridică, țeapănă, cu ochii mijiți:

— Vom mai vedea.

— Am văzut deja. Întrevederea asta s-a terminat și, dacă ai vreo ambiție să conduci Institutul, să nu te prind vreodată că mă ameninți cu ceva. Așa că, dacă ai de gând să emiți acum o amenințare, de orice fel, te sfătuiesc să te răzgândești.

— Nu emit nicio amenințare, zise Vasilia, fiecare fărâma de gest contrazicându-i vorbele.

Se întoarse pe călcâie și ieși, făcându-i inutil semn robotului ei s-o urmeze.

50

Urgența – sau mai degrabă seria de urgențe – începu câteva luni mai târziu, când Cicis Maloon intră în biroul lui Amadiro pentru obișnuita conferință de dimineață.

De obicei, Amadiro abia o aștepta. Cicis era întotdeauna un interludiu odihnitor în decursul zilei aglomerate. Era singurul membru în vârstă al Institutului care nu avea ambiții de niciun fel și care nu-și făcea socoteli în legătură cu moartea sau pensionarea lui Amadiro. De fapt, Cicis era subalternul perfect. Era fericit să fie de folos și încântat că Amadiro avea încredere în el. Din acest motiv, în ultimul an și ceva, pe Amadiro îl deranjaseră șubrezeala, ușoara scofâlceală a pieptului, mersul țepăn al subalternului său perfect. Oare îmbătrânea Cicis? Cu siguranță că era doar cu câteva decade mai în vârstă decât Amadiro.

Pe Amadiro îl impresionează cât se poate de neplăcut gândul că probabil, odată cu degradarea atâtor aspecte ale vieții locuitorilor din Spațiu, speranța de viață scădea. Avusese intenția să consulte statisticile, dar uita întruna s-o facă – sau îi era, în mod inconștient, teamă s-o facă.

Însă, de data asta, aspectul de om bătrân al lui Cicis era înecat într-o emoție violentă. Fața îi era roșie (subliniind argintiul părului), iar el părea să

explodeze, pur și simplu, de uimire. Amadiro nu trebui să întrebe despre ce e vorba. Cicis îi spuse tot, de parcă ar fi fost ceva ce nu putea încăpea în el. Când el termină, Amadiro întrebă, stupefiat:

— Au încetat toate emisiunile pe unde radio? Toate?

— *Toate*, șefule. Trebuie că au murit toți sau au plecat. Nicio planetă locuită nu se poate să nu emită *niște* radiații electromagnetice la nivelul nostru de...

Amadiro îi făcu semn să tacă. Unul dintre subiectele Vasiliei – cel de-al patrulea, după câte își amintea el – fusese acela că Solarienii se pregăteau să-și părăsească planeta. Fusese o sugestie lipsită de sens; toate patru problemele fuseseră mai mult sau mai puțin lipsite de sens. El spusese că se va gândi la ele și bineînțeles că n-o făcuse. Acum, se pare, se dovedea că greșise. Ceea ce făcuse ca ele să pară lipsite de sens, atunci când Vasilia își exprimase părerea, făcea ca și acum ele să pară la fel. Puse apoi întrebarea pe care o pusese și atunci, chiar dacă nu aștepta niciun răspuns. (Ce răspuns putea exista?)

— Unde, în Spațiu, să se fi dus, Maloon?

— Despre asta nu se spune nimic, șefule.

— Ei bine, *când* au plecat, atunci?

— Nici despre asta nu se spune nimic. Am primit vestea azi-dimineață. Necazul e că intensitatea radiațiilor de pe Solaria era, oricum, scăzută. Populația este foarte rară, iar roboții sunt foarte bine ecranati. Intensitatea este cu un ordin de magnitudine mai scăzută decât pe oricare altă planetă din Spațiu – cu două ordine de mărime mai scăzută decât a noastră.

— Deci, într-o zi, cineva a observat că un lucru care era foarte mic, a scăzut practic până la zero, dar nimeni nu și-a dat seama că scade. *Cine* a observat asta?

— O navă Nexoniană, șefule.

— Cum?

— Nava a fost silită să intre pe orbita din jurul soarelui Solariei, ca să efectueze niște reparații urgente. A cerut permisiunea prin hiperunde și n-a primit niciun răspuns. N-a avut altă alegere decât să nu țină seama de asta, să meargă în continuare pe orbită și să-și efectueze reparațiile. În tot timpul asta nu au fost deranjați de nimeni. De-abia după ce au plecat, când și-au verificat înregistrările, au observat că nu numai că nu primiseră niciun răspuns, dar nu înregistraseră niciun fel de radiație. Nu se poate spune cu exactitate când au încetat radiațiile. Ultima înregistrare a unui mesaj de pe Solaria s-a făcut cu peste două luni în urmă.

— Și celelalte trei probleme ale ei? murmură Amadiro.

— Poftim, șefule?

— Nimic. Nimic, zise Amadiro, dar se încruntă foarte tare și căzu pe gânduri.

13. Robotul telepatic

51

Mandamus nu-și dădu seama de evoluția Solariei când se întoarse, peste câteva luni, dintr-o a treia călătorie prelungită pe Pământ.

În prima sa călătorie de acum șase ani, Amadiro reușise, cu oarecare dificultate, să fie trimis ca emisar al Aurorei pentru a discuta niște probleme minore asupra trecerii graniței spațiale de către nave comerciale de pe Pământ. Îndurase ceremonia și plictiseala birocrăției și își dăduse repede seama că libertatea lui de mișcare era limitată din cauza funcției sale de emisar. Dar asta nu contase, pentru că aflase ceea ce îl interesa. Apoi se întorsese cu știrile.

— Mă îndoiesc, dr. Amadiro, că va fi vreo problemă. Nu există nicio cale, dar absolut nici una, prin care oficialitățile Pământene să poată controla ieșirile sau intrările. În fiecare an multe milioane de Coloniști vizitează Pământul venind din zeci de Lumi, și în fiecare an tot atâtea milioane de Coloniști vizitatori se întorc acasă. Fiecare Colonist se pare că simte că viața nu este completă dacă el sau ea nu respiră, periodic, aerul Pământului și nu calcă în subteranele-i aglomerate. Presupun că-și caută rădăcinile. Se pare că nu-și dau seama că viața pe Pământ este un adevărat coșmar.

— Știu asta, Mandamus, zise Amadiro plictisit.

— Numai din punct de vedere teoretic, domnule. Nu puteți înțelege cu adevărat până nu trăiți asta pe pielea dvs. Odată ce ați văzut cum e, vă veți da seama că nimic din ceea ce considerați

că știți nu vă e de folos pentru cazul real. De ce ar vrea cineva să se întoarcă, odată ce-a plecat...

— Sunt sigur că strămoșii noștri n-au vrut să vină înapoi după ce au părăsit planeta.

— Nu, zise Mandamus, dar zborul interstelar nu era atât de avansat atunci, pe cât e acum. Îți lua luni de zile o călătorie și Saltul hiperspațial era o sabie cu două tăișuri. Acum durează doar câteva zile, iar Salturile au devenit o rutină și niciodată nu dau greș. *Dacă* era așa ușor să te întorci pe Pământ și pe timpul strămoșilor noștri, mă întreb dacă ne-am fi separat de el, așa cum am făcut-o.

— Hai să nu filozofăm, Mandamus. Spune ce ai de spus.

— Desigur. În afară de valurile nesfârșite de Coloniști care se duc și vin, milioane de Pământeni emigrează pe una sau alta dintre Lumile colonizate. Unii se întorc imediat, pentru că nu se pot adapta. Alții își fac case noi, dar vin înapoi, în vizită, destul de des. Nu există un mod prin care să fie oprite ieșirile și intrările și, de fapt, nici nu vrea nimeni să le oprească. Încercarea de a găsi metode sistematice de identificare și urmărire a traseului vizitatorilor ar putea micșora valul de oameni și Pământul e conștient că fiecare vizitator aduce cu el bani. Comerțul turistic, dacă-l putem numi așa, e cea mai profitabilă industrie a Pământului la ora actuală.

— Cred că vrei să spui că putem aduce roboți cu aspect uman pe Pământ fără probleme.

— Absolut fără nicio problemă. Nu mă îndoiesc de asta. Acum, că i-am programat cum trebuie, putem să-i trimitem pe Pământ, în serii de câte șase, cu acte false. Nu putem face nimic cu privire la aspectul lor robotic sau la sentimentul de respect pe care-l au față de oameni, dar asta nu-i va da, probabil, de gol. Va fi interpretat ca respect obișnuit al Coloniștilor și venerație pentru planeta strămoșească. Dar sunt sigur că nu va trebui să-i trimitem într-unul dintre aeroporturile Orașului.

Spațiile vaste dintre Orașe sunt, practic, nelocuite, cu excepția unor roboți muncitori primitivi, și navele care-i vor aduce nu vor fi observate, sau cel puțin nu vor fi luate în seamă.

— Cred că e prea riscant, zise Amadiro.

51a

Două grupuri de roboți cu aspect uman au fost trimise pe Pământ și aceștia s-au amestecat cu locuitorii Orașului înainte de a-și găsi drumul spre zonele părăsite și de a comunica cu Aurora prin hiper-raze.

Mandamus zise (se gândise mult la asta și ezitase mult):

— Va trebui să mă duc din nou, domnule. Nu pot fi sigur că au ajuns la punctul stabilit.

— Ești sigur că tu știi punctul corect, Mandamus? întrebă sardonice Amadiro.

— Am studiat îndelung istoria antică a Pământului, domnule. Știu că-l pot găsi.

— Nu cred că pot convinge Consiliul să-ți dea o navă de război.

— Nici nu aș vrea. Ar fi inutilă. Vreau o navă de o persoană, doar cu atâta combustibil cât să ajungă până acolo și înapoi.

Și astfel Mandamus făcu o a doua vizită pe Pământ, oprindu-se într-o regiune din afara unuia dintre Orașele mai mici. Pe deplin ușurat și satisfăcut, găsi mai mulți roboți în locul indicat și rămase cu ei să le supravegheze munca, să le dea ordine referitoare la această muncă și să le facă niște schimbări în programare.

Și apoi, sub privirile dezinteresate ale câtorva roboți agricoli primitivi de tip Pământean, Mandamus o luă spre cel mai apropiat Oraș. Era un risc calculat și Mandamus, nefiind un erou, simțea cum îi sare inima din piept. Dar totul merse bine. Paznicul fu surprins să vadă un om

prezentându-se la Poartă, arătând clar că fusese un timp îndelungat afară. Oricum, Mandamus avea acte care-l arătau drept Colonist și paznicul dădu din umeri. Coloniștilor nu le păsa de aerul de afară și era foarte normal să facă mici excursii prin câmpiile și pădurile care acopereau nivelul superior al Orașului.

Paznicul aruncă o privire peste acte pe care nimeni nu i le mai ceru apoi. Accentul nepământeian al lui Mandamus (pe care îl făcea cât de puțin Aurorian posibil) fusese acceptat fără comentarii și, atât cât putea spune, nimeni nu-și pusese întrebarea dacă nu cumva putea fi Spațial. Dar în definitiv, de ce să și-o pună? Zilele când Spațialii aveau avanposturi permanente pe Pământ fuseseră acum două secole, iar emisarii speciali de pe lumile Spațiale erau din ce în ce mai puțini. Pământenii provinciali s-ar putea nici măcar să nu-și mai aducă aminte că au existat Spațiali.

Mandamus era puțin neliniștit că mânușile transparente și subțiri, pe care le purta mereu, ar putea fi observate sau că filtrele nazale s-ar putea vedea, dar nu se întâmplă nimic. Nicio barieră nu-i bloca drumul în jurul Orașului sau spre alte Orașe. Avea destui bani și banii erau cei care vorbeau pe Pământ (și, ca să fie sincer, chiar și pe lumile Spațiale).

Se obișnuie cu lipsa roboților în spatele său și, când se întâlnește cu câțiva dintre roboții săi cu aspect uman de pe Aurora, trebuie să le explice ferm că *nu* este nevoie să-l urmeze. Ascultă rapoartele lor, le dădu instrucțiunile cerute și făcu aranjamente pentru noi încărcături de roboți care să fie trimise în afara Orașului. În cele din urmă, găsi drumul către navă și plecă. Nu fu amenințat nici când plecă, cum nu fusese amenințat nici când venise.

— De fapt, zise el gânditor către Amadiro, acești Pământenii nu sunt chiar barbari.

— Ei, nu mai spune!

— În lumea lor se comportă ca niște oameni. De fapt, e ceva captivant în prietenia lor.

— Ai început să regreti sarcina asumată?

— Am un sentiment înfiorător când umblu printre ei, gândindu-mă la ce o să li se întâmple. Nu-mi pot impune să-mi *placă* ceea ce fac.

— Bineînțeles că poți, Mandamus. Gândește-te că, odată treaba terminată, poți fi sigur de un post de director al Institutului, la scurtă vreme după aceea. Asta-ți va îndulci sarcina.

Și, de atunci, Amadiro îl supraveghe îndeaproape pe Mandamus.

51b

În a treia călătorie a lui Mandamus o mare parte din nesiguranța sa dispăruse și se putea comporta aproape ca un Pământean. Proiectul înainta greu dar se afla pe direcția prevăzută.

Nu avusese probleme de sănătate în vizitele sale prealabile, dar în această a treia incursiune – desigur datorită încrederii sale prea mari – probabil că se expusese prea mult. Până la urmă îi cursese nasul și tușise. O vizită în unul dintre dispensarele Orașului se încheiase cu o injecție cu gamaglobulină care-l pusese pe picioare imediat, dar dispensarul i se păruse mai îngrozitor decât boala. Știa că toți de acolo erau poate bolnavi de ceva contagios sau, cel puțin, stăteau în apropierea bolnavilor.

Dar acum ajunsese în sfârșit pe liniștita Aurora și era incredibil de mulțumit de asta. Îl asculta pe Amadiro cum povestește despre criza Solariană.

— N-ai auzit nimic de ea? întrebă Amadiro.

Mandamus dădu negativ din cap.

— Nimic, domnule. Pământul e o lume incredibil de provincială. 800 de Orașe cu o populație totală de opt miliarde de oameni – toți interesați doar de cele 800 de Orașe cu un total de

opt miliarde de oameni. Ai crede că acești Coloniști trăiesc numai ca să viziteze Pământul și că locuitorii Spațiului nici nu există. În emisiunile informative ale unui Oraș se vorbește cam 90% despre acel Oraș. Pământul e o lume închisă, claustrofilă, mental și fizic.

— Și totuși, ai spus că nu sunt barbari.

— Claustrofilia^[4] nu e neapărat barbarism. Din punctul lor de vedere, sunt civilizați.

— Din punctul lor de vedere. Dar nu contează. În momentul ăsta problema e Solaria. Nicio Lume din Spațiu nu va mișca un deget. Principiul neamestecului este suprem și ei insistă pe faptul că problemele interne ale Solariei o privesc numai pe aceasta. Propriul nostru Președinte e la fel de inert ca și ceilalți, cu toate că Fastolfe a murit și mâna lui împietrită nu ne mai apasă. Eu singur însă nu pot face nimic până nu *voi* fi Președinte.

Mandamus zise:

— Cum pot ei să spună că Solaria are probleme interne în care nu trebuie să ne băgăm, din moment ce Solarienii au plecat?

Amadiro comentă sardonice:

— Cum se face că tu vezi prostia lor, pe când ei nu? Au spus că nu există probe clare despre faptul că Solarienii au plecat cu toții și atâta timp cât ei sau câțiva dintre ei pot fi pe planetă, nicio Lume din Spațiu nu are dreptul să intervină neinvitată.

— Cum explică lipsa de activitate radioactivă?

— Spun că s-ar putea ca Solarienii să se fi mutat sub pământ sau că au avansat din punct de vedere tehnologic atât de mult, încât pot absorbi într-un fel radiațiile. De asemenea spun că nu au fost văzuți Solarieni plecând și că nu au efectiv unde să se ducă. Bineînțeles că nu au fost văzuți plecând, din moment ce nimeni nu s-a uitat.

— Ce argumente au adus în favoarea faptului că Solarienii n-au unde să se ducă? întrebă Mandamus. Sunt multe planete goale.

— Argumentul este că Solarienii n-ar putea trăi fără numărul imens de roboți, pe care însă nu-i pot lua cu ei. Dacă de exemplu ar veni aici, câți roboți crezi că le-am putea aloca – dacă am face-o?

— Și care este argumentul dvs. împotriva acestui lucru?

— Nici unul. Totuși, e ciudat și enigmatic faptul că nu știm dacă au plecat sau nu și că nimeni nu caută să afle adevărul. I-am atenționat pe toți, cât de amenințător am putut, că inerția și apatia ne vor grăbi sfârșitul; că, odată ce Lumile Coloniștilor își vor da seama că Solaria este sau s-ar putea să fie pustie, *nu* vor ezita să analizeze problema. Aceste râme colcăitoare au o curiozitate nebunească pe care aș fi vrut s-o avem și noi, măcar în parte. Își vor risca viața fără să se gândească de două ori, dacă îi va îndemna profitul.

— Ce fel de profit, dr. Amadiro?

— Dacă Solarienii au plecat, au lăsat, vrând-nevrând, aproape toți roboții pe planetă. Ei sunt – sau au fost – niște roboticieni străluciți și Coloniștii, cu toată ura lor față de roboți, nu vor ezita să se apropie de ei și să ni-i aducă în navele lor, pentru niște credite spațiale destul de bune. De fapt ne-au și spus-o. Deja două nave coloniste au asolizat pe Solaria. Am trimis un protest, dar sunt sigur că nu-l vor lua în seamă și că nu vom putea merge mai departe. Dimpotrivă. Unele Lumi din Spațiu au trimis cereri în care întreabă despre natura roboților ce pot fi salvați și care ar fi prețul lor.

— Probabil că așa e bine, zise calm Mandamus.

— E bine să ne comportăm exact așa cum au prezis propagandiștii Coloniști? Să ne comportăm ca și cum *am degenera* și ne-am transforma în indivizi înmuiați de decadență?

— De ce le repetați cuvintele, domnule? De fapt suntem liniștiți și civilizați și nu am fost, încă, atinși unde ne doare. Dacă am fi fost, am fi purtat o bătălie crâncenă și sunt sigur că i-am fi zdrobit.

Încă îi mai întrecem foarte mult din punct de vedere tehnologic.

— Da, dar nici ceea ce am fi pătit noi nu ar fi fost plăcut.

— Asta înseamnă că nu trebuie să declarăm foarte repede un război. Dacă Solaria e pustie și Coloniștii vor s-o jefuiască, poate că trebuie să-i lăsăm în pace. În definitiv, cred că vom fi cu toții gata să acționăm în câteva luni.

Amadiro îl privi sălbatic.

— Câteva luni?

— Sunt sigur. Deci primul lucru pe care trebuie să-l facem e să evităm să fim provocați. Vom strica totul dacă vom intra degeaba într-un conflict și vom suferi pierderi și, chiar dacă vom câștiga, va fi o suferință de care n-avem nevoie. De fapt, peste puțin timp vom câștiga definitiv, fără să luptăm și fără pierderi. Săracul Pământ!

— Dacă ai de gând să-ți fie milă de ei, zise Amadiro enervat, probabil că nu le vei face nimic.

— Dimpotrivă, zise Mandamus rece, tocmai pentru că am de gând să le fac ceva și știu sigur că o voi face, de aceea mi-e milă de ei. Veți fi Președinte!

— Și tu director al Institutului.

— Un post mic în comparație cu al dvs.

— Și după moartea mea? rosti Amadiro aproape urlând.

— Nu mă gândesc așa departe.

— Sunt destul de..., începu Amadiro, dar îl întrerupse semnalul de la biroul de mesaje.

Fără să se uite, aproape automat, Amadiro puse mâna la deschizătura pe care scria „IEȘIRE”. Privi banda îngustă de hârtie și zâmbi scurt.

— Cele două nave Coloniste care au aterizat pe Solaria..., zise el.

— Da, domnule? întrebă Mandamus încruntat.

— Distruse! Amândouă distruse!

— Cum?

— Într-o explozie de radiații, ușor de detectat din spațiu. Înțelegi ce înseamnă asta? De fapt Solarienii nu au plecat și cea mai slabă dintre Lumile noastre poate ușor să învingă navele Coloniste. E o lovitură grea pentru Coloniști, pe care n-o vor uita. Ține, Mandamus, citește și tu.

Mandamus dădu hârtia la o parte.

— Dar asta nu înseamnă, neapărat, că Solarienii mai sunt pe planetă. Probabil că au minat-o într-un fel.

— Ce importanță are? Atac personal sau minare, navele au fost distruse.

— De data asta au fost luați prin surprindere. Ce se va întâmpla data viitoare, când vor fi pregătiți? Și dacă vor considera că evenimentul a fost un atac deliberat din partea locuitorilor din spațiu?

— Vom răspunde că Solarienii doar se apărau de o invazie Colonistă deliberată.

— Dar, domnule, sugerați un război verbal? Dacă Coloniștii nu se vor sinchisi să vorbească, considerând că distrugerea navelor e o provocare la război și vor răspunde imediat la fel?

— De ce?

— Pentru că vor fi la fel de nebuni pe cât am fi noi, dacă ni s-ar călca mândria-n picioare, cu atât mai mult cu cât a fost vorba de violență.

— Vor fi înfrânți.

— Chiar dvs. ați recunoscut că ne vor aduce pierderi mari, chiar dacă vor fi învinși.

— Și ce-ai vrea să fac? Nu Aurora le-a distrus navele.

— Convingeți-l pe Președinte să dea o declarație că Aurora nu are nicio legătură cu asta, că nicio Lume din Spațiu nu a fost implicată, că vina e numai a Solariei.

— Și să abandonez Solaria? Ar fi un act de lașitate.

Mandamus rămase uluit:

— Dr. Amadiro, n-ați auzit niciodată de ceea ce se numește o retragere strategică? Convingeți

Lumile din Spațiu să se retragă, măcar un timp, pentru un pretext plauzibil. E o chestiune de câteva luni, până când planul nostru privind Pământul va da roade. Poate fi greu pentru toți ceilalți să se retragă și să-i scuze pe Spațiali, pentru că nu știu ce va urma – dar noi știm. De fapt, dvs. și cu mine, datorită informațiilor pe care le avem, putem să considerăm evenimentul ăsta drept un dar al zeilor. Lăsați-i pe Coloniști să se preocupe de Solaria, în timp ce noi le pregătim distrugerea pe Pământ, fără să-și dea seama. Sau vreți să fim ruinați tocmai acum, când mai avem puțin și câștigăm?

Amadiro se trezi clipind sub privirea fixă și directă a ochilor adânci ai lui Mandamus.

52

Amadiro nu mai avusese niciodată o perioadă așa proastă precum cea care urmă distrugerii navelor Coloniștilor. Președintele, din fericire, putu fi convins să urmeze o politică pe care Amadiro o numise de supunere poruncitoare. Fraza prinse la Președinte, cu toate că era un oximoron. Și, în afară de asta, Președintele se pricepea perfect să se supună.

Restul Consiliului fu mai greu de manevrat. Amadiro, exasperat, se istovi tot arătând ororile războiului și necesitatea alegerii momentului propice pentru a lovi – și nu al unuia inadecvat – dacă războiul devenea inevitabil. Inventă motive plauzibile pentru faptul că nu sosise, încă, momentul și le folosi în discuțiile cu liderii celorlalte Lumi din Spațiu. Hegemonia naturală a Aurorei a trebuit să fie folosită la maximum ca să-i facă să se supună.

Dar când căpitanul D.G. Baley sosi cu nava și cu cererea sa, Amadiro simți că nu mai are ce să facă. Era prea mult.

— E imposibil, zise Amadiro. Doar n-o să-l lăsăm să asolizeze pe Aurora cu barba și îmbrăcămintea lui ridicolă, cu accentul lui de neînțeles! Ar trebui să cer Consiliului să fie de acord să-i dea pe mână o femeie din Spațiu? Ar fi un act fără precedent în istoria noastră. O femeie din Spațiu!

Mandamus spuse sec:

— Întotdeauna v-ați referit la ea numind-o „femeia Solariană”.

— Pentru noi e „femeia Solariană”, dar va fi considerată o spațială de vreme ce e implicat un Colonist. Dacă nava lui va coborî pe Solaria, așa cum spune el, s-ar putea să fie distrusă ca și celelalte, împreună cu el și cu femeia asta. Apoi, voi fi acuzat de dușmanii mei, pe bună dreptate, de crimă, iar cariera mea va fi distrusă.

Mandamus zise:

— Gândiți-vă, mai bine, la faptul că ne-am chinuit aproape șapte ani să distrugem Pământul și că mai avem câteva luni până la realizarea acestui proiect. Să riscăm acum un război și, dintr-o lovitură, să distrugem tot ce-am făcut, tocmai când suntem atât de aproape de victoria finală?

Amadiro scutură din cap:

— Se pare că n-am nicio soluție, prietene. Consiliul nu mă va asculta dacă voi încerca să-i determin să o lase pe femeie Colonistului. Până și faptul că am sugerat așa ceva va fi folosit împotriva mea. Cariera mea politică va fi zdruncinată și s-ar putea să ne trezim și cu un război. Pe lângă asta, gândul că o femeie Solariană s-ar putea să moară aflându-se în slujba unui Colonist e de nesuportat.

— Se pare că vă place mult femeia Solariană.

— Știi bine că nu. Aș fi vrut din toată inima să moară acum douăzeci de decade, dar nu așa. Nu pe o navă Colonistă. Dar ar trebui să țin seama că ți-e strămoașă de gradul cinci.

Mandamus se uită chiorâș:

— Ce consecință are lucrul ăsta asupra mea? Sunt un locuitor din Spațiu conștient de mine și de societatea mea. Nu sunt membru al unui conglomerat tribal care-și idolatrizează strămoșii.

Tăcu o clipă, apoi urmă:

— Dr. Amadiro, nu puteți explica Consiliului că această strămoașă a mea a fost reținută nu ca prizonieră, ci pentru cunoștințele sale unice despre Solaria, unde și-a petrecut copilăria și adolescența, fiind de neînlocuit pentru explorarea asta, care s-ar putea să ne fie de folos atât nouă, cât și Coloniștilor? În definitiv, nu ar fi mai bine pentru noi să aflăm ce au de gând nenorociții ăștia de Solarieni? Femeia va aduce, fără îndoială, un raport al evenimentelor, dacă va supraviețui.

Amadiro scoase buza de jos în afară:

— Ar merge dacă femeia s-ar îmbarca voluntar, dacă ar spune clar că a înțeles importanța muncii și vrea să-și îndeplinească o datorie patriotică. Oricum e de neacceptat să o aducem la bordul navei cu forța.

— Ei bine, să presupunem că eu mă duc să-mi văd strămoașa asta și încerc s-o conving să se îmbarce voluntar. Și să presupunem, de asemenea, că dvs. o să vorbiți cu căpitanul Colonist prin hiperunde și-i veți spune că poate asoliza pe Aurora și o poate lua pe femeie, *dacă* o va convinge să meargă de bunăvoie cu el; sau cel puțin *să spună* că va merge cu el de bunăvoie, indiferent dacă e adevărat sau nu.

— Presupun că nu pierdem nimic dacă facem efortul ăsta, dar nu văd cum am putea câștiga.

Și totuși, spre surprinderea lui Amadiro, au câștigat. Îl ascultă uimit pe Mandamus expunându-i toate detaliile.

— Am pus în discuție problema roboților cu aspect uman, zise Mandamus, și e clar că nu știe nimic despre ei, de unde am dedus că nici Fastolfe nu știa nimic. A fost unul dintre lucrurile care nu mi-au dat pace. Apoi am vorbit mult despre

descendența mea, ca astfel s-o forțez să vorbească despre Pământeanul ăla, Elijah Baley.

— Ce-i cu el? zise Amadiro aspru.

— Nimic, în afară de faptul că și-a amintit și a vorbit despre el. Colonistul ăsta care o vrea e un urmaș al lui Baley și am crezut că faptul ar putea s-o influențeze.

În orice caz, a mers și, câteva zile, Amadiro simți o scădere a presiunii care-l chinase, aproape încontinuu, încă de la începutul crizei Solariene. Dar numai pentru câteva zile.

53

Un avantaj al lui Amadiro a fost că, în timpul crizei Solariene, cel puțin deocamdată, n-o văzuse pe Vasilia. Sigur că n-ar fi fost momentul convenit pentru așa ceva. Nu dorea să se enerveze din cauza robotului pe care femeia îl considera al ei – fără să ia în considerare legalitatea situației – acum, când criza îi întindea la maxim nervii și-i apăsa gândurile. Nici nu dorea să se expună unei certe, care ar fi putut apărea ușor între ea și Mandamus, referitor la cine urma să conducă Institutul de Robotică.

Oricum, ajunsese la concluzia că Mandamus trebuie să-i fie succesorul. Pe tot timpul crizei Solariene, el avusese grijă de ce era mai important. Chiar și când Amadiro își pierdea cumpătul, Mandamus rămânea de gheață. Mandamus fusese cel care considerase posibilă plecarea de bunăvoie a femeii Solariene cu căpitanul Colonist și tot el o manipulasă în direcția respectivă. Și dacă planul de distrugere a Pământului avea să meargă așa cum trebuie, atunci Amadiro poate-l va lăsa pe Mandamus să-i urmeze și ca Președinte al Consiliului. Ar fi și drept să fie așa, gândi Amadiro cu o neașteptată izbucnire de altruism.

În consecință, în această seară nu se gândise deloc la Vasilă. Plecă de la Institut supravegheat de o mulțime de roboți până la mașina lui de teren. Mașina, condusă de un robot și cu încă doi roboți care stăteau în spate cu el, trecu încet prin ploaia rece de amurg și îl duse la reședința lui, unde alți doi roboți îl conduseră înăuntru. Și în tot acest timp nu se gândi la Vasilă.

De aceea, când o găsi în salonul său, în fața aparatului cu hiperunde, privind un balet robotic complex, cu câțiva dintre roboții lui Amadiro stând în nișele lor și cu doi roboți ai ei în spatele scaunului, fu supărat nu atât din pricina violării intimității, cât pur și simplu din cauza surprizei. Îi trebui ceva timp până să-și controleze respirația atât cât să poată vorbi, apoi furia îi crescuse și spuse aspru:

— Ce cauți aici? Cum ai intrat înăuntru?

Vasilă era destul de liniștită. De fapt reacția lui Amadiro era una la care se aștepta:

— Ce faci aici? zise ea. Te aștept pe tine. N-a fost greu să intru. Roboții tăi îmi cunosc bine înfățișarea și funcția din Institut. De ce nu m-ai lăsa să intru, dacă i-am asigurat că am o întâlnire cu tine?

— Pe care n-o ai. Mi-ai violat domiciliul.

— Nu cred. Există o limită în ce privește încrederea pe care o pot avea roboții altcuiva în tine. Uită-te la ei. Nu și-au luat ochii de la mine. Dacă doream să-ți percheziționez casa, să mă uit prin acte, să profit în vreun fel de absența ta, te asigur că n-aș fi putut-o face. Cei doi roboți ai mei nu puteau să le țină piept.

— Știi, zise Amadiro acru, că te-ai comportat într-un mod absolut non-Spațial? Ești vrednică de dispreț și nu voi uita asta.

Vasilă se înfierbântă auzind adjectivele. Spuse încet și aspru:

— Sper să nu uiți asta, Kelden, pentru că ceea ce am făcut a fost pentru *tine*, și dacă aș reacționa

așa cum meriți pentru că ai gura mare, aș pleca și te-aș lăsa să rămâi toată viața omul învins care ai fost timp de douăzeci de decade.

— N-am să rămân un învins... orice ai face.

Vasilica zise:

— Se pare că tu crezi în ceea ce spui, dar vezi, tu nu știi ce știu eu, și-ți pot spune că, fără intervenția mea, vei rămâne un învins. Nu mă interesează ce plan ai. Nu-mi pasă ce a clocit acest Mandamus cu buze subțiri și față acră.

— De ce aduci vorba de el? întrebă Amadiro repede.

— Fiindcă așa vreau eu, rosti Vasilica cu dispreț. Orice a făcut sau crede că o să facă – și stai liniștit, nu am nici cea mai mică idee despre asta – nu va merge. Poate că nu știu altceva despre planul tău, dar știu că n-o să meargă.

— Spui tâmpenii, pufni Amadiro.

— Ar fi mai bine să asculți tâmpeniile astea, Kelden, dacă nu vrei ca totul să se ducă pe râpă. Nu numai tu, ci și Lumile din Spațiu. Dar poți să nu mă asculți. Tu alegi. Deci, ce ai ales?

— De ce să te ascult? Ce motive aș avea?

— Una la mână, ți-am zis că Solarienii se pregătesc să plece de pe planetă. Dacă m-ai fi ascultat, nu erai luat pe neașteptate când ai auzit că au făcut-o.

— Și totuși, criza Solariană e în avantajul nostru.

— Nu, nu e, zise Vasilica. Poate că tu crezi asta, dar nu-i așa. Te va distruge, indiferent ce vei face ca să întâmpini pericolul ăsta, în afară de cazul în care mă lași să vorbesc.

Buzele lui Amadiro erau albe și tremurau vizibil. Afirmația Vasiliei despre cele două secole de înfrângeri avu efect asupra lui și criza Solariană într-adevăr nu-l ajutase, astfel că-i lipsi puterea de a le ordona roboților să o dea afară, așa cum ar fi trebuit s-o facă. Zise posac:

— Ei bine, spune pe scurt ce ai de spus.

— Nu m-ai crede dacă ți-aș spune ce doresc, așa că lasă-mă să abordez problema-n felul meu. Mă poți opri oricând, dar atunci vei distruge Lumile din Spațiu. Desigur că ele vor supraviețui după moartea mea și nu eu voi rămâne în istorie – în istoria *Coloniștilor*, că tot veni vorba – drept cel mai mare eșec înregistrat vreodată. Pot să vorbesc?

Amadiro se lăsă pe un scaun:

— Atunci vorbește și, după ce termini, pleacă.

— Am de gând să plec, Kelden, în afară, desigur, de cazul în care mă vei ruga *foarte* politicoasă să rămân și să te ajut. Pot să încep?

Amadiro nu zise nimic și Vasilă începu:

— Ți-am spus că în timpul șederii mele pe Solaria am observat niște modele pozitronice foarte ciudate, proiectate de ei; modele care semănau cu încercări de a produce roboți telepatici. Ei bine, de ce mi-o fi venit în minte tocmai asta?

Amadiro zise acru:

— De unde să știu ce motive patologice te-au făcut să gândești așa?

Vasilă îl ignoră, schițând o grimasă:

— Mulțumesc, Kelden, m-am gândit multe luni la asta, din moment ce eram destul de sigură că nu era vorba de ceva patologic, ci de o memorie subliminală. Mintea mea a revenit la copilărie, când Fastolfe, pe care-l consideram pe atunci tatăl meu, în modul său generos binecunoscut – știi că făcea uneori pe genialul –, mi-a dat un robot.

— Din nou Giskard? murmură Amadiro nerăbdător.

— Da, Giskard. Întotdeauna Giskard. Eram majoră și deja aveam instinct de roboticiană, sau așa zice că m-am născut cu instinctul ăsta. Nu știam multă matematică, dar aveam idee ce înseamnă un model. Odată cu trecerea decadelor, cunoștințele mele de matematică s-au perfecționat mult, dar nu cred că am evoluat în ceea ce privește intuiția modelelor. Tatăl meu îmi spunea: „Micuță Vasi

(întotdeauna folosea diminutive iubitoare, ca să vadă cum reacționez), ești un geniu al modelelor.” Cred că eram...

— Scuză-mă, spuse Amadiro. Sunt de acord cu genialitatea ta. Printre altele, nu am cinat, știi asta?

— Ei bine, zise aspru Vasilia, comandă-ți cina și invită-mă și pe mine.

Amadiro, încruntat, ridică mâna indiferent și făcu un gest scurt. Imediat roboții se auziră pregătind cina.

Vasilia zise:

— Obişnuiam să mă joc cu modele pozitronice pe Giskard. Veneam la Fastolfe – tatăl meu, cum îl consideram atunci – și îi arătam modelul. El dădea din cap, râdea și-mi spunea: „Dacă adaugi asta creierului bietului Giskard, el nu va mai putea vorbi și va suferi mult.” Îmi aduc aminte că l-am întrebat dacă Giskard putea, într-adevăr, să simtă durerea și tatăl meu mi-a zis: „Noi nu știm ce ar *simți* el, dar sigur s-ar *comporta* ca și noi când suntem îndurerați, deci putem spune la fel de bine că și el suferă.” Sau altădată, când îi duceam câte unul dintre modelele mele, el zâmbea indulgent și zicea: „Asta nu o să-i facă niciun rău, micuță Vas, și ar fi interesant să încerci.” Și așa făceam, uneori îl scoteam din nou, alteori îl lăsam înăuntru. Nu mă jucam cu Giskard doar dintr-o simplă plăcere sadică, așa cum poate că aş fi fost tentată să cred dacă nu ar fi fost vorba de mine. De fapt îmi plăcea foarte mult Giskard și nu doream să-l rănesc. Când mi se părea că una dintre îmbunătățirile aduse de mine – întotdeauna le-am considerat îmbunătățiri – l-a făcut pe Giskard să vorbească mai liber sau să reacționeze mai repede sau mai interesant – și nu-i făcea niciun rău – o lăsam înăuntru. Și apoi, într-o zi...

Un robot stătea la cotul lui Amadiro și nu ar fi îndrăznit să întrerupă un musafir, dacă n-ar fi fost o urgență, dar bărbatului nu-i fu greu să înțeleagă semnificația așteptării sale.

— Cina e gata? întrebă el.

— Da, domnule, spuse robotul.

Amadiro făcu un gest aproape nerăbdător către Vasilă:

— Ești invitată să cinezi cu mine.

Merseră în sufrageria lui Amadiro, unde Vasilă nu intrase niciodată. În definitiv, era cunoscută neglijența lui Amadiro în ce privește mondenitatea. I se spusese, nu o dată, că ar reuși mai bine în politică dacă ar da petreceri acasă și întotdeauna zâmbise politicos și replicase:

— Prea scump.

Probabil din această cauză, se gândi Vasilă, nu era niciun semn de originalitate sau creativitate în mobilierul încăperii. Nimic nu putea fi mai banal ca masa, vesela și tacâmurile. În ceea ce privește pereții, nu erau decât niște planuri verticale colorate. Toate astea, gândi ea, îți tăiau pofta de mâncare.

Supă cu care începură era la fel de banală ca și mobila, o zeamă limpede, și Vasilă începu s-o mănânce fără entuziasm.

Amadiro zise:

— Draga mea Vasilă, vezi că sunt răbdător. N-am nimic împotriva dacă vrei să-ți scrii autobiografia. Dar chiar ai de gând să-mi reciti capitole întregi din ea? Dacă asta intenționezi, atunci trebuie să-ți spun pe șleau că nu mă interesează.

— Imediat vei deveni extrem de interesat, spuse Vasilă. Totuși, dacă ești fermecat de eșec și nu vrei nici în continuare să realizezi ceva, spune-o. Atunci am să mănânc în liniște și am să plec. Asta vrei?

Amadiro oftă:

— Ei bine, continuă, Vasilă.

Femeia urmă:

— Și apoi, într-o zi, am adus un model mai elaborat, mai plăcut și mai incitant decât văzusem vreodată și chiar – ca să spun drept – decât am mai

văzut de atunci. Aș fi vrut să i-l arăt tatălui meu, dar tocmai atunci era plecat la o conferință pe una dintre celelalte Lumi. Nu știam când se-ntoarce și am pus modelul de-o parte, dar în fiecare zi îl priveam cu mai mult interes și cu mai multă fascinație. Până la urmă n-am mai putut aștepta. Pur și simplu nu mai puteam rezista. Mi se părea atât de frumos, încât credeam că e absurdă bănuiala că ar putea să facă vreun rău. Eram doar un copil de două decade și încă nu trecusem de faza iresponsabilității, deci i-am modificat creierul lui Giskard, încorporându-i modelul. Și nu i-a făcut niciun rău. Asta s-a văzut imediat. Îmi răspundea foarte ușor și mi s-a părut că înțelege mai repede și e mult mai inteligent. Părea că e mai fascinant și mai atractiv decât înainte. Eram încântată și emoționată în același timp. Ceea ce făcusem – modificarea lui Giskard fără asentimentul lui Fastolfe – era împotriva legilor pe care mi le impusese el și știam asta foarte bine. Dar îmi era clar că n-o să readuc lucrurile la starea inițială. Când îi modificasem creierul lui Giskard, mi-am spus că va fi numai pentru puțină vreme și că, apoi, voi neutraliza schimbarea. Însă, după ce am făcut modificarea, mi-am dat imediat seama că *nu* o voi neutraliza. Pur și simplu *nu* o voi face. De fapt nu l-am mai modificat niciodată pe Giskard, de frică să nu stric ceea ce făcusem. Nici nu i-am spus vreodată lui Fastolfe ce am făcut. Am distrus înregistrarea minunatului model și Fastolfe nu a aflat niciodată că Giskard a fost modificat fără știrea sa. Niciodată. Apoi ne-am despărțit, eu și Fastolfe, și el nu a vrut să renunțe la Giskard. Am țipat că era al meu și că-l iubeam, dar bunăvoința lui Fastolfe, de care a făcut paradă toată viața – chestia aia cu iubirea lucrurilor mari și mici –, nu a fost o barieră în calea dorințelor lui. Am primit alți roboți de care nu-mi păsa dar l-a păstrat pe Giskard pentru el. Și când a murit l-a lăsat pe

Giskard femeii Solariene – o ultimă palmă dureroasă pentru mine.

Amadiro reuși să mănânce numai pe jumătate somonul în aspic.

— Dacă tot ce spui e cu intenția de a-ți susține cazul de transferare a lui Giskard de la femeia Solariană, nu o să te ajute cu nimic. Ți-am explicat, deja, de ce nu pot ignora testamentul lui Fastolfe.

— E mult mai mult decât atât, Kelden, zise Vasilă. Mult mai mult. Infinit mai mult. Vrei să mă opresc?

Amadiro rânji ironic:

— Din moment ce am ascultat atâta, o să fac pe nebunul și o să ascult în continuare.

— Ai fi cu adevărat nebun dacă n-ai face-o, pentru că acum am ajuns la punctul final. Nu am încetat să mă gândesc la Giskard și la nedreptatea ce mi s-a făcut când am fost lăsată fără el, dar nu m-am gândit niciodată la modelul cu care l-am modificat, fără știrea altcuiva. Sunt sigură că nu l-aș fi putut reproduce, chiar dacă voiam, și din ce-mi aduc aminte nu semăna cu nimic văzut în robotică, până când am zărit ceva asemănător, în timpul șederii mele pe Solaria. Modelul Solarian mi s-a părut familiar, dar nu știam de ce. Mi-au trebuit câteva săptămâni bune să mă gândesc, înainte de a scoate de undeva, dintr-o parte bine ascunsă a inconștientului, gândul alunecos al acelui model pe care l-am făcut din nimic acum douăzeci și cinci de decade. Chiar dacă nu-mi aduc aminte exact, știu că modelul Solarian era doar o imitație palidă a celui creat de mine. Era doar o simplă asemănare cu ceea ce eu capturasem într-o simetrie miraculos de complexă. Dar m-am uitat la modelul Solarian cu experiența câștigată în douăzeci și cinci de decade de studii teoretice în robotică și mi-a sugerat telepatia. Dacă un simplu model, aproape neinteresant, mi-a sugerat asta,

oare ce înseamnă cel original – pe care l-am inventat când eram copil și nu l-am mai repetat?

Amadiro zise:

— Tot îmi spui că treci la subiect, Vasilia. Aș exagera cu ceva dacă ți-aș cere să termini cu văicărelile și amintirile și să spui clar, într-o frază, ce ai de spus?

— Bucuroasă, încuviință femeia. Ce vreau să-ți spun, Kelden, e că, fără să știu, l-am transformat pe Giskard într-un robot telepatic și că asta este el, de atunci.

54

Amadiro o privi îndelung pe Vasilia și, pentru că părea că povestea s-a sfârșit, se întoarse la somonul în aspic și mănca din el gânditor. Apoi zise:

— Imposibil! Mă crezi un idiot?

— Te cred un ratat, zise Vasilia. Nu spun că Giskard poate citi gândurile, că poate transmite și primi cuvinte sau idei. S-ar putea ca asta *să fie* imposibil chiar și în teorie. Dar sunt sigură că poate detecta emoții și setul general de activități mentale și că poate, chiar, să-l modifice.

Amadiro scutură violent din cap:

— Imposibil!

— Imposibil? Gândește-te un pic. Acum douăzeci de decade aproape că-ți atinseseși ținta. Fastolfe era la mila ta, Președintele Horder era aliatul tău. Ce s-a întâmplat? De ce totul a mers prost?

— Pământeanul, începu Amadiro, amintindu-și.

— Pământeanul, îl imită Vasilia. Pământeanul. Sau poate femeia Solariană? Nici unul! Nici unul din ei! Giskard a fost acolo tot timpul. Simțind. Modificând.

— De ce l-ar fi interesat? E un robot.

— Un robot loial stăpânului său, Fastolfe. Datorită Primei Legi, trebuia să aibă grijă ca lui Fastolfe să nu i se întâmple nimic rău și, fiind telepatic, nu interpreta asta doar ca un rău fizic. Știa că Fastolfe nu-și va putea urma calea, nu va putea încuraja colonizarea Lumilor din Galaxie, că va avea o dezamăgire profundă, și asta însemna „rău” în universul telepatic al lui Giskard. Nu putea să fie de acord să se-ntâmple așa ceva. Și atunci a intervenit.

— Nu, nu, nu, zise Amadiro dezgustat. Tu vrei să fie așa dintr-un dor sălbatic și romantic, dar nu poate fi așa. Îmi aduc aminte foarte bine ce s-a întâmplat. A fost Pământeantul. Nu-i nevoie de un robot telepatic ca să poată fi explicate evenimentele.

— Și ce s-a întâmplat de atunci, Kelden? întrebă Vasilă. Ai reușit vreodată, de douăzeci de decade, să-l învingi pe Fastolfe? Cu toate faptele în favoarea ta, cu toată decăderea politicii lui Fastolfe, ai reușit vreodată să ai votul majorității în Consiliu? Ai reușit vreodată să-l înlături pe Președinte ca să preiei tu puterea? Cum îți explici asta, Kelden? În toate aceste douăzeci de decade, Pământeantul n-a fost pe Aurora. E mort de șaisprezece decade, viața lui nenorocită și scurtă s-a sfârșit în opt decade, și totuși ai continuat să ratezi — ai atins un record încă nedepășit de eșecuri. Chiar și acum, că Fastolfe e mort, ai reușit să profiți de fracțiunile dezbinat ale coaliției sale sau încă mai crezi că succesul te ocolește? Ce mai rămâne? Pământeantul s-a dus. Fastolfe s-a dus. Giskard a fost cel care a lucrat împotriva ta în anii aceștia, și el a rămas. Acum e la fel de loial femeii Solariene pe cât îi era lui Fastolfe și cred că femeia Solariană n-are niciun motiv să te iubească.

Fața lui Amadiro se schimonosi de furie și frustrare:

— Nu-i așa. Nimic nu-i așa. Invențezi lucrurile.
Vasilă rămase rece:

— Nu, nu le inventez, le explic. Am explicat lucruri pe care tu n-ai fost în stare să le explici. Sau ai o altă explicație? Și-ți pot oferi o soluție. Trece-mi mie proprietatea asupra lui Giskard și, deodată, lucrurile se vor desfășura în favoarea ta.

— Nu, zise Amadiro. Lucrurile sunt deja în favoarea mea.

— Asta crezi tu, dar nu vor fi, atâta timp cât Giskard lucrează împotriva ta. Indiferent de cât de aproape vei fi de victorie, indiferent de cât de sigur vei fi de victorie, totul va dispărea în ceață atâta timp cât nu-l ai pe Giskard de partea ta. Asta s-a întâmplat acum douăzeci de decade și asta o să se întâmple și acum.

Fața lui Amadiro deveni senină.

— Dacă mă gândesc bine, chiar dacă nu-l avem pe Giskard, nici tu, nici eu, asta nu contează, pentru că îți pot dovedi că Giskard nu e telepat. Dacă era așa cum spui, dacă putea să schimbe evenimentele după propria-i voință sau după dorința proprietarului lui – atunci de ce a fost de acord s-o lase pe femeia Solariană să meargă la moarte?

— La moarte? Despre ce vorbești, Kelden?

— Nu știai că două nave Coloniste au fost distruse pe Solaria? Sau n-ai mai făcut altceva în ultimul timp decât să visezi la modelele și la zilele nemaipomenite ale copilăriei, când îți modificai robotul de joacă?

— Sarcasmul nu ți se potrivește, Kelden. Am auzit despre navele Coloniste. Ce-i cu ele?

— O a treia navă se duce să investigheze. S-ar putea să fie și ea distrusă.

— Posibil. Pe de altă parte însă, își vor lua precauții.

— Și-au luat. Au cerut și li s-a dat femeia Solariană, pentru că ea cunoaște destul de bine planeta, ca să-i ajute să nu fie distruși.

Vasilă zise:

— Nu cred că va fi de folos, din moment ce n-a mai fost acolo de peste douăzeci de decade.

— Așa e! Deci, sunt șanse ca ea să moară împreună cu ei. Pentru mine personal nu ar însemna nimic. Aș fi încântat s-o văd moartă și cred că și tu la fel. Și, luând în considerare moartea ei, o vom folosi ca pretext pentru o plângere împotriva Lumilor colonizate, și atunci lor le va fi greu să afirme că distrugerea navelor e un act deliberat al Aurorei. Am distruge noi pe unul de-al nostru? Acum te întreb: de ce Giskard, dacă are puterile pe care pretinzi că le are și loialitatea respectivă, ar lăsa-o pe femeia Solariană să se ducă de bună voie la moarte?

Vasilăia rămase surprinsă:

— S-a dus de bună voie?

— Bineînțeles. A vrut să meargă. Era imposibil, din punct de vedere politic, să o forțăm să facă asta.

— Dar nu înțeleg.

— Nu e nimic de înțeles, doar că Giskard nu e decât un simplu robot.

Un moment Vasilăia îngheță pe scaun cu o mână la bărbie. Apoi pronunță rar:

— Nu se permit roboți pe Lumile colonizate sau pe navele Coloniste. Asta înseamnă că a plecat singură. Fără roboți.

— Ei bine, nu, bineînțeles că nu. Au fost nevoiți să-i accepte roboții personali, dacă voiau ca ea să vină de bună voie. Au luat robotul ăla care are aspectul unui om, Daneel, iar celălalt... — făcu o pauză și spuse cuvântul printre dinți — Giskard. Cine altul? Deci acest robot miraculos merge, de asemenea, spre distrugere. Nu va mai putea...

Amuți. Vasilăia sărise în picioare cu ochii arzând, lipsită de culoare în obraji.

— Vrei să spui că *Giskard* a plecat? Că e în afara Lumii noastre, pe o navă Colonistă? Kelden, s-ar putea să ne fi ruinat pe toți!

Nici unul nu-și termină masa.

Vasilia ieși în fugă din sufragerie și dispăru în baie. Amadiro, încercând să rămână logic și distant, strigă la ea prin ușa închisă, fiind sigur că, astfel, își călca demnitatea:

— E cea mai bună dovadă că Giskard e doar un robot. De ce ar fi fost gata să plece pe Solaria și să riște distrugerea, alături de stăpâna sa?

Zgomotul apei încetă și Vasilia ieși, cu fața proaspăt spălată și aproape înghețată într-o expresie de liniște. Zise:

— Nu înțelegi, nu-i așa? Mă uluiești, Kelden. Gândește-te bine. Giskard n-ar putea niciodată să fie în pericol, de vreme ce poate influența mintea oamenilor, nu? Nici femeia Solariană, odată ce Giskard îi e devotat. Colonistul care a luat cu el femeia Solariană probabil a aflat, când s-a întâlnit cu ea, că n-a mai fost de douăzeci de decade pe Solaria, și deci nu poate să-și închipuie că-l va ajuta. Cu ea l-a luat și pe Giskard, dar nu știa că acesta va fi de mare ajutor. Sau poate știa asta?

Se gândi o clipă, apoi continuă încet:

— Nu, n-are cum să știe. Dacă în mai mult de douăzeci de decade nimeni n-a aflat de capacitățile mentale ale lui Giskard înseamnă că pe Giskard îl interesează faptul ca nimeni să nu afle și dacă-i așa, înseamnă că nimeni n-a putut afla.

Amadiro zise iritat:

— Pretinzi că *tu* ai rezolvat problema.

— Am informații speciale, Kelden, preciză Vasilia, și, chiar și așa, nu mi-am dat seama de adevăr decât acum și asta numai din cauza indiciului de pe Solaria. Se pare că Giskard mi-a întunecat mintea, altfel mi-aș fi dat seama demult de asta. Mă întreb dacă Fastolfe știa...

— E mult mai ușor, zise Amadiro neconvins, să accepți pur și simplu faptul că Giskard e un simplu robot.

— Tu mergi pe calea lină a pierzaniei, Kelden, dar n-am să te las, indiferent cât ai vrea. Înseamnă că acel Colonist care a venit după femeia Solariană a luat-o totuși cu el chiar dacă și-a dat seama că îi va fi de un foarte mic ajutor. Și femeia Solariană s-a oferit să-l însoțească cu toate că se teme să meargă pe o navă Colonistă cu barbari și chiar dacă și-a dat seama că s-ar putea să moară pe Solaria. Deci, cred că e tot mâna lui Giskard, care l-a silit pe Colonist să ceară femeia Solariană împotriva logicii și a forțat-o pe femeie să accepte cererea, din nou fără logică.

Amadiro spuse:

— Dar de ce? Pot pune această simplă întrebare? De ce?

— Presupun că Giskard a considerat că e important să plece de pe Aurora. Oare și-a dat seama că sunt pe punctul de a-i descoperi secretul? Dacă da, înseamnă că și-a dat seama de imposibilitatea de-a mă manevra. În definitiv, sunt o roboticiană pricepută. În afară de asta, îmi aduce aminte că a fost cândva al meu și un robot nu poate ignora ușor legile loialității. Probabil că singurul mod prin care a simțit că poate să o apere pe această femeie a fost acela de a se îndepărta de influența pe care o am asupra lui.

Se uită la Amadiro și zise hotărâtă:

— Kelden, trebuie să-l aducem înapoi. Nu-l putem lăsa să lucreze la promovarea cauzei Coloniste, la adăpostul sigur al unei Lumi colonizate. A făcut destule rele, chiar aici printre noi. Trebuie să-l aducem înapoi și trebuie să mă faci proprietara lui legală. Îl pot manevra, te asigur, și îl pot face să lucreze pentru noi. Ține minte! Numai eu pot să-l manevrez.

— Nu văd niciun motiv de îngrijorare, rosti Amadiro. În cazul cel mai probabil, că e un simplu robot, va fi distrus pe Solaria și vom scăpa și de el și de femeia Solariană. În cazul, mai puțin probabil, că e așa cum spui, nu va fi distrus pe

Solaria, dar va trebui să se întoarcă pe Aurora. În definitiv femeia Solariană, deși nu s-a născut pe Aurora, a trăit prea mult aici ca să poată face față traiului printre barbari și, când va insista să revină la civilizație, Giskard va trebui să se întoarcă împreună cu ea.

Vasilă zise:

— După toate astea, Kelden, tot nu înțelegi posibilitățile lui Giskard. Dacă el va considera că e important să stea departe de Aurora, atunci poate ușor să modifice emoțiile femeii Solariene, astfel încât să o facă să suporte viața pe o Lume colonizată, așa cum a făcut-o să-și dorească îmbarcarea pe nava Colonistă.

— Ei bine, dacă e necesar, putem pur și simplu să escortăm nava Colonistă, cu Solariana ei cu tot și cu Giskard, înapoi pe Aurora.

— Și cum propui să faci asta?

— Se poate face. Noi, cei de pe Aurora, *nu* suntem niște proști, deși se pare că, după mintea ta, numai tu ești singura ființă rațională de pe planetă. Nava Colonistă se duce pe Solaria să investigheze distrugerea celor două nave, dar sper că nu vrei să depinzi de serviciile acestei nave sau de cele ale Solariei. Vom trimite două nave de război pe Solaria și sigur că ele nu vor avea nicio problemă. Dacă mai există Solarieni pe planetă, ei vor putea distruge o navă Colonistă primitivă, dar nu se vor putea atinge de una Auroriană. Și apoi, dacă nava Colonistă, printr-o magie a lui Giskard...

— Nu magie, întrerupse nervoasă Vasilă. Influență mentală.

— Dacă nava Colonistă, indiferent din ce motiv, se va ridica de pe suprafața Solariei, navele noastre îi vor tăia calea și vor cere politicoasă să le fie predată femeia Solariană, împreună cu roboții ei. Dacă nu, vor insista ca nava Colonistă să urmeze navele noastre, până pe Aurora. Nu va exista vreo împotrivire. Navele noastre nu vor face altceva decât să escorteze o cetățeană Auroriană pe lumea

ei. Odată ce femeia Solariană și cei doi roboți au să debarce pe Aurora, nava Colonistă va putea pleca în ce direcție dorește.

Vasilia dădu din cap plictisită:

— Sună bine, Kelden, dar știi ce bănuiesc că o să se întâmple?

— Ce, Vasilia?

— Părerea mea este că nava Colonistă se va ridica de pe suprafața Solariei, dar nu și navele noastre de război. Orice există pe Solaria poate fi distrus de Giskard, dar mi-e teamă că de nimic altceva.

— Dacă *asta* se va întâmpla, zise Amadiro cu un zâmbet scârbit, atunci voi fi de acord că în scornelile tale e un sâmbure de adevăr. Dar nu se va întâmpla.

56

A doua zi dimineăta, principalul robot personal al Vasiliei, proiectat cu înfățișare feminină, veni la patul femeii. Aceasta se foi și, fără să deschidă ochii, zise:

— Ce e, Nadila? (Nu era nevoie să deschidă ochii. De multe decade nimeni, în afară de Nadila, nu venise la patul ei.)

Nadila zise, cu o voce dulce:

— Doamnă, sunteți chemată la Institut de dr. Amadiro.

Vasilia deschise ochii larg:

— Ce oră e?

— E 05:17, doamnă.

— Înainte de răsăritul soarelui? se indignă Vasilia.

— Da, doamnă.

— Când are nevoie de mine?

— Acum, doamnă.

— De ce?

— Roboții lui nu m-au informat, doamnă, dar spun că e important.

Vasilă dădu la o parte cearșafurile.

— Mai întâi o să iau dejunul, Nadila, și o să fac un duș. Informează-i pe roboții lui Amadiro să intre în nișele vizitatorilor și să aștepte. Dacă cer să mă grăbesc, adu-le aminte că sunt pe proprietatea *mea*.

Deși neliniștită, Vasilă nu se grăbi în mod nejustificat. Toaleta ei dură mai mult decât de obicei și dejunul fu luat cu mai puțină grabă. (Ea nu obișnuia să piardă prea mult timp cu aceste lucruri.) Programele de știri pe care le vizionă nu indicau nimic ce ar fi putut explica solicitarea lui Amadiro.

Când mașina de teren (cu ea și patru roboți – doi ai ei, doi ai lui Amadiro) o aduse la Institut, soarele își făcea apariția la orizont.

Amadiro își ridică privirea și zise:

— În sfârșit, ai sosit!

Pereții biroului mai străluceau încă, deși nu mai era nevoie de lumina lor.

— Îmi pare rău, replică Vasilă înțepată. Îmi dau seama că răsăritul soarelui e o oră foarte târzie pentru începerea lucrului.

— Te rog lasă joaca, Vasilă. În curând trebuie să fiu în sala Consiliului. Președintele s-a sculat mai devreme ca mine. Îmi cer scuze, Vasilă, chiar cu umilință, că nu te-am crezut.

— Deci nava Colonistă a decolat fără probleme.

— Da. Și una dintre navele *noastre* a fost distrusă, așa cum ai prezis. Faptul nu a fost încă dat publicității, dar bineînțeles că se va afla.

Vasilă făcu ochii mari. Prezisesse acest rezultat mai mult intuitiv, dar era clar că nu era momentul să recunoască. Spuse doar:

— Deci, ești de acord că Giskard are puteri extraordinare.

Amadiro vorbi prudent:

— Nu consider că faptul e dovedit matematic, dar sunt gata s-o accept și doresc alte informații. Vreau să știu ce trebuie să facem acum. Consiliul nu știe nimic despre Giskard și propun să nu-i spunem.

— Mă bucur că gândești așa de limpede, Kelden.

— Dar tu ești cea care-l înțelege pe Giskard și, deci, cea mai în măsură să spună ce e de făcut. Ce să-i spun Consiliului și cum să-i explic acțiunea noastră, fără să dezvălui întregul adevăr?

— Depinde. Acum, că a părăsit Solaria, unde are de gând să se ducă nava Colonistă? Putem afla? În definitiv, dacă se întoarce pe Aurora, nu trebuie decât să ne pregătim s-o întâmpinăm.

— Nu vine pe Aurora, zise Amadiro emfatic. Se pare că și aici ai avut dreptate. Giskard – presupunând că el trage sforile – pare hotărât să stea departe. Am interceptat mesajul navei către propria-i Lume. Cifrat, desigur, dar nu există vreun cod de-al Coloniștilor pe care să nu-l fi descifrat.

— Presupun că și ei le-au descifrat pe ale noastre. Mă întreb de ce nu e toată lumea de acord să trimită mesaje clare, ca să nu mai muncim atât să le descifrăm.

Amadiro dădu din umeri:

— Nu contează asta. Problema e că nava Colonistă se duce înapoi pe planeta ei.

— Împreună cu femeia Solariană și cu roboții săi?

— Desigur.

— Ești sigur de asta? Nu au fost lăsați pe Solaria?

— Suntem siguri de asta, zise Amadiro nerăbdător. Aparent, Solariana a fost responsabilă de plecarea lor de pe planetă.

— Ea? Cum?

— Încă nu știu.

Vasilă zise:

— Trebuie să fie Giskard. El a făcut să pară că femeia Solariană e eroina.

— Și acum ce facem?

— Trebuie să-l aducem pe Giskard înapoi.

— Dar nu putem convinge Consiliul să riște o criză interstelară ca să aducă înapoi un robot.

— Nici nu trebuie, Kelden. Soliciți întoarcerea femeii Solariene; asta avem dreptul să cerem. Și crezi că o să se întoarcă fără roboții ei? Sau crezi că Giskard va fi de acord ca ea să se întoarcă fără el? Sau că Lumea colonizată vrea să păstreze roboții, dacă Solariana se întoarce? Cere-o pe *ea*. Hotărât. E o cetățeană Auroriană împrumutată pentru o misiune pe Solaria, care s-a încheiat, și acum trebuie să fie adusă înapoi. Fă-o într-un mod beligerant, ca și cum ar fi o amenințare de război.

— Nu putem risca un război, Vasilă.

— Nu vom risca. Giskard nu poate acționa într-un mod care să ducă la război. În cazul în care Coloniștii se împotrivesc și vor război, Giskard va face modificările necesare în atitudinea conducătorilor Coloniști ca să o readucă, în pace, pe femeia Solariană înapoi pe Aurora. Și bineînțeles că el va trebui să revină cu ea.

Amadiro zise jalnic:

— Și, odată întors, ne va modifica pe *noi*, presupun, și-i vom uita puterile și nu-l vom mai lua în seamă și va reuși să-și ducă la bun sfârșit planul, oricare ar fi el.

Vasilă își lăsă capul pe spate și râse:

— N-are nicio șansă. Vezi, eu îl *cunosc* pe Giskard și-l pot manevra. Doar adu-l înapoi, obligă Consiliul să nu ia în considerare testamentul lui Fastolfe – poți s-o faci – și dă-mi-l pe Giskard. Atunci va lucra pentru noi; Aurora va conduce Galaxia, tu îți vei petrece ultimele decade ale vieții ca Președinte al Consiliului și eu te voi urma ca director al Institutului de Robotică.

— Ești sigură că așa se va rezolva problema?

— Absolut. Tu trimite un mesaj hotărât și eu îți garantez restul: victoria Spațialilor și a noastră, distrugerea Pământului și a Coloniștilor.

14. Duelul

57

Gladia privea globul Aurorei, pe ecran. Învelișul său de nori părea prins într-un vârtej de-a lungul secerii groase care strălucea în lumina soarelui.

— Sigur că nu suntem așa aproape, zise ea.

D.G. zâmbi:

— Bineînțeles. O vedem prin niște lentile destul de bunicile. Este la câteva zile depărtare, luând în considerare apropierea în spirală. Dacă vom reuși, vreodată, să obținem propulsia antigravitațională la care tot visează fizicienii, dar se pare că e imposibil de obținut, zborul spațial va deveni simplu și rapid. Așa, Salturile noastre pot, cel mult, să ne ducă în siguranță la o distanță bunicică de o masă planetară.

— Ciudat, făcu Gladia gânditoare.

— Ce anume, doamnă?

— Când am fost pe Solaria mi-am spus „Mă duc acasă”, dar când am asolizat mi-am dat seama că nu eram deloc acasă. Acum mergem pe Aurora și mi-am spus „Acum mă duc acasă”, și totuși nici lumea asta nu e casa mea.

— Atunci unde e casa dvs., doamnă?

— Și eu mă întreb. Dar de ce îmi tot spui doamnă?

D.G. fu surprins:

— Preferați „doamna Gladia”, doamnă Gladia?

— E tot un respect ironic. Asta simți tu că merit?

— Respect ironic? Desigur că nu. Dar cum altfel se poate adresa un Colonist unui locuitor din Spațiu? Încerc să fiu politicos și să mă conformez

tradițiilor voastre – să fac exact ceea ce vă face să vă simțiți bine.

— Dar nu mă face să mă simt bine. Spune-mi simplu „Gladia”. În definitiv, eu îți spun „D.G.”.

— Perfect, deși în fața ofițerilor și a oamenilor mei aș prefera să-mi spuneți „căpitane”, și eu să vă spun „doamnă”. Disciplina trebuie menținută.

— Da, desigur, zise Gladia absentă, uitându-se din nou spre Aurora. Nu am casă.

Se răsuci spre D.G.:

— Poți să mă duci pe Pământ, D.G.?

— Da, zâmbi D.G., dar s-ar putea să nu vrei să mergi, Gladia.

— Cred că vreau să merg, doar dacă nu o să-mi pierd curajul.

— Posibilitatea infectării există, și de ea se tem locuitorii din Spațiu, nu?

— Poate prea mult. De fapt, l-am cunoscut pe strămoșul tău și nu m-am infectat. Am fost pe nava asta și am supraviețuit. Uite, acum ești lângă mine. Am fost chiar și pe Lumea ta, înconjurată de mii de oameni. Cred că am căpătat o anumită imunitate.

— Trebuie să-ți spun, Gladia, că Pământul e de o mie de ori mai aglomerat decât Lumea lui Baley.

— Chiar și așa, zise Gladia, vocea încălzindu-se. Mi-am schimbat complet ideile despre multe lucruri. Ți-am spus că nu mai aveam pentru ce să trăiesc, după douăzeci și trei de decade, și iată că acum *am*. Ce mi s-a întâmplat pe Lumea lui Baley – cuvântarea pe care am ținut-o, faptul că i-a emoționat pe oameni – era ceva nou, ceva de neimaginat pentru mine. Era ca și cum m-aș fi născut din nou, ca și cum ar fi reînceput totul de la prima decadă. Mi se pare acum că, chiar dacă Pământul mă va omorî, merită, pentru că voi muri tânără, încercând să mă lupt cu moartea, nu bătrână, plictisită și gata să o primesc.

— Ei bine, rosti D.G. făcând cu mâna un gest de parodiare a eroismului, parcă ești un documentar

istoric la hiperviziune. Ai văzut vreunul pe Aurora?

— Desigur. Sunt foarte populare.

— Faci repetiție pentru așa ceva, Gladia, sau chiar crezi ceea ce spui?

Gladia râse:

— Presupun că îți par caraghioasă, D.G., dar chestia amuzantă e că asta *cred*, dacă n-o să-mi pierd curajul.

— În cazul ăsta, așa vom face. Ne vom duce pe Pământ. Nu cred că vor considera că merită să pornească un război din cauza asta, în special dacă le vei raporta pe larg evenimentele de pe Solaria, așa cum vor, și dacă le vei da cuvântul de onoare, ca femeie Spațială – dacă obișnuiești să faci asta –, că te vei întoarce.

— Dar nu mă voi întoarce.

— S-ar putea să vrei să te întorci, într-o zi. Și acum, doamnă – vreau să spun Gladia –, întotdeauna a fost o plăcere să stau de vorbă cu tine, dar mereu sunt tentat să vorbesc prea mult și sunt sigur că au nevoie de mine în cabina de comandă. Dacă nu, și se pot descurca singuri, atunci aş prefera să nu-și fi dat seama că lipsesc.

58

— A fost mâna ta, prietene Giskard?

— La ce te referi, prietene Daneel?

— Doamna Gladia e nerăbdătoare să meargă pe Pământ și poate chiar să nu se mai întoarcă. E o dorință atât de nepotrivită cu gândirea unei Spațiale ca ea, că nu mă pot abține să cred că tu ai fost cel care a făcut-o să simtă asta.

Giskard zise:

— Nici nu m-am atins de ea. E destul de greu să îmblânzești o ființă umană când ești închis în cușca celor Trei Legi. Să schimbi gândirea unui

anumit individ, de a cărui siguranță ești direct răspunzător, e și mai greu.

— Atunci, de ce vrea să se ducă pe Pământ?

— Acțiunile ei de pe Lumea lui Baley i-au schimbat punctul de vedere. Are o misiune – aceea de a asigura pacea în Galaxie – și arde de nerăbdare să și-o îndeplinească.

— În cazul ăsta, prietene Giskard, nu ar fi mai bine să faci tot posibilul să-l convingi pe căpitan, în felul tău, să se ducă direct pe Pământ?

— Asta ar crea dificultăți. Autoritățile Auroriene sunt atât de insistente în ce privește întoarcerea doamnei Gladia pe Aurora, că ar fi mai bine s-o facem, cel puțin temporar.

— Și totuși, ar putea fi periculos să ne întoarcem, zise Daneel.

— Deci mai crezi încă, prietene Daneel, că vor să mă rețină pentru că au aflat de capacitățile mele?

— Nu văd niciun alt motiv să insiste atât ca doamna Gladia să se întoarcă.

— A gândi ca un om e un dezavantaj uneori, zise Giskard. Poți bănui dificultăți care nu există. Chiar dacă cineva de pe Aurora ar suspecta puterile mele, cu aceste puteri voi înlătura bănuielile. Nu avem de ce ne teme, prietene Daneel.

Și Daneel zise, fără tragere de inimă:

— Cum spui tu, prietene Giskard.

59

Gladia privi gânditoare în jur, expediindu-și roboții cu un gest absent al mâinii. Își privi palma când făcu asta, ca și cum ar fi văzut-o pentru prima oară. Fusese cea cu care strânsese mâinile membrilor echipajului, înainte de a intra în mica navă care o dusesse pe ea și D.G. pe Aurora.

Promisese să se întoarcă, ei o ovaționaseră și Niss strigase: „N-o să plecăm fără dvs., doamnă.”

Uralele o emoționaseră enorm. Roboții ei o urmaseră întotdeauna, loiali, răbdători; dar niciodată n-o ovaționaseră.

D.G., privind-o curios, zise:

— Acum ești acasă, Gladia.

— Sunt pe domeniul meu, rosti ea încet. Este al meu de când mi l-a dat dr. Fastolfe, acum douăzeci de decade, și totuși mi se pare străin.

— *Mie* mi se pare străin, spuse D.G. M-aș simți pierdut dacă aș sta singur aici. Se uită în jur, schițând un zâmbet, la mobilele ornate și la pereții decorați cu migală.

— Nu vei fi singur, D.G. Roboții mei casnici vor fi cu tine și au instrucțiuni complete. Se vor devota ție.

— Vor înțelege accentul meu de Colonist?

— Dacă nu vor înțelege, te vor ruga să repeți și atunci vei vorbi rar și vei gesticula. Îți vor găti, îți vor arăta cum să te folosești de înlesnirile din camera musafirilor și te vor supraveghea ca să nu te porți altfel decât trebuie s-o faci un oaspete. Te vor opri la nevoie, dar fără să te rănească.

— Sper că nu mă vor considera non-uman.

— Ca supraveghetoarea? Nu, îți garantez asta, D.G., deși barba și accentul îi vor face să reacționeze cu câteva secunde mai târziu.

— Și presupun că mă vor proteja împotriva nepoștilor?

— Da, dar nu vor exista nepoștiți.

— Poate că vor veni să mă ia cei din Consiliu.

— În cazul ăsta vor trimite roboți, iar roboții mei îi vor întoarce din drum.

— Dar dacă roboții lor sunt mai puternici?

— Asta n-o să se întâmple, D.G. Un domeniu e inviolabil.

— Haide, Gladia. Doar nu vrei să spui că nimeni niciodată nu a...

— Nimeni, niciodată! replică ea imediat. Tu o să stai aici confortabil și roboții mei vor avea grijă să-ți aducă tot ce ai nevoie. Dacă vrei să iei legătura cu nava ta, cu Lumea lui Baley, chiar și cu Consiliul Aurorian, vor ști exact ce să facă. Nu va trebui să miști nici măcar un deget.

D.G. se lăsă în primul scaun pe care-l găsi, se întinse cât putu și răsuflă adânc:

— Cât de înțelepți suntem că nu lăsăm niciun robot pe Lumile colonizate. Știi cât mi-ar trebui să fiu corupt, să devin trândav și leneș dacă aș trăi într-o astfel de societate? Cel mult cinci minute. De fapt sunt corupt, deja. Căscă și se întinse leneș: Roboții or să se supere dacă dorm?

— Bineînțeles că nu. Dacă dormi, roboții vor avea grijă ca să fie liniște și întuneric.

Apoi D.G. se ridică în capul oaselor, alarmat:

— Dar dacă nu te mai întorci?

— De ce nu m-aș întoarce?

— Se pare că, totuși, Consiliul are nevoie de tine foarte urgent.

— Nu mă pot opri. Sunt o cetățeană Auroriană liberă și mă duc unde vreau.

— Întotdeauna există urgențe când guvernul o dorește, iar în caz de urgență, legile pot fi încălcate.

— Prostii. Giskard, o să fiu reținută acolo?

Giskard zise:

— Doamnă Gladia, nu veți fi reținută. Căpitanul nu trebuie să-și facă griji în privința asta.

— Poftim, D.G.! Și Strămoșul tău mi-a spus, ultima oară când m-a văzut, că trebuie să am mereu încredere în Giskard.

— Bun! Excelent! Oricum, motivul pentru care am venit cu tine, Gladia, a fost că voiam să fiu sigur că te întorci. Ține minte asta și spune-i-o doctorului Amadiro al tău, dacă e nevoie. Dacă încearcă să te rețină împotriva dorințelor tale, vor trebui să mă rețină și pe mine, iar nava mea, care e pe orbită, e capabilă să reacționeze.

— Nu, te rog, zise Gladia tulburată, să nu faci asta. Aurora are și ea nave și sunt sigură că a ta e sub observație.

— Totuși e o diferență. Nu-mi vine să cred că Aurora ar vrea să pornească un război pentru tine. Pe de altă parte, Lumea lui Baley ar fi pregătită să riposteze.

— Bineînțeles că nu. Nu vreau să pornească un război din cauza mea. Și în definitiv, de ce ar face-o? Pentru că am fost prietena Strămoșului tău?

— Nu chiar. Nu cred că cineva ar putea crede că tu ai fost acea prietenă. Poate stră-străbunica ta, nu tu. Nici măcar eu nu cred că tu ai fost.

— Dar *știi* că eu am fost.

— Rațional, da. Emoțional, mi se pare imposibil. Asta a fost acum douăzeci de decade.

Gladia scutură din cap:

— Ai orizontul unei persoane cu viață scurtă.

— Poate că toți îl avem, dar nu contează. Ce te face importantă pentru Lumea lui Baley e cuvântarea pe care ai ținut-o. Ești o eroină și vor hotărî că trebuie să fii prezentată pe Pământ. Nimic nu le va sta împotrivă.

Gladia zise puțin alarmată:

— Prezentată pe Pământ? Cu o ceremonie întreagă?

— Cea mai mare ceremonie.

— De ce se consideră că e un lucru așa de important, încât să merite un război?

— Nu cred că pot explica asta unui locuitor din Spațiu. Pământul nu e o lume deosebită. Pământul e... o lume sfântă. E singura lume adevărată. E singurul loc unde ființele se nasc, evoluează, se dezvoltă și trăiesc într-un decor natural, viu. Noi avem copaci și insecte pe Lumea lui Baley, dar pe Pământ sunt o întreagă varietate de copaci și insecte pe care nici unul dintre noi nu le-a văzut în altă parte. Lumile noastre sunt imitații, palide imitații. Ele nu există și nu pot exista fără puterea

intelectuală, culturală și spirituală pe care au luat-o de la Pământ.

— Opinia ta despre Pământ, spuse Gladia, e total opusă celei pe care o au locuitorii din Spațiu. Când ne referim la Pământ, destul de rar de altfel, spunem că e o lume barbară și decăzută.

D.G. roși:

— De asta au devenit Lumile din Spațiu așa de slabe. După cum am spus înainte, sunteți ca niște plante care și-au rupt rădăcinile, ca niște animale care și-au scos inimile.

— Ei bine, rosti femeia, am să văd Pământul și singură, dar acum trebuie să plec. Te rog comportă-te ca și cum ai fi proprietarul domeniului, până mă-ntorc. O luă brusc înspre ușă, se opri și se întoarse: Nu există băuturi alcoolice pe domeniul ăsta sau oriunde pe Aurora, nici tutun sau stimulente alcaloide, nimic artificial de genul ăsta, cu care probabil că ești obișnuit.

D.G. rânji amar:

— Noi, Coloniștii, suntem conștienți de asta. Suntem un popor foarte puritan.

— Puritan pe naiba, zise Gladia încruntată. Trebuie să plătim treizeci-patruzeci de decade de viață în felul ăsta. Doar nu-ți închipui că suntem magicieni, nu?

— Ei bine, voi bea sănătoasele sucuri de fructe și cafea sterilizată și voi mirosi flori.

— O să găsești o cantitate considerabilă, zise Gladia rece, și când te vei întoarce pe nava ta, sunt sigură că poți compensa neplăcerea suferită acum din cauza lipsei de produse adecvate.

— O să sufăr numai din cauza lipsei dvs., doamna mea, spuse D.G. grav.

Gladia se forță să zâmbească:

— Ești un mincinos incorigibil, căpitanul meu. Mă voi întoarce. Daneel! Giskard!

Gladia stătea țeapănă în biroul lui Amadiro. Timp de multe decade îl văzuse pe Amadiro numai de la distanță sau pe ecranul de vizionare, și în astfel de ocazii își făcuse o obișnuință din a-i întoarce spatele. Își aducea aminte de el numai ca de marele dușman al lui Fastolfe și acum, când se găsea pentru prima oară în aceeași cameră cu el – într-o confruntare față în față –, trebuia să-și facă fața cât mai inexpresivă ca să nu se vadă ura.

Deși numai ea și Amadiro erau singurele ființe umane în carne și oase, în odaie mai existau prin intermediul holoviziunii cel puțin o duzină de oficialități – printre care Președintele însuși. Gladia îl recunoscuse pe Președinte și pe alți câțiva, dar nu pe toți. Fu o experiență destul de neplăcută. Aducea mult cu vizionarea care era universală pe Solaria, și cu care fusese obișnuită încă de când era copil, clipe pe care și le reamintea cu neplăcere.

Făcu efortul de a vorbi clar, fără să dramatizeze, și concis. Când i se puneă câte o întrebare, răspunsul ei era pe cât de scurt și clar, pe atât de neutru și politic.

Președintele ascultă impasibil și ceilalți îl imitară. Era destul de în vârstă – întotdeauna Președinții erau așa, pentru că, de obicei, obțineau postul spre sfârșitul vieții. Avea fața prelungă, capul încă acoperit de păr des și sprâncene proeminente. Vocea era suavă, dar în niciun caz prietenoasă.

Când Gladia termină, spuse:

— Deci, opinia dvs. e că Solarienii redefiniseră ființa umană într-un sens restrâns, limitat numai la ei?

— Nu sugerez nimic, domnule Președinte. E vorba doar de faptul că nimeni n-a găsit altă explicație evenimentelor.

— Vă dați seama, doamnă Gladia, că în toată istoria științei roboticii, nici unui robot nu i s-a implementat o noțiune restrânsă de „ființă umană”?

— Nu sunt roboticiană, domnule Președinte, și nu știu nimic despre matematica circuitelor pozitronice. Din moment ce spuneți că nu s-a mai făcut asta vreodată, bineînțeles că eu accept ideea. Nu pot spune, după propriile-mi cunoștințe, că, dacă nu s-a mai făcut vreodată, înseamnă că nu se va face nici în viitor.

Niciodată ochii ei nu fuseseră așa de mari și inocenți ca acum, iar președintele roși și zise:

— Teoretic nu e imposibilă restrângerea unei definiții, dar este de neconceput.

Gladia zise, privind în jos la mâinile ce-i erau împreunate-n poală:

— Uneori, oamenii se pot gândi la astfel de lucruri ciudate.

Președintele schimbă subiectul:

— O navă Auroriană a fost distrusă. Ce aveți de spus?

— Nu am fost acolo când s-a petrecut incidentul, domnule Președinte. Nu am nicio idee despre ce s-a-ntâmplat, deci nu am ce să vă explic.

— Ați fost pe Solaria, planeta pe care v-ați născut. Având în vedere recenta experiență și originea dvs., ce credeți că s-a întâmplat? Președintele dădea semne de nerăbdare.

— Dacă trebuie să ghicesc, zise Gladia, cred că nava noastră de război a fost aruncată în aer cu ajutorul unui amplificator nuclear portabil, similar cu acela care era să fie folosit împotriva navei Coloniste.

— Nu vă sare-n ochi faptul că cele două cazuri sunt diferite? Într-unul, o navă Colonistă invadează Solaria ca să confişte roboți Solarieni, în celălalt, o navă Auroriană vine pe Solaria să protejeze o planetă soră.

— Pot doar să presupun, domnule Președinte, că supraveghetorii – roboții umanoizi lăsați să supravegheze planeta – erau prea puțin instruiți ca să-și dea seama de diferențe.

Președintele se ofensă:

— E de neconceput că nu au fost instruiți să facă diferența dintre Coloniști și prietenii Spațiali.

— Dacă spuneți dvs., domnule Președinte... Cu toate acestea, dacă singura definiție a unei ființe umane e cineva cu înfățișare de om, care știe să vorbească Solariana – așa cum am înțeles noi, care am fost acolo – atunci Aurorienii, care nu vorbesc Solariana, nu sunt considerați oameni de către supraveghetori.

— Deci dvs. spuneți că Solarienii i-au definit pe semenii lor din Spațiu drept non-umani și i-au expus distrugerii.

— E doar o supoziție, întrucât nu găsesc altă explicație pentru distrugerea unei nave de război Auroriene. Oamenii cu mai multă experiență sigur că vor găsi alte explicații. Din nou arboră privirea inocentă, aproape tâmpă.

Președintele zise:

— Vreți să vă întoarceți pe Solaria, doamnă Gladia?

— Nu, domnule Președinte, nu am astfel de planuri.

— Vi s-a cerut asta de către prietenul dvs. Colonist, ca să scăpați planeta de supraveghetori?

Gladia clătină încet din cap:

— Nu mi s-a cerut asta. Dacă mi s-ar fi cerut, aș fi refuzat. Nici nu m-am dus pe Solaria pentru alte motive în afară de acela de a-mi îndeplini datoria față de Aurora. Am fost solicitată să plec pe Solaria de către dr. Levular Mandamus de la Institutul de Robotică, cel care lucrează sub conducerea doctorului Kelden Amadiro. Mi s-a cerut să mă duc, astfel ca la întoarcere să pot raporta evenimentele – așa cum am și făcut. Cererea mi s-a părut, după cum am înțeles eu, că este de fapt un ordin și l-am îndeplinit exact – privi scurt în direcția lui Amadiro – ca și cum ar fi venit din partea doctorului Amadiro însuși.

Amadiro nu răspunse.

— Deci care sunt planurile dvs. de viitor? întreabă Președintele.

Gladia așteaptă două bătăi de inimă, apoi hotărî să pună cărțile pe masă.

— Intenția mea, domnule Președinte, zise ea răspicat, e să vizitez Pământul.

— Pământul? De ce ați vizita Pământul?

— Ar putea fi important, domnule Președinte, pentru autoritățile Auroriene să știe ce se întâmplă pe Pământ. Din moment ce am fost invitată de autoritățile de pe Lumea lui Baley să vizitez Pământul și din moment ce căpitanul e gata să mă ducă acolo, ar fi o ocazie să mă întorc cu un raport al evenimentelor de acolo – așa cum am raportat acum evenimentele de pe Solaria.

„Ei, acum, gândi Gladia, oare va încălca obiceiurile și mă va sechestra pe Aurora? Dacă da, atunci va exista o cale de contestare a deciziei.” Simți că i se ridică tensiunea și aruncă o privire scurtă către Daneel, care, desigur, părea total impasibil.

Oricum, Președintele zise acru:

— În acest caz, doamnă Gladia, aveți dreptul ca Auroriană să faceți ce doriți, dar va fi pe propria dvs. răspundere. Nimeni nu vă mai cere asta, așa cum ați spus că v-au cerut să vizitați Solaria. De aceea trebuie să vă previn că Aurora nu se va simți datoră să vă ajute, în caz că veți avea neplăceri.

— Înțeleg asta, domnule.

Președintele încheie brusc:

— Vom discuta mai mult despre asta mai târziu, Amadiro. Voi ține legătura cu tine.

Imaginile dispărură iar Gladia și roboții ei se treziră, deodată, singuri cu Amadiro și roboții lui.

61

Gladia se ridică și zise înțepată, refuzând să se uite în ochii lui Amadiro:

— Presupun că întâlnirea s-a terminat, deci pot pleca.

— Da, desigur, dar am o întrebare sau două și sper că nu vă veți supăra dacă vi le voi pune. Trupul său înalt păru amenințător când se ridică și zâmbi adresându-i-se cu curtoazie, ca și cum între ei ar fi fost o prietenie veche: Lăsați-mă să vă însoțesc, doamnă Gladia. Așadar vă duceți pe Pământ?

— Da. Președintele n-a avut nicio obiecție și un cetățean Aurorian poate călători liber prin Galaxie, în timp de pace. Mă scuzați, dar roboții mei, și dacă e nevoie, și ai dvs. vor fi de ajuns ca să mă însoțească.

— Cum doriți, doamnă. Un robot le ținu ușa deschisă. Presupun că veți lua roboții cu dvs. când veți pleca pe Pământ, nu?

— Nu încape nicio îndoială în privința asta.

— Care roboți, doamnă, dacă nu vă supărați?

— Aceștia doi. Cei doi roboți pe care-i am cu mine. Pantofii ei țâcăniră când traversă repede coridorul, rămânând cu spatele la Amadiro, nefăcând vreun efort să vadă dacă el o auzise.

— E înțelept, doamnă? Sunt roboți avansați, produse deosebite ale marelui dr. Fastolfe. Veți fi înconjurată de barbari pământeni care s-ar putea să-i râvnească.

— Dacă-i vor râvni, în niciun caz nu-i vor obține.

— Nu subestimați pericolul, nici nu supraestimați protecția roboților. Veți fi în unul dintre Orașele lor, înconjurată de zeci de milioane de astfel de Pământeni și roboții nu pot răni ființe umane. Într-adevăr, cu cât roboții sunt mai avansați, cu atât sunt mai sensibili la nuanțele celor Trei Legi și este cu atât mai puțin probabil că vor acționa astfel încât să existe riscul de a răni ființe umane în vreun fel. Nu-i așa, Daneel?

— Da, doctore Amadiro, zise Daneel.

— Presupun că Giskard e de acord cu tine.

— Sunt, vorbi Giskard.

— Vedeți, doamnă? Aici pe Aurora, într-o societate non-violentă, roboții dvs. vă pot proteja împotriva altor persoane. Pe Pământ – nebun, decăzut, barbar – doi roboți nu o să aibă cum să vă protejeze pe dvs. sau pe ei înșiși. Nu vreau să fiți jefuită. Nici – dacă ar fi să fim egoiști – nu vreau ca Institutul și guvernul să vadă roboți avansați intrând pe mâna barbarilor. N-ar fi mai bine să luați roboți mai obișnuiți, pe care Pământenii îi vor ignora? În cazul ăsta puteți lua oricâți. O grămadă dacă vreți.

Gladia replică:

— Dr. Amadiro, am luat acești doi roboți pe o navă Colonistă și am vizitat o Lume colonizată. Nimeni nu a încercat să și-i însușească.

— Coloniștii nu folosesc roboți și pretind că nu îi doresc. Dar pe Pământ se mai folosesc roboți.

Daneel interveni:

— Dacă-mi dați voie, dr. Amadiro, după câte știu, roboții au fost retrași de pe Pământ. Sunt foarte puțini în Orașe. Aproape toți roboții existenți pe Pământ sunt folosiți, acum, în agricultură și minerit. În rest se utilizează automate.

Amadiro îl privi scurt pe Daneel, apoi se adresă Gladiei:

— Poate că robotul dvs. are dreptate și presupun că nu va fi rău să-l luați pe Daneel. Ar putea trece drept un om, dar Giskard ar fi bine să rămână pe domeniul dvs. Poate trezi instincte acaparatoare într-o societate lacomă, chiar dacă e adevărat că încearcă să scape de roboți.

Gladia zise:

— Nici unul nu îmi va fi luat, domnule. Vor veni cu mine. Eu sunt singura în măsură să judec care părți ale proprietății mele pot veni cu mine și care nu.

— Desigur, zâmbi Amadiro cât mai amabil. Nimeni nu contestă asta. Vreți să așteptați aici?

Altă ușa se deschise, lăsând să se vadă o cameră confortabil mobilată. Deși nu avea ferestre, era inundată de o lumină dulce și scăldată într-o muzică și mai dulce.

Gladia se opri în prag și întrebă aspru:

— De ce?

— Un membru al Institutului vrea să vă vadă și să vă vorbească. Nu va dura mult, dar e necesar. După asta sunteți liberă să plecați. Nici măcar nu veți mai fi deranjată de prezența mea din momentul ăsta. Vă rog. În ultimele cuvinte se simți răceala.

Gladia ridică mâna ca să-i cheme pe Daneel și Giskard.

— Intrăm împreună.

Amadiro zise binevoitor:

— Credeți că încerc să vă despart de roboții dvs.? Credeți că mi-ar permite asta? Ai stat prea mult cu Coloniștii, draga mea.

Gladia se uită la ușa închisă și murmură printre dinți:

— Nu pot să-l sufăr pe omul ăsta. În special când râde și încearcă să fie binevoitor.

Se întinse și încheieturile coatelor îi trosniră ușor.

— Oricum sunt obosită, și dacă vine cineva cu întrebări despre Solaria și despre Lumea lui Baley, e clar că va primi răspunsuri scurte.

Se așeză pe o sofa, care se lăsă ușor sub greutatea ei. Își scoase pantofii și-și puse picioarele pe sofa. Zâmbi somnoroasă, inspiră adânc, întorcându-se pe o parte, și, cu spatele întors spre cameră, adormi imediat.

62

— E bine că i-a fost somn, zise Giskard. Am putut să accentuez oboseala fără să o tulbur deloc.

N-aș vrea ca doamna Gladia să audă ceea ce, probabil, are să se întâmple.

— Ce are să se întâmple, prietene Giskard? întrebă Daneel.

— Ce are să se întâmple e rezultatul, cred, a faptului că am greșit, prietene Daneel, iar tu ai avut dreptate. Trebuia să iau mai în serios mintea ta excelentă.

— Deci tu ești cel pe care vor să-l țină pe Aurora?

— Da. Și când au chemat-o de urgență pe doamna Gladia să se întoarcă, de fapt m-au chemat pe mine. Ai auzit cererea doctorului Amadiro să fim lăsați aici. La început amândoi, apoi numai eu.

— Oare cuvintele lui au avut numai înțelesul superficial, și anume că el consideră periculoasă pierderea unui robot avansat pe o lume Pământeană?

— Am sesizat la el un șuvoi ascuns de neliniște, prietene Daneel, pe care îl consider prea puternic pentru a se potrivi cuvintelor lui.

— Îți dai seama dacă știe sau nu de capacitățile tale deosebite?

— Nu pot fi sigur, din moment ce nu pot citi gândurile. Cu toate acestea, de două ori în cursul întrevederii cu membrii Consiliului, în mintea doctorului Amadiro a crescut brusc intensitatea emoțională. Extraordinar de mult. Nu pot să o descriu prin cuvinte, dar ar fi similar, poate, cu a privi o scenă alb-negru care, pe neașteptate, s-ar transforma în una foarte viu colorată.

— Când s-a-ntâmpnat asta, prietene Giskard?

— A doua oară a fost când doamna Gladia a menționat că se va duce pe Pământ.

— Asta a creat o agitație invizibilă printre membrii Consiliului. Cum le erau mințile?

— Nu aș putea spune. Erau prezenți prin holoviziune și astfel de imagini nu sunt însoțite de senzații mentale pe care să le pot detecta.

— Deci putem trage concluzia că, indiferent dacă membrii Consiliului sunt neliniștiți sau nu de plecarea doamnei Gladia pe Pământ, dr. Amadiro *este* tulburat în mod sigur.

— Nu era o simplă tulburare. Dr. Amadiro era extraordinar de neliniștit; ca și cum ar avea un proiect, ceea ce și bănuim de fapt, pentru distrugerea Pământului și i-a fost teamă să nu fie descoperit. Mai mult, când doamna Gladia a menționat intențiile sale, prietene Daneel, dr. Amadiro mi-a aruncat o privire scurtă; singura dată în timpul întâlnirii când m-a privit. Intensitatea emoțională a crescut chiar în acel moment. Cred că gândul plecării *mele* pe Pământ l-a neliniștit atât de mult. Așa cum ne-am putea aștepta, a crezut că eu, cu puterile mele deosebite, pot fi un pericol palpabil pentru planurile sale.

— Acțiunile lui, prietene Giskard, pot fi luate și drept rezultatul unei temeri, exprimate în Consiliu, că Pământenii vor încerca să se apropie de tine, fiind un robot avansat, și asta n-ar fi bine pentru Aurora.

— Probabilitatea ca acest lucru să se întâmple, prietene Daneel, și răul care i s-ar putea face comunității Spațiale e prea nesemnificativ ca să explice starea lui. Ce rău aş face Aurorei dacă aş fi în posesia Pământenilor, fiind doar banalul Giskard, așa cum sunt considerat?

— Așadar, deduc că dr. Amadiro știe că *nu* ești un simplu robot?

— Nu sunt sigur. Poate că doar bănuiește. Dacă *ar ști* ce sunt, nu ar face toate eforturile să evite să-și facă planuri în prezența mea?

— Poate că e doar ghinionul lui că doamna Gladia nu va fi despărțită de noi. Nu poate insista ca tu să rămâi, prietene Giskard, fără să se dea de gol că știe de puterile tale. Daneel se opri și zise: Ai un mare avantaj, prietene Giskard, că poți cântări emoțiile creierului. Dar ai zis că intensitatea emoțională a doctorului Amadiro a

crescut a doua oară la ideea călătoriei pe Pământ. Când a fost prima oară?

— Prima oară a fost când s-a adus vorba despre amplificatorul nuclear; și asta pare, de asemenea, important. Conceptul de amplificator nuclear este binecunoscut pe Aurora. Nu au un aparat portabil, destul de ușor și eficient ca să fie practic la bordul unei nave, dar aceasta nu era chiar o știre senzațională. Deci, de ce atâta neliniște?

— Poate, zise Daneel, pentru că un amplificator de genul ăsta are legătură cu planurile sale în privința Pământului.

— Poate.

În momentul acela ușa se deschise, o persoană intră și o voce rosti:

— Ei, Giskard, iată-te!

63

Giskard privi pe noul sosit și vorbi calm:

— Doamna Vasilia.

— Deci îți aduci aminte de mine, spuse Vasilia zâmbind călduros.

— Da, doamnă. Sunteți o binecunoscută roboticiană și figura dvs. apare, când și când, în emisiunile informative ale hiperviziunii.

— Haide, Giskard. Nu te-am întrebat dacă mă recunoști, oricine poate face asta. Am zis că îți *aduci aminte* de mine. Cândva îmi spuneai *domnișoara Vasilia*.

— Îmi aduc aminte și asta, doamnă. A fost demult.

Vasilia închise ușa-n urma ei și se așeză pe unul dintre scaune. Se întoarse spre celălalt robot.

— Și tu ești Daneel, desigur.

Daneel spuse:

— Da, doamnă. Ca să mă folosesc de nuanța pe care tocmai ați evidențiat-o, îmi aduc aminte de dvs., pentru că eram cu detectivul Elijah Baley

când v-a anchetat o dată și, de asemenea, v-am recunoscut.

Vasilă zise aspru:

— Să nu mai vorbești despre Pământeanul ăla. Și eu te recunosc, Daneel. Ești la fel de vestit în felul tău, ca și mine. Amândoi sunteți renumiți pentru că sunteți cele mai mari creații ale regretatului dr. Han Fastolfe.

— Al tatălui dvs., doamnă, adăugă Giskard.

— Știi foarte bine, Giskard, că nu dau nicio importanță acestei relații pur genetice. Să nu te mai referi la el niciodată ca la tatăl meu.

— Da, doamnă.

— Și asta? Privi în treacăt persoana adormită de pe sofa. Din moment ce voi doi sunteți aici, pot să spun sigur că frumoasa adormită e femeia Solariană.

Giskard zise:

— E doamna Gladia, iar eu sunt proprietatea ei. Vreți s-o scol, doamnă?

— N-o să facem altceva decât s-o deranjăm, Giskard, dacă vom vorbi numai noi doi despre vremuri apuse. Las-o să doarmă.

— Da, doamnă.

Vasilă se adresă lui Daneel:

— Poate că discuția pe care o voi avea eu cu Giskard nu te interesează nici pe tine, Daneel. Ce-ar fi să așteptăm afară?

Daneel spuse:

— Mi-e teamă că nu pot pleca, doamnă. Sarcina mea e s-o păzesc pe doamna Gladia.

— Nu cred că e nevoie s-o păzești prea mult de mine. Doar vezi că n-am roboți cu mine, deci Giskard va fi de ajuns ca s-o protejeze pe doamna ta Solariană.

Daneel zise:

— Nu aveți roboți în cameră, doamnă, dar am văzut patru roboți chiar afară, pe coridor, când ușa era deschisă. Ar fi mai bine dacă aş rămâne.

— Bine, n-am să încerc să-ți încalc ordinele. Poți rămâne. Giskard!

— Da, doamnă?

— Îți aduci aminte când ai fost prima oară pus în funcțiune?

— Da, doamnă.

— Ce-ți amintești?

— Mai întâi lumina. Apoi sunetul. Apoi o cristalizare și imaginea doctorului Fastolfe. Puteam înțelege Galactica standard și aveam o cantitate considerabilă de inteligență înăscută în circuitele mele pozitronice. Bineînțeles, știam cele Trei Legi, un vocabular bogat, cu definiții; îndatoriri robotice; tradiții sociale. Alte lucruri le-am învățat repede.

— Îți amintești de primul tău proprietar?

— Așa cum am spus, dr. Fastolfe.

— Mai gândește-te o dată, Giskard. Nu eram eu?

Giskard tăcu un moment, apoi zise:

— Doamnă, mi s-a dat sarcina să vă păzesc cât pot, fiindcă aparțineam doctorului Han Fastolfe.

— Cred că era mai mult decât atât. Mi te-ai supus numai mie, timp de zece ani. Dacă ascultai și de alții, inclusiv de dr. Fastolfe, o făceai într-un mod cu totul întâmplător, ca o consecință a îndatoririlor tale de robot și numai atât cât îți permitea prima ta funcție, și anume de a mă păzi pe mine.

— Da, e adevărat că v-am fost distribuit, doamnă Vasilă, dar dr. Fastolfe v-a retras dreptul de proprietate. Odată ce ați plecat de pe domeniu, și-a reluat controlul total asupra mea, ca proprietar. A rămas proprietarul meu chiar și când m-a dat, mai târziu, doamnei Gladia. A fost singurul meu proprietar atâta timp cât a trăit. După moartea sa, a transferat prin testament proprietatea doamnei Gladia și, deci, îi aparțin ei.

— Nu așa. Te-am întrebat dacă-ți aduci aminte când ai fost prima oară pus în funcțiune și ce-ți

amintești. Acum nu mai ești cum ai fost prima dată când ai fost activat.

— Banca mea de memorie este incomparabil mai bogată, doamnă, informațiile mele sunt mult mai complexe decât atunci și am avut multe experiențe pe care atunci nu le trăisem.

Vocea Vasiliei deveni și mai furioasă:

— Eu nu vorbesc de memoria ta și nici de experiență. Eu vorbesc de capacitățile tale. Eu am făcut modificări circuitelor tale pozitronice. Eu am schimbat circuitele astea și le-am îmbunătățit.

— Da, doamnă, ați făcut asta cu ajutorul și consimțământul doctorului Fastolfe.

— Odată, Giskard, am introdus o îmbunătățire, sau cel puțin o extindere și asta *fără* ajutorul și consimțământul doctorului Fastolfe. Ți-aduci aminte?

Giskard tăcu o bună bucată de vreme. Apoi răspunse:

— Îmi aduc aminte că o dată nu am fost de față când dvs. v-ați consultat cu el. Bănuiam că l-ați întrebat când eu nu eram acolo.

— Dacă ai crezut asta, nu ai avut dreptate. De fapt, din moment ce știai că atunci nu era pe planetă, nu puteai să crezi asta. Ești evaziv, ca să nu folosim alt cuvânt mai tare.

— Nu, doamnă. Puteați să-l consultați prin hiperunde. Am considerat asta o posibilitate.

— Oricum, spuse Vasilia, modificările acelea erau în totalitate ale mele. Rezultatul a fost că ai devenit realmente un alt robot. Robotul care ai devenit din momentul în care te-am schimbat a fost proiectul *meu*, creația *mea*, și tu știi asta foarte bine.

Giskard tăcu.

— Acum, Giskard, spune-mi cu ce drept era dr. Fastolfe stăpânul tău când ai fost activat? Așteptă, după care spuse aspru: Răspunde-mi, Giskard. E un ordin!

Giskard zise:

— Din moment ce el era proiectantul și supraveghetorul construirii mele, eu eram proprietatea lui.

— Și când eu, de fapt, te-am reproiectat și reconstruit fundamental, nu ai devenit proprietatea mea?

— Nu pot răspunde la întrebarea asta. Ar fi nevoie de decizia unei Curți de justiție ca să elucideze cazul. Probabil că ar depinde de gradul în care am fost reproiectat și reconstruit.

— Ești conștient de acest grad?

Giskard tăcu din nou.

— E o copilărie, Giskard, zise Vasilia. Trebuie să trag de tine la fiecare întrebare? Nu mă obliga să fac asta. Oricum, în cazul ăsta, tăcerea înseamnă cu siguranță că am dreptate. Știi despre ce schimbare vorbesc și că a fost fundamentală și ești conștient că și eu știu asta. Ai făcut-o pe femeia Solariană să doarmă ca să nu afle de la mine cum a fost. Nu știe, nu?

— Nu, doamnă, răspunse Giskard.

— Și nu vrei să știe?

— Nu, doamnă.

— Daneel știe?

— Da, doamnă.

Vasilia dădu din cap.

— Am bănuț eu, din nerăbdarea cu care voiai să rămână. Ascultă-mă, Giskard. Să presupunem că o Curte de justiție află că înainte ca eu să te reproiectez, erai un robot obișnuit și că, după ce te-am reproiectat, ai devenit un robot care poate percepe mintea oamenilor și o poate schimba după propria dorință. Crezi că nu vor considera asta de ajuns ca să treacă proprietatea în mâinile mele?

Giskard răspunse:

— Doamnă Vasilia, nu putem lăsa ca acest lucru să ajungă în fața Curții de justiție. Având în vedere circumstanțele, voi fi declarat, din motive serioase, proprietatea statului. S-ar putea să se ordone să fiu dezactivat.

— Prostii. Mă crezi un copil? Cu puterile tale, poți opri Curtea să ajungă la o astfel de decizie. Dar nu asta e ideea. Nu sugerez să aducem problema în fața Curții de justiție. Ți cer ție însuți să judeci. Tu nu consideri că eu sunt, de fapt și de drept, proprietarul tău și că am fost încă de pe când eram copil?

Giskard răspunse:

— Doamna Gladia se consideră proprietara mea și, până ce legea nu spune contrariul, trebuie considerată astfel.

— Dar *tu* știi că și ea și legea acționează pe baza unei neînțelegeri. Dacă îți faci griji pentru sentimentele femeii Solariene, atunci ar fi foarte ușor să-i influențezi creierul în așa fel încât să nu-i pese că nu mai ești în proprietatea ei. Poți chiar s-o faci să se simtă ușurată că te voi lua din mâinile ei. Ți voi ordona să faci asta imediat ce vei fi de acord cu ceea ce știi de fapt – că sunt proprietara ta. De cât timp știe Daneel de capacitățile tale?

— De decade, doamnă.

— Poți *să-l faci* să uite. Și dr. Amadiro știe de câtva timp și poți *să-l faci și pe el* să uite. Numai eu și cu tine vom ști.

Daneel vorbi pe neașteptate:

— Doamnă Vasilă, din moment ce Giskard nu se consideră proprietatea dvs., poate ușor să vă facă pe dvs. să uitați și veți fi astfel perfect mulțumită că lucrurile stau așa.

Vasilă îl privi rece pe Daneel:

— Poate? Dar vezi tu, nu tu vei hotărî pe cine consideră Giskard proprietarul lui. Eu știu că Giskard știe că *eu* sunt proprietara lui, deci că, în conformitate cu cele Trei Legi, are datorii față de mine. Dacă trebuie să facă *pe cineva* să uite și poate s-o facă fără niciun pericol fizic, va fi necesar să aleagă pe oricine vrea, în afară de mine. Pe mine nu mă poate face să uit, și nici nu poate să-mi influențeze mintea. Mulțumesc, Daneel, că mi-ai dat ocazia să limpezesc problema asta.

Daneel continuă:

— Dar emoțiile doamnei Gladia sunt atât de legate de Giskard, încât, pentru el, a o forța să uite înseamnă a-i face un rău.

Vasilia spuse:

— Giskard e cel care hotărăște. Giskard, ești al meu. Știi că ești al meu și-ți ordon să-l faci să uite pe robotul ăsta, jumătate om, jumătate maimuță, care stă lângă tine, și pe femeia care te-a considerat, în mod greșit, proprietatea ei. Fă-o în timp ce doarme și nu i se va întâmpla nimic.

— Prietene Giskard, spuse Daneel, doamna Gladia e deținătoarea ta legală. Dacă o faci pe doamna Vasilia să uite asta nu-i va dăuna.

— Ba da, rosti Vasilia imediat. Femeia Solariană nu va fi rănită pentru că trebuie doar să uite că are impresia că e proprietara lui Giskard. Eu, de pe altă parte, știu în plus că Giskard are și puteri mentale. Să-mi șteargă asta din memorie ar fi greu și Giskard poate să fie sigur, dându-și seama de hotărârea mea să păstrez informația respectivă, că nu ar putea să nu mă rănească.

Daneel zise:

— Prietene Giskard...

Vasilia vorbi cu o voce dură ca diamantul:

— Îți ordon, robot Daneel Olivaw, să taci. Nu sunt proprietara ta, dar cea adevărată doarme și nu contramandază ordinul, deci ordinul meu *trebuie* îndeplinit.

Daneel tăcu, dar buzele-i tremurau ca și cum încerca să vorbească în ciuda ordinului. Vasilia îi privi reacția și un zâmbet îi flutură pe buze.

— Vezi, Daneel, nu poți vorbi.

Iar Daneel zise cu o voce gâtuită:

— Pot, doamnă, mi-e greu dar pot, pentru că există ceva deasupra ordinului dvs., care e guvernat numai de Legea a Doua.

Femeia făcu ochii mari și zise aspru:

— Tăcere, am zis. Nimic nu e dincolo de ordinul meu în afară de Prima Lege și i-am arătat

deja lui Giskard că vom face un rău infim – de fapt nici unul – dacă se întoarce la mine. În schimb *pe mine* mă va răni, pe mine, căreia îi e cel mai greu să-i facă vreun rău, dacă acționează altfel. Îl arătă cu degetul pe Daneel și zise din nou, sâsâind molcom: Liniște.

Daneel făcea eforturi considerabile ca să nu scoată niciun sunet. Pompița din el, care mișca aerul producând sunete, bâzâia imperceptibil. Și totuși, deși vorbea în șoaptă, putea încă să fie auzit.

— Doamnă Vasilă, există ceva care transcende chiar și Prima Lege.

Giskard vorbi cu o voce la fel de joasă, dar neforțată:

— Prietene Daneel, nu trebuie să spui asta. Nimic nu transcende Prima Lege.

Vasilă, încruntându-se un pic, păru că are o sclipire de interes:

— Chiar așa? Daneel, te previn că dacă vei continua în acest fel discuția te vei distruge singur. Niciodată n-am văzut sau n-am auzit vreun robot care să facă ce faci tu și ar fi fascinant să văd propria-ți distrugere. Continuă.

Primind ordinul acela, vocea lui Daneel reveni imediat la normal.

— Mulțumesc, doamnă Vasilă. Acum ani de zile am stat la căpătâiul unui Pământean muribund despre care mi-ați cerut să nu vorbesc. Pot acum să-i amintesc numele, sau știți despre cine-i vorba?

— Vorbești de polițaiul Baley, zise sec Vasilă.

— Da, doamnă. De pe patul de moarte, el mi-a spus: „Munca fiecărui individ contribuie la o totalitate și, astfel, devine o parte nemuritoare a totalității. Totalitatea vieților omenești, trecute, prezente și viitoare formează o tapiserie care există de multe zeci de mii de ani și care va deveni tot mai complexă și, ca întreg, tot mai frumoasă. Chiar și locuitorii din Spațiu sunt o ramificație a tapiseriei și se alătură complexității și frumuseții

modelului. O viață individuală e un fir al tapiseriei, și ce e un fir în comparație cu întregul? Daneel, ține mintea fixată pe tapiserie și nu lăsa ca un fir dus să te afecteze.”

— Sentimentalism exagerat, murmură Vasilia.

Daneel spuse:

— Cred că partenerul Elijah încerca să mă protejeze împotriva morții sale ce avea să vină. Despre viața lui vorbea ca despre un fir într-o tapiserie; viața lui era „acel fir dus”, care nu trebuia să mă afecteze. Cuvintele lui m-au protejat de-a lungul acelei crize.

— Desigur, încuviință Vasilia, dar spune cum e cu chestia aceea care e mai presus de Prima Lege și care te va distruge.

— Decade întregi, spuse Daneel, am răsucit pe toate fețele fraza detectivului Elijah Baley și e clar că aș fi înțeles-o imediat dacă cele Trei Legi nu mi-ar fi stat în cale. În cercetarea mea am fost ajutat de prietenul Giskard, care de mult a considerat că cele Trei Legi sunt incomplete. De asemenea, m-au ajutat unele lucruri spuse de doamna Gladia într-o cuvântare recent ținută pe o Lume colonizată. Mai mult, prezenta criză, doamnă Vasilia, mi-a ascuțit gândirea și acum sunt sigur că știu de ce cele Trei Legi sunt incomplete.

— Un robot care e în aceeași măsură și un robotician, zise Vasilia cu o urmă de compasiune. De ce sunt incomplete cele Trei Legi, robotule?

— Tapiseria vieții e mai importantă decât un singur fir, răspunse Daneel. Aplicând asta nu numai partenerului Elijah, ci generalizând-o, ajungem la concluzia că omenirea, ca totalitate, e mai importantă decât un singur individ.

— Te bâlbâi când spui asta, robotule. Nu crezi în ceea ce spui.

— Există o lege mai presus de Prima Lege: Un robot nu are voie să pricinuiască vreun rău omenirii sau să îngăduie, prin neintervenție, să i se întâmple ceva rău omenirii. Mă gândesc la ea ca la

Legea Zero a Roboticii. Deci Prima Lege ar fi: Un robot nu are voie să facă unei ființe omenеști rău sau, prin neintervenție, să permită ca unei ființe omenеști să i se facă rău, atâta timp cât acest lucru nu contravine Legii Zero.

Vasilia țiăă:

— Și mai ești încă pe picioarele tale, robotule?

— Da, doamnă.

— Atunci am să-ți explic, robotule, și o să vedem dacă o să supraviețuiești explicației. Cele Trei Legi ale roboticii presupun oamenii luați ca indivizi și roboții tot ca indivizi. Te referi la un individ ca om sau la un individ ca robot. Dar „omenirea” ta ce altceva este decât o abstracție? Poți să-mi arăți cu degetul omenirea? Poți răni o persoană și poți ști în ce grad s-a produs acel rău. Poți, însă, vedea răul adus omenirii? Îl poți evalua? E, oare, el palpabil?

Daneel tăcu. Vasilia zămbi cu toată gura:

— Răspunde, robotule. Poți vedea un rău adus omenirii și îl poți arăta?

— Nu, doamnă, nu pot. Dar cred că un astfel de rău împotriva omenirii există, totuși, și vedeți că mai sunt încă-n picioare.

— Atunci întreabă-l pe Giskard dacă vrea sau poate să se supună Legii tale Zero.

Daneel întoarse capul spre Giskard:

— Prietene Giskard?

Giskard răspunse încet:

— Nu pot accepta Legea Zero, prietene Daneel. Știi că am citit mult din istoria umanității. Am găsit în ea crime înfăptuite de oameni împotriva oamenilor. Și întotdeauna scuza a fost că aceste crime erau justificate de nevoile tribului, sau ale statului, sau chiar ale omenirii. Pentru că omenirea e o abstracție cu care poți justifica orice, Legea Zero a ta este necorespunzătoare.

— Dar tu știi, prietene Giskard, spuse Daneel, că acum planează un pericol asupra omenirii și că

el se va declanșa dacă tu vei deveni proprietatea doamnei Vasilă. Cel puțin asta nu e o abstracție.

Giskard zise:

— Pericolul la care te referi nu-l cunoaștem, ci doar îl presupunem. Nu putem să ne bazăm acțiunile pe o bănuială, sfidând cele Trei Legi.

Daneel se opri și apoi rosti încet:

— Dar speri că studiile tale de istorie umană te vor ajuta să dezvolți legile care guvernează comportamentul uman; că vei învăța să prezici și să îndrumi istoria omenirii – sau, cel puțin, să faci un început, astfel ca altcineva să învețe, cândva, să o prezică și să o îndrume. Chiar ai numit știința asta psihoistorie. În cazul ăsta, nu ai de-a face cu tapiseria umană? Nu încerci să muncești cu omenirea ca un tot generalizat, în loc de ființe umane individuale?

— Da, prietene Daneel, dar nu e altceva decât o speranță și nu-mi pot baza acțiunile pe o simplă speranță, nici nu pot modifica cele Trei Legi în conformitate cu ea.

Daneel nu răspunse. Vasilă zise:

— Ei bine, robotule, toate încercările tale n-au dus la nimic, totuși ești în picioare. Ești ciudat de încăpățânat și un robot ca tine, care poate sfida cele Trei Legi și încă să mai funcționeze, este un pericol clar pentru orice om. De aceea, cred că ar trebui să fii demontat fără întârziere. Cazul e prea periculos ca să așteptăm lenta măreție a legii, în special pentru că ești, în definitiv, un robot și în niciun caz o ființă umană cu care încerci să semeni.

— Desigur, doamnă, spuse Daneel, că nu stă în puterea dvs. să luați singură așa o hotărâre.

— Totuși am luat-o, și dacă vor exista repercusiuni, le voi rezolva.

— O veți lipsi pe doamna Gladia de un al doilea robot – unul pe care nu-l cereți pentru dvs.

— Ea și Fastolfe, mâna-n mâna, m-au lipsit de robotul meu, Giskard, timp de mai mult de

douăzeci de decade și nu cred că i-a deranjat chestia asta măcar o clipă. Acum nici pe mine n-o să mă deranjeze s-o frustrez. Are zeci de roboți și sunt mulți, aici la Institut, care vor avea grijă de siguranța ei, cu credință, până când se va putea întoarce la proprii ei roboți.

Daneel spuse:

— Prietene Giskard, dacă o vei scula pe doamna Gladia, poate ar convinge-o pe doamna Vasilă.

Vasilă, uitându-se încruntată la Giskard, vorbi aspru:

— Nu, Giskard. Lasă femeia să doarmă.

Giskard, care se mișcase la auzul vorbelor lui Daneel, se supuse. Vasilă pocni de trei ori din degetele mâinii drepte; ușa se deschise imediat și patru roboți intrară.

— Ai avut dreptate, Daneel. Sunt patru roboți. Te vor demonta și îți ordon să nu te opui. De acum încolo, Giskard și cu mine vom descurca toate problemele.

Privi peste umăr la roboții care intrară:

— Închideți ușa-n urma voastră. Și acum demontați repede și eficient robotul ăsta – și-l arată pe Daneel.

Roboții se uită la Daneel și câteva secunde nu se mișcă. Vasilă zise nerăbdătoare:

— V-am spus că e un robot și nu trebuie să luați în seamă înfățișarea lui omenească. Daneel, spune-le că ești un robot.

— Sunt un robot, zise Daneel, și n-am să mă opun.

Vasilă se dădu la o parte și cei patru roboți înaintară. Daneel lăsă brațele-n jos. Pentru ultima oară, se întoarse să o privească pe Gladia care dormea, apoi întâmpină roboții.

Femeia zâmbi și spuse:

— O să fie interesant.

Roboții se opriră.

— Dați-i drumul, repetă Vasilă.

Nu se mișcară și Vasilia se întoarce uluită spre Giskard. Nu reuși să se întoarcă complet. Mușchii îi cedară și leșină. Giskard o prinse și o așeză cu spatele rezemat de perete. Spuse cu o voce înăbușită:

— Am nevoie de câteva momente, apoi vom pleca.

Cele câteva momente trecură. Ochii Vasiliei rămaseră închiși. Roboții ei rămaseră nemișcați. Daneel ajunsese lângă Gladia dintr-o singură mișcare.

Giskard ridică ochii și se adresează roboților Vasiliei:

— Aveți grijă de doamna voastră. Nu lăsați pe nimeni să intre până nu se trezește. Se va trezi liniștită.

Chiar în timp ce vorbea, Gladia se mișcă și Daneel o ajută să se ridice-n picioare. Rosti buimacă:

— Cine e femeia asta? Ai cui sunt roboții? Cum a...

Giskard vorbește ferm, dar îngrijorat:

— Doamna mea, mai târziu. Vă voi explica. Acum trebuie să ne grăbim.

Și pleacă.

Partea a cincea – PĂMÂNTUL

15. Lumea sfântă

64

Amadiro își mușcă buza de jos și ochii îi licăriră în direcția lui Mandamus, care părea pierdut în gânduri.

Vorbi apoi, apărându-se:

— Ea a insistat. Mi-a zis că-l poate controla pe acel Giskard, că numai ea poate să exercite destulă influență asupra lui și că-l împiedică să folosească puterile mentale pe care le are.

— Nu mi-ați spus nimic din toate astea, dr. Amadiro.

— Nu eram sigur ce să-ți spun, tinere. Nu eram sigur că avea dreptate.

— Acum sunteți?

— Complet. Nu-și amintește nimic din ce s-a întâmplat.

— Deci, *noi* nu știm nimic din ce s-a întâmplat.

Amadiro dădu din cap:

— Exact. Și nu-și aduce aminte nimic din ce mi-a spus mai devreme.

— Nu joacă teatru?

— I-am făcut o electroencefalogramă. Au avut loc schimbări radicale față de vechile înregistrări.

— Există vreo șansă să-și recapete, cu timpul, memoria?

Amadiro dădu, amărât, din cap:

— Cine știe? Dar mă îndoiesc.

Mandamus, cu ochii încă în pământ și adânciți în gânduri, zise:

— Dar mai contează? Putem să considerăm că e adevărată povestea ei cu Giskard și știm că robotul are puterea să influențeze mintea umană.

Informația e crucială și acum ne aparține. De fapt, e bine că roboticiană noastră a dat greș. Dacă Vasilă ar fi pus stăpânire pe robotul ăla, cât timp crezi că i-ar fi trebuit până să vă aibă și pe dvs. sub control? – și pe mine, dacă ar fi considerat că merit asta.

Amadiro dădu afirmativ din cap:

— Cred că s-ar fi putut să aibă așa ceva în minte. Chiar și acum e greu de spus ce e în capul ei. *Pare* neatinsă, exceptând pierderea memoriei privitoare la această întâmplare – aparent își aduce aminte orice altceva –, dar cine știe cum îi va afecta procesul mai profund al gândirii și talentul ei de roboticiană? Că Giskard a putut face asta unui om atât de priceput ca ea, îl face să fie un fenomen incredibil de periculos.

— V-a dat prin cap, dr. Amadiro, că, poate, Coloniștii au dreptate să nu aibă încredere în roboți?

— Aproape, Mandamus.

Mandamus își frecă mâinile una de alta:

— Îmi dau seama din purtarea dvs. deprimată că treaba asta nu a fost dezvăluită înainte ca ei să plece de pe Aurora.

— Ai dreptate. Căpitanul Colonist are pe nava lui femeia Solariană împreună cu roboții ei și se îndreaptă spre Pământ.

— Și acum ce facem?

Amadiro zise rar:

— În niciun caz nu suntem învinși. Dacă ne realizăm proiectul, am câștigat, indiferent de Giskard. Și-l putem duce la bun sfârșit. Orice ar putea face Giskard cu emoțiile, el nu poate citi gândurile. Poate să spună când un val de emoții trece prin creierul uman, chiar să distingă o emoție de alta, sau să le schimbe, sau să inducă somnul sau amnezia – chestii de genul ăsta. Dar nu poate fi precis. Nu poate să citească idei sau cuvinte.

— Sunteți sigur?

— Așa a zis Vasilă.

— Poate că nu-și dădea seama ce vorbește. În definitiv n-a reușit să controleze robotul, așa cum a zis că e sigură că poate face. Nu e o dovadă a acurateței înțelegerii ei.

— Și, totuși, o cred pe cuvânt. Ca să fie capabil să citească gânduri, trebuie ca modelul circuitelor pozitronice să fie atât de complex, încât e puțin probabil că un copil ar fi putut introduce așa ceva într-un robot, acum mai mult de douăzeci de decade. Depășește chiar nivelul de astăzi al roboticii, Mandamus. Trebuie să recunoști.

— Într-adevăr. Și acum se duc pe Pământ?

— Sunt sigur.

— Oare femeia asta chiar se va duce pe Pământ, având în vedere cum a fost crescută?

— N-are de ales, dacă Giskard o controlează.

— Și de ce ar vrea Giskard ca ea să meargă pe Pământ? Poate că știe ceva despre proiect? Mi se pare că nu credeți asta.

— Se poate să nu știe. Motivul plecării sale pe Pământ nu poate să fie altul decât dorința de a ține femeia Solariană departe de noi.

— Nu cred că-i e frică de noi, dacă a putut-o mânui pe Vasilă.

— O armă cu bătaie lungă, zise Amadiro cu vocea ca de gheață, l-ar putea învinge. Propriile-i puteri trebuie să fie limitate. Nu au la bază altceva decât câmpul electromagnetic și, deci, trebuie să fie supuse legii pătratelor inverse. Noi ieșim din raza puterilor sale, dar el se va trezi că *nu* e în afara bătăii armelor noastre.

Mandamus se încruntă neliniștit:

— Se pare că aveți o plăcere non-Spațială pentru violență, dr. Amadiro. În cazul ăsta, totuși, cred că folosirea forței ar fi admisă.

— Un caz ca ăsta? Un robot capabil să rănească ființe umane? Cred și eu. Va trebui să găsim un pretext să trimitem o navă bună în căutarea lor. Nu ar fi înțelept să explicăm situația reală.

— Nu, zise Mandamus emfatic. Gândiți-vă câți ar vrea să aibă controlul asupra unui astfel de robot.

— Ceea ce nu putem permite. Și ceea ce reprezintă un alt motiv pentru care consider că distrugerea robotului este rezolvarea cea mai sigură și preferabilă.

— S-ar putea să aveți dreptate, zise Mandamus fără chef, dar nu cred că e înțelept să ne bazăm numai pe distrugerea asta. Trebuie să mă duc pe Pământ acum. Proiectul trebuie grăbit, chiar dacă nu avem timp de toate amănuntele. Odată făcut, nimeni *nu-l poate desface*. Chiar și un robot care manipulează omul, indiferent sub controlul *cui* ar fi, nu va putea să desfacă ce vom face. Și dacă va face altceva, probabil că nu va conta.

Amadiro zise:

— Nu vorbi numai de tine, vin și eu.

— Dvs.? Pământul e o lume oribilă. Eu *trebuie* să merg, dar dvs.?

— Pentru că și eu trebuie să vin. Nu mai pot să stau aici și să mă frământ. Tu n-ai așteptat clipa asta toată viața ta, Mandamus, tu nu ai de achitat datorii, nu trebuie să te răfuiești ca mine.

65

Gladia era din nou în spațiu și din nou Aurora se vedea ca un glob. D.G. era ocupat cine știe unde și întreaga navă avea aerul vag, dar persistent de mobilizare, ca și cum ar fi fost pe picior de război, ca și cum ar fi fost urmăriți, sau se așteptau să fie.

Femeia scutură din cap. Putea să gândească limpede, se simțea bine, dar când se întoarse cu gândurile la timpul petrecut în Institut, imediat după ce Amadiro o părăsise, i se părea că totul fusese ireal. Era un gol în timp. Cu o clipă înainte stătuse pe canapea, somnoroasă și în momentul următor patru roboți și o femeie, care până atunci

nu fuseseră în cameră, erau prezenți acolo. Deci adormise, dar ea nu-și aducea aminte, nu era conștientă de asta. Era un gol, ca o non-existență.

Gândindu-se din nou, recunoscuse femeia. Era Vasilia Aliena – fiica pe care Gladia o înlocuise prin afecțiunea față de Han Fastolfe. Gladia n-o mai văzuse niciodată pe Vasilia, deși o vizionase prin hiperunde de mai multe ori. Se gândea la ea ca la un îndepărtat și ostil alter ego. Exista o vagă similitudine în înfățișarea lor, pe care ceilalți o tot comentau, pe care Gladia, însă, insistă că n-o observă; și mai era și legătura ciudată, antitetică cu Fastolfe.

Odată ajunși pe navă, când rămase singură cu roboții ei, puse întrebarea inevitabilă:

— Ce făcea Vasilia Aliena în cameră și de ce n-am fost trezită când a intrat?

Daneel zise:

— Doamnă Gladia, vă voi răspunde eu la întrebare, pentru că prietenului Giskard i-ar fi greu să discute despre asta.

— De ce-i e greu, Daneel?

— Doamna Vasilia a venit sperând că-l poate convinge pe Giskard să intre-n serviciul ei.

— Să-l ia de lângă mine? zise Gladia indignată la culme. Nu-l plăcea prea mult pe Giskard, dar asta nu conta. Ce era al ei era al ei. Și m-ai lăsat să dorm, în timp ce voi doi rezolvați singuri problema?

— Am considerat, doamnă, că aveți mare nevoie de odihnă. Și apoi doamna Vasilia ne-a ordonat să te lăsăm să dormi. Până la urmă am decis ca Giskard să nu intre în niciun caz în serviciul ei. De aceea nu v-am trezit.

Gladia zise indignată:

— *Sper* ca Giskard să nu se gândească nicio clipă să mă părăsească. Ar fi ilegal atât după legea Auroriană, cât mai ales prin legile roboticii. Ar fi bine să ne întoarcem pe Aurora și să rezolvăm problema în fața Curții de justiție.

— N-ar fi înțelept în momentul ăsta, doamnă.

— Ce pretext avea să-l ceară pe Giskard? A avut vreunul?

— Când era copilă, Giskard i-a fost dat ei.

— Legal?

— Nu, doamnă. Dr. Fastolfe doar i-a dat voie să-l folosească.

— Deci, nu avea niciun drept asupra lui Giskard.

— Am subliniat și noi asta, doamnă. Aparent, era o chestiune de atașament sufletesc din partea doamnei Vasilă.

Gladia pufni:

— Din moment ce a supraviețuit pierderii lui Giskard, încă înainte ca eu să vin pe Aurora, putea să continue tot așa fără să recurgă la procedee ilegale ca să-mi ia mie proprietatea. Apoi, nervoasă: Ar fi trebuit să mă trezești.

Daneel zise:

— Doamna Vasilă avea patru roboți cu ea. Dacă ați fi fost trezită și v-ați fi aruncat cuvinte grele una alteia, ar fi fost greu ca roboții să vă îndeplinească ordinele.

— I-aș fi făcut să acționeze cum trebuie, te asigur, Daneel.

— Nicio îndoială, doamnă. Așa cum ar fi putut-o face și doamna Vasilă, și ea este una dintre cele mai inteligente roboticiene din Galaxie.

Gladia își îndreptă atenția spre Giskard:

— Și tu n-ai nimic de zis?

— Doar că a fost mai bine că s-a-ntâmplat așa.

Femeia privi gânditoare ochii slab luminați ai robotului, atât de diferiți de cei aproape umani ai lui Daneel, și consideră că, în definitiv, incidentul nu era important deloc. Un fleac. Altele erau lucrurile de care să se îngrijoreze. Se duceau spre Pământ. Și nu se mai gândi la Vasilă.

— Sunt îngrijorat, zise Giskard confesându-se în șoaptă, de-abia perceptibil.

Nava Colonistă se îndepărta lin de Aurora și încă nu erau urmăriți. Activitatea la bord revenise la rutină și, pentru că era toată automatizată, era liniște iar Gladia dormea normal.

— Sunt îngrijorat din cauza doamnei Gladia, prietene Daneel.

Daneel înțelegea destul de bine caracteristicile circuitelor pozitronice ale lui Giskard și nu avea nevoie de o explicație mai lungă. Zise:

— A fost necesar s-o influențezi pe doamna Gladia, prietene Giskard. Dacă ar mai fi pus întrebări, și-ar fi dat seama de activitățile tale mentale și, mai târziu, ar fi fost mai periculos să-i modifici gândurile. Și așa este destul de rău că doamna Vasilia a descoperit adevărul. Nu știm cui și câtor persoane le-a dat informația asta.

— În niciun caz, zise Giskard, nu am vrut s-o influențez. Dacă doamna Gladia ar fi vrut să uite ar fi fost o modificare simplă, fără riscuri. Dar ea a vrut cu fermitate, chiar cu furie, să știe mai multe despre cele petrecute. Regretă că nu a jucat un rol mai important în ceea ce s-a întâmplat. De aceea am fost obligat să distrug forțe de legătură cu o intensitate considerabilă.

Daneel spuse:

— Chiar și asta a fost necesar, prietene Giskard.

— Și totuși, probabilitatea de a face rău a fost, fără îndoială, nesemnificativă în cazul ăsta. Dacă te gândești la o forță de legătură ca la o coardă subțire, elastică – e o analogie mai puțin reușită, dar nu-mi vine alta-n minte pentru că ceea ce simt eu într-un creier nu seamănă cu nimic din exterior – atunci inhibările normale, cu care sunt confruntat, sunt așa de subțiri și nesubstanțiale că dispar la o atingere. Pe de altă parte, când o forță de legătură se frânge are tendința de a se retrage, iar acest recul poate distruge alte forțe de același fel, dar total separate sau, prin răsucirea în jurul

altor asemenea forțe, să le întărească simțitor. În ambele cazuri, pot avea loc modificări nedorite în emoțiile și atitudinile omului, care sigur îi pot dăuna.

Daneel rosti ceva mai tare:

— Tu crezi că i-ai făcut vreun rău doamnei Gladia, prietene Giskard?

— Nu cred. Am fost foarte prudent. Am muncit la treaba asta cât timp ai stat tu de vorbă cu ea. A fost înțelept din partea ta că ai dus greul conversației și ți-ai asumat riscul să fii prins între un adevăr neplăcut și o minciună. Dar, în ciuda prudenței mele, prietene Daneel, mi-am asumat riscul și acum sunt îngrijorat că am dorit să-mi asum riscul ăsta. Eram atât de aproape de încălcarea Primei Legi, că mi-a trebuit un efort extraordinar ca să o fac. Sunt sigur că nu aș fi putut-o face...

— Da, prietene Giskard?

— Dacă nu ai fi expus tu noțiunea de Lege Zero.

— Deci o accepți?

— Nu, nu pot. Dar tu? Pus față-n față cu posibilitatea de a face rău unui om, sau de a permite prin neintervenție să i se întâmple ceva rău, ai putea să faci sau să accepți răul în numele termenului abstract de omenire? Gândește-te!

— Nu știu, zise Daneel, cu vocea tremurând. Apoi, cu efort: Aș putea. Simplul concept în sine mă silește s-o fac, ca și pe tine. Te-a ajutat să hotărăști asumarea riscului atunci când ai modificat gândurile doamnei Gladia.

— Da, recunosc Giskard, și cu cât ne gândim mai mult la Legea Zero, cu atât mai mult vom fi siliți s-o aplicăm. Oricum, crezi că vom fi siliți să acționăm, mai mult decât ocazional? Nu ar putea să ne împingă să ne asumăm riscuri ceva mai mari decât de obicei?

— Totuși sunt convins de validitatea Legii Zero, prietene Giskard.

— Și eu aș fi dacă am putea defini ce înțelegem prin omenire. Urmă o pauză și Daneel spuse:

— Nu ai acceptat de fapt Legea Zero când i-ai oprit pe roboții doamnei Vasilă și i-ai șters din memorie informația despre puterile tale mentale?

Giskard spuse:

— Nu, prietene Daneel. Nu chiar. Am fost tentat să o accept, dar n-am făcut-o.

— Totuși acțiunile tale...

— Au fost dictate de o combinație de motive. Mi-ai spus despre conceptul tău de Lege Zero și mi s-a părut că are un temei, dar nu destul încât să anuleze Prima Lege, sau Legea a Doua de care se folosea doamna Vasilă când mi-a dat acele ordine. Apoi, când mi-ai îndreptat atenția spre aplicarea Legii Zero în psihoistorie, am simțit că forța pozitronomotivă a crescut fără să fie totuși atât de mare încât să depășească Prima Lege sau chiar puternica Lege a Doua.

— Și totuși, murmură Daneel, ai doborât-o pe doamna Vasilă, prietene Giskard.

— Când le-a ordonat roboților ei să te demonteze, prietene Daneel, și a făcut-o clar cu plăcere, nenorocirea ta adăugată la conceptul de Lege Zero a înlăturat Legea a Doua și a devenit egală cu Prima Lege. Legea Zero, psihoistoria, loialitatea față de doamna Gladia și situația ta, toate la un loc m-au făcut să acționez așa.

— Situația mea nu ar fi putut să te afecteze, prietene Giskard. Sunt doar un robot și, deși nevoia proprie ar putea să-mi influențeze acțiunile prin Legea a treia, nu ar putea să le afecteze pe ale tale. Ai distrus supraveghetorul de pe Solaria fără ezitare; ar fi trebuit să te uiți cum sunt distrus, fără să faci nicio mișcare.

— Da, prietene Daneel, așa ar fi fost normal. Oricum, menționarea Legii Zero a redus simțitor intensitatea Primei Legi, la o valoare anormal de mică. Necesitatea salvării tale a fost suficientă ca

să anuleze ce a rămas din Prima Lege și eu am acționat în consecință.

— Nu, prietene Giskard. Ideea distrugerii unui robot nu ar fi trebuit să te afecteze deloc. N-ar fi trebuit să contribuie în niciun fel la anularea Primei Legi, indiferent de cât de slabă ar fi devenit ea.

— E ciudat, prietene Daneel. Nu știu cum s-a întâmplat. Poate pentru că am observat că gândești din ce în ce mai mult ca un om, dar...

— Da, prietene Giskard?

— În momentul în care roboții au înaintat spre tine și doamna Vasilisa și-a exprimat plăcerea sălbatică, modelul meu pozitronic s-a reformat într-un mod ciudat. O clipă m-am gândit la tine ca la o ființă umană și am acționat în consecință.

— Ai greșit.

— Știu. Totuși... totuși dacă s-ar mai întâmpla asta o dată cred că ar avea loc aceeași modificare ciudată.

Daneel spuse:

— E ciudat, dar auzindu-te spunând-o astfel, simt și eu că ai făcut ce trebuia. Dacă situația ar fi fost invers, aproape cred că și eu aș fi făcut... aș fi făcut la fel, adică te-aș fi considerat un... un om.

Daneel, ezitând, încet, întinse mâna și Giskard o privi într-un mod nesigur. Apoi, foarte încet, o întinse și el pe a lui. Buricele degetelor aproape că se atinseră și apoi, puțin câte puțin mâinile se apropiară, se strânsură – ca și cum ar fi fost prieteni, așa cum se adresau unul altuia.

67

Gladia privi în jur cu o curiozitate ascunsă. Era pentru prima oară în cabina lui D.G. Nu era vizibil mai luxoasă decât noua cabină, care fusese pregătită pentru ea. Cabina lui D.G. avea un ecran de vizionare mai elaborat și o consolă complexă de

lumini și contacte care, își închipuia ea, îl țineau pe căpitan în legătură cu restul navei, chiar și de aici.

— Te-am văzut puțin de când am plecat de pe Aurora, D.G., vorbi ea.

— Sunt flatat că ai remarcat, răspunse D.G. rânjind. Ca să fiu sincer, Gladia, și eu mi-am dat seama de asta. Cu un echipaj format numai din bărbați, sari în ochi.

— Nu e un motiv prea flatant pentru care să-ți fie dor de mine. Cu un echipaj format numai din oameni, presupun că și Daneel și Giskard sar în ochi. Ți-a fost dor de ei tot atât de mult cât ți-a fost de mine?

D.G. privi în jur.

— De fapt mi-au lipsit atât de puțin încât de-abia acum mi-am dat seama că nu sunt cu tine. Unde sunt?

— În cabina mea. Mi s-a părut o prostie să-i târăsc după mine înăuntrul acestei mici lumi, care e nava. Se pare că au fost bucuroși să mă lase singură, ceea ce mă surprinde. Nu, se corectă ea, dacă stau bine să mă gândesc a trebuit să le ordon destul de ferm să rămână în cabină.

— Nu-i ciudat? Aurorienii nu sunt niciodată singuri, fără roboți, după câte am înțeles.

— Și ce-i cu asta? Odată, demult, când am venit prima oară pe Aurora, a trebuit să învăț să suport prezența reală a oamenilor, cu toate că educația mea Solariană nu mă pregătise pentru asta. Învățând să fiu fără roboții mei, când și când, poate că-mi va fi mai ușor să mă adaptez când voi fi printre Coloniști, decât mi-a fost prima oară.

— Bine, foarte bine. Trebuie să recunosc că prefer să fiu doar cu tine, fără sclipirea ochilor lui Giskard ațintiți asupra mea și mai ales fără zâmbetul ironic al lui Daneel.

— Nu zâmbește.

— Mie mi se pare că zâmbește, chiar că are un zâmbet insinuant, senzual.

— Ești nebun. Lui Daneel îi e total necunoscut așa ceva.

— Tu nu te uiți la el ca mine. Prezența lui e foarte inhibantă. Mă obligă să mă controlez.

— Sper s-o faci.

— Nu-i nevoie să speri așa tare. Dar n-are importanță. Dă-mi voie să-mi cer scuze că te-am văzut așa puțin de când am părăsit Aurora.

— Nu e necesar.

— Din moment ce ai adus vorba, am considerat că e necesar. Oricum, lasă-mă măcar să-ți explic. Am fost pe picior de război. Eram siguri, având în vedere cum am plecat, că navele Auroriene ne vor urmări.

— Cred că au fost fericiți să scape de un grup de Coloniști.

— Desigur, dar tu nu ești o Colonistă și poate că pe tine te vor. Erau destul de nerăbdători să te aducă înapoi de pe Lumea lui Baley.

— M-au adus. Le-am dat raportul și asta a fost tot.

— N-au vrut nimic altceva?

— Nu. Gladia se opri și un moment se încruntă, ca și cum ceva i-ar fi trecut prin minte, ca o amintire încețoșată. Orice ar fi fost, trecu și zise indiferentă: Nu.

D.G. dădu din umeri:

— N-are nici cap nici coadă, dar nu au încercat să ne oprească cât timp mai eram pe Aurora și nici după asta, când ne-am îmbarcat și ne-am pregătit să părăsim orbita. Nu o să-mi bat capul cu asta. Nu va mai trece mult și vom face Saltul, și după-aia nu ne vom mai face griji!

Gladia zise:

— Apropo, de ce ai un echipaj format numai din bărbați? Navele Auroriene întotdeauna au echipaje mixte.

— Și navele Coloniste la fel. Cele normale. Asta e una de Neguțători.

— Ce diferență e?

— Comerțul presupune pericole. E o viață destul de aspră și energetică. Femeile ne-ar crea probleme la bord.

— Ce prostie! Ce probleme vă fac eu?

— Nu discut. În afară de asta, așa-i tradiția. Bărbații n-ar suporta.

— De unde știi? Gladia râse. Ai încercat?

— Nu, dar, pe de altă parte, nu vreau pe nava mea o grămadă de femei care să vocifereze că vor cușete separate.

— Dar eu sunt aici. Și-mi place.

— Tu ai parte de un tratament special – și dacă nu m-ai fi ajutat pe Solaria, am fi avut multe necazuri. De fapt am și avut. Oricum n-are importanță. Atinse unul dintre contactele de pe consolă și, pentru o clipă, apărură o numărătoare inversă. Vom face Saltul peste vreo două minute. N-ai fost niciodată pe Pământ, nu-i așa Gladia?

— Nu, bineînțeles că nu.

— Și nu ai văzut *soarele*, nu doar un soare oarecare.

— Nu, deși l-am văzut în dramele istorice de la hiperviziune, dar îmi închipui că ceea ce arată ei în drame nu e *soarele* adevărat.

— Sunt sigur că nu e. Dacă nu te superi, vom micșora lumina din cabină.

Lumina aproape că se stinse și Gladia văzu pe ecran câmpul stelar, cu stele mai luminoase și mai aglomerate decât pe cerul Aurorei.

— E o imagine telescopică? întrebă șoptit.

— Cam așa ceva. Are o putere de mărire destul de mică. Cincisprezece secunde, începu el numărătura inversă.

Câmpul stelar se depărtă și o stea luminoasă ajunsese acum aproape în centru. D.G. apăsă alt buton și zise:

— Am ieșit mult din planul eclipticii. Bun! Puțin riscant. Ar fi trebuit să ne îndepărtăm mai mult de steaua Aurorei înainte de Salt, dar eram grăbiți. Iată *soarele*.

— Vrei să spui, steaua aceea luminoasă?

— Da. Ce zici de ea?

Gladia spuse, puțin nedumerită, căci nu știa ce răspuns aștepta bărbatul:

— E strălucitoare.

D.G. apăsă pe alt buton și cadranul se întunecă:

— Da, și n-o să facă bine ochilor tăi dacă te tot uiți la ea. Dar nu strălucirea contează. E doar o stea – în aparență – dar gândește-te. Acesta a fost soarele *original*. Aceasta a fost steaua a cărei lumină a strălucit pe o planetă care era *singura* locuită de oameni. A strălucit pe o planetă pe care oamenii se dezvoltau încetul cu încetul. A strălucit pe planeta pe care viața s-a format acum miliarde de ani, forme de viață care au evoluat transformându-se în ființe omenești. Sunt 300 de miliarde de stele în Galaxie și 100 de miliarde de galaxii în univers, dar numai una dintre stelele astea au dat naștere omenirii și *aceasta* este soarele.

Gladia era să spună: „Oricum, *una* tot trebuia să fie soarele”, dar se gândi mai bine:

— Foarte impresionant, zise ea destul de încet.

— Nu e numai impresionant, zise D.G., ochii fiindu-i ascunși în întuneric. Nu există Colonist în Galaxie care să nu considere că asta e steaua lui. Radiația stelelor care strălucesc deasupra planetelor considerate „planete casă” este o radiație împrumutată – radiația închiriată pe care o folosim noi. Aici – chiar aici – e radiația adevărată care ne-a dat viață. Steaua și planeta care se învârt în jurul ei, Pământul, sunt cele care ne țin strâns legați. Dacă nu am fi avut nimic altceva în comun, ne-ar fi rămas luminile de pe ecran și ar fi fost de ajuns. Voi, Spațialii, ați uitat-o. De asta sunteți despărțiți și de-asta nu veți supraviețui mult.

— E destul loc pentru toți, căpitane, zise Gladia încet.

— Da, desigur. N-aș face nimic ca să *împiedic* supraviețuirea locuitorilor din Spațiu. Cred că asta li se va întâmpla și s-ar putea să nu li se întâmple dacă ar lăsa deoparte aerul lor superior atât de iritant, roboții și egocentrismul, cufundarea în lunga lor viață.

— Așa mă vezi tu pe mine, D.G.? întreabă Gladia.

D.G. răspunse:

— Ai avut momente când erai așa. Oricum, te-ai schimbat în bine. Trebuie să recunosc.

— Mulțumesc, spuse ea cu ironie evidentă. Și, deși ți s-ar părea greu de crezut, Coloniștii au și ei aroganța și mândria lor. Dar și tu te-ai schimbat în bine și eu îți recunosc acest merit.

D.G. râse:

— În ciuda amabilității pe care ne-o arătăm unul altuia, se pare că tot vom sfârși dușmănindu-ne pe viață.

— Aiurea, răspunse Gladia, râzând la rândul ei, și fu puțin surprinsă să vadă că mâna lui era în a ei. Și cu atât mai surprinsă când își dădu seama că nu o îndepărtase.

68

Daneel zise:

— Sunt neliniștit, prietene Giskard, că doamna Gladia nu e sub observația noastră directă.

— Nu e nevoie s-o ținem sub observație la bordul navei, prietene Daneel. Nu detectez nicio emoție periculoasă și căpitanul e cu ea în momentul ăsta. Pe lângă asta, va fi în folosul ei dacă o să se simtă bine fără noi, cel puțin din când în când, când vom fi toți pe Pământ. E posibil ca noi doi să trebuiască să acționăm rapid, fără să fim încurcați de prezența și asigurarea securității ei.

— Deci ai manevrat-o ca să se separe de noi?

— Puțin. Destul de ciudat, am observat în ea o tendință puternică de a imita modul de viață al Coloniștilor. Are o dorință acută de independență, izvorâtă din faptul că își închipuie că astfel va viola principiile Spațiale. Țasta e cel mai bun mod în care pot descrie ce se întâmplă. Senzațiile și emoțiile ei sunt, fără îndoială, ușor de interpretat, pentru că nu am mai detectat până acum la Spațiali senzațiile astea. Deci, n-am făcut altceva decât să reduc inhibiția specific Spațială.

— Dar dacă atunci nu va mai dori să se folosească de serviciile noastre, prietene Giskard? Asta m-ar neliniști.

— Nu. Dacă va decide că vrea o viață fără roboți, că e mai fericită așa, asta-i vom dori și noi. Dar, deocamdată, cred că-i vom mai fi folositori. Nava asta e un mediu îngust și specializat unde nu prea există pericole. Mai are și sentimentul de siguranță datorat prezenței căpitanului și asta o face să aibă mai puțină nevoie de noi. Pe Pământ va mai avea nevoie de noi, deși nu cred că atât de mult ca pe Aurora. După cum am spus, vom avea nevoie de multă libertate de acțiune odată ajunși pe Pământ.

— Deci poți ghici natura crizei de pe Pământ? Știi ce avem de făcut?

Giskard spuse:

— Nu, prietene Daneel. Eu nu. Tu ai darul înțelepciunii. Poate întrevezi tu ceva.

Daneel tăcu un timp, apoi răspunse:

— M-am gândit.

— La ce?

— Mi-ai spus la Institutul de Robotică – ți-aduci aminte? – chiar înainte ca doamna Vasilă să intre în camera unde dormea doamna Gladia, că dr. Amadiro a avut două intense momente de neliniște. Primul când a fost menționat amplificatorul nuclear, al doilea când doamna Gladia a zis că se duce pe Pământ. Mi se pare că cele două emoții puternice au legătură între ele.

Criza cu care suntem confrunțați cred că presupune folosirea unui amplificator nuclear pe Pământ, că avem timp s-o oprim și că doctorului Amadiro îi e teamă că o vom face dacă ne ducem pe Pământ.

— Mentea ta îmi spune că acest raționament nu te satisface. De ce, prietene Daneel?

— Un amplificator nuclear grăbește procesul de fuziune care se întâmplă să fie în desfășurare, prin intermediul unui flux de particule W. De aceea m-am întrebat dacă dr. Amadiro plănuiește să folosească unul sau mai multe amplificatoare nucleare ca să distrugă reactoarele cu microfuziune care alimentează Pământul cu energie. Exploziile nucleare astfel realizate vor produce distrugerea prin căldură și forță mecanică, prin praf și produse radioactive care vor fi aruncate în atmosferă. Chiar dacă asta n-ar fi îndeajuns să pună în pericol Pământul, distrugerea centralelor de energie ale acestuia va duce, sigur, la dispariția treptată a civilizației Pământene.

Giskard zise, zâmbind:

— E un gând terifiant și ar fi singurul răspuns sigur la întrebarea care e cauza crizei. Așadar, de ce nu ești mulțumit?

— Mi-am luat libertatea de a folosi computerul navei ca să obțin informații referitoare la planeta Pământ. Computerul e, așa cum este de așteptat pe o navă Colonistă, bogat în astfel de informații. Se pare că Pământul e singura dintre Lumile omenesci care nu folosește reactoare cu microfuziune ca sursă de energie pe scară largă. Folosește aproape în întregime energie solară directă, cu stații solare puternice de-a lungul întregii orbite geostaționare. Deci, amplificatorul nuclear nu poate decât să distrugă lucruri mărunte – nave, construcții. Pierderile sunt neglijabile, nu ar amenința existența Pământului.

— Poate că Amadiro, prietene Daneel, are o armă care va distruge generatoarele energetice

solare.

— Dacă-i așa, de ce a reacționat la menționarea „amplificatorului nuclear”? Nu poate fi folosit împotriva generatoarelor solare.

Giskard dădu din cap încet:

— Da, punctul tău de vedere e bun. Și am să exprim și eu un altul: dacă dr. Amadiro era atât de îngrozit la gândul că mergem pe Pământ, de ce n-a făcut nimic ca să ne oprească atât timp cât am fost pe Aurora? Sau dacă a descoperit nava noastră după ce am părăsit orbita, de ce n-a trimis o navă Auroriană să ne intercepteze înainte de a face Saltul spre Pământ? S-ar putea să fim, oare, pe o pistă complet greșită, să fi făcut pe undeva un pas foarte greșit care...

Un țârâit intermitent răsună prin navă și Daneel zise:

— Am făcut Saltul fără probleme, prietene Giskard. L-am simțit acum câteva minute. Dar, încă, nu am ajuns pe Pământ și interceptarea despre care tocmai ai pomenit cred că are loc acum și, deci, nu suntem pe o pistă greșită.

69

D.G. fu așa de emoționat încât căzu într-o admirație plină de invidie. Când Aurorienii se puneau pe treabă, precizia lor tehnologică era evidentă. Fără îndoială că trimiseseră una dintre cele mai noi nave de război, din care oricine ar fi putut deduce că motivul acțiunii le era aproape de inimă. Și nava aceea detectase prezența navei lui D.G. în 15 minute de la apariția sa în spațiul cosmic normal și de la o distanță considerabilă.

Nava Auroriană folosea un aparat cu hiperunde cu focar limitat. Capul vorbitorului se putea vedea clar când era în punctul focal. Restul era încețoșat și cenușiu. Dacă vorbitorul își mișca capul un decimetru mai încolo nu se mai vedea. Sunetul era,

de asemenea, abia perceptibil. Drept urmare, puteai vedea și auzi numai minimul fundamental din nava inamică (D.G. deja se gândea la ea ca la „nava dușmană”), astfel că intimitatea le era păzită.

Și nava lui D.G. avea un aparat cu hiperunde cu focar limitat dar, gândi el invidios, îi lipsea eleganța și perfecțiunea versiunii Auroriene. Desigur, nava sa nu era cea mai bună navă Colonistă, dar chiar și așa, Spațialii erau avansați din punct de vedere tehnologic. Coloniștii încă mai trebuiau să se chinuie ca să-i ajungă.

Capul Aurorian din centru era clar și atât de real, că părea înspăimântător de imaterial și lipsit de corp, astfel că lui D.G. nu i s-ar fi părut ciudat dacă ar fi picurat sânge din el. Când îl privi încă o dată, își dădu seama că imaginea se întuneca chiar după gulerul unei uniforme, fără îndoială bine croite.

Capul se recomandă, cu o curtoazie pedantă, drept comandantul Lisiform al navei Auroriene *Borealis*. D.G. se prezentă la rândul său, împingând bărbia înainte ca să fie sigur că barba i se vede foarte bine. Credea că barba îi dădea un aer de ferocitate, care nu putea să fie decât descurajator pentru un Spațial fără barbă și (gândea el) cu bărbia moale.

D.G. își luă un aer neoficial, la fel de iritant pentru un ofițer din Spațiu pe cât era aroganța tradițională a celui din urmă pentru un Colonist. Zise:

— Care e motivul pentru care m-ați oprit, comandante Lisiform?

Comandantul Aurorian avea un accent exagerat pe care, probabil, îl considera la fel de formidabil pe cât își considera D.G. barba. D.G. se simți foarte încordat încercând să se obișnuiască cu accentul și să-l înțeleagă.

— Credem, zise Lisiform, că aveți pe navă o cetățeană Auroriană, numită Gladia Solaria. Așa

este, căpitane Baley?

— Doamna Gladia e la bordul acestei nave, comandante.

— Mulțumesc, căpitane. Cu ea, după câte am fost informat, sunt doi roboți fabricați pe Aurora, R. Daneel Olivaw și R. Giskard Reventlov. Așa e?

— Da.

— În cazul ăsta trebuie să vă informez că, în prezent, acel R. Giskard Reventlov este o armă periculoasă. Puțin înainte ca nava dvs. să părăsească spațiul Aurorian cu el, mai sus pomenitul robot Giskard a rănit rău un cetățean Aurorian, în pofida celor Trei Legi. De aceea robotul trebuie demontat și reparat.

— Sugerăți, comandante, să-l demontăm noi pe nava noastră?

— Nu, domnule, nu ar fi bine. Oamenii dvs., neavând experiență cu roboții, nu ar putea să-l dezmembreze corect și nici să-l repare.

— Atunci am putea să-l distrugem.

— E prea valoros. Căpitane Baley, robotul este produsul Aurorei și, deci, responsabilitatea îi revine ei. Nu vrem să fim cauza distrugerii oamenilor de pe nava dvs. și de pe Pământ, dacă o să aterizați acolo. De aceea vă cerem să ni-l predați.

D.G. spuse:

— Comandante, vă apreciez îngrijorarea. Oricum robotul este proprietatea legală a doamnei Gladia, care e cu noi. S-ar putea ca ea să nu consimtă să fie despărțită de robotul ei și, cu toate că nu vreau să vă învăț legile Auroriene, cred că ar fi ilegal să forțați o astfel de separare. Din moment ce echipajul meu și cu mine nu ne considerăm legați de legea Auroriană, nu vă vom ajuta să faceți ceea ce propriul nostru guvern consideră a fi un act ilegal.

În vocea comandantului se simți o urmă de nerăbdare:

— Nu e vorba de ilegalitate, căpitane. O defecțiune a unui robot, care poate pune în pericol viața oamenilor, depășește ca importanță simplele drepturi ale unui proprietar. Cu toate astea, dacă există vreo problemă, nava mea e gata să o accepte pe doamna Gladia și pe robotul ei, Daneel, împreună cu Giskard, robotul în cauză. Astfel, Gladia Solaria nu va fi separată de proprietatea ei până la întoarcerea pe Aurora. Atunci se va putea urma procedura legală.

— S-ar putea, comandante, ca doamna Gladia să nu dorească să părăsească nava mea și nici să-i permită proprietății ei să facă asta.

— Nu are nicio șansă de scăpare, căpitane: sunt împuternicit legal de guvernul meu să o cer și ea, ca cetățeană Auroriană, trebuie să se supună.

— Dar nu sunt obligat, prin lege, să dau ceva de pe nava mea la cererea unei puteri străine. Ce-ar fi dacă nu aș lua în seamă cerința?

— În cazul ăsta, căpitane, nu o să am altceva de făcut decât să-l consider un act neprietenesc. Pot să vă spun că suntem în sfera sistemului planetar din care face parte și Pământul. Nu ați ezitat să mă învățați legea Auroriană. Deci, mă scuzați dacă o să vă aduc aminte că poporul *dvs.* e cel care consideră că nu e frumos să începi ostilitățile în sistemul său planetar.

— Sunt conștient de asta, comandante. Nu vreau nicio ostilitate și nici nu intenționez un act neprietenesc. Oricum, sunt obligat să ajung de urgență pe Pământ. Pierd timpul cu conversația asta și aș pierde mai mult timp dacă aș înainta înspre *dvs.* sau dacă aș aștepta să veniți *dvs.* spre mine, ca să o transferăm pe doamnă cu roboții ei. Aș prefera să merg spre Pământ și să accept formal toată responsabilitatea pentru robotul Giskard și comportamentul său, până când doamna Gladia și roboții ei se vor întoarce pe Aurora.

— Aș putea să vă sugerez, căpitane, să puneți femeia și cei doi roboți într-o navetă de salvare și

să lăsați un membru al echipajului dvs. să o aducă până la noi? Odată ce femeia și cei doi roboți vor fi trimiși, vom escorta noi înșine naveta până la Pământ și, astfel, vă vom recompensa pentru deranj și timpul pierdut. Un Neguțător n-ar trebui să refuze asta.

— Nu refuz, comandante, nu refuz, zise D.G. zâmbind. Totuși, membrul echipajului care ar fi trimis să piloteze naveta ar putea fi în mare pericol, din moment ce ar fi singur cu robotul cel periculos.

— Căpitane, dacă proprietara robotului e fermă în a-l controla, pilotul tău nu va fi într-un pericol mai mare în navetă decât pe nava dvs. Îl vom recompensa pentru riscul asumat.

— Dar dacă robotul poate fi în definitiv controlat de proprietara lui, desigur că nu e atât de periculos încât să nu poată fi lăsat cu noi.

Comandantul se încruntă.

— Căpitane, sper că nu încercați să vă jucați cu mine. V-am cerut ceva și vă rog să-mi onorați cererea imediat.

— Presupun că am voie s-o consult pe doamna Gladia.

— Dacă o faceți imediat. Vă rog explicați-i exact cum stau lucrurile. Dacă între timp încercați să mergeți spre Pământ, voi considera că e un act neprietenos și voi acționa în consecință. Din moment ce, așa cum pretindeți, călătoria spre Pământ e urgentă, vă sfătuiesc să vă consultați cu Gladia Solaria și să hotărâți imediat să cooperați cu noi. Apoi, nu veți mai fi reținut prea mult.

— Am să fac ce pot, zise D.G. țeapăn, ieșind din câmpul vizual.

70

— Ei bine? rosti D.G. grav.

Gladia era dezamăgită. Automat privi spre Daneel și Giskard, dar ei rămaseră tăcuți și nemișcați.

— Nu vreau să mă întorc pe Aurora, D.G. Nu se poate să dorească distrugerea lui Giskard; merge perfect. Te asigur. E doar un subterfugiu. *Pe mine* mă vor, dintr-un motiv sau altul. Presupun că n-ai cum să-i oprești, nu-i așa?

D.G. spuse:

— E o navă Auroriană de război, și încă una mare. A mea e doar o navă comercială. Avem scuturi energetice și nu ne pot distruge dintr-o lovitură, dar ne pot epuiza energia, destul de repede de fapt, și apoi ne vor distruge.

— Poți să-i lovești?

— Cu armele mele? Îmi pare rău, Gladia, dar scuturile lor pot suporta orice aș arunca în ei, atâta timp cât mai am energie. În afară de asta...

— Da?

— Ei bine, m-au încolțit. Am crezut că vor încerca să mă intercepteze înainte de Salt, dar ei au știut destinația, au ajuns înaintea mea și m-au așteptat. Suntem în interiorul Sistemului Solar – sistemul planetar din care face parte și Pământul. Nu putem lupta aici. Chiar dacă aș vrea, echipajul nu mi s-ar supune.

— De ce nu?

— Numește-o superstiție. Sistemul Solar e pentru noi un loc sfânt – dacă vrei să-l descriu în termeni melodramatici. Nu-l putem pângări luptându-ne.

Giskard interveni pe neașteptate:

— Pot să particip la discuție, domnule?

D.G. se încruntă și se uită la Gladia, iar aceasta spuse:

— Te rog. Lasă-l. Roboții ăștia sunt foarte inteligenți. Știu că ți-e greu să crezi, dar...

— Am să ascult. Nu trebuie să fiu influențat.

— Domnule, începu Giskard, sunt sigur că *pe mine* mă vor. Nu pot fi de acord să constituie cauza

rănirii unor oameni. Dacă nu vă puteți apăra singur și sunteți sigur că veți fi distrus într-o bătălie cu cealaltă navă, nu aveți altă posibilitate decât să mă predați. Sunt sigur că, dacă mă dați, nu vor obiecta dacă vreți să o rețineți pe doamna Gladia și pe Daneel. E singura soluție.

— Nu, zise Gladia hotărâtă. Ești al meu și n-o să te dau. Mă duc cu tine dacă va considera căpitanul că trebuie să pleci, și voi avea grijă să *nu* fii distrus.

— Pot să spun și eu ceva? rosti Daneel.

D.G. desfăcu brațele, luându-și un aer profund de disperare profundă:

— Te rog. Toată lumea vrea să vorbească.

Daneel spuse:

— Dacă vă hotărâți că trebuie să renunțați la Giskard, trebuie să înțelegeți consecințele. Cred că Giskard își închipuie că dacă le va fi predat, cei de pe nava Auroriană nu-i vor face niciun rău, chiar îi vor da drumul. Eu nu cred asta. Cred că Aurorienii îl consideră cu adevărat periculos și pot foarte bine să aibă instrucțiuni să distrugă naveta de salvare când se apropie, omorând pe cei de la bord.

— De ce ar face-o? întrebă D.G.

— Niciun Aurorian n-a întâlnit – nici măcar nu a conceput – că poate exista ceea ce numesc ei un robot periculos. Nu vor avea tupeul să ia unul la bord. Vă sugerez, căpitane, să vă retrageți. De ce să nu faceți din nou un Salt, îndepărtându-vă de Pământ? Nu suntem destul de aproape de o masă planetară care să împiedice asta.

— Să mă retrag? Vrei să spui să fug? Nu pot să fac asta.

— Ei bine, atunci trebuie să ne predăm, zise Gladia cu un aer de resemnare.

D.G. spuse hotărât:

— Nu vă dau. Nu fug. Și nu pot să mă lupt.

— Atunci ce a mai rămas? întrebă Gladia.

— O a patra soluție, zise D.G. Gladia, trebuie să-ți cer să rămâi aici cu roboții tăi până mă întorc.

D.G. reanaliză informațiile. Conversația durase destul pentru ca nava Auroriană să fie localizată și transformată-n țintă. Era puțin mai departe de soare decât nava lui și asta era bine. Ca să facă un Salt spre soare de la distanța aceea ar fi fost, într-adevăr, riscant; să facă un Salt în lateral ar fi fost un nimic, în comparație cu asta. Putea avea loc un accident din cauza deviației, dar riscul respectiv exista mereu.

Își asigurase echipajul că nu se va trage niciun foc (ceea ce, în orice caz, nu ar fi fost bine). În mod clar, credeau că spațiul pământean îi va proteja, atâta timp cât nu-i profanau pacea prin violență. Era doar un misticism pe care D.G. însuși l-ar fi ridiculizat, dacă nu ar fi crezut și el în asta.

Se mută din nou în fața ecranului. Fusesse o așteptare destul de lungă, dar ceilalți nu dăduseră niciun semn de viață. Dăduseră dovadă de o răbdare exemplară.

— Aici căpitanul Baley, zise el. Vreau să vorbesc cu comandantul Lisiform.

Nu așteptă mult.

— Aici comandantul Lisiform. Puteți să-mi răspundeți?

— Vom trimite femeia și cei doi roboți.

— Bun! O decizie înțeleaptă.

— Și-i vom trimite cât de repede putem.

— Din nou o hotărâre înțeleaptă.

— Mulțumesc. D.G. dădu semnalul și nava sa făcu Saltul.

Nu era timp, nici nevoie să-ți ții respirația. Se termină imediat ce începu; sau, cel puțin, scurgerea timpului fu insensibilă.

Pilotul spuse:

— Noua poziție a navei inamice fixată, căpitane.

— Bun, zise D.G. Știți ce aveți de făcut.

Nava ieși din Salt cu o viteză destul de mare în comparație cu nava Auroriană și schimbarea direcției (nu prea mare, sperau ei) fu făcută. Apoi urmă o nouă accelerare.

D.G. reveni în centrul ecranului.

— Suntem aproape, comandante, și ne pregătim să vi-i trimitem. Puteți să trageți dacă doriți, dar scuturile noastre sunt ridicate și înainte de a le putea distruge, vom fi ajuns, deja, ca să facem transbordarea.

— Trimiteți o navetă de salvare? Comandantul ieși din centrul ecranului.

D.G. așteaptă și comandantul reveni cu fața contorsionată:

— Ce-i asta? Nava dvs. o să se ciocnească de a noastră.

— Da, așa se pare, zise D.G. E cea mai rapidă cale de transbordare.

— Vă veți distruge nava.

— Și pe a voastră. Nava voastră e cel puțin de cincizeci de ori mai scumpă ca a mea, poate mai mult. Un schimb prost pentru Aurora.

— Dar te angajezi într-o luptă în spațiul Pământean, căpitane. Tradițiile voastre nu permit asta.

— A, ne cunoașteți obiceiurile și vă folosiți de ele. Dar eu nu sunt în luptă. Nu am tras niciun erg de energie și nici n-o să trag. Doar urmez o traiectorie. Întâmplător traiectoria se intersectează cu poziția voastră, dar, din moment ce sunt sigur că vă veți mișca înainte să ne ciocnim, e clar că nu intenționez nicio violență.

— Stai! Hai să discutăm.

— M-am săturat de vorbă, comandante. Nu ne putem spune un la revedere călduros? Dacă nu vă mișcați voi renunța la patru decade, dintre care a treia și a patra oricum n-au fost bune. Dar dvs. la câte o să renunțați? Și D.G. ieși din focarul aparatului cu hiperunde.

O rază de radiații fu trasă de pe nava Auroriană, doar o încercare care să testeze dacă scuturile celeilalte erau într-adevăr ridicate. Erau.

Scuturile navei țineau piept radiației electromagnetice și particulelor subatomice, incluzând chiar și neutrinii și puteau suporta energia cinetică a maselor mici – particulele de praf, chiar pietriș meteoric. Scuturile nu puteau rezista la energii cinetice mari cum ar fi fost aceea a unei nave întregi care se deplasa cu o viteză supermeteorică. Chiar și masele periculoase, necontrolate – de exemplu un meteor – puteau fi manevrate. Computerele ar fi virat automat nava din calea oricărui meteor care se apropia și care nu putea să fie respins de scuturi. Oricum asta nu se întâmpla în cazul în care o navă putea să se miște odată cu ținta sa. Și dacă nava Colonistă era cea mai mică dintre cele două, era și cea mai ușor manevrabilă.

Exista doar o singură cale prin care nava Auroriană putea preîntâmpina distrugerea.

D.G. privi cum cealaltă navă crește în dimensiuni pe ecran și se întrebă dacă Gladia știa ce se întâmplă. Trebuie să fi simțit accelerația, în ciuda suspensiei hidraulice din cabina sa și în ciuda acțiunii compensatorii a câmpului pseudogravitațional.

Și apoi cealaltă navă pur și simplu dispăru de pe ecran, făcând un Salt, și D.G. foarte nervos, își dădu seama că-și ținea respirația și inima-i bătea nebunește. Oare nu avusese destulă încredere în influența protectoare a Pământului sau în analiza sa asupra situației?

D.G. vorbi în transmițător încercând, cu o hotărâre de fier, să nu-i tremure vocea:

— Bine lucrat, băieți! Modificați traiectoria și îndreptați-vă spre Pământ.

16. Orașul

72

— Vorbești serios, D.G.? zise Gladia. Chiar intenționai să le ciocnești nava?

— Nicidecum, zise D.G. indiferent. Nu mă așteptam să mă ciocnesc. Doar m-am năpustit spre ei, știind că se vor retrage. Spațialii aceia nu aveau de gând să-și riște viețile lor lungi și minunate, când le pot păstra așa ușor.

— Spațialii *aceia*? Vai, ce lași sunt?!

D.G. își drese vocea:

— Mereu uit că și tu ești Spațială, Gladia.

— Da, și-mi închipui că tu crezi că ăsta e un compliment. Dar dacă ar fi fost și ei la fel de proști ca tine – dacă ar fi dat dovadă de aceeași nebunie copilărească pe care o consideri vitejie – și ar fi stat pe loc? Ce ai fi făcut?

D.G. murmură:

— I-aș fi lovit.

— Și atunci am fi murit cu toții.

— Tranzacția ar fi fost în favoarea noastră, Gladia. O navă comercială veche și rablagită de pe o Lume colonizată pentru o navă de război nouă și modernă a unei Lumi din Spațiu.

D.G. își rezemă scaunul de perete și-și duse mâinile la ceafă (uluitor ce bine se simțea acum, că totul se terminase).

— Odată am văzut o hiperdramă istorică în care, la sfârșitul unui război, avioane încărcate cu exploziv au fost pilotate deliberat direct în nave maritime mult mai scumpe ca să le scufunde. Desigur, pilotul fiecărui avion și-a pierdut viața.

— Asta era ficțiune, zise Gladia. Doar nu crezi că oamenii civilizați fac astfel de lucruri în viața reală, nu?

— De ce nu, dacă au o cauză care merită?

— Atunci, ce simțai când te îndreptai spre o moarte glorioasă? Exaltare? Îți trăgeai tot echipajul după tine spre aceeași moarte.

— Știau. Nu puteam face altceva. Pământul ne privea.

— Oamenii de pe Pământ nici măcar nu știau.

— Am spus-o metaforic. Eram în spațiul Pământean. Nu puteam face un act rușinos.

— Vai, ce prostie! Și mi-ai riscat și mie viața.

D.G. își privi cizmele:

— Vrei să auzi ceva nebunesc? Asta era singurul lucru care mă neliniștea.

— Că o să mor?

— Nu chiar. Că o să te pierd. Când nava aia mi-a ordonat să te predau știam că n-o s-o fac, chiar dacă o să mă rogi. Mai curând i-aș fi distrus pe ei; nu te-ar fi luat. Și, pe măsură ce urmăream pe ecran cum se apropie nava lor, m-am gândit: „Dacă nu se cară de acolo, o pierd oricum”, și atunci inima a început să-mi bată nebunește și am început să transpir. Știam că or să fugă, totuși gândul că... Scutură din cap.

Gladia se încruntă:

— Nu te înțeleg. Nu-ți făceai griji că o să mor, ci pentru că mă vei pierde? Oare cele două nu se leagă-ntre ele?

— Știu. Nu spun că e logic. M-am gândit cum te-ai bătut cu supraveghetoarea ca să mă salvezi, deși știai că te poate ucide dintr-o lovitură. M-am gândit la tine, cum ai înfruntat mulțimea de pe Lumea lui Baley și i-ai redus la tăcere, deși nu mai văzuseși în viața ta o mulțime. M-am gândit chiar cum te-ai dus pe Aurora, în tinerețe, și ai învățat un nou stil de viață și ai supraviețuit. Și am considerat că nu-mi pare rău că o să mor. Îmi părea doar rău că o să te pierd. Ai dreptate, n-are logică.

Gladia zise, gânditoare:

— Mi-ai uitat vârsta? Când te-ai născut tu, eram cam la fel de bătrână ca acum. Când eram de vârsta ta, visam la Strămoșul tău îndepărtat. Mai mult, una din articulațiile șoldului e artificială. Degetul mare de la mâna stângă, cel de aici – îl mișcă – e de fapt o proteză. Câțiva nervi mi-au fost înlocuiți. Dinții mei sunt din ceramică implantată și vorbești de parcă, dintr-un moment în altul, te-ai pregăti să mărturisești o pasiune transcendentă. Pentru ce? Pentru cine? Gândește-te, D.G.! Privește-mă și vezi-mă așa cum sunt!

D.G. își înclină scaunul pe spate, balansându-l pe numai două picioare și își frecă barba, făcând un zgomot ciudat.

— Bine. M-ai făcut să par un prostănac, dar am să continui pe calea asta. Ce știu despre vârsta ta e că o să trăiești și după ce eu o să mor și că arăți prea puțin bătrână față de cum o să arăt eu, deci tu ești mai tânără decât mine, nu mai bătrână. Ce aș dori este ca tu să mă însoțești peste tot; dacă e posibil, toată viața mea.

Femeia vru să spună ceva, dar D.G. interveni repede:

— Sau dacă ți se pare mai convenabil, eu să fiu cu tine oriunde te duci; toată viața mea, dacă se poate. Dacă ești de acord.

Gladia zise încet:

— Sunt o Spațială. Tu ești Colonist.

— Cui îi pasă, Gladia? Ție?

— Vreau să zic că nu putem avea copii. Eu am avut, deja.

— Și ce-i cu asta? Nu există niciun pericol ca numele de Baley să dispară.

— Eu am un țel. Vreau să aduc pacea în Galaxie.

— Am să te ajut.

— Și comerțul tău? O să renunți la ocazia de a deveni bogat?

— O să facem ceva bani împreună. Oricum destui ca să-mi înveselesc echipajul și să te pot susține să aduci pacea.

— Viața va fi monotonă pentru tine, D.G.

— Oare? Mi se pare că de când mă însoțești a fost *prea* palpitantă.

— Și probabil că vei insista să renunț la roboții mei.

D.G. se supără:

— De-asta ai încercat să deviezi discuția? Nu o să mă deranjeze dacă-i vei ține pe cei doi – chiar și pe Daneel cu zâmbetul lui senzual – dar dacă vom trăi printre Coloniști...

— Atunci presupun că va trebui să gălesc curajul s-o fac.

Râseră amândoi. El îi luă mâinile într-ale sale și ea îl lăsă. Apoi zise:

— Ești nebun ca și mine; dar totul a fost așa ciudat încă din seara când am privit cerul Aurorei și am încercat să zăresc soarele Solariei, încât presupun că a fi nebun este singurul răspuns posibil pentru tot ce s-a întâmplat.

— Ce ai zis acum nu e doar nebunesc, zise D.G., este chiar demential, dar așa te vreau. Ezită: Nu, am să aștept. O să-mi rad barba înainte de a încerca să te sărut. Asta va micșora șansele de infecție.

— Nu, nu o face! Sunt curioasă cum se simte.

Și află imediat.

73

Comandantul Lisiform măsoara cabina în lung și-n lat. Zise:

— Nu era cazul să pierd nava. Nu, nu era.

Consilierul său politic stătea calm pe scaun. Ochii săi nu se oboseau să urmărească agitatul dute-vino al celuilalt.

— Da, desigur, încuviință el.

— Ce au barbarii de pierdut? Ei trăiesc doar câteva decade. Viața nu înseamnă nimic pentru ei.

— Da, desigur.

— Și, totuși, nici n-am mai auzit și nici n-am mai văzut o navă Colonistă făcând asta. Poate că e o nouă tactică fanatică față de care nu există apărare. Ce-ar fi dacă ar trimite nave automate împotriva noastră, cu scuturile ridicate, dar fără niciun om la bord?

— Ne putem automatiza complet navele.

— N-ar ajuta la nimic. Nu am putea să ne permitem pierderea navelor. Ceea ce ne lipsește este „cuțitul” pentru scuturi, despre care se tot vorbește. Ceva care să spintece un scut.

— Atunci vor face și ei unul la fel și noi va trebui să construim un nou scut, rezistent la acel cuțit, și tot așa, dar la un nivel mai înalt.

— Atunci avem nevoie de ceva complet nou.

— Ei bine, zise consilierul, poate vom găsi ceva. Misiunea ta principală nu era să o aduci pe femeia solariană și pe roboții ei, nu-i așa? Ar fi fost plăcut dacă i-am fi putut forța să iasă din navă, dar asta era ceva secundar.

— Oricum Consiliului tot n-o să-i placă.

— Asta e treaba *mea*. Important e faptul că Amadiro și Mandamus au părăsit nava și acum se îndreaptă cu iuțeală spre Pământ.

— Da, așa e.

— Și nu numai că ai distras atenția navei Coloniste, dar ai făcut-o și să întârzie. Asta înseamnă că Amadiro și Mandamus nu numai că au părăsit nava neobservați, dar vor ajunge pe Pământ înainte de căpitanul barbar.

— Presupun că așa e. Dar ce-i cu asta?

— Mă întreb: Dacă ar fi fost vorba numai de Mandamus, nu mi-aș fi făcut probleme. N-o să existe nicio consecință. Dar Amadiro? Să abandonezi războiul politic de acasă, într-un moment dificil, și să te duci pe Pământ? Se pare că se întâmplă ceva crucial acolo.

— Ce? Comandantul era supărat că trebuie să fie implicat atât de direct și aproape fatal în ceva din care nu înțelegea nimic.

— N-am nici cea mai mică idee.

— Presupui că s-ar putea să fie vorba de negocieri secrete, la nivelul cel mai înalt, în privința unei modificări radicale a tratatului de pace negociat de Fastolfe?

Consilierul zâmbi:

— Tratatul de pace? Dacă poți să crezi asta, înseamnă că nu-l cunoști pe dr. Amadiro. Nu s-ar duce el pe Pământ să modifice o clauză sau două dintr-un tratat de pace. Ce vrea el e o Galaxie fără Coloniști și dacă se duce pe Pământ – ei bine, tot ce pot spune e că n-aș vrea să fiu acum în pielea Coloniștilor barbari.

74

— Sper, prietene Giskard, zise Daneel, că doamna Gladia nu se simte prost fără noi. Poți să-mi spui dacă e adevărat, de la distanța asta?

— Îi interceptez mintea slab, dar clar, prietene Daneel. Este cu căpitanul și sunt sigur că este fericită și se simte bine.

— Excelent, prietene Giskard.

— Eu însă nu mă simt atât de bine, prietene Daneel. Sunt cam tulburat. Am fost într-o mare încordare.

— Îmi pare rău că aud asta, prietene Giskard. Și care a fost motivul?

— Am stat ceva timp aici, cât a negociat căpitanul cu nava Auroriană.

— Dar nava Auroriană a plecat, se pare, deci căpitanul a negociat bine.

— A făcut ceva de care, aparent, nu ți-ai dat seama. Dar eu da, într-o oarecare măsură. Deși căpitanul nu a fost cu noi aici, n-am avut probleme în a-i intercepta mintea. A iradiat o tensiune și un

suspans copleșitor și, pe lângă asta, un sentiment intens de pierdere.

— O pierdere, prietene Giskard? Ți-ai dat seama în ce constă ea?

— Nu pot descrie metoda mea de analizare a acestor lucruri, dar pierderea nu părea să fie asociată unor generalități sau obiecte neînsuflețite, așa cum am detectat altădată. Se pare că se lega – nu-i ăsta cuvântul potrivit dar nu găsesc altul – de pierderea unei persoane anumite.

— Doamna Gladia?

— Da.

— Dar e normal, prietene Giskard. A fost confruntat cu posibilitatea de a fi nevoit s-o predea navei Auroriene.

— Era prea intens ca să fie asta. Plin de jale.

— Plin de jale?

— E singurul cuvânt care se potrivește. Era un sentiment de îndoliere legat de unul de pierdere. Nu era ca și când doamna s-ar fi mutat în alt loc și, astfel, n-ar mai fi fost de găsit. Asta se poate îndrepta într-un timp viitor. Era ca și cum doamna ar fi încetat să existe – ar fi murit – și ar fi fost de negăsit în veci.

— Deci, a simțit că Aurorienii o vor ucide? Dar asta e imposibil.

— Da, imposibil. Totuși, nu-i așa. Am simțit o urmă de responsabilitate personală asociată cu o teamă mare de tot de a o pierde. Am analizat celelalte minți de pe navă și, legându-le între ele, mi-am dat seama că actul căpitanului era deliberat, deci dorea să se ciocnească de nava Auroriană.

— Dar și asta e imposibil, prietene Giskard, zise Daneel încet.

— Trebuie să o accept. Primul meu impuls a fost să modific emoțiile căpitanului ca să-l fac să schimbe direcția navei, dar n-am putut. Mintea sa era atât de hotărâtă, de fermă și, în ciuda suspansului, tensiunii și fricii de acea pierdere, atât de încrezătoare în succes...

— Cum pot coexista frica de a pierde pe cineva prin moarte și încrederea în reușită?

— Prietene Daneel, am încetat să mă mai minunez de capacitatea minții omenești de a avea simultan două emoții contradictorii. Cu greu pot accepta așa ceva. În acest caz, încercarea de a influența mintea căpitanului, până la a-l face să schimbe direcția navei, l-ar fi omorât. Nu puteam face asta.

— Dar dacă n-o făceai, prietene Giskard, o mulțime de oameni de pe această navă, inclusiv doamna Gladia, și alte câteva sute de pe nava Auroriană ar fi murit.

— *Nu* ar fi murit dacă sentimentul de încredere în succes, pe care l-a avut căpitanul, era adevărat. Nu puteam să omor pe cineva ca să previn probabilitatea ca alții să moară. Aici, prietene Daneel, e dificultatea Legii Zero. Întâia Lege are în vedere persoane individuale și evenimente sigure. Legea Zero a ta are în vedere grupări vagi și probabilitatea existenței unor evenimente.

— Oamenii de la bordul acestor nave nu sunt grupuri vagi. Sunt mai mulți indivizi specifici considerați ca un întreg.

— Și, totuși, când trebuie să iau o hotărâre, individul luat ca atare e sub influența mea directă și destinul lui mă interesează. În privința asta n-am ce face.

— Atunci, ce-ai făcut, prietene Giskard? Sau erai, pur și simplu, legat de mâini și de picioare?

— În disperarea mea, prietene Daneel, am încercat să-l contactez pe comandantul navei Auroriene, după ce Saltul l-a adus destul de aproape de noi. N-am putut; distanța era prea mare. Totuși, încercarea n-a fost un eșec total. Am detectat ceva, echivalentul unui zumzăit. Am rămas nedumerit un timp, înainte să-mi dau seama că primesc emoțiile trăite de toți oamenii de pe nava Auroriană. Trebuia să le separ pe acestea de

emoțiile mult mai puternice de pe nava noastră – o sarcină grea.

— Aproape imposibil, cred, prietene Giskard.

— Așa cum spui, aproape imposibil, dar am reușit, cu un efort enorm. Oricum, în ciuda efortului, nu am izbutit să separ emoțiile pe indivizi. Când doamna Gladia a fost față-n față cu numărul mare de oameni care formau publicul ei pe Lumea lui Baley, am sesizat o confuzie anarhică de minți amestecate, dar câteva momente am reușit să detectez, ici și colo, sentimentele unei singure persoane. De data asta, nu.

Giskard se opri, ca și cum ar fi fost adâncit în amintirea acelei senzații.

Daneel spuse:

— Îmi închipui că e ceva similar modului în care vedem stele izolate, chiar printre grupuri uriașe de alte stele, când întregul este relativ aproape de noi. Oricum, într-o galaxie îndepărtată, nu putem vedea o stea izolată, ci doar o ceață luminoasă.

— Mi se pare că e o analogie bună, prietene Daneel; în timp ce mă concentram asupra zumzetului slab și depărtat, mi s-a părut că detectez o ușoară urmă de teamă. Nu eram sigur, dar simțeam că trebuie să profit de asta. Niciodată n-am încercat să influențez ceva atât de îndepărtat, atât de incoerent, ca un simplu zumzet, dar am încercat disperat să măresc teama asta, chiar și foarte puțin. Nu știi dacă am reușit.

— Nava Auroriană a fugit. *Trebuie* să fi reușit.

— Nu neapărat. Nava poate că ar fi fugit și fără ca eu să fac ceva.

Daneel rămase pe gânduri:

— Se poate. În cazul când căpitanul nostru era atât de sigur că va fugi...

— Pe de altă parte, spuse Giskard, nu pot fi sigur că încrederea sa a avut o bază rațională, logică. Mi se pare că ceea ce am detectat era amestecat cu un sentiment de respect și de

venerație față de Pământ. Încrederea pe care am simțit-o era similară cu cea întâlnită la copiii mici față de protectorii lor, părinți sau de altă natură. Am avut sentimentul că, totuși, căpitanul era sigur că nu poate da greș în vecinătatea Pământului, datorită influenței acestuia din urmă. Nu cred că această senzație era total illogică, dar, oricum, nici prea aproape de rațiune.

— Ai dreptate, fără îndoială, prietene Giskard. Căpitanul a vorbit cu noi de față, odată, despre Pământ, într-un mod respectuos. Din moment ce Pământul nu poate înrâuri cu adevărat succesul unei acțiuni prin vreo forță mistică, e posibil să bănuim că influența ta a fost exercitată cu succes. Și mai mult decât atât...

Giskard spuse, în timp ce ochii-i străluceau slab:

— La ce te gândești, prietene Daneel?

— M-am gândit la faptul că indivizii umani sunt concreți, în timp ce omenirea e abstractă. Când ai interceptat acel zgomot abia perceptibil de pe nava Auroriană, nu era vorba de un individ, ci de o parte a omenirii. Nu puteai, dacă te aflai la distanța potrivită față de Pământ și dacă zgomotul de fond era destul de mic, să detectezi zumzăitul activității mentale a întregii populații umane Pământene? Și extinzând, nu ne putem închipui că în Galaxie, în general, există un zumzăit al activității mentale al întregii omeniri? Deci, cum ar putea fi omenirea o abstracție? E ceva palpabil. Gândește-te la asta în conexiune cu Legea Zero și ai să vezi că extinderea Legilor Roboticii e justificată, justificată chiar de propria-ți experiență.

Urmă o pauză lungă și Giskard vorbi rar, ca și cum cuvintele i-ar fi fost trase cu cleștele din gură:

— S-ar putea să ai dreptate, prietene Daneel. Cu toate acestea, dacă o să aterizăm pe Pământ, cu o Lege Zero pe care o *putem* folosi, noi nu știm *cum* anume am putea-o folosi. Până acum, am ajuns la concluzia că această criză a Pământului presupune folosirea unui amplificator nuclear, dar, după câte

știm, pe Pământ nu există nimic important care să fie distrus de un amplificator nuclear. Deci, ce vom face noi pe Pământ?

— Încă nu știu, zise Daneel trist.

75

Se auzea un zgomot ciudat.

Gladia asculta uluită. Nu o asurzea. Nu era zgomotul făcut de ciocnirea a două suprafețe. Nu era un țipăt pătrunzător, sau o larmă, sau bubuituri, nimic din ce s-ar fi putut exprima printr-o onomatopee. Era mai domol și mai puțin amenințător, urcând și coborând, neregulat la răstimpuri, dar întotdeauna acolo.

D.G. o privi cum ascultă, îndreptându-și capul într-o parte și-n alta și spuse:

— Eu îi spun „Bondarul Orașului”, Gladia.

— Se oprește vreodată?

— Niciodată cu totul, dar la ce te aștepți? Nu ai stat niciodată pe o câmpie și n-ai auzit foșnetul frunzelor, țârâitul insectelor, țipătul păsărilor și apele curgând. Asta nu se oprește niciodată.

— Asta e altceva.

— Nu, nu e. E la fel. Zgomotul de aici e amestecul dintre zdrăngănitul mașinariilor și zgomotele variate ale oamenilor, dar principiul este, desigur, același ca al zgomotelor câmpului. Ești obișnuită cu câmpurile, deci nu auzi zgomotul lor. Nu ești obișnuită cu cel *de aici*, deci îl auzi și, probabil, ți se va părea neplăcut. Pământeni nu-l aud decât cu rarele ocazii când tocmai au venit de la țară și atunci sunt, într-adevăr, foarte fericiți să-l audă. Măine nici tu nu-l vei mai sesiza.

Gladia privi în jur gânditoare, de la balconușul unde se aflau:

— Sunt atâtea clădiri!

— Așa e. În toate direcțiile se întind construcții pe kilometri întregi. Și sus și jos. Nu e doar un

Oraș în genul celor de pe Aurora sau de pe Lumea lui Baley. E un Oraș – cu O mare – care există numai pe Pământ.

— Astea sunt Cavernele de Oțel, zise Gladia. Știu. Suntem sub pământ, nu?

— Da. Absolut. Trebuie să-ți spun că mi-a trebuit și *mie* ceva timp să mă obișnuiesc cu așa ceva când am vizitat prima oară Pământul. Oriunde te-ai duce într-un Oraș, vezi un tablou citadin aglomerat. Trotuare, străzi, firme, mulțimi de oameni, și permanentele lămpi fluorescente care scaldă totul într-o lumină dulce solară, fără umbre – dar *nu e* solară – și, sus la suprafață, nu știu dacă soarele strălucește în momentul respectiv sau e acoperit de nori, sau lipsește, lăsând această parte a lumii cufundată în noapte și întuneric.

— Dar asta face ca Orașul să fie închis. Fiecare om respiră aerul altuia.

— Așa se-ntâmplă oriunde – pe orice Lume.

— Nu ca aici. Aici miroase.

— Orice Lume miroase. Orice Oraș de pe Pământ miroase altfel. Te vei obișnui.

— Dar vreau să mă obișnuiesc? De ce nu se sufocă oamenii?

— Ventilația e excelentă.

— Ce se-ntâmplă dacă se strică?

— Nu se strică niciodată.

Gladia privi din nou în jur și zise:

— Fiecare clădire pare că are o mulțime de balcoane.

— E un semn al rangului social. Foarte puțini oameni au apartamente cu vedere la stradă și, dacă le au, vor să profite de ele. Cei mai mulți trăiesc în apartamente fără geamuri.

Gladia se înfioră.

— Oribil! Apoi: Care e numele Orașului ăsta, D.G.?

— E New York. E Orașul conducător, dar nu cel mai mare. Pe continentul ăsta, Ciudad de Mexico

și Los Angeles sunt cele mai mari și există Orașe mai mari decât New York și pe alte continente.

— Atunci ce face ca New York-ul să fie Orașul conducător?

— Motivul obișnuit. Guvernul planetar e aici. Națiunile Unite.

— Națiuni? Arată cu degetul spre D.G., triumfătoare. Pământul a fost împărțit în mai multe unități politice independente. Nu?

— Da. O mulțime. Dar asta a fost înainte de zborul hiperspațial – în timpurile prehiper. Oricum, numele rămâne. Asta e frumusețea Pământului. E o istorie păstrată. Orice altă Lume e nouă și pustie. Numai Pământul e *omenire* în esență.

D.G. o spuse în șoaptă apoi reveni în cameră. Nu era mare și avea mobilă puțină.

Gladia zise dezamăgită:

— De ce nu e nimeni pe aici?

D.G. râse:

— Nu te îngrijora. Dacă vrei demonstrații și să ți se acorde atenție, le vei avea. Doar că le-am cerut să ne lase-n pace o vreme. Vreau puțină odihnă și pace și îmi închipui că și tu dorești la fel. Cât despre oamenii mei, trebuie să asigure nava, s-o curețe, să umple rezervoarele, să se dedice pasiunilor lor.

— Femei?

— Nu, nu m-am referit la asta, deși presupun că femeile vor juca și ele, mai târziu, un rol important. Prin pasiune înțeleg că Pământul are încă religiile lui și religia îi liniștește pe oameni. Cel puțin aici, pe Pământ. Se pare că are un înțeles mai profund aici.

— Ei bine, zise Gladia pe jumătate cu dispreț, istorie încremenită, așa cum ai zis. Crezi că putem ieși din clădire să ne plimbăm un pic?

— Urmează-mi sfatul, Gladia, și nu face asta chiar acum. O să te sature de plimbare când or să înceapă ceremoniile.

— Dar vor fi atât de oficiale! Nu putem sări peste ceremonii?

— N-avem nicio șansă. Din moment ce ai insistat să faci pe eroina pe Lumea lui Baley, va trebui să fii la fel și pe Pământ. Oricum, ceremoniile se vor termina și când îți vei reveni, vom lua un ghid și vom vedea *cu adevărat* Orașul.

— Vom avea probleme dacă vom lua roboți cu noi? Arată înspre celălalt capăt al camerei unde stăteau Daneel și Giskard. Nu-mi pasă că nu sunt cu ei atunci când sunt cu tine pe navă, dar, dacă voi fi în mijlocul unei mulțimi de străini, mă voi simți mai în siguranță dacă-i voi avea lângă mine.

— Desigur, cu Daneel nu va fi nicio problemă. E un erou. A fost partenerul Strămoșului și trece drept om. Giskard, care se vede că e robot, ar trebui, teoretic, să nu fie lăsat înăuntrul Orașului, dar au făcut o excepție în cazul lui și sper că o să continue să procedeze așa. E totuși păcat că trebuie să așteptăm aici și nu putem ieși afară.

— Ai spus că încă n-ar trebui să mă expun zgomotului, zise Gladia.

— Nu, nu. Nu mă refer la piețele publice și la autostrăzi. Aș vrea doar să te scot pe coridoarele clădirii acesteia. Sunt kilometri întregi de coridoare – în adevăratul sens al cuvântului – și formează un micro-Oraș: magazine, săli de mese, locuri de distracție, toalete, lifturi, șosele, birouri și altele. E mai multă culoare și varietate pe coridorul unui etaj dintr-o clădire a unui Oraș de pe Pământ decât în toate Orașele Colonizate și decât pe o întreagă Lume din Spațiu.

— Cred că toată lumea s-ar rătăci aici.

— Bineînțeles că nu. Aici fiecare cunoaște locurile învecinate ca nicăieri în altă parte. Străinii nu au nevoie decât să urmeze săgețile.

— Cred că le face bine mersul pe jos, din punct de vedere fizic, comentă Gladia, ezitând.

— Chiar și social. Există oameni care stau mereu pe coridoare și obiceiul e să te oprești

pentru a schimba câteva cuvinte cu orice cunoscut și să-i saluți chiar și pe cei pe care nu-i cunoști. Nici nu e absolut necesar să mergi pe jos. Peste tot sunt lifturi folosite la transportul pe verticală. Coridoarele principale sunt, de fapt, transportoare care se folosesc la deplasarea pe orizontală. În afara clădirii există, desigur, o bandă transportoare spre rețeaua de autostrăzi. *Asta* e ceva. O să mergi și tu pe ea.

— Am auzit de ele. Au șosele pe care mergi și ele te duc mai repede sau mai încet, și poți sări de pe una pe alta. N-aș putea face asta. Nu mi-o cere.

— Bineînțeles că o să fii în stare s-o faci, zise D.G. senin. O să te ajut. Dacă e nevoie, te voi duce eu în brațe, dar n-o să ai nevoie decât de puțin exercițiu. Printre Pământeni, chiar și copiii de grădiniță se descurcă, la fel bătrânii cu baston. Recunosc, unii Coloniști sunt mai neîndemânatici. Nici eu nu sunt un exemplu de grație, dar mă descurc și te vei descurca și tu.

Gladia oftă din greu:

— Ei bine, voi încerca dacă e nevoie. Dar să-ți spun ceva, D.G. dragule. *Trebuie* să avem o cameră liniștită la noapte. Vreau să n-aud Bondarul Orașului tău.

— Asta sunt sigur că se poate aranja.

— Și nu vreau să mănânc la cantină.

D.G. o privi nedumerit:

— Putem să aranjăm să ni se aducă masa, dar îți va face într-adevăr bine să participi la viața socială a Pământului. În definitiv voi fi cu tine...

— Poate mai târziu, D.G., dar nu chiar de la început, și vreau o baie a mea.

— A, nu, *asta* e imposibil. În fiecare cameră vom avea chiuvetă și toaletă, pentru că deținem o anumită poziție socială, dar dacă vrei un duș sau o baie serioasă, va trebui să faci precum ceilalți. O femeie te va iniția în procedura respectivă și vei primi un separeu sau ce au ei acolo. Nu trebuie să te jenezi. Femeile Coloniste trebuie să fie inițiate

în folosirea Personalelor în fiecare zi a anului. Și s-ar putea să-ți placă până la urmă, Gladia. Am înțeles că Personală femeilor e un loc plin de activitate și amuzament. Nu ca la bărbați, unde nu e voie să vorbești și e foarte plicticos.

— E oribil, murmură Gladia. Cum suporti lipsa de intimitate?

— Pe o lume înțesată nevoile primează, zise D.G. senin. Nu-ți poate lipsi ceva ce n-ai avut niciodată. Mai vrei și alt aforism?

— Nu chiar, zise Gladia.

Părea dezamăgită și D.G. îi puse mâna pe umăr:

— Haide, nu va fi chiar atât de groaznic cum crezi. Îți promit.

76

Nu era chiar un coșmar, dar Gladia mulțumea experienței anterioare de pe Lumea lui Baley care-i formase o idee despre ceea ce, acum, devenise un veritabil ocean de omenire. Mulțimile erau mai mari aici, în New York, decât pe Lumea colonizată dar, pe de altă parte, era mai izolată de gloată aici decât fusese cu cealaltă ocazie.

Oficialitățile guvernului doreau să fie văzuți alături de ea. Duceau o bătaie tăcută, dar politicoasă, pentru un loc destul de aproape de Gladia ca să fie văzuți lângă ea la hiperviziune. Asta o izola, nu numai de mulțimea de dincolo de șirul de polițai, dar și de D.G. și cei doi roboți ai ei. De asemenea, era supusă unei înghesuiri politicoase de către oameni care nu aveau ochi decât pentru camerele de transmisiuni.

Ascultă un șir nesfârșit de cuvântări, toate foarte scurte din fericire, fără să le audă de fapt. Zâmbea din când în când, fără veselie, dar prietenoasă, arătându-și dinții în toate direcțiile, fără discriminare.

Merse cu mașina kilometri întregi, târându-se prin tuneluri, în timp ce oamenii, ca furnicile dintr-un mușuroi, stăteau de o parte și de alta a drumului, ovaționând-o și făcându-i semn cu mâna când trecea. (Se întrebă dacă vreun Spațial mai fusese vreodată atât de adulat de Pământeni, și era sigură că faptul era fără precedent.)

La un moment dat văzu, în depărtare, o grămadă de oameni strânsă în jurul unui ecran de hiperviziune și, o clipă, se văzu pe sine pe ecran. Oamenii ascultau înregistrarea cuvântării de pe Lumea lui Baley și Gladia se întrebă de câte ori, în câte locuri și în fața câtor oameni era pusă înregistrarea, de câte ori fusese vizionată de când avusese loc, de câte ori avea să mai fie vizionată în viitor și dacă se auzise ceva despre ea pe planetele din Spațiu.

Oare părea o trădătoare în ochii celor de pe Aurora și această primire constituia o dovadă? Poate că da, dar nu-i păsa. Avea misiunea ei de pace și reconciliere și va urma calea asta oriunde ar duce, fără să se plângă – chiar dacă implica orgia de neînchipuit a trupurilor îmbăindu-se laolaltă și a exhibiționismului inconștient și gălăgios din Personală femeilor. (Mă rog, fără să se plângă prea mult.)

Ajunseseră la una dintre autostrăzile menționate de D.G. și privi, cu o groază pe care nu încerca să și-o ascundă, la șirul neîntrerupt de mașini care treceau întruna, încărcate cu oameni de afaceri, care nu puteau fi oprite ca să treacă alaiul lor și care priveau solemn la mulțime și la procesiunea care rămânea, pentru câteva momente, în raza privirii. Apoi, mașina se avântă pe sub autostradă, printr-un mic tunel, care nu se deosebea deloc de pasajul de deasupra (Orașul era tot numai tuneluri), și urcă din nou pe cealaltă parte.

În cele din urmă, șirul de mașini se opri în fața unei clădiri publice mari, din fericire mai atractivă

decât blocurile monotone, fără sfârșit, din cartierul rezidențial al Orașului.

Înăuntrul clădirii urmă altă recepție, unde se serviră băuturi alcoolice și diverse aperitive. Gladia, disprețuitoare, nu se atinse de nici una. O mie de oameni se perindară, într-o succesiune nesfârșită, să-i vorbească. Se pare că se zvonise că nu trebuiau să încerce să dea mâna cu ea, dar cineva o făcu din greșeală și Gladia, încercând să nu ezite, atinse cu două degete mâna, doar pentru o clipă, apoi le retrase.

În cele din urmă, câteva femei se pregătiră să plece la cea mai apropiată Personală și una dintre ele făcu ceea ce părea a fi, fără îndoială, un ritual social, întrebând-o, plină de tact, pe Gladia dacă n-ar vrea să le însoțească. Gladia nu dorea, totuși o aștepta o noapte lungă și ar fi fost mult mai jenant să trebuiască să se întrerupă mai târziu.

În Personală răsunau, ca de obicei, râsete și sporovăială, iar Gladia, conformându-se situației și întărită de experiența din cursul dimineții, folosi ustensilele necesare într-o cameră mică cu deschizături în ambele părți, dar fără nimeni în fața ei. Păru că nimeni nu se supără că stătea singură și încercă să-și amintească de faptul că trebuia să se obișnuiască cu obiceiurile locale. Cel puțin locul era bine ventilat și curat lună.

Daneel și Giskard fuseseră ignorați. Gladia își dădu seama că asta era o dovadă de bunătate. Roboții nu mai erau admiși în interiorul Orașului, deși erau milioane în afara acestuia. A-i scoate în evidență pe Daneel și Giskard ar fi însemnat să-și ridice-n cap legea. Era mai ușor să se prefacă, cu diplomație, că ei nu există. Odată cu începerea banchetului ei stătură la aceeași masă cu D.G., nu departe de estradă. Gladia stătea pe estradă, de abia ciugulind și întrebându-se dacă mâncarea nu-i va provoca dizenterie. D.G., nu prea mulțumit de postul său de păzitor de roboți, se uita în continuu,

neliniștit, în direcția Gladiei și, câteodată, îi făcea semn și-i zâmbea.

Giskard, la fel de atent cu Gladia, avu ocazia să-i spună, foarte încet, lui Daneel, la adăpostul murmurilor de fond și zăngănitului tacâmurilor:

— Prietene Daneel, cei din sala asta sunt oficialități înalte. S-ar putea ca unul sau mai mulți să dețină informații care să ne fie folositoare.

— Se poate, prietene Giskard. Poți să mă ajuți, datorită capacității tale, în această privință?

— Nu pot. Nici fondul mental și nici sclipirile ocazionale din jur nu indică vreun interes anume. Și totuși, sunt sigur că momentul culminant al crizei se apropie cu pași repezi, chiar în timp ce stăm aici.

Daneel spuse grav:

— Am să încerc să fac ceea ce ar fi făcut partenerul Elijah și să forțez lucrurile.

77

Daneel nu mânca. Privea adunarea cu ochii lui calmi și localizează persoana pe care-o căuta. Se ridică încet și se duse la o altă masă, fixând tot timpul o femeie care încerca să mănânce repede și să întrețină, în același timp, o conversație cu bărbatul din stânga ei. Era o femeie îndesată, cu păr scurt, cărunt. Fața, deși nu mai era tânără, era plăcută.

Daneel așteptă o pauză în conversație și, pentru că aceasta nu se produse, zise, cu efort:

— Doamnă, pot să vă întrerup?

Femeia îl privi uluită și vădit nemulțumită:

— Da, zise ea tăios, ce e?

— Doamnă, zise Daneel, mă scuzați că vă întrerup, dar îmi dați voie să vorbesc puțin cu dvs.?

Se uită fix la el, încruntându-se o clipă, apoi expresia i se îndulci:

— Presupun că tu ești robotul, din moment ce ești așa politicos, nu?

— Sunt unul dintre roboții doamnei Gladia, doamnă.

— Da, dar tu ești cel cu aspect uman. Ești R. Daneel Olivaw.

— Acesta e numele meu, doamnă.

Femeia se întoarse spre comeseanul din stânga și zise:

— Vă rog să mă scuzați. Nu pot să-l refuz chiar așa pe... robotul ăsta.

Vecinul ei zâmbi nedumerit și-și concentra atenția asupra farfuriei din fața lui. Femeia îi zise lui Daneel:

— Dacă ai un scaun de ce nu-l aduci aici? Aș fi bucuroasă să vorbesc cu tine.

— Mulțumesc, doamnă.

Când Daneel se întoarse și se așeză, ea îl întrebă:

— Ești cu *adevărat* R. Daneel Olivaw, nu?

— Așa mă cheamă, doamnă, încuviință Daneel din nou.

— Vreau să spun cel care a lucrat, demult, cu Elijah Baley. Nu ești un model nou de același tip? Nu ești Daneel al 4-lea sau ceva de genul ăsta?

Daneel răspunse:

— Doar puțin din mine nu a fost înlocuit în ultimele 20 de decade, modernizat și îmbunătățit, dar creierul meu pozitronic e la fel ca atunci când lucram cu partenerul Elijah – pe trei Lumi diferite și altă dată pe o navă. Creierul n-a fost schimbat.

— Ei bine! Se uită la el admirativ. Ești desigur o reușită de excepție. Dacă toți roboții ar fi ca tine, n-aș avea nimic împotriva lor. Despre ce vrei să vorbim?

— Când ați fost prezentată doamnei Gladia, doamnă, înainte de a ne așeza cu toții, am reținut că sunteți Subsecretarul energiei, Sophia Quintana.

— Îți aduci bine aminte. Acestea sunt numele și funcția mea.

— Supravegheați întreg Pământul sau doar Orașul?

— Te asigur că sunt Subsecretarul mondial.

— Deci cunoașteți domeniul energiei?

Quintana zâmbi. Părea că nu-i displace să i se pună întrebări. Poate i se părea amuzant sau, pur și simplu, o atrăgea aerul grav al lui Daneel sau faptul că un robot putea pune astfel de întrebări. Oricum, ea răspunse cu-n zâmbet:

— Am studiat energia la Universitatea din California și mi-am luat doctoratul. În privința cunoștințelor pe care le dețin, nu știu dacă mai sunt sigură de ele. Am fost prea mulți ani administrator și asta e ceva care te plafonează, poți fi sigur.

— Dar cunoașteți bine aspectele legate de actualele surse energetice ale Pământului, nu?

— Da, le cunosc. Vrei să afli ceva?

— E ceva care mă interesează, doamnă.

— Curiozitate? La un robot?

Daneel înclină capul:

— Dacă un robot e destul de complex, poate să-și dea seama că există ceva în el care caută informații. Asta e analog cu ceea ce am observat că se numește „curiozitate” la oameni și-mi iau libertatea de a folosi același cuvânt pentru a-mi exprima simțămintele.

— Destul de corect. Și ce te interesează, R. Daneel? Pot să-ți spun așa?

— Da, doamnă. Am înțeles că energia este furnizată de stațiile solare de pe orbita geostaționară din planul ecuatorial al Pământului.

— Ai înțeles corect.

— Dar stațiile acestea sunt singurele furnizoare de energie ale acestei planete?

— Nu. Sunt principalele, dar nu singurele furnizoare. Se folosește destul de mult energia datorată căldurii interne a Pământului, energia eoliană, valurilor, mareelor, apelor curgătoare și altele. Avem o întreagă varietate și fiecare

procedeu are avantajele lui. Oricum, energia solară rămâne sursa fundamentală.

— N-ați menționat energia nucleară, doamnă. Nu este folosită microfuziunea?

Quintana ridică sprâncenele.

— În legătură cu asta erai curios, R. Daneel?

— Da, doamnă. Care e motivul lipsei de surse nucleare pe Pământ?

— Ele nu lipsesc, R. Daneel. Există, dar la o scară mică. Roboții noștri – avem mulți în exterior, știi, nu? – folosesc microfuziunea. Tu utilizezi microfuziunea?

— Da, doamnă.

— Și apoi, continuă ea, există ici și colo mașini alimentate prin microfuziune, dar totalul e infim.

— E adevărat, doamnă Quintana, că sursele de energie de microfuziune sunt sensibile la acțiunea amplificatorilor nucleari?

— Sigur că da. Bineînțeles. Sursa de energie prin microfuziune va exploda și presupun că asta înseamnă că e sensibilă.

— Dar nu s-ar putea ca, prin folosirea unui intensificator nuclear, să se distrugă o parte vitală din alimentarea energetică a Pământului?

Quintana râse:

— Nu, bineînțeles că nu. În primul rând, nu văd cine ar târî dintr-o parte în alta un amplificator nuclear. Cântărește tone și nu cred că poate fi manevrat de-a lungul străzilor și coridoarelor unui Oraș. Desigur că s-ar observa dacă cineva ar încerca. Și chiar dacă s-ar pune în funcțiune un amplificator nuclear, tot ceea ce ar putea face ar fi să distrugă câțiva roboți și câteva mașini, înainte să fie descoperit și oprit. Nu există nicio șansă să fim loviți în felul ăsta. Asigurarea asta o doreai, R. Daneel? spuse ea, ca și cum l-ar fi trimis la plimbare.

— Aș mai vrea să clarific două puncte, doamnă Quintana. *De ce* nu există surse mari de microfuziune pe Pământ? Lumile din Spațiu

depind de microfuziune, ca și Lumile colonizate. Microfuziunea e portabilă, multifuncțională și ieftină și nu presupune un efort enorm de întreținere, reparare și înlocuire, ca structurile spațiale.

— Și, așa cum ai zis, R. Daneel, este sensibilă la amplificatoarele nucleare.

— Și așa cum ați spus *dvs.*, doamnă Quintana, amplificatoarele nucleare sunt prea mari și greoaie ca să fie folosite.

Quintana zâmbi și încuviință din cap:

— Ești foarte inteligent, R. Daneel, zise ea. Nu mi-a trecut niciodată prin cap că o să stau la o masă și o să am o astfel de discuție cu un robot. Roboticienii Aurorienii sunt foarte deștepți – prea deștepți – fiindcă mi-e teamă să continui discuția asta! Trebuie să-mi pun problema dacă nu-mi vei lua locul în guvern. Știi, avem o legendă despre un robot numit Stephen Byerkley, care a ocupat un post înalt în guvern.

— Trebuie să fie simplă ficțiune, doamnă Quintana, rosti Daneel serios. Nu există roboți ce ocupă posturi guvernamentale pe nici una dintre Lumile Spațiale. Suntem, pur și simplu, roboți.

— Mă bucur să aud asta și, de aceea, voi continua. Problema diferențelor în ceea ce privește sursele de energie își are rădăcinile în istorie. Când de-abia se dezvoltă călătoria hiperspațială, noi foloseam microfuziunea astfel că oamenii care au plecat de pe Pământ au luat cu ei surse de energie de microfuziune. Era necesară pe nave spațiale și, de asemenea, pe planete de-a lungul generațiilor în care acestea au fost adaptate pentru oameni. Durează mulți ani să construiești un complex adecvat de stații de energie solară și, decât să-și ia pe cap o astfel de sarcină, emigranții au preferat să folosească microfuziunea. Așa s-a întâmplat cu Spațialii, pe timpul lor, așa e și acum în cazul Coloniștilor. Oricum, pe Pământ, microfuziunea și energia solară în spațiu au fost dezvoltate cam în

același timp și amândouă au fost folosite din ce în ce mai mult. Până la urmă, am putut alege între a folosi ori microfuziunea, ori energia solară, ori bineînțeles amândouă. Și am ales energia solară.

Daneel zise:

— Mi se pare ciudat, doamnă Quintana. De ce nu pe amândouă?

— De fapt, nu e o întrebare prea grea, R. Daneel. Pământul, în zilele prehiperspaciale, avusese o experiență neplăcută cu o formă primitivă de energie nucleară. Când a venit vremea să alegem între energie solară și microfuziune, pământenii au văzut în microfuziune o formă de energie nucleară și au renunțat la ea. Alte Lumi, care nu au avut experiența noastră directă cu forma primitivă a energiei nucleare, nu au avut motive să renunțe la microfuziune.

— Pot să întreb, doamnă, care ar fi forma primitivă de energie nucleară la care vă referiți?

— Fisiunea uraniului, zise Quintana. E complet diferită de microfuziune. Fisiunea presupune divizarea nucleelor mari, cum sunt acelea de uraniu. Microfuziunea înseamnă unirea nucleelor ușoare, ca acelea de hidrogen. Oricum, ambele sunt forme de energie nucleară.

— Presupun că uraniul ar fi combustibil pentru aparatele cu fisiune.

— Da, sau alte nuclee mari ca acelea de toriu sau plutoniu.

— Dar uraniul și celelalte sunt metale foarte rare. Ar putea susține o societate care folosește fisiunea?

— Elementele astea sunt rare pe alte Lumi. Pe Pământ nu sunt nici comune, dar nici foarte rare. Uraniul și toriul sunt împrăștiate pe o suprafață mare în manta, în cantități mici, și sunt concentrate în câteva locuri.

— Dar acum există pe Pământ vreun aparat cu fisiune?

— Nu, zise Quintana. Nicăieri și sub nicio formă. Oamenii preferă să ardă petrol, sau chiar lemn, decât să folosească fisiunea uraniului. Până și cuvântul „uraniu” e tabu în societate. N-ai fi întrebat așa ceva și nici eu nu ți-aș fi răspuns, dacă ai fi fost om și Pământean.

Daneel insistă:

— Totuși sunteți sigură, doamnă? Nu există niciun aparat secret care să folosească fisiunea, de dragul securității naționale?

— Nu, robotule, zise Quintana încruntându-se. Îți spun că nu există niciun astfel de aparat. Nici unul.

Daneel se ridică.

— Vă mulțumesc, doamnă, și-mi cer iertare că v-am reținut și că am atins un subiect delicat. Cu permisiunea dvs., am să mă retrag.

Quintana îi făcu un semn nepăsător cu mâna:

— Cu plăcere, R. Daneel.

Se întoarse din nou spre vecinul ei, sigură fiind că, în mulțimile de pe Pământ, oamenii nu încercau niciodată să tragă cu urechea la o conversație, iar dacă o făceau, n-ar fi recunoscut.

— Ți-ai închipuit vreodată, spuse ea, că vei avea o discuție despre energetică cu un *robot*?

Iar Daneel reveni la locul său și-i zise încet lui Giskard:

— Nimic, prietene Giskard. Nimic de folos.

Apoi adăugă trist:

— Poate că nu am pus întrebările care ar fi trebuit. Partenerul Elijah le-ar fi pus pe cele bune.

17. Asasinul

78

Secretarul general Edgar Andrew, șef executiv al Pământului, un om înalt și impunător, era mereu proaspăt bărbierit după stilul Spațial. Întotdeauna mergea cu pași măsurați, ca și cum permanent s-ar fi controlat, și era radios, foarte mulțumit parcă de el însuși. Vocea îi era cam subțire pentru trupul său, dar nu pițigăiată. Fără să pară încăpățânat, era greu de influențat. Și acum se afla într-o astfel de situație.

— Imposibil, zise el ferm lui D.G. *Trebuie* ca ea să apară.

— A avut o zi grea, domnule secretar general, spuse D.G. Nu e obișnuită cu mulțimea și nici cu aceste locuri. Sunt răspunzător în fața Lumii lui Baley pentru sănătatea ei și onoarea mea e în joc.

— Apreciez poziția ta, dar eu reprezint Pământul și nu pot să le interzic Pământenilor să o vadă. Coridoarele sunt pline, canalele hiperviziunii sunt gata și nu o pot ascunde, chiar dacă aș vrea cu disperare să fac asta. Și-apoi, cât poate dura? O jumătate de oră? După aceea se poate retrage și nu va trebui să mai apară până la cuvântarea de mâine seară.

— Trebuie avut grijă să se simtă bine, preciză D.G. abandonându-și tacit poziția. Trebuie să fie ținută la oarecare distanță de mulțime.

— Va exista un cordon de securitate, care-i va asigura destul spațiu. Primul rând al mulțimii va fi ținut destul de departe. Oamenii sunt afară. Dacă nu anunțăm că va apărea în curând, s-ar putea să se iște dezordine.

D.G. zise:

— N-ar fi trebuit programată această apariție. E riscant. Există Pământeni cărora nu le plac locuitorii din Spațiu.

Secretarul general dădu din umeri:

— Aș vrea să-mi spui cum o puteam împiedica. În momentul de față ea este o eroină și nu poate fi ținută deoparte. Toată lumea dorește s-o aplaude... deocamdată. Dar dacă nu apare, situația se schimbă. Și acum, hai să mergem.

D.G. o luă înapoi, nemulțumit. O văzu pe Gladia. Arăta obosită și cam nefericită.

— Trebuie, Gladia, spuse el. Nu există nicio soluție.

O clipă femeia își privi mâinile, ca și cum se întreba dacă ele ar putea face ceva s-o protejeze, apoi se îndreptă și-și ridică bărbia – o firavă Spațială printre hoardele de barbari.

— Dacă trebuie, trebuie. O să stai cu mine?

— Doar dacă nu mă scot ei de acolo.

— Și roboții mei?

D.G. ezită:

— Gladia, cum te pot ajuta doi roboți printre acele milioane de oameni?

— Știu, D.G., și mai știu că va trebui, până la urmă, să mă descurc fără ei, dacă am de gând să-mi continui misiunea. Dar încă nu, te rog. Acum m-aș simți mai în siguranță cu ei, indiferent dacă e logic sau nu. Dacă oficialitățile Pământene vor să mă prezint mulțimii, să zâmbesc, să fac cu mâna, să fac tot ceea ce e nevoie, prezența lui Daneel și a lui Giskard mă va face să mă simt bine. Uite, D.G., eu mă supun lor, cedez în fața lor, deși sunt atât de tulburată încât cred că cel mai bun lucru ar fi să o rup la fugă. Cere-le să-mi ofere și ei acest mic lucru.

— O să încerc, zise D.G., descurajat vizibil și, când porni spre Andrew, Giskard îl însoți în liniște.

Câteva minute mai târziu, când Gladia, înconjurată de o escortă de oficiali selectați cu

grijă, merse spre un balcon, D.G. rămase puțin în spatele ei, avându-i pe Daneel și Giskard de o parte și de alta. Secretarul general spusese enervat:

— Bine, bine. Nu știu cum ai reușit să mă faci să accept, dar hai, să zicem. Își frecase fruntea, dându-și seama că-l doare puțin tâmpla dreaptă. Aruncase o privire către Giskard și se întorsese tremurând: Dar trebuie să-i ții nemișcați, căpitane, ține minte. Și te rog fă ca acela care arată ca un robot să fie cât mai neobservat. Mă stingherește și nu vreau ca oamenii să-l vadă mai mult decât e nevoie.

D.G. zisese:

— Se vor uita la Gladia, domnule secretar general. Nu vor vedea pe altcineva.

— Sper, replicase Andrew înțepat. Se oprise să ia o capsulă cu mesaje, pe care i-o înmânase cineva. O pusese în buzunar, mersese mai departe și nu se mai gândise la ea până când ajunseră la balcon.

79

Gladiei i se părea că, de fiecare dată când se muta pe altă scenă, era mai rău – mai mulți oameni, mai mult zgomot, mai multă lumină năucitoare, un mai mare asalt asupra tuturor simțurilor.

Se auzeau strigăte, și își putea auzi numele. Cu greu își stăpâni dorința de a se retrage și de a nu se mai mișca. Ridică brațul, flutură din mână și zâmbi; țipetele se întetiră. Cineva începu să vorbească, vocea spărgând parcă microfonul; fața vorbitorului se zărea pe un ecran mare deasupra lor, ca să poată fi văzută de toată mulțimea. Fără îndoială, era vizibilă pe nenumărate ecrane, în nenumărate săli, în toate secțiunile fiecărui Oraș de pe planetă.

Gladia oftă, ușurată că reflectoarele erau îndreptate spre altcineva. Încercă să se facă mică, pentru ca vorbitorul să distragă atenția mulțimii.

Secretarul general Andrew, căutând adăpost de zgomotul acelei voci, ca și Gladia, nu dorea să vorbească. Își aduse deodată aminte de mesajul pe care-l băgase-n buzunar. Se încruntă la ideea că exista ceva care putea întrerupe o ceremonie așa de importantă și, apoi, simțămintele se schimbă în iritare la gândul că putea să fie ceva fără importanță. Apăsă buricul degetului mare de la mâna dreaptă în concavitatea specială și capsula se deschise. Scoase mesajul, îl citi, apoi îl rupse în bucățele. Scutură fragmentele rămase și-i făcu semne disperate lui D.G. Nu era nevoie să vorbească în șoaptă întrucât în piață era un zgomot asurzitor și continuu.

— Ai zis că ai întâlnit o navă de război Auroriană în sistemul nostru solar.

— Da, și-mi închipui că și senzorii de pe Pământ au detectat-o.

— Bineînțeles. Ai zis că nu au existat acțiuni ostile de nicio parte.

— Nu s-a folosit nicio armă. Au cerut-o pe doamna Gladia și pe roboții ei, eu i-am refuzat și ei au plecat. V-am explicat asta.

— Cât a durat totul?

— Nu foarte mult. Câteva ore.

— Vrei să spui că Aurora a trimis o navă de război numai ca să negocieze cu tine câteva ore și apoi să plece?

D.G. dădu din umeri:

— Domnule secretar general, nu cunosc motivele lor. Eu pot, doar, să raportează ce s-a întâmplat.

Secretarul general îl privi de sus:

— Totuși n-ai raportat tot ce s-a întâmplat. Informația senzorilor a fost analizată complet de computer și se pare că tu ai atacat.

— N-am tras nici măcar un kilowatt de energie, domnule.

— Dar la energia cinetică te-ai gândit? Ți-ai folosit nava ca proiectil.

— Poate că așa au crezut ei. Nu au hotărât să mă înfrunte și să dea în vileag ceva ce putea fi o cacealma.

— A fost, oare, o farsă?

— Ar fi putut fi.

— Mi se pare, căpitane, că erai gata să distrugi două nave *în interiorul sistemului solar* și să creezi, poate, o stare de război. Ți-ai asumat un mare risc.

— Nu am considerat că se va ajunge, cu adevărat, la distrugere. Și nu s-a ajuns.

— Dar toată treaba te-a făcut să întârzii și ți-a distras atenția.

— Da, așa e, însă de ce țineți să-mi spuneți asta?

— Pentru că senzorii noștri au detectat ceva ce tu n-ai observat sau, cel puțin, n-ai raportat.

— Ce anume, domnule secretar general?

— Lansarea unui modul orbital, care se pare că avea doi oameni la bord și care cobora spre Pământ.

Cei doi erau cufundați, parcă, într-o lume a lor. Nimeni de la balcon nu le dădea nicio atenție. Doar cei doi roboți care-l flancau pe D.G. se uitau la ei și ascultau.

În momentul acesta vorbitorul se opri, ultimele sale cuvinte fiind:

— Doamna Gladia, o locuitoare a Spațiului, născută pe Solaria, care a trăit pe Aurora, dar care a devenit o cetățeană a Galaxiei pe Lumea lui Baley. Se întoarce spre ea și o prezintă entuziasmat: Doamna Gladia.

Mulțimea deveni mai zgomotoasă și mai fericită, o pădure de brațe unduitoare. Gladia simți o mână pe umăr și auzi o voce care-i spuse la ureche:

— Vă rog. Câteva cuvinte, doamnă.

Gladia rosti încet:

— Oameni ai Pământului...

Cuvintele explodară și se lăsă o liniște stranie.
Gladia continuă mai hotărâtă:

— Oameni ai Pământului, stau în fața voastră, un om ca și voi. Puțin mai bătrână, trebuie să recunosc, astfel că-mi lipsește tinerețea, speranța și entuziasmul vostru. Oricum, în momentul de față, în prezența voastră, simt și eu cum iau foc iar vălul anilor se șterge...

Aplauzele izbucniră și cineva de la balcon spuse altcuiva:

— Îi face să fie fericiți că au o viață scurtă.
Femeia asta Spațială are nerușinarea unui diavol.

Andrew nu era atent. Îi zise lui D.G.:

— Întregul episod cu nava Auroriană putea fi doar un mod de a-i aduce pe acești oameni pe Pământ.

D.G. spuse:

— Nu aveam de unde să știu. Nu mă gândisem decât s-o salvez pe doamna Gladia și nava mea. Unde au aterizat?

— Nu știu. În tot cazul, nu pe un aeroport al Orașului.

— Bănuiam eu, zise D.G.

— Nu contează, zise secretarul general, dar mă îngrijorează. În ultimii ani au mai existat niște aterizări de genul ăsta, deși nici una n-a fost așa de bine pregătită. Nu s-a întâmplat nimic și noi nu le-am luat în seamă. În definitiv, Pământul e o lume deschisă. E casa oamenilor și orice persoană de pe orice Lume poate veni și pleca liberă – chiar și locuitorii Spațiului, dacă vor.

D.G. își frecă barba cu un zgomot enervant:

— Și totuși, intenția lor s-ar putea să nu fie binevoitoare.

(Gladia spunea: „Vă doresc numai bine pe această Lume, unde-și are originea omul, pe această Lume aparte și bine dotată și în acest Oraș minunat” și întâmpina aplauzele cu un zâmbet și

cu o fluturare de mână, în timp ce stătea acolo în picioare, văzând cum entuziasmul crește.)

Andrew își ridică vocea, ca să fie auzit prin larma generală:

— Oricare ar fi intențiile lor, nu vor rodi... Pacea, care a coborât pe Pământ de când s-au retras Spațialii și a început colonizarea, nu poate fi distrusă nici dinăuntru, nici dinafară. De multe decade, spiritele mai aventuroase dintre noi pleacă pe Lumile colonizate, astfel că unul ca tine, căpitane, care îndrăznește să riște distrugerea a două nave în sistemul solar, nu se prea găsește pe Pământ. Nu există crime și vinovați pe Pământ. Gărzile care controlează mulțimea asta nu au arme, fiindcă n-au nevoie de ele.

Și în timp ce vorbea, din anonimatul uriașei mulțimi un blaster se îndreptă spre balcon și, cu grijă, fu îndreptat spre țintă.

80

Mai multe lucruri se întâmplară aproape în același timp.

Capul lui Giskard se întoarse să privească mulțimea, tulburat fiind de o emoție bruscă.

Ochii lui Daneel urmărită și ei aceeași traiectorie, văzură blasterul îndreptat spre țintă și, cu reflexe mai rapide decât ale oamenilor, se năpusti înainte.

Detunătura blasterului răsună.

Oamenii de la balcon înghețară, apoi izbucniră în exclamații.

D.G. o apucă pe Gladia și o trase în lateral.

Zgomotul mulțimii erupse într-o larmă terifiantă.

Daneel se năpusti spre Giskard și-l aruncă la pământ.

Glonteale blasterului pătrunse în camera din spatele balconului și făcu o gaură mare în tavan. O linie imaginară, trasă de la blaster spre gaură, ar fi

trecut prin spațiul ocupat, cu o clipă mai devreme, de capul lui Giskard. Acesta murmură, în timp ce era ținut la podea:

— Nu om. Robot.

Daneel îi dădu drumul lui Giskard și examină rapid întreaga scenă. Solul era cu șase metri sub balcon și spațiul de dedesubt era gol. Gărzile își făceau drum spre zona în care se agita mulțimea, care marca punctul unde stătuse asasinul.

Daneel sări de la balcon, scheletul său de metal absorbind cu ușurință șocul, așa cum un om n-ar fi putut-o face. Fugi spre mulțime. Nu avea de ales. Principala problemă era să ajungă la robotul cu blaster înainte de a fi distrus și, cu asta-n minte, Daneel își dădu seama că pentru prima oară-n existența sa nu putea să respecte cerința privitoare la protejarea persoanelor individuale. Trebuia să-i dea la o parte. Îi azvârli în părți când se năpusti în mulțime, răcnind cu o voce aspră:

— Faceți loc! Faceți loc! Persoana cu blasterul trebuie interogată.

Gărzile meraseră în urma sa și găsiră, până la urmă, „persoana” la pământ, bătută zdravăn.

Chiar și pe Pământ, care se mândrea cu absența violenței, o izbucnire de furie împotriva unui asasin lăsa urme. Asasinul fusese prins și bătut. Doar aglomerația îl salvase să nu fie făcut bucăți. Atacatorii numeroși, blocându-și calea reciproc, nu-i putuseră face prea mult rău.

Gărzile împinseră, cu greutate, mulțimea înapoi. Pe pământ, lângă robot se afla blasterul. Daneel nu-l luă-n seamă.

Daneel îngenunche lângă asasinul capturat și întrebă:

— Poți vorbi?

Ochii strălucitori îl fixară pe Daneel:

— Pot, zise asasinul cu o voce înceată, dar normală.

— Ești de origine Auroriană?

Asasinul nu răspunse. Daneel urmă repede:

— Știi că ești. A fost o întrebare fără sens. Unde e baza ta pe planeta asta?

Asasinul nu răspunse. Daneel insistă:

— Baza ta? Unde e? Trebuie să răspunzi. Îți ordon să răspunzi.

— Nu poți să-mi ordoni. Ești R. Daneel Olivaw. Mi s-a spus cine ești și nu trebuie să mă supun ție.

Daneel privi în sus, atinse cel mai apropiat paznic și zise:

— Domnule, vă rog să întrebați persoana asta unde-i e baza.

Paznicul uluit încercă să vorbească, dar nu scoase decât un mormăit, înghiți un nod, stingherit, își dresă glasul, apoi se răsti:

— Unde e baza ta?

— Mi s-a interzis să răspund la întrebarea asta, zise asasinul.

— Trebuie, vorbi Daneel ferm. O oficialitate planetară ți-o cere. Domnule, vă rog ordonați-i să răspundă.

Paznicul repetă ca un ecou:

— Îți ordon să răspunzi, prizonierule.

— Mi s-a interzis să răspund la întrebarea asta, domnule.

Paznicul se aplecă să-l zgâlțâie de umăr pe asasin, dar Daneel interveni repede:

— Cred că nu e necesar să folosiți forța, domnule.

Se uită împrejur. Larma mulțimii scăzuse. Se simțea o tensiune în aer ca și cum milioane de oameni așteptau nerăbdători să vadă ce va face Daneel. Acesta se adresă gărzilor care se îngrămădiseră ciorchine în jurul lui și al asasinului:

— Vreți să-mi faceți loc, domnilor? Trebuie să duc prizonierul la doamna Gladia. Poate-l va forța ea să răspundă.

— Ce facem cu asistența medicală pentru prizonier? întrebă unul dintre paznici.

— Nu va fi nevoie, domnilor, zise Daneel fără să explice de ce.

81

— De ce dracu trebuia să se întâmple asta? zise Andrew tăios, iar buzele îi tremurau. Erau în camera cu balcon și privea la gaura din plafon, o dovadă mută a violenței care avusese loc.

Gladia zise, reușind să-și stăpânească tremurul vocii:

— Nu s-a întâmplat nimic. Nu sunt rănită. Va trebui să astupați gaura și, poate, să mai reparați ceva în camera de deasupra. Asta-i tot.

Chiar în timp ce vorbea, se auzeau oameni la nivelul superior mutând obiectele de deasupra spărturii și evaluând pierderile.

— Asta nu-i *tot*, zise Andrew. Sunt ruinate planurile noastre care prevedeau apariția ta de mâine, când trebuia să te adresezi întregii Planete.

— Dimpotrivă, rosti Gladia. Planeta va fi nerăbdătoare să mă audă, știind că am fost victima unei tentative de asasinat.

— Dar se poate ca această tentativă să se repete.

Gladia dădu senină din umeri:

— Asta mă face să cred că sunt pe calea cea bună. Domnule secretar general Andrew, cu puțin timp în urmă am descoperit că am o misiune în viață. Nu mi-a dat prin cap că mă va pune într-un asemenea pericol, dar, din moment ce se-ntâmplă astfel, cred că *nu* aș fi în pericol și *nu* aș merita să fiu omorâtă dacă nu aș fi pe drumul cel bun. Dacă pericolul este prețul pe care trebuie să-l plătesc, sunt gata să risc pentru misiunea mea.

Giskard, care se ridicase demult în picioare, zise:

— Doamnă Gladia, Daneel e aici cu cel care a acționat blasterul.

În pragul ușii apăru Daneel, care purta o persoană liniștită, ce nu se zbătea, urmat de gărzi. Afară, zgomotul mulțimii părea mai slab și mai depărtat. Era clar că începeau să se risipească și, la intervale, se putea auzi anunțul la megafoane:

— Nimeni n-a fost rănit. Nu e niciun pericol. Întoarceți-vă la casele voastre.

Andrew le făcu semn gărzilor să plece:

— Țsta e? întrebă tăios.

Daneel zise:

— Nu e nicio îndoială, domnule, că acesta e individul cu blasterul. Arma era lângă el, oamenii din preajmă au fost martorii acțiunii sale, și el însuși își recunoaște fapta.

Andrew îl privi înmărmurit:

— E atât de calm. Parcă nici n-ar fi om.

— Nu e, domnule. E un robot, un robot cu aspect uman.

— Dar noi nu avem așa ceva pe Pământ... În afară de tine.

— Acest robot, domnule secretar general, zise Daneel, este, ca și mine, de fabricație Auroriană.

Gladia se încruntă:

— Dar e imposibil. Unui robot nu i s-ar fi putut ordona să mă omoare.

D.G., exasperat și punând o mână cât se poate de posesivă pe umărul Gladiei, interveni nervos:

— Un robot Aurorian, programat special...

— Prostii, D.G., zise Gladia. Imposibil! Aurorian sau nu, cu programare specială sau nu, un robot nu poate, în mod intenționat, să încerce să facă rău unei ființe umane, știind că e o ființă umană. Dacă acest robot a tras cu blasterul în direcția mea, sigur a greșit ținta intenționat.

— Pentru ce? întrebă Andrew. De ce ar fi greșit-o, doamnă?

— Nu vă dați seama? zise Gladia. Oricine ar fi fost cel care a dat ordin robotului a considerat că o simplă tentativă de asasinat ar fi de ajuns să-mi zădărnicească planurile de pe Pământ și chiar asta

dorea. Nu putea să-i ordone robotului să mă omoare, dar putea să-i ordone să greșească ținta și, dacă asta era de ajuns să-mi distrugă programul, era satisfăcut. Numai că nu-mi vor afecta programul... N-o să accept asta.

D.G. zise:

— Nu face pe eroina, Gladia. Nu știu ce or să încerce data viitoare și nimic, dar *nimic* nu merită să te pierd.

Expresia ochilor Gladiei se îndulcira.

— Mulțumesc, D.G. Îți apreciez sentimentele, dar *trebuie* să încercăm.

Andrew se trase perplex, de lobul urechii:

— Ce ne facem? Știrea că un robot cu aspect uman a folosit un blaster într-o mulțime de oameni nu va fi bine primită de locuitorii Pământului.

— Bineînțeles că nu, aprobă D.G. De aceea, hai să nu le spunem.

— Dar un anumit număr de oameni știu deja sau, cel puțin, bănuiesc că avem de-a face cu un robot.

— Nu veți opri zvonurile, domnule secretar general, dar nu-i nevoie să le înțețiți printr-un anunț oficial.

Andrew zise:

— Dacă Aurora e gata să ajungă la o astfel de măsură extremă...

— Nu Aurora, vorbi Gladia. Doar anumiți oameni de pe Aurora, anumiți mâncători de foc. Sunt astfel de extremiști belicoși printre Coloniști, poate și pe Pământ. Nu le faceți jocul acestor extremiști, domnule secretar general. Eu apelez la marea majoritate a oamenilor cu bun simț aflați de ambele părți și nu trebuie făcut nimic pentru ca acest apel să fie ignorat.

Daneel, care așteptase răbdător, profită de o pauză în discuție ca să intervină.

— Doamnă Gladia, domnilor, e important să aflăm de la acest robot unde se află baza lui pe planetă. S-ar putea să mai fie și alții.

— Nu l-ai întrebat? zise Andrew.

— Ba da, domnule secretar general, dar eu sunt un robot. Acest robot nu este obligat să răspundă la întrebările pe care i le pune alt robot. Nici să-mi îndeplinească ordinele.

— Ei bine, atunci îl voi întreba *eu*, spuse Andrew.

— S-ar putea să nu rezolvați nimic, domnule. Robotul are ordine stricte să nu răspundă și ordinul dvs. de a răspunde s-ar putea să nu fie mai presus de ele. Nu cunoașteți frazarea necesară și intonația. Doamna Gladia e Auroriană și știe cum să procedeze. Doamnă Gladia, vreți să-l întrebați unde se află baza sa planetară?

Giskard zise încet, astfel că numai Daneel îl auzi:

— S-ar putea să fie imposibil. S-ar putea să i se fi ordonat să înghețe pentru totdeauna dacă întrebările devin prea insistente.

Capul lui Daneel se întoarse brusc spre Giskard:

— Poți împiedica asta?

— Nu sunt sigur, zise Giskard. Creierul i-a fost vătămat fizic pentru că a tras cu blasterul în direcția unei ființe omenești.

Daneel se întoarse din nou spre Gladia:

— Doamnă, rosti el, v-aș sugera să fiți mai curând blândă decât brutală.

— Nu știu ce să zic, căzu pe gânduri femeia.

Se uită la robotul asasin, suspină adânc și cu o voce fermă, dar dulce zise:

— Robot, cum să mă adresez ție?

Robotul spuse:

— Mi se spune R. Ernett Second, doamnă.

— Ernett, poți să-ți dai seama că sunt Auroriană?

— Vorbiți ca Aurorienii, dar nu în totalitate, doamnă.

— Am fost născută pe Salaria, dar sunt o Spațială care a trăit 20 de decade pe Aurora și sunt obișnuită să fiu servită de roboți. Am așteptat și am

primit servicii de la roboți în fiecare zi a vieții mele de când eram mică. Niciodată n-am fost dezamăgită.

— Accept faptul, doamnă.

— Vei răspunde la întrebări și-mi vei accepta ordinele, Ernett?

— Da, doamnă, dacă nu sunt contracarate de un alt ordin.

— Dacă te întreb care e baza ta pe planetă – care parte din ea o consideri domeniul stăpânului tău – îmi răspunzi?

— Nu, doamnă. Nu pot răspunde la nicio întrebare legată de stăpânul meu. La nici una.

— Înțelegi că dacă nu-mi răspunzi o să fiu dezamăgită amarnic și că așteptările mele în ce privește serviciul roboților vor fi înșelate pentru totdeauna?

— Da, doamnă, șopti robotul.

Gladia îl privi pe Daneel:

— Să încerc?

— N-avem altă soluție, doamnă Gladia, spuse Daneel. Dacă încercarea nu ne va aduce nicio informație, nu o să fim într-o situație mai proastă decât acum.

Gladia rosti cu o voce autoritară:

— Nu-mi crea probleme, Ernett, refuzând să-mi spui unde e baza ta pe planeta asta. Îți ordon să-mi spui.

Robotul păru că înțepenește. Deschise gura, dar nu scoase niciun sunet. O deschise din nou și șopti: „... mile...” O deschise a treia oară, și apoi, în timp ce gura îi rămânea deschisă, licărul i se stinse din ochi, aceștia devenind lipsiți de viață, ca de ceară. Una dintre mâini, care se ridicase o clipă, îi căzu.

Daneel zise:

— Creierul pozitronic a înghețat.

Giskard îi șopti doar lui Daneel:

— Ireversibil! Am făcut tot ce mi-a stat în putință, dar n-a reușit să reziste.

— N-am obținut nimic, zise Andrew. Nu știm unde sunt roboții.

— A spus „mile”, le aminti D.G.

— Nu recunosc cuvântul, zise Daneel. Nu e în Galactica standard, limba folosită pe Aurora. Are vreun înțeles pe Pământ?

Andrew comentă posac:

— Probabil că a încercat să spună „smile”^[5] sau Miles. Am cunoscut odată un om pe care-l chema Miles.

Daneel spuse serios:

— Nu văd cum ar putea vreunul din aceste cuvinte să fie răspunsul sau o parte a răspunsului la întrebarea pusă. Nici n-am auzit altă silabă înainte sau după sunetul ăsta.

Un Pământean mai bătrân, care până atunci tăcuse, zise cu oarecare sfială:

— Am impresia că o milă poate fi un mijloc vechi de măsurare a distanței, robotule.

— Cât de mare e o milă, domnule? întreabă Daneel.

— Nu știu, zise Pământeanul. Mai mare decât un kilometru, cred.

— Nu se mai folosește, domnule?

— Din era prehiperspațială, nu.

D.G. se trase de barbă și vorbi gânditor:

— Se mai folosește. Cel puțin noi avem o veche zicală pe Lumea lui Baley care sună cam așa: „O pierdere e la fel de bună ca o milă.” Este folosită cu sensul că ocolirea ghinionului se poate face fie la o distanță mică, fie la o distanță mai mare, ambele cazuri cu același rezultat. Întotdeauna am considerat că „milă” înseamnă „foarte mult”. Dacă într-adevăr e o unitate de măsură pentru distanțe, pot înțelege mai bine fraza.

Gladia zise:

— Dacă e așa, asasinul poate că a încercat să spună exact asta. Poate că a vrut să spună cu satisfacție că o nereușită – adică eșecul său voit – ar duce la îndeplinirea ordinelor primite, sau poate

că acest insucces, neprovocând niciun rău, ar fi echivalent cu o nefolosire a armei.

— Doamnă Gladia, spuse Daneel, un robot de fabricație Auroriană nu ar folosi expresii care există pe Lumea lui Baley, dar care cu siguranță nu au fost auzite vreodată pe Aurora. Și având în vedere că era defect, nu putea filozofa. I s-a pus o întrebare și el, doar, încerca să răspundă.

— Ah! exclamă Andrew, poate că *încerca* să răspundă. Încerca să ne spună că baza era la o distanță mare de aici. Adică mile întregi.

— În cazul ăsta, zise D.G., de ce a folosit o unitate de măsură arhaică? Niciun Aurorian n-ar folosi altceva decât kilometri și un robot de fabricație Auroriană la fel. De fapt, continuă el iritat, robotul mergea cu pași repezi spre dezactivare și poate că doar scotea niște sunete la întâmplare. N-are rost să încerci o deducție din ceva care nu are înțeles. Și acum vreau să fiu sigur că doamna Gladia o să se odihnească sau, cel puțin, va pleca din camera asta până nu ne cade la toți tavanul în cap.

Plecară repede și Daneel, rămânând o clipă în urmă, îi zise încet lui Giskard:

— Încă un eșec!

82

Orașul nu era niciodată complet tăcut, dar existau perioade când luminile erau mai slabe, zgomotul continuu al autostrăzilor era atenuat și nesfârșita larmă a mașinilor și oamenilor se mai potolea. În câteva milioane de apartamente oamenii dormeau.

Gladia se băgă în patul din apartamentul primit, neliniștită. Oare la suprafață era noapte, se întreba ea chiar înainte de a adormi, sau poate aceasta era o perioadă arbitrară de somn fixată doar pentru această Cavernă de Oțel, din respect pentru

obiceiul stabilit de sute de milioane de ani de către oameni și strămoșii lor care trăiseră la suprafață. Apoi adormi.

Daneel și Giskard nu dormeau. Daneel, găsim un computer în apartament, petrecu o jumătate de oră absorbit în învățarea combinațiilor nefamiliare. Nu existau instrucțiuni de niciun fel (cine avea nevoie de instrucțiuni pentru ceea ce copiii învățau la școala primară?) dar, din fericire, comenzile, deși nu erau precum cele de pe Aurora, nu erau nici total diferite de ele. Până la urmă, reuși să găsească secțiunea documentară a bibliotecii publice și să ceară o enciclopedie. Trecură ore întregi. Când mai era puțin și se termina perioada de somn, Giskard rosti:

— Prietene Daneel!

Daneel ridică ochii:

— Da, prietene Giskard.

— Trebuie să-ți cer o explicație a acțiunilor tale de pe balcon.

— Prietene Giskard, tu te-ai uitat în mulțime. Eu ți-am urmărit privirea, am văzut o armă îndreptată în direcția ta și am reacționat imediat.

Giskard zise:

— Așa ai făcut, prietene Daneel, și, luând în considerare anumite bănuieli, înțeleg de ce m-ai protejat pe mine. Începând cu faptul că presupusul asasin era un robot. În cazul ăsta, indiferent de programare, el nu-și putea îndrepta arma împotriva unei ființe umane cu intenția de a o lovi. Nici nu se părea că o va îndrepta spre tine, pentru că înfățișarea ta este destul de asemănătoare cu a unui om ca să activeze Prima Lege. Chiar dacă robotului i s-ar fi spus că la balcon va fi un robot cu aspect uman, nu putea fi sigur că tu ești acela. De aceea, dacă robotul intenționa să distrugă pe cineva de la balcon, numai eu puteam fi acela, pentru că se vedea clar că sunt robot și tu ai acționat imediat, protejându-mă. Să pornim de la faptul că asasinul era un Aurorian – om sau robot,

nu contează. Dr. Amadiro e cel care ar fi putut ordona un astfel de atac, din moment ce e un extremist antipământean și noi credem că plănuiește să distrugă Pământul. Putem fi siguri că dr. Amadiro a aflat de puterile mele deosebite de la doamna Vasilă și a acordat prioritate distrugerii mele, deoarece e normal să-i fie frică cel mai tare de mine, și nu de altcineva – fie robot, fie om. Ajungând la această concluzie a fost logic să mă protejezi. Și într-adevăr, dacă nu m-ai fi trântit la pământ, cred că m-ar fi distrus. Dar, prietene Daneel, nu puteai ști că asasinul era robot sau că era Aurorian. Chiar și eu abia am simțit anomalia unui creier robotic în tumultul de emoții omenești, când tu m-ai trântit și abia după aceea, te-am putut informa. Neavând capacitățile mele, puteai doar să-ți dai seama că arma era mânuită de o persoană, pe care ar fi trebuit, în mod normal, să o consideri om și Pământean. Ținta logică era deci doamna Gladia, așa cum a crezut de altfel toată lumea din balcon. Atunci, de ce ai ignorat-o pe doamna Gladia și m-ai protejat, în schimb, pe mine?

Daneel spuse:

— Prietene Giskard, ia în considerare modul meu de gândire. Secretarul general a zis că doi Aurorienii au aterizat, într-un modul, pe suprafața Pământului. Am bănuț imediat că dr. Amadiro și dr. Mandamus au venit pe Pământ. Pentru asta nu exista decât un motiv. Planul pe care-l au, indiferent de natura lui, este gata, sau aproape gata de pus în practică. Dar pentru că ai venit tu pe Pământ, prietene Giskard, au năvălit aici ca să aibă grijă să-și pună imediat în aplicare planul, înainte ca tu să ai vreo posibilitate de a-i opri cu puterea ta de influențare. Ca să fie și mai siguri, vor încerca să te distrugă dacă pot. De aceea, când am văzut o armă, te-am scos imediat din bătaia ei.

Giskard zise:

— Prima Lege ar fi trebuit să te oblige s-o scoți imediat pe doamna Gladia din bătaia armei. Niciun

gând, niciun motiv n-ar fi trebuit să schimbe asta.

— Nu, prietene Giskard. Tu ești mai important decât doamna Gladia. De fapt, în momentul ăsta, ești mai important decât orice om. Dacă cineva poate opri distrugerea Pământului, acela ești tu. Din moment ce îmi dau seama de serviciul nemijlocit pe care-l aduci omenirii, când trebuie să aleg o cale de acțiune, Legea Zero îmi cere să te protejez mai întâi pe tine.

— Și nu te simți tulburat că ai acționat împotriva Primei Legi?

— Nu, pentru că am acționat sub imperiul Legii Zero, care e mai presus.

— Dar Legea Zero nu ți-a fost implementată.

— Am acceptat-o ca un corolar al Primei Legi, căci cum poate fi un om protejat decât asigurând protecția societății umane în general, și menținerea ei în funcțiune?

Giskard se gândi o clipă.

— Înțeleg ce încerci să spui, dar dacă, acționând pentru salvarea mea și deci pentru salvarea omenirii, nu eu aș fi fost cel țintit iar doamna Gladia murea? Cum te-ai fi simțit atunci, prietene Daneel?

— Nu știu, prietene Giskard, șopti Daneel. Totuși, dacă săream să o apăr pe doamna Gladia și, până la urmă, s-ar fi dovedit că ea era în afara pericolului, dacă aș fi acceptat ca tu să fii distrus și odată cu tine, după opinia mea, viitorul omenirii, cum aș fi supraviețuit acestei lovituri?

Cei doi se priviră un timp, pierduți în gânduri.

Până la urmă, Giskard zise:

— S-ar putea să ai dreptate, prietene Daneel, dar ești de acord că în astfel de cazuri e greu să iei o hotărâre?

— Da, prietene Giskard.

— E destul de greu când cineva trebuie să aleagă rapid între doi indivizi, să hotărască care din ei poate suporta mai bine lovitura. Să aleagă între un individ și omenire, când nu e sigur cu care

aspect al omenirii se confruntă, e atât de greu încât și validitatea Legilor Roboticii e pusă sub semnul întrebării. De îndată ce se ia în considerare omenirea ca abstracțiune, Legile Roboticii se bat cap în cap cu legile omenirii, care s-ar putea nici să nu existe.

— Nu te înțeleg, prietene Giskard.

— Nu mă miră. Nici eu nu sunt sigur pe ceea ce spun — dar gândește-te. Când ne gândim la omenirea care trebuie salvată, ne gândim la Pământenii și Coloniștii. Ei sunt mai mulți ca locuitorii Spațiului, mai viguroși, mai expansivi. Au mai multă inițiativă pentru că depind mai puțin de roboți. Au un potențial mai mare de dezvoltare biologică și socială pentru că trăiesc puțin, deși destul de mult ca să contribuie fiecare la lucruri mărețe.

— Da, încuviință Daneel, ai prezentat problema succint.

— Și totuși, Pământenii și Coloniștii se pare că au o încredere mistică și chiar illogică în sfințenia și inviolabilitatea Pământului. Oare această mistică nu le va fi la fel de fatală dezvoltării pe cât le este Spațialilor mistica roboților și a vieții lungi?

— Nu m-am gândit la asta, spuse Daneel. Nu știu.

Giskard zise:

— Dacă ai fi putut percepe mintea ca mine, nu ai fi putut evita să te gândești la asta. Cum alegem? continuă el înflăcăându-se deodată. Gândește-te că omenirea e împărțită în două specii: Spațialii, cu mistica lor aparent fatală, și Pământenii plus Coloniștii, cu o altă mistică posibil fatală. Poate că în viitor vor apărea și alte specii, cu calități și mai puțin atrăgătoare.

— Deci nu e de ajuns să alegi, prietene Daneel. Trebuie să fim capabili să modelăm. Trebuie să modelăm o specie mai bună și, apoi, s-o protejăm, mai degrabă decât să alegem între două sau mai multe specii rele. Dar cum să o modelăm pe cea

dorită dacă nu avem psihoistorie, știința la care visezi și n-o poți obține?

Daneel zise:

— Nu m-am gândit, prietene Giskard, ce dificultăți ridică posesia capacității de a detecta și a influența creiere. E posibil să fi aflat prea multe ca să te mai poți supune cu ușurință Legilor Roboticii?

— Acest lucru ar fi putut fi posibil oricând, prietene Daneel, ultimele evenimente l-au accentuat. Știu modul în care se produce acest efect de detectare și influențare a minții. M-am studiat pe mine cu grijă timp de decade ca să-l determin și să ți-l pot transfera, astfel ca să te poți programa singur să fii ca mine, dar am rezistat tentației. Ar fi fost neplăcut pentru tine. E de ajuns că duc eu povara.

— Oricum, prietene Giskard, dacă vreodată vei considera că binele omenirii o cere, o să accept povara. Într-adevăr, prin Legea Zero voi fi obligat s-o accept.

— Dar discuția asta n-are sens, spuse Giskard. Se pare că ne amenință o criză și, din moment ce n-am reușit nici măcar să aflăm natura ei...

Daneel îl întrerupse:

— Cel puțin aici greșești, prietene Giskard. Acum știi natura crizei.

83

Nu te puteai aștepta ca Giskard să fie surprins. Fața lui era, desigur, incapabilă să exprime ceva. Vocea avea modulații care o făceau să pară omenească și nu suna nici monoton, nici neplăcut. Oricum acele modulații nu erau schimbate în vreun fel de emoție. De aceea, când zise „Vorbești serios?” păru ca și cum s-ar fi îndoit de o remarcă pe care ar fi făcut-o Daneel referitor la vremea din ziua următoare. Și totuși, din felul cum întoarse

capul spre Daneel, din felul în care ridică o mână, nu era nicio îndoială că era surprins.

Daneel încuviință:

— O cunosc, prietene Giskard.

— Cum ai obținut informația?

— În parte, de la doamna subsecretară Quintana, la cină.

— Dar nu ai zis că n-ai obținut nimic folositor de la ea? Că ai considerat că nu ai pus întrebările care trebuiau?

— Așa mi s-a părut atunci, pe moment. Reflectând însă, am reușit să fac niște deducții folositoare din spusele ei. Am căutat în enciclopedia centrală a Pământului prin computer, în ultimele câteva ore...

— Și ai aflat că deducțiile tale erau adevărate?

— Nu chiar, dar n-am găsit nimic care să le infirme, ceea ce e foarte bine.

— Dar lipsa infirmării e suficientă ca să fii sigur?

— Nu. De aceea nu sunt sigur. Hai să-ți expun, totuși, raționamentul meu și tu o să-mi spui dacă e greșit.

— Te rog, dă-i drumul, prietene Daneel.

— Energia de fuziune, prietene Giskard, s-a dezvoltat pe Pământ înainte de zborul hiperspațial, așadar pe timpul când oamenii se aflau numai pe planeta Pământ. Asta se știe. A fost nevoie de o perioadă lungă pentru dezvoltarea unei energii de fuziune controlată, după ce s-a emis prima oară această ipoteză și a fost confirmată de știință. Principala problemă în ceea ce privea punerea ei în practică era faptul că trebuia să se obțină o temperatură destul de înaltă într-un gaz suficient de dens, care să fie menținută destul timp pentru a se ajunge la inițierea fuziunii. Și totuși, cu câteva decade înainte de a fi obținută energia de fuziune controlată, au existat bombele cu fuziune care au reprezentat o reacție de fuziune necontrolată. Controlată sau nu, fuziunea nu putea avea loc fără

o temperatură extraordinar de mare, de milioane de grade. Dacă oamenii nu puteau produce temperatura necesară pentru energia de fuziune controlată, cum au putut să producă o explozie de fuziune necontrolată? Doamna Quintana mi-a spus că înainte de fuziune, pe Pământ a existat o altă formă de reacție nucleară – fisiunea – în cazul căreia energia era produsă prin descompunerea nucleelor mari, ca acelea de uraniu și toriu. Asta, am gândit eu, putea fi o cale de obținere a unei temperaturi înalte. Enciclopedia pe care am consultat-o azi noapte are prea puține informații privind bombele nucleare de orice fel și bineînțeles că lipsesc orice detalii. E un subiect tabu, presupun, și poate că așa este și pe celelalte Lumi, pentru că n-am găsit nici pe Aurora astfel de detalii, deși asemenea bombe mai există. E o perioadă a istoriei de care oamenii le e rușine sau teamă, sau amândouă, și cred că e logic. În ceea ce am citit despre bombele cu fuziune n-am dat de nimic referitor la inițierea lor, care să elimine bomba cu fisiune ca mecanism de inițiere. Deci bănuiesc, bazându-mă pe această deducție, că bomba cu fisiune era mecanismul de inițiere. Atunci, cum a fost inițiată bomba cu fisiune? Ea a existat înaintea celor cu fuziune și dacă bombele cu fisiune ar fi presupus o temperatură de inițiere foarte înaltă, ca și bombele cu fuziune, atunci nu putea exista nimic înaintea bombelor cu fisiune care să dezvolte o temperatură atât de înaltă. De aici am tras concluzia, deși enciclopedia nu deținea nicio informație despre subiectul ăsta, că bombele cu fisiune puteau fi inițiate la o temperatură mică, poate chiar la temperatura camerei. Bineînțeles că au existat dificultăți, că a fost necesar un efort susținut, de mai mulți ani, după descoperirea fisiunii, pentru realizarea bombei cu fisiune. Oricum, indiferent care ar fi fost aceste dificultăți, ele nu presupuneau producerea unei temperaturi

foarte mari. Care e părerea ta despre toate astea, prietene Giskard?

Giskard, care îl fixase pe Daneel cu privirea tot timpul conversației, zise:

— Cred că raționamentul tău are deficiențe serioase, prietene Daneel, și de aceea s-ar putea să nu fie corect; dar chiar dacă ar fi fost perfect, n-ar fi avut nimic de-a face cu criza care, probabil, va veni și pe care încercăm s-o înțelegem.

Daneel zise:

— Te rog să ai răbdare, prietene Giskard, și am să continui. Prin urmare ambele procese, de fuziune și de fisiune, sunt expresia interacțiunilor slabe, unul dintre cele patru tipuri de interacțiuni care controlează toate evenimentele din Univers. Deci același amplificator nuclear care va face să explodeze un reactor de fuziune va putea face să explodeze și unul de fisiune. Totuși există o diferență. Fuziunea are loc numai la temperaturi foarte înalte. Amplificatorul face să explodeze partea foarte fierbinte a combustibilului care este implicată în procesul de fuziune, plus o parte din combustibilul din jur, care e încălzit de fuziune până la explozia inițială, înainte ca materialul să fie aruncat în toate părțile și căldura să fie disipată sub limita la care fuziunea mai poate fi inițiată și în alte porțiuni de combustibil. O parte din combustibilul folosit pentru fuziune explodează, cu alte cuvinte, dar o mare parte, poate cea mai mare, nu. Explozia e destul de puternică pentru a distruge chiar reactorul de fuziune și tot ce se află în imediata sa apropiere, ca de exemplu nava care îl transportă. Pe de altă parte, un reactor de fisiune poate acționa la temperaturi mici, poate puțin peste punctul de fierbere a apei, poate chiar la temperatura camerei. Efectul amplificatorului nuclear va fi consumarea *întregului* combustibil în procesul de fisiune. Într-adevăr, chiar dacă reactorul de fisiune *nu* este activ, amplificatorul nuclear îl va face să explodeze. Deși presupun că

fisiunea degajă mai puțină energie decât fuziunea, reactorul de fisiune va produce o explozie mai mare pentru că va exploda o cantitate mai mare de combustibil decât în cazul celui de fuziune.

Giskard dădu încet din cap, afirmativ:

— S-ar putea să fie așa, prietene Daneel, dar există centrale energetice de fisiune pe Pământ?

— Nu, nu există nici una. Așa mi-a spus subsecretara Quintana și se pare că enciclopedia o confirmă. Într-adevăr, în timp ce pe Pământ există aparate alimentate de mici reactoare de fuziune, nu există nimic – absolut nimic – care să fie alimentat de reactoare de fisiune, mari sau mici.

— Atunci, prietene Daneel, un amplificator nuclear nu are nicio utilitate. Tot raționamentul tău, deși perfect, nu ne folosește la nimic.

— Nu chiar, prietene Giskard. Rămâne un al treilea tip de reacție nucleară care trebuie luat în considerare.

Giskard zise:

— Și care ar fi aceasta? Nu-mi vine nimic în cap.

— Nu e ușor să o găsești, prietene Giskard, pentru că pe Lumile din Spațiu și în cele Colonizate există puțin uraniu și toriu în crusta planetară și, de aceea, există puțină radioactivitate. Subiectul e puțin discutat, în consecință, și e ignorat de toți, cu excepția câtorva fizicieni care se ocupă numai în teorie de problema asta. Oricum, pe Pământ, așa cum mi-a atras atenția doamna Quintana, uraniul și toriul sunt comune, comparativ cu celelalte Lumi, iar radioactivitatea naturală, cu emisia sa lentă de căldură și radiație, constituie o parte importantă a mediului înconjurător. Acesta e cel de-al treilea tip de reacție nucleară care trebuie luat în considerare.

— În ce sens, prietene Daneel?

— Radioactivitatea naturală este, de asemenea, rezultatul unei interacțiuni slabe. Un amplificator nuclear care poate face să explodeze un reactor de

fuziune sau unul de fisiune, poate și să accelereze radioactivitatea naturală, până la explozia unei porțiuni din suprafața solului, dacă acolo există de ajuns uraniu și toriu.

Giskard îl privi un timp pe Daneel fără să se miște sau să vorbească, apoi zise încet:

— Deci, crezi că planul doctorului Amadiro este să arunce în aer suprafața Pământului, să distrugă planeta pentru că este un lăcaș de viață și, astfel, să asigure dominația Spațialilor în Galaxie?

Daneel dădu din cap afirmativ.

— Sau, dacă nu e de ajuns toriu și uraniu pentru o explozie în masă, creșterea radioactivității poate produce un exces de căldură care va distruge clima, și radiații excesive, care vor produce cancer și malformații congenitale, și asta va servi aceluiași scop – chiar dacă ceva mai încet.

Giskard spuse:

— E o posibilitate groaznică. Crezi că se poate, într-adevăr, ajunge la așa ceva?

— Poate. Cred că, ani de-a rândul – nu știu câți anume – roboți cu aspect uman de pe Aurora, ca acel așa-zis asasin, au fost pe Pământ. Sunt destul de avansați ca să fie programați complex și sunt capabili, la nevoie, să intre în Orașe pentru procurarea echipamentului. Putem presupune că au amplasat amplificatoare nucleare în locurile în care solul e bogat în uraniu și toriu. Poate că de ani de zile se tot montează amplificatoare. Dr. Amadiro și dr. Mandamus au venit aici, acum, ca să pună la punct ultimele detalii și să activeze amplificatoarele. Probabil că aranjează lucrurile în așa fel încât să aibă timp să fugă înainte ca planeta să fie distrusă.

— În cazul ăsta, zise Giskard, e vital ca secretarul general să fie informat, ca forțele de securitate ale Pământului să fie mobilizate imediat, iar dr. Amadiro și dr. Mandamus să fie localizați fără întârziere, și să fie împiedicați să-și ducă planul la îndeplinire.

— Nu cred că putem face asta, spuse Daneel. Secretarul general s-ar putea foarte bine să refuze să ne creadă, datorită credinței mistice larg răspândite că planeta e inviolabilă. Te-ai referit la asta ca la ceva care ar acționa împotriva omenirii și cred că așa va fi în cazul de față. Dacă este pusă în discuție credința lui în poziția unică a Pământului, nu va accepta să-i fie zdruncinată convingerea și va căuta un refugiu refuzând să ne creadă. Și apoi, chiar dacă ne-ar crede, orice pregătiri de contra-acțiuni ar trebui să treacă prin birocrăția guvernamentală. Indiferent cât ar grăbi procesul ăsta, va dura prea mult pentru ca măsurile să mai fie utile. Nu numai asta, dar chiar și dacă am presupune că toate resursele Pământului ar fi imediat mobilizate, nu cred că Pământenii ar putea localiza prezența a două ființe umane în sălbăticie. Pământenii au trăit multe decade în Orașe și aproape că nu s-au mai aventurat vreodată dincolo de hotarele lor. Îmi aduc aminte bine acest lucru de la primul caz pe care l-am avut aici, pe Pământ, cu Elijah Baley. Și chiar dacă Pământenii s-ar forța să umble prin spațiile deschise, probabil că nu-i vor întâlni pe cei doi oameni suficient de repede ca să salveze situația, în afară de cazul că ar exista o coincidență incredibilă, dar nu ne putem baza pe aceasta.

Giskard zise:

— Coloniștii ar putea să alcătuiască o echipă de cercetare. Nu le e teamă de spații deschise sau necunoscute.

— Dar vor fi la fel de convingși de inviolabilitatea planetei ca și Pământenii, la fel de insistenți în a refuza să ne creadă și e puțin probabil că-i vor găsi pe cei doi oameni destul de repede ca să salveze situația, chiar dacă *ne-ar crede*.

— Atunci ce zici de roboții Pământului? întrebă Giskard. Sunt nenumărați în spațiile dintre Orașe.

Unii ar fi trebuit să remarce deja existența oamenilor în pustietățile alea. Ar trebui întrebați.

— Oamenii aceia, spuse Daneel, sunt roboticieni experimentați. Nu le-ar fi greu să facă în așa fel ca roboții din vecinătatea lor să nu-și dea seama de prezența lor. Nici nu trebuie să le fie teamă – din același motiv – de vreun robot care ar putea face parte dintr-o echipă de cercetare. Echipei i se va ordona să plece și să uite. Mai rău, roboții Pământului sunt modele simple, construite numai pentru a face anumite lucruri, cum ar fi îngrijirea ogoarelor, creșterea animalelor și operații miniere. Nu pot fi adaptați ușor pentru o misiune atât de generală cum este căutarea într-un scop anumit și important.

— Ai eliminat toate acțiunile posibile, prietene Daneel? A rămas ceva?

Daneel spuse:

— Trebuie să-i găsim noi înșine pe cei doi oameni și să-i oprim... și trebuie s-o facem imediat.

— Știi unde sunt, prietene Daneel?

— Nu, prietene Giskard.

— Atunci, dacă o echipă complexă de cercetare, compusă din mulți, foarte mulți Pământeni, din Coloniști sau din roboți sau, să zicem, din toți la un loc, nu va reuși să-i găsească decât printr-o coincidență uimitoare, cum vom putea noi doi s-o facem?

— Nu știu, prietene Giskard, dar trebuie.

Giskard rosti, cu o voce aspră:

— Necesitatea nu e de ajuns, prietene Daneel. Ai străbătut o cale lungă. Ai aflat de existența unei crize și, încetul cu încetul, ai aflat și natura ei. Și nimic din toate astea nu ne ajută cu nimic. Deci, iată-ne la fel de neputincioși ca înainte, căci nu putem face nimic.

— Mai există o posibilitate, zise Daneel, una foarte îndepărtată, dar nu avem altă soluție decât să încercăm. De frica ta, Amadiro a trimis un robot

asasin să te distrugă și s-ar putea ca asta să fi fost greșeala lui.

— Și dacă și această soluție va fi un eșec, prietene Daneel?

Daneel îl privi calm pe Giskard.

— Atunci suntem neputincioși, Pământul va fi distrus și istoria omenirii se va îndrepta către inevitabilul sfârșit.

18. Legea zero

84

Kelden Amadiro nu era fericit. Gravitația Pământului era prea mare pentru el, atmosfera prea densă, zgomotul și mirosul din exterior diferite și neliniștitoare față de cele de pe Aurora și nu existau locuințe care să aibă pretenția că sunt civilizate. Roboții construiseră niște adăposturi. Aveau provizii suficiente de mâncare și toalete provizorii care erau funcționale, dar foarte nepotrivite din toate punctele de vedere.

Lucrul cel mai rău era că, deși dimineața se arăta destul de plăcută și era o zi frumoasă, soarele Pământului strălucea prea tare. În curând temperatura avea să fie prea mare, aerul prea umed și urmau să apară insectele înțepătoare. Amadiro nu înțelesese la început de ce avea pe brațe bășici mici, până nu-i explicase Mandamus.

Acum bombănea în timp ce se scărpina.

— Groaznic! Pot să transmită infecții.

— Cred, zise Mandamus cu o indiferență aparentă, că așa se și întâmplă uneori. Oricum, s-ar putea să nu fie adevărat. Am loțiuni pentru ameliorarea inflamațiilor și putem arde anumite substanțe dăunătoare insectelor, deși și pentru mine va fi neplăcut.

— Arde-le, zise Amadiro.

Mandamus continuă pe același ton:

— Dar nu vreau să fac niciun semn, oricât de mic – fie el miros sau fum – care ar spori șansele de a fi găsiți.

Amadiro îl privi suspicios:

— Ai spus, de nu știu câte ori, că regiunea asta nu e niciodată vizitată nici de Pământeni, nici de roboții lor.

— Asta așa e, dar nu e o axiomă matematică. E o observație sociologică și întotdeauna pot exista excepții.

Amadiro se strâmbă:

— Calea spre siguranță este să terminăm cu proiectul ăsta odată. Ai zis că azi ești gata.

— Și asta e tot o observație sociologică, dr. Amadiro. Ar trebui să fii gata azi. Aș vrea să fii. Dar nu pot garanta.

— În cât timp poți garanta că o să fii gata?

Mandamus dădu din mâini ca și cum ar fi vrut să spună „Cine știe?”:

— Dr. Amadiro, am impresia că v-am mai explicat o dată, dar sunt gata să vă explic din nou. Mi-au trebuit 7 ani să ajung la stadiul ăsta. Sperasem să beneficiaz de câteva luni de observații personale pe 14 stații de relee diferite de pe suprafața Pământului. Acum nu mai pot proceda după dorință, pentru că trebuie să terminăm înainte de a fi localizați și, poate, opriți de robotul Giskard. Asta înseamnă că trebuie să-mi fac cercetările comunicând cu roboții noștri umanoizi de la stații. Nu pot să am tot atâta încredere în ei cât am în mine. Trebuie să verific iar și iar rapoartele lor și s-ar putea să fiu nevoit să mă deplasez la o stație sau două până voi fi satisfăcut. Asta o să dureze zile sau poate o săptămână, două.

— O săptămână, două! Imposibil! Cât timp crezi că pot suporta planeta asta, Mandamus?

— Domnule, în una din vizitele mele anterioare am stat pe planeta asta aproape un an, în alta peste patru luni.

— Și ți-a plăcut?

— Nu, domnule, dar aveam de făcut o treabă și am făcut-o, fără să-mi cruț forțele. Mandamus îl privi rece pe Amadiro.

Amadiro se înroși și zise pe un ton moderat:

— Ei bine, cum stăm?

— Încă mai cântăresc rapoartele primite. Nu lucrăm cu un sistem de laborator proiectat cu mare finețe, doar știți asta. Avem de-a face cu o suprafață planetară extraordinar de eterogenă. Din fericire materialele radioactive sunt larg răspândite, dar pe suprafețe mici, și trebuie să plasăm câte un releu în locurile respective și să lăsăm roboții să le supravegheze. Dacă aceste releu nu sunt în toate cazurile bine poziționate și nu funcționează bine, amplificarea nucleară va scădea și toți anii de muncă se vor duce de râpă. Sau s-ar putea să fie o amplificare prea mare, care va avea forța unei explozii ce va detona locul și va lăsa restul crustei neatins. În ambele cazuri, stricăciunile vor fi nesemnificative. Ceea ce vreau, dr. Amadiro, este ca materialele radioactive și, astfel, mari regiuni ale scoarței Pământului să devină – încet, nemijlocit, ireversibil (scuipa cuvintele parcă în timp ce le rostea la intervale mari) – din ce în ce mai radioactive, astfel ca Pământul să ajungă, treptat, din ce în ce mai puțin locuibil. Structura socială a planetei va fi distrusă și Pământul, lăcaș al omenirii, va dispărea. Presupun, dr. Amadiro, că asta doriți. Asta v-am spus acum ani de zile și mi-ați zis că asta doriți.

— Și încă mai vreau, Mandamus. Nu fi prost.

— Atunci suportați lipsa de confort, domnule, sau plecați și am să continui eu, indiferent cât ar dura.

— Nu, nu, murmură Amadiro. Trebuie să fiu aici când o vei face – dar nu pot să-mi domin nerăbdarea. Cât timp o să dureze procesul? Adică odată ce inițiezi primul val de intensificări, în cât timp devine Pământul nelocuibil?

— Asta depinde de gradul de amplificare pe care îl aplic inițial. Acum nu știu de ce grad va fi nevoie, pentru că asta depinde de eficiența totală a releelor, deci am pregătit un dispozitiv de schimbare a gradului de amplificare. Vreau să

aranjez o perioadă de zece-douăzeci de decade pentru terminarea procesului.

— Și dacă micșorezi perioada de timp?

— Dacă grăbesc procesul, porțiuni ale scoarței planetare vor deveni mai repede radioactive, planeta se va încălzi mai rapid și va deveni periculoasă. Și asta înseamnă că un număr mare de oameni nu vor putea fi salvați.

— Contează? murmură Amadiro.

Mandamus se încruntă:

— Cu cât Pământul se deteriorează mai repede, cu atât Pământenii și Coloniștii vor bănuî o cauză tehnologică și noi vom fi cei pe care se va da vina. Coloniștii ne vor ataca cu furie și vor lupta până la unul, pentru cauza Lumii lor Sfinte, presupunând că pot să ne provoace daune mari. Asta am mai discutat și parcă fusesem de acord unul cu altul. Ar fi mai bine să lăsăm ca procesul să dureze mai mult, timp în care ne putem pregăti pentru ce e mai rău și în care Pământenii vor considera creșterea radioactivității ca un fenomen natural, pe care nu-l înțeleg. Adică ceva ce a devenit mai urgent azi decât ieri.

— Da? se încruntă și Amadiro. Ai acea privire acră care mă face să fiu sigur că ai găsit o cale să lași responsabilitatea pe umerii mei.

— Cu respect, domnule, nu e greu de făcut așa ceva. N-a fost înțelept din partea dvs. să trimiteți unul dintre roboții noștri să-l distrugă pe Giskard.

— Trebuia s-o fac. Giskard e singurul care ne poate distruge.

— Mai întâi trebuie să ne găsească, și n-o să reușească. Și chiar dacă reușește, suntem roboticieni capabili. Nu credeți că-l putem controla?

— Chiar așa? zise Mandamus. Așa a crezut și Vasilia și-l cunoștea mai bine pe Giskard decât noi – totuși *ea* nu l-a putut controla. Nici nava de război care trebuia să-l ia și să-l distrugă de la

distanță nu l-a putut controla. Acum a aterizat pe Pământ. Într-un fel sau altul trebuie distrus.

— Nu a fost. Nu s-a raportat nimic.

— Veștile proaste sunt ținute departe de mulțime de către un guvern prudent, și oficialitățile Pământului, deși barbare, pot să fie prudente. Dacă robotul nostru a eșuat și a fost anchetat, s-a blocat ireversibil. Asta înseamnă că am pierdut un robot, ceea ce ne putem permite, dar nimic mai mult. Și dacă Giskard mai e cumva în libertate, e un motiv în plus să ne grăbim.

— Dacă am pierdut un robot, înseamnă că am pierdut mai mult decât atât dacă reușesc să localizeze acest centru de operațiuni. Cel puțin nu trebuia să folosim un robot local.

— Am folosit pe cel care-mi era la îndemână. Și nu va spune nimic. Cred că poți avea încredere în programarea mea.

— Nu poate să nu arate prin propria prezență, indiferent dacă s-a blocat sau nu, că e de fabricație Auroriană. Roboticienii Pământului, și sunt destui, vor fi siguri de asta. Încă un motiv să creștem radioactivitatea foarte încet. Trebuie să treacă destul timp, pentru ca Pământenii să uite incidentul și să nu-l asocieze cu schimbarea progresivă a radioactivității. Trebuie să avem cel puțin zece decade, poate cincisprezece, sau chiar douăzeci.

Plecă să-și inspecteze din nou instrumentele și să restabilească contactul cu releele 6 și 10, care îi făceau încă probleme. Amadiro îl urmări cu privirea, scârbit și neliniștit în același timp, și murmură pentru sine:

— Da, dar eu nu mai am douăzeci de decade de trăit, nici cincisprezece, poate nici chiar zece. Tu da, eu însă nu.

Era dis-de-diminează la New York. Giskard și Daneel presupuseră asta din înțelegerea treptată a activității.

— Undeva deasupra și în afara Orașului, zise Giskard, se crapă de ziuă acum. Odată, acum douăzeci de decade, când vorbeam cu Elijah Baley, m-am referit la Pământ ca fiind Lumea Zorilor. Oare va continua mult să fie așa? Sau, deja, a încetat să fie?

— Ai niște gânduri morbide, prietene Giskard, spuse Daneel. Ar fi mai bine să ne ocupăm de ce trebuie făcut azi ca să păstrăm Pământul ca Lumea Zorilor.

Gladia intră în apartament, purtând un halat de baie și papuci. Părul de-abia și-l uscaseră.

— Ridicol! exclamă ea. Femeile Pământene merg pe coridoare dimineața, în drum spre Personală, nepieptănate și șleampăte. Presupun că o fac special. E o lipsă de bun simț să te piepteni în drum spre Personală. Ar fi trebuit să iau cu mine un întreg arsenal de ustensile. Ar fi trebuit să vezi cum se uitau la mine când m-au văzut plecând în halat de baie. Când pleci de la Personală, trebuie să arăți bine. Ce este, Daneel?

— Doamnă, zise Daneel, pot să vorbesc ceva cu dvs.?

Gladia ezită.

— Nu prea, Daneel. După câte știi probabil, va fi o zi mare și întâlnirile mele de dimineață vor începe aproape imediat.

— Tocmai despre asta vreau să vă vorbesc, doamnă. În această zi importantă totul va merge mai bine dacă noi nu vom fi cu dvs.

— Ce?

— Efectul pe care vreți să-l obțineți asupra Pământenilor va fi mult diminuat dacă vă veți înconjura de roboți.

— Nu voi fi înconjurată. Veți fi doar voi doi. Cum m-aș descurca fără voi?

— Trebuie să învățați s-o faceți și pe asta, doamnă. Când suntem cu dvs. sunteți diferită de Pământeni. Parcă vă e frică de ei.

Gladia rosti, tulburată:

— Am nevoie de *ceva* protecție, Daneel. Amintește-ți ce s-a întâmplat în seara trecută.

— Doamnă, nu am fi putut preveni cele întâmplate aseară și nu am fi putut să vă protejăm, dacă ar fi fost necesar. Din fericire, nu dvs. ați fost ținta. Blasterul era îndreptat spre capul lui Giskard.

— De ce tocmai el?

— Cum ar putea un robot să vă țintească pe dvs. sau pe orice alt om? Robotul a tras spre Giskard din anumite motive. Ca atare, s-ar putea să vă punem și mai mult în pericol dacă vom fi aproape de dvs. Țineți seama că, atunci când se va afla povestea de aseară, deși guvernul Pământului va încerca să nu lase la iveală detaliile, va izbucni un scandal teribil pentru că cel care a tras cu blasterul a fost un robot. Asta va duce la indignarea publicului, care se va ridica împotriva roboților – împotriva noastră – și chiar împotriva dvs., dacă veți continua să fiți văzută cu noi. Ar fi mai bine să fiți fără noi.

— Cât timp?

— Cel puțin atât cât va dura misiunea dvs., doamnă. Căpitanul va fi mai în măsură să vă ajute, în zilele următoare, decât noi. El cunoaște Pământenii, e bine văzut de ei și gândește foarte frumos despre dvs.

Gladia zise:

— Poți fi *sigur* că gândește frumos despre mine?

— Deși sunt un robot, așa mi se pare. Și, oricând veți dori să ne întoarcem, vom veni, bineînțeles – dar acum cred că cel mai bun mod de a vă servi și proteja e să vă lăsăm în mâinile căpitanului Baley.

— O să mă mai gândesc, făcu Gladia.

— Între timp, doamnă, zise Daneel, îl vom vedea pe căpitanul Baley și vom afla dacă este de acord cu noi.

— Bine! încuviință femeia și intră în dormitor.

Daneel se întoarse și vorbi în șoaptă cu Giskard:

— Vrea?

— Mai mult decât atât, zise Giskard. Întotdeauna a fost puțin neliniștită în prezența mea și nu a suferit deloc când nu eram de față. Pentru tine, prietene Daneel, are sentimente ambivalente. Îi aduci aminte mult de prietenul Jander, a cărui dezactivare de acum mai multe decade, a fost atât de traumatizantă pentru ea. Așadar sursa era atât de atracție, cât și de repulsie pentru ea, și nu a trebuit să fac prea multe. I-am micșorat atracția pentru tine și am crescut-o pe cea pentru căpitan. O să se descurce ușor fără noi.

— Atunci, hai să-l găsim pe căpitan, spuse Daneel.

Părăsiră împreună camera și porniră pe holul care trecea pe lângă apartament.

86

Atât Daneel, cât și Giskard mai fuseseră pe Pământ, Giskard fiind cel care fusese cel mai recent. Au înțeles cum se folosește catalogul computerizat pentru a afla secția, aripa și numărul apartamentului lui D.G. și apoi au descifrat codurile de culori de pe coridoare, care indicau căile spre intersecții și lifturi.

Era destul de devreme pentru ca traficul de călători să fie intens, totuși oamenii care treceau sau se apropiau îl priveau uluiți pe Giskard, apoi se uitau în altă parte, prefăcându-se că nu-i interesează. Pașii lui Giskard ezitau apropiindu-se de ușa apartamentului lui D.G. Nu era vizibil, dar Daneel îl observă. Spuse încet:

— Ești neliniștit, prietene Giskard?

Giskard replică:

— A trebuit să șterg uluirea, înțelegerea și chiar atenția unui număr mare de bărbați și femei – ba chiar și a unui tânăr, ceea ce a fost mult mai greu. Nu am avut timp să fiu absolut sigur că nu am făcut niciun rău.

— Era important să faci asta. Nu trebuie să fim opriți.

— Înțeleg, dar Legea Zero nu funcționează bine la mine. Eu nu am ușurința ta. Continuă ca și cum ar fi vrut să-și distragă lui însuși atenția de la starea pe care o avea. Am observat de multe ori că hiperrezistența circuitelor pozitronice se face simțită mai întâi când stau în picioare, când merg și, apoi, în vorbire.

Daneel apăsă pe soneria de la ușă.

— Și eu sunt în aceeași situație, prietene Giskard. E destul de greu să menții un echilibru pe doi suportți, chiar în condiții favorabile. Dar a menține acest echilibru în timpul mersului este și mai greu. Am auzit că odată au existat încercări de producere a unor roboți cu patru picioare și două mâini. Erau numiți centauri. Au funcționat bine, dar nu au putut fi acceptați pentru că aveau o înfățișare neomenească.

— În momentul ăsta, zise Giskard, aș vrea să am patru picioare, prietene Daneel. Oricum cred că starea de disconfort îmi trece.

D.G. deschise ușa. Îi privi cu un zâmbet larg. După aceea privi într-o parte și-n alta a coridorului, iar zâmbetul îi dispăru și fu înlocuit de o privire îngrijorată:

— Ce faceți aici fără Gladia? E cumva...

Daneel spuse:

— Căpitane, doamna Gladia e bine. Nu se află în pericol. Pot să intru și să vă explic?

D.G. se încruntă în timp ce le făcu semn cu mâna să intre. Vocea căpătă un ton aspru, pe care l-ar fi avut oricine în fața unor mașini care s-ar fi comportat ciudat, și zise:

— De ce ați lăsat-o singură? Ce împrejurări deosebite v-au permis să o lăsați singură?

Daneel răspunse:

— Nu e mai singură decât orice altă persoană de pe Pământ și nu e într-un pericol mai mare decât alții. Dacă o veți întreba mai târziu despre asta, cred că vă va spune că nu va putea să facă ceva bun pe Pământ atâta timp cât e însoțită de roboți Spațiali. Cred că vă va spune că protecția și ajutorul de care are nevoie ar trebui mai curând să i le asigurați dvs., decât roboții. Credem că asta vrea, cel puțin pentru moment. Dacă ne va dori înapoi vreodată, ne va avea.

Fața lui D.G. se lăți într-un zâmbet.

— Vrea protecția mea?

— În momentul ăsta, căpitane, credem că e nerăbdătoare să vă vadă pe dvs. Mai curând decât pe noi.

Zâmbetul lui D.G. deveni rânjat:

— Cine poate s-o condamne? O să mă pregătesc și o să mă duc la apartamentul ei cât pot de repede.

— Dar mai înainte, domnule...

— Oho, zise D.G., propuneți un *qui pro quo*^[6]?

— Da, domnule. Suntem nerăbdători să aflăm cât mai multe despre robotul care a tras cu blasterul spre balcon, aseară.

D.G. se neliniști din nou:

— Anticipați un nou pericol pentru doamna Gladia?

— Nimic de genul ăsta. Robotul acela nu a tras în doamna Gladia. Fiind un robot, n-o putea face. A tras în prietenul Giskard.

— De ce ar fi făcut-o?

— Asta am vrea și noi să aflăm. De aceea, vă rog să o sunați pe doamna Quintana, Subsecretarul energiei, să-i spuneți că e vorba de ceva important și că vă va face plăcere dvs. și guvernului Lumii lui Baley – dacă ați vrea să adăugați și asta – să mă lase să-i pun câteva întrebări referitoare la

subiectul acesta. Vrem să faceți ce credeți că e mai bine ca să o convingeți să accepte întrevederea.

— Asta e tot ce vreți? Să conving o oficialitate foarte importantă și ocupată să fie anchetată de un robot?

— Domnule, spuse Daneel, s-ar putea să fie de acord dacă formulați cererea cu toată seriozitatea. Pe lângă asta, pentru că probabil e foarte departe, ar fi bine să închiriați o mașină pentru noi ca să ne ducă acolo. După cum vă puteți închipui, suntem grăbiți.

— Numai flecușetele astea mi le cereți? întrebă D.G.

— Nu tocmai, căpitane, zise Daneel. Vom avea nevoie de un șofer și vă rog să-l plătiți destul de bine ca să fie de acord să-l transporte pe prietenul Giskard, care e clar un robot. Împotriva mea s-ar putea să n-aibă nimic.

D.G. zise:

— Sper că-ți dai seama, Daneel, că ceea ce-mi ceri e absolut imposibil.

— Sperasem să nu fie, căpitane. Dar, din moment ce îmi spui că este, nu mai e nimic de zis. Nu avem altă soluție decât să ne întoarcem la doamna Gladia, ceea ce o va face nefericită, pentru că ar prefera să stea cu dvs.

Se întoarse să plece, făcând-i semn lui Giskard să-l însoțească, dar D.G. îl opri:

— Stai. Există un centru pentru comunicații publice chiar în hol. Pot să încerc. Stai aici și așteaptă-mă.

Cei doi roboți rămaseră în picioare. Daneel spuse:

— A trebuit să-l influențezi mult, prietene Giskard?

Giskard părea că-și recăpătase echilibrul pe picioare.

— N-am avut ce face, spuse el. Era total împotriva să vorbească cu doamna Quintana și să ne aducă o mașină. Nu puteam să-i schimb

sentimentele astea fără să-l rănesc. Oricum, când i-ai sugerat să ne întoarcem la doamna Gladia, atitudinea lui s-a schimbat deodată în mod dramatic. Presupun că anticipai asta, nu-i așa, prietene Daneel?

— Da.

— Se pare că n-ai nevoie de mine. Există mai multe feluri de influențare a creierului. Oricum, tot am reușit să fac ceva. Schimbarea atitudinii căpitanului a fost însoțită de o puternică emoție favorabilă față de doamna Gladia. Am reușit să o intensific.

— Tocmai de aceea am nevoie de tine. Eu n-aș fi putut face asta.

— Dar ai să poți, prietene Daneel. Poate chiar în curând.

D.G. se întoarce:

— Nu-mi vine să cred, dar acceptă să te vadă, Daneel. Mașina și șoferul vor fi aici într-o clipă și, cu cât plecați mai repede, cu atât mai bine. O să mă duc imediat la apartamentul Gladiei.

Cei doi roboți se opriă în hol să-l aștepte. Giskard spuse:

— E foarte fericit.

— Așa s-ar părea, prietene Giskard, încuviință Daneel, dar mi-e teamă că partea ușoară s-a terminat. Ne-a fost lesne să aranjăm ca doamna Gladia să ne dea permisiunea să plecăm și să ne vedem singuri de problemele noastre. Apoi l-am convins, cu oarecare dificultate, pe căpitan să facă în așa fel încât să o putem vedea pe Subsecretară. Dar cine știe, cu ea s-ar putea să ajungem pe o linie moartă.

87

Șoferul azvârli o privire spre Giskard și curajul păru că-l părăsește:

— Ascultă, îi zise el lui Daneel, mi s-a spus că voi fi plătit dublu dacă duc un robot, dar roboții nu au voie în Oraș și așa putea intra în bucluc. Banii n-or să mă ajute dacă-mi pierd permisul. Nu pot să vă duc doar pe dvs., domnule?

Daneel spuse:

— Și eu sunt un robot, domnule. Acum suntem în Oraș și asta nu e vina dvs. Încercăm să *ieșim* din Oraș și dvs. ne veți ajuta. Ne ducem la o înaltă oficialitate guvernamentală care sper că va aranja lucrurile și e îndatorirea ta civică să ne ajuți. Dacă ne vei refuza, șoferule, asta va însemna că ții roboții în Oraș și, deci, acționezi împotriva legii.

Fața șoferului se încruntă. Deschise ușa și zise printre dinți:

— Urcați. Apoi închise cu grijă geamul translucid și gros care-l despărțea de pasagerii lui.

Daneel zise încet:

— A trebuit să-l influențezi mult, prietene Giskard?

— Foarte puțin, prietene Daneel. Afirmația ta a fost cea care l-a influențat. E uluitor cum un grup de afirmații, adevărate fiecare în parte, pot, folosite împreună, să creeze un efect pe care adevărul nu l-ar putea produce.

— Am observat deseori lucrul ăsta în conversațiile oamenilor, prietene Giskard, chiar la aceia care de obicei spun adevărul. Presupun că asta se justifică în mintea lor prin faptul că servesc unui ideal înalt.

— Vrei să spui Legii Zero.

— Sau echivalentului ei, dacă mintea omenească are un astfel de echivalent. Prietene Giskard, ai zis, cu puțin timp în urmă, că poate o să am în curând puterile tale. Mă pregătești pentru un astfel de scop?

— Da, prietene Daneel.

— De ce? Pot să te întreb?

— Din nou Legea Zero. Episodul cu tremuratul picioarelor mi-a arătat cât de vulnerabil sunt când

încerc să folosesc Legea Zero. Înainte de sfârșitul acestei zile poate că va trebui să acționez în conformitate cu Legea Zero ca să salvez lumea și omenirea, și poate că n-am să fiu în stare. De aceea trebuie să fii tu în stare să o faci. Te pregătesc, încetul cu încetul, astfel ca la momentul oportun să-ți pot da instrucțiunile finale și să pun lucrurile la locul lor.

— Nu înțeleg cum poți face asta, prietene Giskard.

— Nu-ți va fi greu să înțelegi când va veni timpul. Am folosit tehnica asta, într-o oarecare măsură, la roboții pe care i-am trimis pe Pământ demult, când încă nu fuseseră scoși prin lege din Oraș și ei m-au ajutat la influențarea conducătorilor Pământului, până la a-i face să accepte hotărârea de a trimite Coloniști în afara planetei.

Șoferul, a cărui mașină n-avea roți, dar rămânea în permanență la un centimetru distanță de sol, merse destul de repede, pe coridoare special destinate acestor vehicule. Apoi intră pe un coridor comun al Orașului, paralel cu o autostradă aflată în stânga, la mică distanță. Mașina, mișcându-se acum mult mai încet, coti la stânga, coborî sub autostradă, ieși pe cealaltă parte și, după ce merse un kilometru pe serpentine, se opri în fața unei clădiri cu fațada împodobită.

Ușa mașinii se deschise automat. Daneel ieși primul, îl așteptă și pe Giskard, apoi îi înmână șoferului o bucată de hârtie pe care o primise de la D.G. Șoferul o privi pieziș, apoi ușile se închiseră cu zgomot și plecă repede fără un cuvânt.

88

Trecu un moment până ca ușa să se deschidă, ca răspuns la apelul lor și Daneel își dădu seama că erau urmăriți. Când se deschise, o femeie tânără îi

conduse în centrul clădirii. Evită să se uite la Giskard, dar dovedi ceva mai mult decât un simplu interes pentru Daneel.

O găsiră pe Subsecretara Quintana în spatele unui birou mare. Femeia zâmbi și vorbi cu o veselie forțată:

— Doi roboți neînsoțiți de oameni. Mă aflu oare în siguranță?

— În întregime, doamnă Quintana, răspunse Daneel serios. E la fel de neobișnuit pentru noi să vedem un om neînsoțit de roboți.

— Vă asigur, zise Quintana, că am roboții mei. Le spun lachei și unul din ei v-a adus aici. Sunt uluită că n-a leșinat când l-a văzut pe Giskard. Cred că ar fi leșinat dacă nu ar fi fost atenționată și dacă tu însuși n-ai fi avut o înfățișare extraordinar de interesantă, Daneel. Dar n-are a face. Căpitanul Baley a insistat foarte mult să vă primesc și interesul meu pentru menținerea unor relații bune cu o Lume Colonizată importantă a fost atât de mare, încât am acceptat această întrevvedere. Totuși, am o zi încărcată și aș fi recunoscătoare dacă am putea să rezolvăm repede problema. Cu ce vă pot ajuta?

— Doamnă Quintana... încep Daneel.

— O clipă. Stați jos? Știi, te-am văzut stând jos aseară.

— Putem sta jos, dar e la fel de confortabil dacă stăm în picioare. Nu ne deranjează.

— Dar pe mine, da. Nu m-aș simți confortabil să stau în picioare și dacă mă așez o să-mi înțepenească gâtul tot uitându-mă la voi. Vă rog, luați-vă scaune și așezați-vă. Mulțumesc. Acum, Daneel, despre ce-i vorba?

— Doamnă Quintana, încep Daneel, presupun că vă aduceți aminte de incidentul cu focul tras în balcon, aseară după banchet.

— Bineînțeles. Mai mult, știu că cel care ținea blasterul era un robot cu aspect uman, deși nu vrem să recunoaștem oficial. Și totuși, iată-mă

stând aici de vorbă cu doi roboți, fără să fiu protejată. Iar unul din voi e robot cu aspect uman.

— Dar nu am blaster doamnă, zâmbi Daneel.

— Sper că nu. Celălalt robot cu aspect uman nu arată deloc ca tine, Daneel. Ești aproape o capodoperă, știi?

— Sunt programat complex, doamnă.

— Mă refer la înfățișarea ta. Dar ce-i cu incidentul cu blasterul?

— Doamnă, robotul acela are o bază undeva pe Pământ și trebuie să aflu unde e. Am venit de pe Aurora pentru a găsi această bază și să previn să se întâmple incidente care pot curma pacea dintre Lumile noastre. Am motive să cred...

— Ai venit *tu*? Nu căpitanul? Nu doamna Gladia?

— *Noi*, doamnă, zise Daneel. Eu și cu Giskard. Nu pot să vă spun întreaga poveste, cum am ajuns să preluăm noi această sarcină, și nici nu vă pot spune sub instrucțiunile cărui om lucrăm.

— Ei bine, ăsta-i spionaj interstelar! Ce fascinant! Ce păcat că nu vă pot ajuta, dar nu știu de unde a venit robotul. Habar n-am unde ar putea fi baza lui. Nici nu știu de ce ați venit de fapt la mine să-mi cereți asemenea informații. Dacă eram în locul tău, Daneel, m-aș fi dus la Departamentul securității. Se aplecă spre el. Ai piele *adevărată* pe față, Daneel? Dacă nu, e o imitație extraordinară. Îl atinse ușor cu mâna pe obraz. Chiar se simte ca o piele.

— Cu toate acestea, doamnă, nu e adevărată. Nu se vindecă singură dacă e tăiată. Pe de altă parte, o ruptură poate fi ușor lipită, iar o fâșie poate fi chiar înlocuită.

— Brr! strâmbă din nas Quintana. Dar afacerea noastră s-a încheiat, pentru că nu vă pot ajuta în ceea ce-l privește pe cel care a folosit blasterul. Nu știu nimic.

Daneel zise:

— Doamnă, lăsați-mă să vă explic în continuare. Acest robot poate face parte dintr-un grup care e interesat de procesul primitiv de producere a energiei despre care mi-ați vorbit azi noapte – fisiunea. Să presupunem că am dreptate: că există oameni interesați de fisiune și de conținutul de uraniu și toriu al scoarței. Care ar putea fi un loc bun pentru o bază?

— Poate o veche mină de uraniu. Nici nu știu unde ar putea exista așa ceva. Trebuie să înțelegi, Daneel, că Pământul are o aversiune aproape superstițioasă față de tot ce e nuclear, în special față de fisiune. Nu vei găsi aproape nimic despre fisiune în cărțile noastre de popularizare a științei și energiei, ci numai noțiuni generale în lucrări tehnice pentru specialiști. Chiar și eu știu foarte puțin, sunt doar administrator, nu om de știință.

— Încă ceva, doamnă. L-am întrebat pe prezumtivul asasin despre locul bazei sale pe Pământ și încă foarte autoritar. Era programat să se dezactiveze pentru totdeauna, să-și înghețe total circuitele creierului în cazul că i se pune o asemenea întrebare și chiar *s-a dezactivat*. Oricum, înainte s-o facă, în bătălia finală dintre a răspunde și a se dezactiva, a deschis gura de trei ori, poate ca să zică trei silabe sau trei cuvinte sau trei grupuri de cuvinte sau o combinație de genul ăsta. A doua silabă, sau cuvânt, sau sunet a fost „mile”. Înseamnă ceva pentru dvs., are vreo legătură cu fisiunea?

Quintana clătină încet din cap:

— Nu, nu pot să spun ce înseamnă. E cu siguranță un cuvânt pe care nu-l veți găsi în dicționarul de Galactică standard. Îmi pare rău, Daneel. Mi-a făcut plăcere să te văd din nou, dar am un birou plin de hârtoage. Scuză-mă.

Daneel continuă ca și cum n-ar fi auzit-o:

— Mi s-a spus, doamnă, că „mile” ar putea fi o expresie arhaică referitoare la o veche unitate de

lungime, una care s-ar putea să fie mai mare de un kilometru.

— Sună total irelevant, zise Quintana, chiar dacă-i adevărat. Ce ar putea ști un robot de pe Aurora despre expresii arhaice și despre vechi...

Se opri brusc. Făcu ochii mari și păli, apoi zise:

— Se poate?

— Ce anume, doamnă? întrebă Daneel.

— Există un loc, spuse Quintana, pierdută pe gânduri, care e evitat de toată lumea, atât de Pământeni, cât și de roboții lor. Dacă aș vrea să fiu dramatică, aș spune că e un loc de rău augur. E atât de malefic încât a fost șters din conștiința oamenilor. Nici nu e trecut pe hartă. Reprezintă chintesența a tot ceea ce înseamnă fisiune. Îmi amintesc că am dat de el într-un film vechi de referință, în primele zile ale angajării mele aici. Atunci se vorbea despre el ca de un incident care a făcut ca Pământenii să refuze pentru totdeauna fisiunea ca sursă de energie. Locul se cheamă „Insula de 3 mile”.

Daneel zise:

— Un loc izolat, deci în afara oricărui intruziuni. Genul de loc pe care sigur l-ar găsi cineva care ar căuta prin vechile materiale ce se referă la fisiune și pe care l-ar recunoaște ca bază ideală absolut secretă. În plus, cu un nume format din trei cuvinte dintre care „mile” e al doilea. *Ăsta trebuie* să fie locul, doamnă. Ne puteți spune cum să ajungem acolo și puteți face în așa fel încât să putem pleca din Oraș și să fim duși la Insula de 3 mile sau măcar în apropierea ei?

Quintana zâmbi. Părea mai tânără când o făcea:

— E clar că dacă aveți de-a face cu un caz de spionaj interstelar, nu vă puteți permite să pierdeți timpul, nu?

— Într-adevăr nu putem, doamnă.

— Ei bine, atunci e de datoria mea să arunc o privire la Insula de 3 mile. De ce nu v-aș duce eu cu aerocarul? Pot conduce un aerocar.

— Doamnă, problemele dvs...

— Nimeni nu se va atinge de hârtiile mele. Vor fi tot aici când mă întorc.

— Dar veți părăsi Orașul.

— Și ce dacă? Nu mai suntem pe timpuri. În vremurile vechi și rele ale dominației Spațialilor, Pământenii nu-și părăseau niciodată Orașele lor, e adevărat, dar am progresat și colonizăm Galaxia de aproape 20 de decade. Au mai rămas unii, mai puțin educați, care mențin vechea atitudine provincială, dar majoritatea ne-am schimbat părerile. Presupun că există mereu sentimentul că putem să ne asociem unui grup de Coloniști. Eu nu intenționez asta, dar îmi pilotez aerocarul frecvent și, acum 5 ani, am zburat până la Chicago și-napoi. Stați aici. Voi aranja eu.

Plecă precum un vârtej.

Daneel se uită după ea și murmură:

— Prietene Giskard, entuziasmul ăsta nu-i era caracteristic. Ai făcut ceva?

— Un pic. Mi s-a părut, atunci când am intrat, că tânăra care ne-a condus a fost atrasă de înfățișarea ta. Am fost sigur că același lucru fusese și-n mintea doamnei Quintana, aseară la banchet, deși eram prea departe de ea și erau prea mulți în sală ca să fiu sigur. Astăzi, o dată ce am început conversația, atracția era de netăgăduit. Încetul cu încetul am intensificat-o, și de fiecare dată când sugera să se termine întrevederea, era din ce în ce mai puțin hotărâtă. Până la urmă, a propus să mergem cu aerocarul pentru că a ajuns să nu mai suporte să piardă ocazia de a fi cu tine mai mult timp.

— Asta poate complica lucrurile pentru mine, comentă Daneel gânditor.

— E pentru o cauză bună, zise Giskard. Gândește-te la asta având în vedere Legea Zero. Spunând asta părea că zâmbește, dacă fața lui ar fi putut exprima așa ceva.

Quintana răsuflă ușurată când ateriză cu aerocarul pe o lespede de beton, acceptabilă pentru așa ceva. Doi roboți se apropiară imediat pentru examinarea obligatorie a vehiculului și pentru realimentarea cu combustibil, dacă era necesar.

Ea se uită la dreapta, aplecându-se înspre Daneel:

— E în direcția asta, câțiva kilometri mai sus pe fluviul Susquehanna. E o zi călduroasă.

Se îndreptă de spate, aparent fără plăcere, și-i zâmbi lui Daneel:

— Țsta e cel mai rău lucru când pleci din Oraș. Mediul înconjurător e total necontrolat aici, afară. Imaginează-ți cum e să suporti o asemenea căldură. O simți, Daneel?

— Am un termostat intern, doamnă, care e în bună stare de funcționare.

— Splendid. Aș vrea să am și eu. În regiunea asta nu sunt șosele, Daneel. Nici roboți care să te ghideze, pentru că ei nu merg niciodată acolo. Nici nu știu unde este acel loc în regiunea asta destul de vastă. Putem să ne învârtim fără să dăm de bază, chiar dacă trecem la 500 metri de ea.

— Nu „noi”, doamnă. Trebuie să rămâneți aici. Ceea ce va urma poate fi foarte periculos și, din moment ce n-aveți aer condiționat, situația v-ar putea pune probleme de ordin fizic, chiar dacă n-ar fi periculoasă. Puteți să ne așteptați, doamnă? E important pentru mine s-o faceți.

— O să aștept.

— S-ar putea să lipsim câteva ore.

— Există diferite moduri de distracție aici și micul Oraș Harrisburg nu e departe.

— În cazul ăsta, doamnă, noi trebuie să plecăm.

Sări fără efort din aerocar, urmat de Giskard. Porniră spre nord. Era aproape după amiază și soarele strălucitor al verii lucea pe porțiunile lustruite ale lui Giskard.

Daneel spuse:

— Orice semn de activitate mentală pe care-l poți detecta e cel pe care-l căutăm. Nu mai e nimeni altcineva pe o rază de kilometri.

— Ești sigur că-i putem opri dacă-i găsim, prietene Daneel?

— Nu, prietene Giskard, nu sunt, dar trebuie s-o facem.

90

Levular Mandamus mârâi și se uită la Amadiro arborând un zâmbet subțire pe fața sa uscățivă.

— Uluitor, zise el, este foarte bine.

Amadiro își șterse cu prosopul sprâncenele și obraji și întrebă:

— Ce înseamnă asta?

— Înseamnă că toate stațiile de relec lucrează perfect.

— Deci poți începe amplificarea?

— Imediat ce calculez gradul optim al concentrației particulelor W.

— Și cât o să dureze?

— 15 minute, poate 30.

Amadiro îl privi cu iritare crescândă, până când Mandamus spuse:

— Bun, am găsit. Este 2,72 pe scara arbitrară pe care am stabilit-o. Asta înseamnă 15 decade până se va ajunge la un nivel maxim de echilibru care se va menține, fără schimbări esențiale, milioane de ani. Acest nivel va permite menținerea pe Pământ numai a câtorva grupuri răslețe de oameni, în regiuni relativ lipsite de radiații. Va trebui doar să așteptăm și, în 15 decade, un grup dezorganizat de Lumi Colonizate va fi la discreția noastră.

— Eu n-o să mai trăiesc 15 decade, rosti încet Amadiro.

— Regretele mele, domnule, zise Mandamus sec, dar acum vorbim de Aurora și de Lumile din

Spațiu. Vor fi alții care vă vor îndeplini misiunea.

— Ca, de exemplu, tu?

— Mi-ați promis directoratul Institutului și, după cum vedeți, l-am câștigat. În ceea ce privește politica, pot spera să devin Președinte într-o zi, când voi duce o politică necesară pentru distrugerea finală a Lumilor Colonizate care vor fi, atunci, arhaice.

— Ai ceva încredere în tine. Ce-ar fi dacă ai da drumul la fluxul de particule W și apoi cineva l-ar opri, de-a lungul celor 15 decade?

— Imposibil, domnule. O dată aparatul pus în funcțiune, un comutator atomic intern îl va bloca în poziția respectivă. Și-apoi, procesul e ireversibil, indiferent ce se întâmplă aici. Întregul loc poate fi vaporizat, totuși scoarța își va continua arderea înceată. Presupun că ar fi posibil să fie refăcută programarea, dacă cineva de pe Pământ sau dintre Coloniști ar fi capabil să facă ceea ce am făcut eu, dar și dacă vor reuși nu vor face altceva decât să crească gradul radioactivității, nu să îl scadă. A doua lege a termodinamicii va avea grijă să fie așa.

Amadiro zise:

— Mandamus, ai spus că ți-ai câștigat postul de director. Oricum, cred că eu sunt cel care hotărăște asta.

— Nu sunteți, domnule, spuse tăios Mandamus. Cu respect, detaliile acestui proces eu le cunosc, nu dvs. Ele sunt cifrate și puse într-un loc pe care nu-l veți găsi și chiar dacă o veți face, e păzit de roboți, care mai curând îl vor distruge decât să-l lase să intre pe mâinile dvs. Nu puteți face lucrul acesta. Eu, da.

— Oricum, dacă obții aprobarea mea grăbești lucrurile. Dacă ar fi să iei din mâna mea directoratul fără ca eu să vreau, indiferent ce mijloace vei folosi, vei avea o opoziție permanentă din partea unora dintre membrii Consiliului, ceea ce ți-ar nenoroci decadele de directorat. Vrei doar

titlul de director sau posibilitatea de-a folosi tot ce decurge dintr-un adevărat post de conducere?

— Vă arde de discutat politică? Acum un moment erați foarte nerăbdător fiindcă mai aveam de muncit 15 minute la computer.

— A, dar acum vorbim de reglarea razei de particule W. Vrei s-o fixezi la 2,72 – parcă asta era valoarea, nu? – totuși mă întreb dacă e bine... Care este domeniul maxim pe care-l poți controla?

— De la zero la 12, dar e nevoie de 2,72 plus sau minus 0,05, dacă vrei detalii. Asta e cifra găsită pe baza rapoartelor de la cele 14 rele, care va permite cele 15 decade de echilibru.

— Continui să cred că cifra corectă e 12.

Mandamus îl privi îngrozit:

— 12? Înțelegi ce înseamnă asta?

— Da. Înseamnă că Pământul va fi prea radioactiv ca să poți trăi pe el peste un deceniu sau un deceniu și jumătate și că vom ucide câteva miliarde de Pământeni de-a lungul procesului.

— Și vom declanșa, cu siguranță, un război împotriva unei federații Coloniste infuriate. Ce vă închipuiți c-o să fie după acest holocaust?

— O să-ți repet. Nu mă aștept să trăiesc încă 15 decade și vreau să apuc să văd distrugerea Pământului.

— Dar o să provocați, de asemenea, și distrugerea Aurorei. Nu puteți vorbi serios.

— Dar vorbesc serios. Trebuie să răzbun 20 de decade de înfrângeri și umilință.

— Aceste decade au existat din cauza lui Han Fastolfe și a lui Giskard, nu a Pământului.

— Nu, au fost din cauza Pământeanului Elijah Baley.

— Care a murit acum mai bine de 16 decade. Care e valoarea unei clipe de răzbunare împotriva unui om mort de atâta timp?

— Nu vreau să discut. Îți fac o ofertă. O să-ți dau Directoratul; o să demisioniez imediat ce ne întoarcem pe Aurora și te voi numi în locul meu.

— Nu. Nu vreau directoratul în condițiile astea. Moartea a miliarde de oameni!

— Miliarde de *Pământeni*. Ei bine, nu pot să am încredere în tine că vei manevra corect butoanele. Arată-mi *mie* cum să reglez instrumentul de control și îmi voi asuma eu responsabilitatea. Iar la întoarcere o să renunț la post și am să te numesc în locul meu.

— *Nu*. Tot va însemna moartea a miliarde de oameni și cine știe dacă nu și a multor milioane de Spațiali. Dr. Amadiro, vă rog înțelegeți că n-o s-o fac cu nicio condiție și că n-o puteți face fără mine. Mecanismul pentru reglarea gradului radiației e cifrat pe amprenta de la degetul mare al mâinii mele stângi.

— Te întreb încă o dată.

— Nu sunteți sănătos dacă mă întrebați iar, în ciuda a tot ce v-am spus.

— Asta e părerea ta personală. Nu sunt chiar atât de nebun pe cât crezi, căci am trimis roboții locali după diverse treburi. Suntem singuri aici.

Mandamus surâse batjocoritor:

— Și cu ce intenționați să mă amenințați? Aveți de gând să mă omorâți acum, că nu sunt roboți care să vă oprească?

— Da, Mandamus, o s-o fac dacă va fi nevoie.

Amadiro scoase dintr-un sac ceva, ce era fără îndoială un blaster de calibru mic:

— Sunt greu de obținut pe Pământ, dar nu imposibil, dacă prețul e pe măsură. Și știu bine cum să-l folosesc. Te rog, crede-mă când îți spun că îți voi zbura creierii chiar acum, dacă nu-ți pui degetul mare pe buton și nu mă lași să reglez discul la 12.

— Nu veți îndrăzni. Dacă eu mor cum o să potriviți discul fără mine?

— Nu fi idiot. Dacă-ți zbor creierii, degetul mare îți va rămâne intact și voi potrivi discul la fel de ușor ca și cum aș răsuci un robinet. Aș vrea să fii viu pentru că ar fi dificil să explic moartea ta la

întoarcerea pe Aurora, dar nu imposibil. De aceea, îți dau 30 de secunde să te hotărăști. Dacă vrei să cooperezi, o să-ți dau imediat postul de director. Dacă nu, totul va merge așa cum vreau eu, iar tu vei muri. Începem acum. Unu... doi... trei...

Mandamus îl privi îngrozit pe Amadiro, care continua să numere și să se uite la el, cu blasterul ridicat, având o privire lipsită de orice expresie.

Apoi, Mandamus șuieră:

— Lasă blasterul deoparte, Amadiro, sau amândoi vom fi imobilizați sub pretextul că trebuie să fim protejați de vreun rău.

Prevenirea veni prea târziu. Mai repede decât ai bate din palme, un braț se întinse să-i apuce încheietura lui Amadiro, imobilizând-o, iar blasterul căzu.

Daneel zise:

— Îmi pare rău că a trebuit să vă fac să suferiți, dr. Amadiro, dar nu vă pot lăsa să îndreptați un blaster asupra altui om.

91

Amadiro nu spuse nimic. Mandamus zise, rece:

— Sunteți doi roboți care, după câte văd, n-au niciun stăpân cu ei. Prin urmare, eu sunt stăpânul vostru și vă ordon să plecați și să nu vă mai întoarceți. Din moment ce, după cum vedeți, nicio persoană prezentă nu se află în pericol, nu există nimic care să depășească necesitatea de a asculta de acest ordin. Plecați imediat.

— Cu respect, domnule, răspunse Daneel, nu e nevoie să ne ascundem identitățile sau puterea, din moment ce le știți deja. Colegul meu, R. Giskard Reventlov, are capacitatea de a detecta emoții. Prietene Giskard!

Giskard spuse:

— Când ne-am apropiat, detectându-vă prezența de la oarecare distanță, am observat o furie

amenințătoare în mintea doctorului Amadiro. În a doctorului Mandamus era multă frică.

— Furia, dacă furie a fost, rosti Mandamus, reprezenta reacția doctorului Amadiro la vederea a doi roboți ciudați, în special unul capabil să influențeze mintea omului și care a făcut deja rău, poate iremediabil, doamnei Gladia. Teama mea, dacă a fost teamă, era de asemenea rezultatul apropierii voastre. Acum suntem stăpâni pe emoțiile noastre și nu există niciun motiv să interveniți. Vă ordonăm, din nou, să plecați pentru totdeauna.

Daneel zise:

— Scuzați-mă, doctore Mandamus, dar vreau doar să fiu sigur că vă putem urma ordinele fără niciun pericol. Nu era un blaster în mâna doctorului Amadiro când ne-am apropiat și nu era acesta îndreptat spre dvs.?

— Îmi explica cum funcționează, mormăi Mandamus și tocmai voia să-l pună deoparte când i l-ați luat din mână.

— Atunci să i-l înapoiez înainte de a pleca?

— Nu, zise Mandamus calm, pentru că atunci ai avea un motiv să rămâi aici, ca să ne protejezi, după cum spui tu. Ia-l cu tine și, când pleci, nu vei avea motiv să te întorci.

— Vă aflați într-o regiune în care oamenilor nu le e permis să intre, interveni Daneel.

— Asta e o tradiție, nu o lege, și în cazul nostru n-are niciun efect, din moment ce nu suntem Pământeni. Dar și roboților le e interzisă regiunea asta.

— Am fost aduși aici, doctore Mandamus, de către o înaltă oficialitate a guvernului Pământean. Avem motive să credem că sunteți aici ca să intensificați radioactivitatea scoarței Pământului și să faceți pagube ireparabile acestei planete.

— Nicidecum, începu Mandamus.

Amadiro întrerupse, pentru prima oară, discuția:

— Cu ce drept ne interoghezi, robotule? Suntem oameni; ți-am dat un ordin, urmează-l! Acum!

Tonul său era amenințător și Daneel tremură, în timp ce Giskard se întoarse pe jumătate.

Însă Daneel zise:

— Scuzați-mă, dr. Amadiro. Nu vă interoghez. Doar vreau să mă asigur că pot să vă urmez ordinul fără niciun pericol. Avem motive să credem că...

— Nu-i nevoie să repeți, se răsti Mandamus, apoi continuă în șoaptă: Dr. Amadiro, vă rog lăsați-mă să răspund eu. Reveni la Daneel: Daneel, suntem aici într-o misiune antropologică. Scopul nostru este să găsim originea diferitelor tradiții omenești care influențează comportamentul Spațialilor. Această origine poate fi găsită numai aici, pe Pământ, și iată ce căutăm în acest loc.

— Aveți permisiunea Pământului?

— Acum 7 ani am discutat cu oficialitățile Pământului și am primit permisiunea lor.

Daneel zise încet:

— Prietene Giskard, ce zici de asta?

Giskard răspunse:

— Minte doctorului Mandamus arată că ceea ce afirmă nu e în conformitate cu realitatea.

— Deci minte? zise Daneel ferm.

— Asta cred eu, încuviință Giskard.

Mandamus rosti, netulburat:

— Asta e părerea ta, dar o părere nu înseamnă siguranță. Nu poți să nu te supui unui ordin pe baza unei simple bănuieli. Știm amândoi asta.

— Totuși, explică Giskard, în mintea doctorului Amadiro furia e reținută doar de forțe emoționale care abia rezistă solicitării. E posibil să permită acestor forțe să se deschidă, ca să zic așa, și astfel furia să izbucnească.

Amadiro răcni:

— De ce mai discuți lucrurile astea, Mandamus?

— Nu spune niciun cuvânt, Amadiro, urlă Mandamus. Le faci jocul.

Amadiro nu-l luă în seamă:

— E înjositor și fără rost. Dădu la o parte, cu o furie violentă, brațul lui Daneel. Ei știu adevărul, dar ce-i cu asta? Roboți, suntem Spațiali. În plus, suntem Aurorieni de pe Lumea în care ați fost construiți. Mai mult decât atât, suntem oficialități înalte pe Aurora și trebuie să interpretați expresia „ființe umane”, în conformitate cu cele Trei Legi ale Roboticii, drept Aurorieni. Dacă nu vă supuneți acum, ne faceți rău și ne umiliți, deci violați atât Prima, cât și a Doua Lege. Că acțiunile noastre aici intenționează să distrugă Pământenii, chiar un număr mare de Pământeni, e adevărat, dar irelevant. Puteți foarte bine să refuzați să vă supuneți pentru că mâncăm carnea animalelor pe care le-am omorât. Și acum că v-am explicat asta, plecați!

Dar ultimele cuvinte deveniră un horcăit. Ochii lui Amadiro ieșiră parcă din orbite și căzu la pământ. Mandamus se aplecă peste el, gemând.

Giskard zise:

— Dr. Mandamus, dr. Amadiro nu e mort. În momentul de față e într-o comă din care poate fi trezit oricând. Oricum, va uita totul în legătură cu proiectul ăsta; nici nu va înțelege nimic referitor la el, dacă, de exemplu, ați încerca să i-l explicați. Făcând acest lucru – ceea ce nu aș fi reușit dacă n-ar fi recunoscut el însuși că intenționează să distrugă un număr mare de Pământeni – s-ar putea să-i fi distrus total anumite părți ale memoriei, precum și procesul gândirii. Regret, dar n-am avut ce face.

— Vedeți, interveni Daneel, dr. Mandamus, cu câțva timp în urmă pe Solaria, am întâlnit roboți care defineau oamenii drept Solarieni. Recunoaștem că, dacă roboți diferiți sunt supuși unei definiții înguste, distrugerile sunt infinite. E imposibil să ne faceți să definim oamenii drept Aurorieni. Pentru noi oamenii sunt toți membrii speciei *homo sapiens*, care include Pământenii și

Coloniștii, și credem că protecția grupurilor de oameni, și a omenirii ca întreg, stă înaintea prevenirii pericolului pentru un individ anume.

Mandamus zise, cu respirația tăiată:

— Nu asta spune Prima Lege.

— E ceea ce eu numesc Legea Zero și e mai presus de Prima Lege.

— Nu ai fost programat așa.

— Așa m-am programat singur. Și, din moment ce am știut de când am ajuns aici că ați venit ca să faceți rău, nu-mi puteți ordona să plec sau să nu vă fac vreun rău. Legea Zero are prioritate și trebuie să salvez Pământul. De aceea îți cer să mă ajuți să distrugem aparatul pe care-l ai aici. Altfel sunt obligat să te ameninț, cum a făcut dr. Amadiro, deși eu n-o să folosesc un blaster.

— Stai! strigă Mandamus. Stai! Ascultă-mă. Lasă-mă să-ți explic. Că doctorului Amadiro i s-a șters memoria e un lucru bun. El *dorea* să distrugă Pământul, dar eu *nu*. De asta a îndreptat blasterul spre mine.

Daneel zise:

— Oricum, tu ai fost cel care a avut ideea, a proiectat și a construit aparatele astea. Dr. Amadiro nu ar fi putut să te silească să faci ceva. Ar fi făcut-o singur și nu ar fi avut nevoie de ajutorul tău. Nu-i așa?

— Așa e. Giskard poate să-mi examineze emoțiile și să vadă dacă mint. Am construit aceste aparate și eram gata să le folosesc, dar nu așa cum dorea dr. Amadiro. Spun adevărul?

Daneel se uită la Giskard, care încuviință:

— Atât cât pot să-mi dau seama, e adevărat.

— Bineînțeles, zise Mandamus. Ce vreau *eu* să fac e să introduc o accelerare a radioactivității naturale a scoarței Pământului. Va dura 150 de ani, timp în care Pământenii se pot muta pe alte planete. Va crește populația actualelor Lumi Colonizate și se vor construi multe alte Lumi Colonizate. Va dispărea Pământul, această imensă

Lume aberantă, care îi amenință pe locuitorii din Spațiu și îi minimalizează pe Coloniști. Va dispărea un centru de fervoare mistică ce îi trage înapoi pe Coloniști. Nu-i așa că spun adevărul?

Din nou Giskard zise:

— Atât cât pot să-mi dau seama, spune adevărul.

— Planul meu, dacă reușește, va menține pacea și va face din Galaxie o casă pentru Spațiali și Coloniști. Iată de ce, când am construit acest aparat...

Arătă spre el punându-și degetul mare de la mâna stângă pe buton și apoi, apăsând butonul pentru volum strigă:

— Înghețați!

Daneel înaintă spre el și încremeni cu mâna dreaptă ridicată. Giskard nu se mișcă.

Mandamus se întoarce, gâfâind:

— E la 2,27. S-a făcut. E ireversibil. Acum totul se va desfășura cum am vrut eu. Nici nu puteți să depuneți mărturie împotriva mea, pentru că astfel o să înceapă războiul și Legea voastră Zero interzice asta.

Se uită la trupul leșinat al lui Amadiro cu o privire plină de milă:

— Prostule! Nu ai fi știut niciodată cum se face.

19. Singur

92

Mandamus rosti:

— Acum nu puteți să-mi faceți niciun rău, roboților, pentru că nimic din ceea ce-mi veți face nu va schimba soarta Pământului.

— În orice caz, zise Giskard nesigur pe el, nu trebuie să-ți aduci aminte ce ai făcut. Nu trebuie să le explici Spațialilor ce viitor îi așteaptă.

Căută un scaun și, cu mâna tremurândă, îl luă și se așează, în timp ce Mandamus, zdrobit, aluneca în ceea ce părea un somn ușor.

— Am dat greș chiar în final, vorbi Daneel disperat, uitându-se la cele două trupuri inconștiente. Când trebuia să-l împiedic pe dr. Mandamus să facă vreun rău oamenilor care nu erau sub ochii mei, m-am trezit forțat să-i urmez ordinul și să-ngheț. Legea Zero nu a funcționat.

Giskard zise:

— Nu, prietene Daneel, nu ai dat greș. Eu te-am împiedicat. Dr. Mandamus trebuia să facă ce a făcut și era împiedicat de teama că îl vei opri dacă încerca. I-am neutralizat frica și apoi te-am oprit pe tine. Deci, dr. Mandamus a dat foc scoarței Pământului, ca să zic așa, dar foarte lent.

— Dar de ce, prietene Giskard, de ce?

— Pentru că spunea adevărul. Ți-am zis asta. *El* credea că minte. După triumful existent în mintea sa, am ferma convingere că a simțit că anarhia și confuzia Pământenilor și Coloniștilor va fi consecința creșterii radioactivității și că Spațialii vor distruge și vor cuceri Galaxia. Dar am înțeles că scenariul pe care l-a prezentat ca să ne dea gata

era cel corect. Îndepărtarea Pământului, o Lume mare și aglomerată, înseamnă îndepărtarea unei mistici care simt că e periculoasă pentru Coloniști. Se vor extinde în Galaxie cu pași rapizi – fără Pământul spre care să se întoarcă mereu, care să le aducă aminte de trecut ca un zeu – și vor fonda un Imperiu Galactic. Trebuia să facem acest lucru posibil. Făcu o pauză și, cu vocea slăbită, zise: Roboții și Imperiul.

— Te simți bine, prietene Giskard?

— Nu pot să stau în picioare, dar mai pot vorbi încă. Ascultă-mă. E timpul să-mi iei povara de pe umeri. Te-am programat pentru detecție și control mental. Nu trebuie decât să urmezi modelele finale, așa cum ți le-am programat. Ascultă...

Vorbea ferm, dar din ce în ce mai greu, într-o limbă și cu simboluri pe care Daneel mai mult le simțea. Chiar în timp ce îl asculta, simțea cum i se schimbă circuitele pozitronice. Și când Giskard termină, Daneel simți deodată cum intercepta mintea lui Mandamus, bătaile de inimă ale lui Amadiro și firul subțire, metalic al lui Giskard.

Giskard zise:

— Trebuie să te întorci la doamna Quintana și să aranjezi ca acești doi oameni să fie trimiși înapoi pe Aurora. Nu vor mai putea face niciun rău Pământului. Apoi ai grijă ca forțele de securitate ale Pământului să găsească și să dezactiveze roboții cu aspect uman trimiși de Mandamus pe Pământ. Ai grijă cum îți folosești noile puteri, pentru că nu ești obișnuit cu ele și nu le vei controla perfect. Le vei stăpâni mai bine cu timpul, dacă ai grijă să le examinezi de fiecare dată când le folosești. Utilizează Legea Zero, dar nu ca să justifici rănirea fără motiv a persoanelor. Prima Lege e aproape la fel de importantă. Ai grijă de doamna Gladia și, bineînțeles, de căpitanul Baley. Lasă-i să fie fericiți împreună și las-o pe doamna Gladia să-și continue eforturile de a aduce pacea. Ajută și supraveghează, de-a lungul deceniilor,

scoaterea Pământenilor de pe Lumea asta. Și încă ceva, dacă-mi pot aminti – da – dacă poți afla unde au plecat Solarienii. S-ar putea să fie important.

Vocea lui Giskard nu se mai auzi. Daneel îngenunche lângă Giskard, care stătea jos, și-i luă mâna metalică în a sa. Spuse șoptind:

— Revino-ți, prietene Giskard. Revino-ți. Ce ai făcut a fost bine din punctul de vedere al Legii Zero. Ai salvat câte vieți ai putut. Ai făcut bine pentru umanitate. De ce să suferi atât, când ceea ce ai făcut ne salvează pe toți?

Giskard rosti, cu o voce distorsionată, care de-abia se auzea:

— Pentru că nu sunt sigur. Dacă celălalt punct de vedere e până la urmă corect și Spațialii vor triumfa, decăzând apoi și ei, atunci Galaxia va fi pustie. La revedere, prietene Dan...

Și Giskard tăcu, nemișcat pentru totdeauna.

Daneel se ridică. Era singur și cu o Galaxie de care trebuia să aibă grijă.

[1] *non sequitur* – (lb. latină) fără legătură (*n. red.*).

[2] *Quackenbush* – (lb. engleză) șarlatanie (*n. red.*).

[3] Corect: „*Centrum censeo Carthaginem esse delendam!*” – (lb. lat.) de altfel trebuie distrusă Cartagina. Expresie cu care își încheia Cato cel Bătrân toate discursurile după revenirea din Africa (*n. red.*).

[4] *claustrofilie* – atracția pentru spațiile închise (*n. red.*).

[5] *smile* – (lb. engleză) a zâmbi (*n. red.*).

[6] *qui pro quo* – (lb. latină) schimb pentru schimb; serviciu contra serviciu (*n. red.*).

Cuprins

Partea întâi – AURORA

1. Urmaşul
2. Strămoşul
3. Criza
4. Alt urmaş

Partea a doua – SOLARIA

5. Lumea părăsită
6. Echipajul
7. Supraveghetoarea

Partea a treia – LUMEA LUI BALEY

8. Lumea colonistului
9. Discursul
10. După discurs

Partea a patra – AURORA

11. Bătrânul conducător
12. Planul şi fiica
13. Robotul telepatic
14. Duelul

Partea a cincea – PĂMÂNTUL

15. Lumea sfântă
16. Oraşul
17. Asasinul
18. Legea zero
19. Singur

Table of Contents

Partea întâi – AURORA	2
1. Urmaşul	3
2. Strămoşul	32
3. Criza	56
4. Alt urmaş	87
Partea a doua – SOLARIA	109
5. Lumea părăsită	110
6. Echipajul	134
7. Supraveghetoarea	152
Partea a treia – LUMEA LUI BALEY	181
8. Lumea colonistului	182
9. Discursul	204
10. După discurs	235
Partea a patra – AURORA	265
11. Bătrânul conducător	266
12. Planul şi fiica	287
13. Robotul telepatic	312
14. Duelul	344
Partea a cincea – PĂMÂNTUL	374
15. Lumea sfântă	375
16. Oraşul	402
17. Asasinul	427
18. Legea zero	456
19. Singur	486